DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

TÜRKLERİN MENŞEİNE DAİR

HASAN ENVER PAŞA

HAZIRLAYAN:
HAYRETTİN
İHSAN
ERKOÇ

ÖTÜKEN

TARİH ARAŞTIRMALARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TÜRKLERİN MENŞEİNE DAİR) HASAN ENVER PAŞA
ÖTÜKEN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TÜRKLERİN MENŞEİNE DAİR

Hasan Enver Paşa

Hazırlayan
Hayrettin İhsan Erkoç

Ücretsiz PDF Kitap - https://rantey.org

YAYIN NU: 1716
KÜLTÜR SERİSİ: 961

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-137-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE. TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2021

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Hasan Enver Paşa (1857-1929): İstanbul'da doğmuştur. Babası, aslen Polonyalı olan Mustafa Celaleddin Paşa'dır (Konstanty Borzęcki; 1826-1876). Mekteb-i Sultani, Mekteb-i Harbiye ve Paris'te eğitim gördükten sonra II. Abdülhamid döneminde Osmanlı ordusunda paşa olarak görev yapmıştır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda ataşemiliter olarak bulunmuş, 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda görev almış, 1898'de Küba'ya ve 1901'de Çin'e gönderilmiştir. Dönemin önemli Türkçülerinden olan Hasan Enver Paşa, emekli olduktan sonra 1917-1918 yıllarında *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nda Eski Türk tarihi ve dili hakkında kısa makaleler yayımlamıştır. Bu yazılarında babasının görüşlerine benzer görüşler savunmuş, Cumhuriyet dönemindeki Türk Tarih Tezi ve Güneş-Dil Teorisi'nin öncülü sayılabilecek iddialar öne sürmüştür. İstanbul'da ölen Hasan Enver Paşa, aynı zamanda Nazım Hikmet'in ve Oktay Rifat'ın dedesidir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

Ön Söz 9

Türklerin Aslı 15

Tasnif-i Elsinede Türkçe Hangi Sınıf Lisandan Maduttur 28

Türklerin Menşeine Dair 38

Türklerin Menşeine Dair 45

Eski Türklerin Avrupalıların Ecdadı Olduğu ve Tatarlar ile Moğollar 53

Tatarlar ile Moğollar 62

Yunanîlerin "Skit" Tesmiye Ettikleri Eski Türkler 71

Yunanî [Strabon]un Coğrafyasında Eski Türklere Ait Vesaik 79

Yunanî Strabon'un Coğrafyasında Eski Türklere Dair Vesaik-i Tarihiye 87

Batlamyus'a Nazaran Kadim Türkistanın Hududu 96

"Barbar" Kelimesinin Ehemmiyet-i Tarihîsi 104

Turan'ı Ne Keyhüsrev, Ne Dara, Ne Büyük İskender, Ne Romalılar ve Ne de Başka Bir Fatih Fethedebilmiştir 115

Mavera-yı Nehir'de Türk Kraliçesi Tomiris ile Keyhüsrev'in Muharebesi 121

Cetler 130

Daklar 139

Traklar 146

Skitlerin Kendilerini Türk Evladı Bildikleri 157

Skitlerin Kendilerini Türk Evladı Bildikleri 167

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türk Akvam-ı Mütekaddime ve Müteahhiresi 176
Eski Türkler ile Kadim Yunanîlerin Irken Yekdiğeriyle Mukayesesi..... 185
Kadim Yunanistan"da Yunan Kavmi ile Tesalüp Eylemiş Olan "Koḳonlar" 193

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÖN SÖZ

Hasan Enver Paşa, 1857'de İstanbul'da doğmuştur. Onun hayatını incelemiş olan Mehmet Çelik, paşanın *Mirliva Enver Paşa*, *Hasan Enver Paşa*, *Ferik Enver Paşa*, *Edward Enver* ve *Enver Celalettin Paşa* olarak bilindiğini tespit etmiştir. Mekteb-i Sultanî'de, Mekteb-i Harbiye'de ve Paris'te eğitim gören Hasan Enver veya Enver, Osmanlı ordusunda paşa olmuştur. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda Ataşemiliter olarak bulunduktan sonra 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda görev yapmış, 1898'deki Küba Ayaklanması'nı tetkik için Küba'ya gönderilmiş ve 1901'de Boxer Ayaklanması sırasında II. Abdülhamid tarafından Çin'e gönderilen Nasihat Heyeti'ne başkanlık yapmıştır. Dönemin önde gelen Türkçülerinden birisi olduğu görülen Hasan Enver Paşa, emekli olduktan sonra Erenköy'de bir okul kurmuş ve 1929'da İstanbul'da ölmüştür. Aslen Alman olan Osmanlı paşası Mehmed Ali Paşa'nın (Ludwig Karl Friedrich Detroit) kızı Leyla Hanım'la evlenmiş ve bu evliliğinden beş çocuk sahibi olmuştur. Bu çocuklardan Celile Hanım'ın oğlu Nazım Hikmet, Münevver Hanım'ın oğlu ise Oktay Rifat'tır. Mehmet Çelik, 2013 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda hazırladığı *Enver Celalettin Paşa (1857-1929)* başlıklı Yüksek Lisans Tezi'nde, Hasan Enver Paşa'nın hayatını incelemiş ve biyografisini oluşturmuştur. Ayrıca Mehmet Çelik'in çalışmasında vurguladığı üzere Hasan Enver Paşa, bazen ad benzerliğinden dolayı Enver Paşa'yla (1881-1922) da karıştırılmıştır.

Hasan Enver Paşa'nın babası, aslen Polonyalı bir devrimci olan Konstanty Borzęcki'dir (1826-1876). Konstanty Borzęcki, 1848 Devrimleri'ne katılmış ve sonrasında Polonya'dan kaçarak 1849'da Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmıştır. Osmanlı ordusunda paşalık yapan Konstanty Borzęcki, Müslüman olduktan sonra *Mustafa Celaleddin* adını almıştır. Hasan Enver Paşa'nın babası Mustafa Celaleddin Paşa, 1869 yılında Fransızca olarak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Les Turcs anciens et modernes (*Eski ve Modern Türkler*) başlıklı bir kitap kaleme almış ve İstanbul'da bastırmış, kitap 1870'te ikinci baskısını Paris'te yapmıştır. Mustafa Celaleddin Paşa'nın söz konusu kitabı, Güven Beker tarafından Fransızcadan Türkçeye çevrilmiş ve Kaynak Yayınları tarafından 2014 yılında İstanbul'da basılmıştır. Eski Türklerin "Aryan" (Hint-Avrupalı) bir halk olduklarının iddia edildiği, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılmak isteyen Balkan halklarının aslında etnik olarak Türklerden pek fazla farklı olmadıklarının işaret edildiği ve günümüz Türklerinin Avrupalı bir ulus sayılmaları gerektiğinin savunulduğu bu kitap, döneminin en önemli çalışmalarından birisidir. Kitap ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkçülük akımının ivme kazanmasına ve bilimsel tabana oturtma çabalarına zemin oluşturulmasına ciddi katkı sağlamıştır. Nitekim Mustafa Celaleddin Paşa'nın oğlu Hasan Enver Paşa da babasının görüş ve düşüncelerinin paralelinde çeşitli çalışmalar kaleme almıştır. Bu çalışmalar Türkçülük akımının ilk düşünsel örneklerini teşkil etmektedir.

Hasan Enver Paşa, 1917-1918 yıllarında *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nda (*Edebiyyât-ı 'Umûmiyye Mecmû'ası*) Eski Türk tarihi ve dili hakkında kısa makaleler kaleme almıştır. Her ne kadar 30 Mart 1918'de çıkan son makalesinde yazı serisinin devamı olacağını belirtmişse de derginin ilerleyen sayılarında hiçbir makalesi basılmamıştır. Hasan Enver Paşa, bu dergide çıkan iki makalesinde *Cins-i Ebyażıñ Babaları Olan Eski Türkler* veya *'Irḳ-ı Ebyażıñ Babaları Olan Eski Türkler* başlığını taşıyan Fransızca bir kitap yazmakta olduğunu belirtmişse de bu kitap da yayımlanmamıştır. Babasının izinden giderek yazdığı makalelerde Türklerin dünyadaki en eski halk olduklarını, dünya dillerinin önemli bir kısmının Türkçeden geldiğini ve Türklerin pek çok Avrupa halkının ataları olduklarını iddia etmiştir. Türklerin beyaz ırka mensup olup sarı ırktan sayılmamaları gerektiğini belirten Hasan Enver Paşa, Türklerin soyunun Moğollarda aranması gerektiğine yönelik görüşleri reddetmiş ve Moğolların Türklerle

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Çinlilerin karışımıyla meydana geldiklerini ileri sürmüştür. Moğollara ve Çinlilere karşı oldukça önyargılı olduğu makalelerinde görülebilen Hasan Enver Paşa'nın bu önyargısı, muhtemelen iki sebebe dayanmaktadır. Bunlardan birisi, o dönemde önemli miktarda Batılı'nın gözünde Asyalıların daha alt düzey insanlar olarak görülmeleri ve aşağı ırktan sayılmalarıdır. Nitekim Hasan Enver Paşa makalelerinde sürekli Türklerin sarı ırka değil, beyaz ırka mensup olduklarını kanıtlamaya çalışmıştır. Diğer sebep ise Hasan Enver Paşa'nın makalelerde birkaç yerde sözünü etmiş olduğu 1901'deki Uzakdoğu gezisi sırasında ziyaret ettiği Çin'in o dönem oldukça zayıflamış, ayaklanmalar ve savaşlar yüzünden harap düşmüş, Batılıların karşısında aciz bir görünüm sergileyen bir devlet olmasından kaynaklanıyor olabilir. Hasan Enver Paşa ayrıca İskitler, Massagetler, Sarmatlar, Daklar, Getler, Traklar ve Pelasglar gibi halkların Türk olduklarını iddia etmiş, anavatanlarının Orta Asya'nın batısı olduğunu düşündüğü Türklerin Eski Çağ'dan beri Avrupa'nın ve Anadolu'nun bazı bölgelerinde yaşamış oldukları fikrini savunmuştur. Onun bu görüşüne göre, Yunanlar ve Bulgarlar gibi Balkan ulusları Trakya, İstanbul ve Batı Anadolu gibi bölgelere Türklerden sonra gelmiş oldukları için Türk topraklarında hiçbir tarihî hak talep etmemelidirler. Avrupa'da 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında uluslaşma sürecinden geçmekte olan Avrupa devletlerinin tarih bilimini bu yönde kullandıkları, özellikle Balkan uluslarının bu şekilde yayılmacı siyasetler yürüttükleri bilinmektedir. Hasan Enver Paşa'nın da Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünü, tarihî dayanaklarla savunmaya çalıştığı düşünülebilir. Nitekim Hasan Enver Paşa haklı çıkmış ve bilindiği üzere Yunanistan, 1919'dan itibaren 1922'de alacağı ağır yenilgiye kadar Anadolu'da tarihî hak talebinde bulunarak yayılmacılık göstermiştir.

Mustafa Celaleddin Paşa'dan kaynaklı yayılan ve Hasan Enver Paşa tarafından daha sistemli hâle getirilen Türkçü görüşler, sadece Osmanlı son dönemini değil; aynı zamanda Erken Cumhuriyet Dönemi'ni de etkilemiştir. Mustafa Kemal

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://fantey.org

Atatürk'ün Mustafa Celaleddin Paşa tarafından yazılan *Eski ve Modern Türkler* başlıklı kitabı dikkatle okuduğu bilinmektedir. Onun sözü geçen bu kitaptan etkilendiği kısımlar arasında Türkiye'ye yerleşen kavimlerin çoğunun Aryan olup bir bölümünün Türk olduklarının veya Türk sayılabileceklerinin, hükümdarların kültürel faaliyetlerinde de bu soy ve kan bağlılığının rol oynadığının savunulduğu yerler görülmektedir. Türklerin uygarlık dışı bir kavim oldukları iddiasının yanlışlığının, Haçlı Seferleri sırasında Avrupalıların Ortadoğu'ya geldiklerinde Türklerin Arap uygarlığını koruyan bir yaşam düzeyine ulaşmış olduklarının ve Etrüsklerin Türk olmaları ihtimalinin üzerinde durulduğu yerler de kitapta Mustafa Kemal Atatürk'ü etkileyen kısımlar arasındadır.

Hasan Enver Paşa'nın makalelerinde öne sürdüğü iddiaların çoğunun yanlış olduğu, günümüzde yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Özellikle Mehmet Çelik'in tespitine göre Talât Tekin, *Tarih ve Toplum* dergisinin 1984'te çıkan II. Cilt 7. Sayı'sında "Enver Celalettin Paşa'nın Etimolojileri" başlıklı makalesinde Hasan Enver Paşa'nın çalışmalarını ve bunlardaki yanlışları incelemiştir. Ancak paşanın bu makalelerini önemli kılan husus, 1930'lu yıllarda Türkiye'de kabul edilen Türk Tarih Tezi ile Güneş-Dil Teorisi'nin öncüsü sayılabilecek görüşlerin savunulmuş olmasıdır. Mustafa Kemal Atatürk'ü ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ni eleştirmek isteyen çevrelerin sıklıkla dile getirdiklerinin tersine, Türkiye'de o dönemde kabul edilen Türk Tarih Tezi'nin ve Güneş-Dil Teorisi'nin altyapısının 19. yüzyılın ikinci yarısıyla 20. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'ndaki bazı Türkçü aydınlar tarafından oluşturulmaya başlandığı görülmektedir. Mustafa Celaleddin Paşa'nın ve Hasan Enver Paşa'nın çalışmaları da bu yönde yapılan ilk çalışmaların örneklerindendir. Ancak Hasan Enver Paşa'nın düşüncelerinin, yazıya döküldüğü yıllardaki savaş koşulları da göz önüne alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kitabı, Hasan Enver Paşa'nın 1917-1918 yıllarında *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nda yayınladığı Eski Türk tari-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

hi ve dili ile ilgili yirmi bir adet kısa makalesinden oluşturdum. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında birlikte doktora eğitimine başladığım Emine Sonnur Özcan, Kasım 2015'te Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezinin (İSAM) Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı'nda Hasan Enver Paşa'nın makalelerine rastlayarak beni bu makalelerin varlığından haberdar etti. Yaptığım araştırmada bu makalelerin tamamının henüz Latin harflerine aktarılmadığını fark ettim. Mehmet Çelik'in tespitine göre Ayşe Şen, *Tarih ve Toplum* dergisinin 1984'te çıkan 1. Sayı'sında "Türkçülüğün Tarihinden Hasan Enver Celalettin Paşa'nın Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası Yazıları 1-6" başlıklı bir yazıyla Hasan Enver Paşa'nın makalelerinin bir bölümünü Latin harflerine aktararak yayımlamıştır. Daha önce değindiğimiz üzere, Hasan Enver Paşa'nın bu makaleleri Talât Tekin tarafından ele alınmış, ayrıca Mehmet Çelik bu makalelere ve onların üzerine yapılan çalışmalara değinmiştir. Gördüğüm kadarıyla Hasan Enver Paşa'nın makalelerinden 8 Eylül 1917'de basılmış olan *Tasnif-i Elsinede Türkçe Hangi Sınıf Lisandan Maduttur* (*Taşnîf-i Elsinede Türkce Hangi Şınıf Lisândan Ma'dûddur*) başlıklı makalesi de, Ayşe Anıl tarafından 2006 yılında Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda hazırlanmış olan *Edebiyyât-ı Umûmiyye Mecmûasındaki Dil ve Edebiyat Yazıları* başlıklı Yüksek Lisans Tezi'nde Latin harflerine aktarılmıştır. Ben de Hasan Enver Paşa'nın Eski Türk tarihi ve dili hakkında *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nda yazmış olduğu makalelerinin tamamını bir araya getirerek Latin harflerine aktarmaya ve günümüz okuyucularına sunmaya karar verdim. Makalelerin çoğu *Türklerin Menşeine Dair* (*Türklerîñ Menşe'ine Dâ'ir*) başlığını taşıdığı için, kitabın adını da bu şekilde koymayı uygun gördüm. Hasan Enver Paşa'nın makalelerinin Latin harflerine aktarılmasını Haziran 2016'da bitirdiysem de o sıralarda çalışmamı bastırma fırsatı bulamadım ve araya giren başka işler nedeniyle baskıyı geciktirmek zorunda kaldım. Ancak Şubat 2020'de fırsat bulunca çalışmamı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yeniden gözden geçirdim ve Mart ayının başlarında basıma hazır hâle getirdim.

Hasan Enver Paşa'nın makalelerini Latin harflerine aktarırken sadeleştirilmiş transkripsiyon yöntemini uyguladım. Onun özellikle dil ve etimoloji konusundaki meseleler hakkında yazdığı kısımlarda "g/ġ", "k/ķ" gibi harf ve ses farklılıklarını göstermiş olduğu için, metinleri Latin harflerine aktarırken bu ses farklılıklarını vurguladığı yerlerde tam transkripsiyon yöntemini uygulamayı uygun gördüm. Kitabı hazırlarken ayrıca makalelerdeki bazı baskı ve yazım yanlışlarını da düzelttim. Hasan Enver Paşa'nın bazı adları yazarken belirli bir standart oluşturmamış olmasından ve aynı adları kimi yerlerde farklı yazmış olmasından dolayı, her seferinde onun yazdığı şekillere sadık kaldım. Makalelerin metinlerinde Latin harfleriyle yazılmış olan ad ve kelimeleri ise parantez içinde italik şekilde verdim. Makalelerin orijinallerini de her bölümün sonuna ekledim.

Son söz olarak, beni Hasan Enver Paşa'nın makalelerinden haberdar eden Dr. Emine Sonnur Özcan'a, okuyamadığım Osmanlıca kelimelerde bana yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Cengiz Parlak'a, kitabın oluşturulmasında katkıda bulunan Doç. Dr. Murat Karataş'a, kitabın basıma hazırlanmasındaki mesaisinden ötürü Göktürk Ömer Çakır'a ve kitabın hazırlanma süreci boyunca desteğini hiç eksiltmeyen sevgili eşim Arş. Gör. Dr. Gülçin Oktay Erkoç'a teşekkürlerimi sunarım. Osmanlıca metinleri okurken ve Latin harflerine aktarırken yapmış olabileceğim yanlışlıklardan sorumlu olduğumu bilerek, eserin konuya ilgi duyan akademisyen ve okuyuculara katkı sağlaması arzumu bildiririm.

Hayrettin İhsan Erkoç
2 Mart 2020, Çanakkale

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî ve İlmî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 1 12 Şaban 1335 Cuma Ertesi 2 Haziran 1917 Numero 31

TÜRKLERİN ASLI

Türklerin aslı hakkında hiçbir tarih kitabında malumat-ı sahiha ve kâfiye yoktur.

Türklerin aslı nedir? Türk Kavmi ile diğer akvam arasında ne münasebet vardır? Türkler kendilerine mahsus ayrıca bir asıldan mı neşet etmişlerdir, yoksa diğer bir veya birkaç asıldan teşaub eyleyerek melez bir cinse mi mensupturlar?

Malumdur ki Avrupalılar kendilerini cins-i ebyazın kısm-ı ehemmini teşkil eyleyen "Ariyen"lerden addederler ve asıllarını Kadim Hintlilere isal eyleyerek cinslerine "Hint ve Avrupaî" namını dahi verirler. Bazen de "Kavkas cinsi" tabirini kullanırlar.

Avrupalılar Türkleri kendi cinslerine asla dâhil etmeyip Çinlilerin mensup oldukları cins-i asferden azma Moğol ve Tatar melez ırkına intisap ettirirler. Hâlbuki bu zehap ilm-i ecnas-ı beşer ve tarih nokta-ı nazarından azim bir hata olup bu hatayı bir an evvel tashih etmek Osmanlılar için bir fariza iken, maatteessüf muharrirlerimizin Avrupa telifatına kapılarak onların fikirlerine hizmet etmekte oldukları görülmektedir.

"Cins-i Ebyazın Babaları Olan Eski Türkler" namında derdest-i telif ve ikmal olan Fransızca eserimizde ispat edileceği üzere, ecdadımız olan Eski Türkler cins-i ebyaza mensup olmakla beraber cins-i mezkûrdan madut ak-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

vam-ı muhtelifenin en kadimi ve belki asl-ı iptidaîsidir. Bu keyfiyet tarih, coğrafya ve lisan ile ispat olunabilir.

(1) Tarih nokta-ı nazarından "Evşal-i Şecere-i Türkî"-den pek istifade olunur. Gerçi bir Moğolun eseri olan bu kitapta mevcud malumat tevatür tarzında sathî ise de, Türk, Moğol ve Tatar Irklarına müteallik her bir kelimesi pek kıymettardır.

Aynı nokta-ı nazardan "Skitler" (*Scythe*) hakkında müverrihin-i Yunanîyeden Herodot'un verdiği malumat da son derece ehemmiyyeti haizdir. Çünkü Eski Türklerin bir kısmı hakkında böyle mutemet ve meşhur bir müverrihin verdiği tafsilat-ı mükemmele-i tarihiye hakikatin tezahürüne pek yardım eder.

Lisan-ı Yunanîde "ç" harfi olmadığı için "Skit" kelimesinin Türkçesi olan "Çığıt" ism-i hassı "Sikit" tarzında yazılmış ve bade bu kelime Fransızlar tarafından lisan hatası olarak "Sit" tarzında telaffuz olunmuş, ve bizim bazı müelliflerimiz de Fransızların bu hatasını taklit etmiş ve hatta bir Fransız müellifi tarafından Türkçe "Çit" kelimesi zannedilmiş olan ism-i mezkûr hata-yı ender hata olarak tarafımızdan dahi bu suretle tasdik edilmiştir.

Garbî Türkler olan "Çığıtlar"a "Çığıl" [tarz-ı tahrir-i Arabîsi "Cikil"] dahi tesmiye olunup bunun meftuh olarak şöhret bulan "Çığataylar"dan başka bir kavim değildir. Asar-ı kadime-i Arabiyede hüsnleriyle meşhur oldukları muharrerdir.

Yine aynı nokta-ı nazardan, vaktiyle Asyadan hicret ederek Avrupayı istila etmiş olan "Barbarlar" keyfiyeti dahi pek ziyade haiz-i ehemmiyettir, çünkü bugün o mütemadî ve mütevalî hicretlerin Asya-yı Vusta'dan başlamış oldukları fennen sabit olmuştur.

Filvaki bu hicretler Asya-yı Vusta'dan yalnız garba doğru vaki olmayıp belki şarka, şark-ı cenubîye, cenuba, cenub-ı garbîye müteveccihen dahi vuku bulmuştur. Şar-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ka doğru olan akınlara karşı Çinliler "Çin Duvarı"nı yanî "Sedd-i Çînî"yi vücuda getirmişlerdir ki bu husus o hicretlerin ehemmiyetini maddeten ispat eder.

Şark-ı cenubîye doğru gidenler Avrupalıların kendi ecdatları zan ve farz ettikleri Hintlilerdir ki bu da o tarafa olan akınların kesret ve ehemmiyetini meydana kor.

Garba doğru gidenler ise Kadim Yunanîler ile Romalılarca "Barbar" tesmiye edilen ve Avrupalıların hakiki ecdadı olan akvamdır. Bunların kesret ve ehemmiyeti de malumdur.

En son muhaceret olmak üzere cenub-ı garbîye doğru gidenler, Osmanlıların ecdadı olan Türklerdir. Bu Türklerden evvel cenup ve cenub-ı garbîye doğru pek çok diğer Türkler gitmişler idi.

Asya-yı Vusta'dan beda ile böyle cihat-ı erbaaya müteveccihen vuku bulmuş olan bu mütemadî ve mütevalî muhaceretlerin sebebi ise, mürur-ı zaman ile o kıta-ı cesimenin kurumasıdır. Suların çekilmesinden dolayı bidayette mehd-i beşeriyet olan Asya-yı Vusta'daki bunca arazî-i vasia şimdi kabil-i sükna değildir. [Reklu]nun Coğrafya-yı Umumîsinde her sene suların ne miktar tedenni eylediği mukayyeddir.

Nihayet yine aynı nokta-ı nazardan Arapça, Acemce ve Türkçe eski lügat kitaplarında pek ziyade haiz-i ehemmiyet birçok malumata tesadüf olunur ki bunların tamik ve tetkikiyle bir çok hakayık meydana çıkarılabilir.

(2) Coğrafya nokta-ı nazarından bakılınca, Asya kıtasının ahval-i hazırası ve bu kıtada mevcut dağlar, yaylalar, nehirler ve bilad ve mevaki ism-i hassları, cümleten Türk Cinsi ile Türk lisanını meydana çıkarır ve zaman-ı kadimde Eski Türklerin pek ziyade kesret-i nüfusa malik olmuş olduklarını ispat eder. Hususiyle ilm-i ecnas-ı beşerce son derece mühim olan Asya-yı Vusta'da erbab-ı ihtisas tarafından edilmiş olan bunca taharriyat ve hafriyat ve keşfiyat

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

neticesinde Türk kavmiyle lisanına aid asar ve kelimattan gayrisine tesadüf olunamamıştır.

Kadim Yunanîler pek küçük bir kavim oldukları hâlde maarif ve medeniyetleri sayesinde dünyayı manen teshir etmiş oldukları gibi Eski Türkler dahi kesretleri ve kanları sayesinde Avrupa kıtası da dâhil olduğu hâlde dünyanın hemen her tarafında coğrafya isimleri bırakmışlardır.

(3) Lisan cihetine gelince, umum Avrupa lisanlarının anası addolunan Kadim Hintlilerin "Sanskrit" nam lisanıyla Eski Türkçenin mukayesesi iddiamızı tek başına ve suret-i katiyede ispat eder. Hatta birçok Sanskrit kelimelerini Türk kelimelerinin şerh ve izah etmekte olmasına ve daha birçok mütalaata mebni Eski Türkçenin Sanskrit lisanından kadim olduğu anlaşılır.

Şurası da pek gariptir ki Kadim Yunan ve Latin ve zamanımızda müstamel Avrupa lisanlarıyla Eski Türkçe arasında o kadar çok müşterek kelimeler vardır ki bu müşareketler mezkûr lisanlar ile Sanskrit lisanı arasında görülemez. Eski Türkçe ile gerek kadim ve gerek cedid elsine-i saire beynindeki münasebet o derece çok ve mühimdir ki bu yolda pek çok kitaplar telif olunabilir.

Binaenaleyh Türkler ile Çinliler arasında ırken hiçbir münasebet olmayıp Türkler Avrupalılar gibi cins-i ebyaza dâhildirler ve bundan maada Türk kavmi cins-i ebyazdan madut ve akvam-ı sairenin en kadimidir.

Şu kadar ki Asya-yı Vusta'dan şarka doğru giden ve Çini defaat ile zapt eden Eski Türkler, Çin hududu civarında sakin olan Çinlileri mürur-ı zaman ile Türkleştirmiş ve bu suretle kendi kanlarını mahalline göre az çok Çin kanı ile karıştırmış olduklarından simalarını bozmuşlar ve bu vechle Moğollar ile Tatarları vücuda getirmişlerdir.

Simaları az çok bozuk olan Moğollar ile Tatarların babaları Eski Türkler ise de Türklerin babaları Moğollar veya Tatarlar değildir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Şimdi de yine hülasaten Türkler ile Tatarlar ve Moğollardan münferiden bahsedelim:

Eski Türklerin vatanı mehd-i beşeriyet olan Asya-yı Vusta dağları ve yüksek yaylalarıdır. Bu kıta-ı vasianın ismi telaffuz-ı Türkî üzere "Toranḳ" (*Torank*), "Turanḳ" (*Tourank*) veya "Toran" (*Toran*) veyahut "Turan" (*Touran*) ve Arabî ve Farisî telaffuzu üzere "Tûrân" (*Toûrân*)dır ki "dağlık yer, yüksek mahal" demektir. Eski Türkçede "tor" (*tor*) ve "tur" (*tour*) "dağ" ve "yüksek yer" demek olup "anḳ" (*ank*) veya "an" (*an*) lafzı ise ism-i mekân edatıdır. Nitekim lisan-ı Osmanîde "tozlu yere" "tozan" derler.

Turan'ın ahali-i kadimesine, zamana göre, muhtelif isimler verilmiştir. Bu isimlerin ekserisi "yüksek yer çocuğu, yüksek mahal âdemi" veya "dağlı" manasını ifade eder: "Altay, Çıġatay ve Ḫatay" gibi. "Tay" çocuk; "Al", "Çıġa" ve "Ḫa" yüksek demektir. Telaffuz-ı sakile ile "Torḳ" (*Tork*) veya "Törḳ" (*Teurk*) ve telaffuz-ı hafife ile "Türk" (*Turk*) namı ise "dağlı", "turlu" ve "Turanlı" demektir, çünkü "ḳ" ve "k" harfleri Eski Türkçede "lı" manasına olarak edat-ı nispettir.

Halis Türk olan "Doḳ" (*Don*) Kazaklarına Eski Türkcede "Don" Nehri demek olan "Tün" (*Tun*) kelimesine nispetle "Tünk" (*Tunk*), Sogdîlere "Soġdaḳ" (*Sogdak*) [Fransızca *Sogdion*] ve Harezm Türklerine "Irḳ" veya "İrk" (*Irk*) denildiği gibi.

Bahr-ı Hazara da [Türkçesi "Hazar Denizi"] Kadim Yunanîler zamanında "İrkler Denizi, Derya-yı İrkân" "*Mer Ircanienne*" tesmiye edilirdi.

Lisan-ı Osmanîde "lı" edat-ı nispetinin aslı, "lıḳ" ve "lik" olup burada asıl olan "ḳ" veya "k" harfleridir.

Dağlık olan Turan'a mukabil ovalık olan ve Bahr-ı Hazar ile Turan arasında bulunan Harezme Eski Türkçede "Iranḳ" (*Irank*), "Iran" (*Iran*) veyahut "Iraḳ" (*Irak*) namı verilir idi. "Ir" (ova) manasınadır ve "'Irâḳ" kelimesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Irak" kelimesinin muarrebi ve "Îrân" kelimesi dahi Türkçe "Iran" kelimesinden mehuzdur.

Turan kıtası şarken Kadim Tataristan ve Kadim Moğolistan, cenuben Hindistan ve Farsistan yani Acemistan, garben Harezm yani Irak-ı Türkî ve Eski Türkçe "Iran" ovaları ve Deşt-i Kıpçak ve şimalen "Ural" Dağları [Eski Türkçede "Or İli" (*Or-ili*)] ve Şimal Denizi ile muhattır, Eski Türkçede "or" (*or*) dağ, ön, şimal ve kale manalarına müstameldir.

Kıta-ı mezkûrenin merkezi "Işı Köl" ile bu gölün cihet-i şarkiyesinde kâin "Ḫan Tañrı" Dağıdır. Bu dağa "Ḳut" Dağı dahi derler idi. "Ḫan Tañrı", Han yani Gök Tanrısı ve Sahip yani Hüda demek olup "Ḳut"un bir manası da Almancada "Ġot" *Got* kelimesi gibi (Hüda) demektir.

Turan Dağlarına "Ḳâf" Dağları namı dahi verilir idi, bu isim bade Kafkas Dağlarına alem olmuştur. (Lehçe-i Osmanî) Bu dağlar dünyanın "bam-ı piri" (yüksek yeri) addolunup bu tabir-i kadimden "Pâmîr" "*Pamir*" ism-i hası hâsıl olmuştur ki "bam yer" demektir. Lisan-ı Farisîde "Bâm-i Dunyâ" tabiri müstameldir.

Turan kıtası bütün Türklerin yegâne vatanı olmayıp yalnız merkezî Türklerin vatan-ı aslîsi idi. Yoksa kıta-ı mezkûrenin cihat-ı erbaasında birçok namlar ile Türk Cinsine mensup hemen namütenahi kabileler vardı.

"Tatar" Tat Er yani (yabancı âdem) demek olup önceleri Türkleştirilmiş olan Çinlilere alem olmuş ve fakat sonraları Tataristanda kâin bilcümle Türklere ism-i has olarak verilmiştir. Şimdi Rusyada vaki olduğu üzere birçok mahallerde bu nam ayniyle (Türk) demektir.

Tatarların ecdadı Türk olduğu için evailde bir vakit kendilerine "Ḫatay" namını vermişlerdir ki bu isim bilahire Çin-i Şimalîye alem olmuştur.

Kadim Tataristan garben Turan, yani (Büyük Göl) manasına olan "Bay Köl" [*Baikal*] ile bu gölden çıkan "Anġa-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ra" (*Angara*) Suyu, cenuben Kadim Moğolistan ile Çin, şimalen ve şarken de deniz ile mahduttur.

"Moğol" veyahut "Monġol" (Monġ İl yani saf âdem) demek olup Çinin garp ve cenub-ı garbî cihetlerine doğru gitmiş olan Eski Türklere alem olmuştur.

Kadim Moğolistan garben Turan, şimalen Tataristan, şarken Çin ve cenuben Birmanya ve Hindistan ile mahduttur.

Tatarlar gibi Moğollar dahi kendilerine bidayette "Ḫatay" namını vermişlerdir. Tatarlara "Aḳ Ḫatay" ve Moğollara "Ḳara Ḫatay" tesmiye olunur idi.

Tatarlar ve Moğollar evailden beri yekdiğerlerine rakip ve düşman olmuşlar ve daima birbirleriyle harp ve cidalde bulunmuşlardır. Nihayet Moğollar mağlup olarak "Ḳuḳu Nor" *"Koukou Nor"* [Moğolcası "Ḳuḳu Navurı". Bu lisanda "Navur" (*Navour*) göl demektir] civarında olması ağleb-i ihtimal olan "Ergeneḳon" namında sarp bir vadiye iltica eyleyerek kendilerini burada bir müddet takviye eyledikten sonra huruç ile Tatarlara galebe çalmışlar ve istiklallerini kazanmışlar idi; bu vaka elan Asyada mevcut Moğollar için millî bir bayram olmuştur. Yoksa iki kardeş arasında vukubulan bir vakayı andıran bu bayramın asıl Türkler ile hiçbir münasebeti yoktur ve arzu olunduğu üzere bu vaka-ı tarihiye şimdi Osmanlılar için hiçbir suretle bir id-i millî olamaz ve belki böyle bir teşebbüs Türklerin aslı hakkında Avrupanın yanlış fikir ve zehaplarını tasdike medar olur.

Şimdi de Avrupalıların kendi cinslerine alem olarak tahsis eyledikleri "Ariyen" kelimesinden bahsetmemiz icap eder.

Mezkûr kelimenin hangi lisana ait olduğu ve sebeb-i tesmiyesi elan Avrupalılar nezdinde meçhul olup bu bapta verilebilen malumat yalnız ilk Ariyenlerin Asya-yı Vusta dağlarında sakin oldukları ve bade etrafa dağıldıkları ve

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bu kelimenin manası "hür" demek olduğundan ibarettir. Hatta bu kelimeye itibarî bir tabirdir diyenler bile olmuştur. Hâlbuki hakikat-i hâlde mezkûr kelime Türkçe "er" (*er*), "ar" (*ar*), "ir" (*ir*) ve "ayır" (*aïr*) kelimesi olup (insan), (erkek) ve (esir olmayan hür âdem) demektir: (Lügat-ı Süleyman). Eski Türklerde bir kavmi irae etmek için "filan kabile erleri" demek âdet olup onun için birçok Türk kabileleri esamisi "er" veya "ar" lafzlarıyla nihayet bulur: Tatar, Bulġar (Bulġa yani Volġa Erleri), Macar, Ḫazar, Şonġar (Şoñ yani Sol ve Garp Türkleri), Onġar (Öñ yani Sağ ve Şark Türkleri),[*] ilaahire gibi. "Ariyen"ler (Ariler), (Arlar), (Erler) yani (Türk Erleri) ve (Türkler) demektir.

Binaenaleyh ilk Ariyenlerin Eski Türklerden başka kimse olmadığı ve Türkler ile Avrupalıların aynı cins ve ırka mensup oldukları pek vazıh bir surette nümayan olur.

Bu makaleyi yazmaktan maksadımız, Avrupa asarını bilatetkik taklitten vazgeçerek Türklerin aslı ve Türk Lisan ve Kavmi ile elsine ve akvam-ı saire beynindeki münasebatı kendimiz ariz ve amik tetkik ederek aslımızı ve kavmiyetimizi meydana çıkarmamız, ve bu bapta Avrupalıların yanlış zehaplarını tashih eylememiz, ve yazdığımız tarih kitaplarında aslımız hakkında malumat-ı hakikiye-i kâfiye vermemiz lazım geldiğini beyandan ibarettir.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

* Celayir (Mağallarda daima esbi silvar olan bir kabile) [Cil (at) demektir]

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://vahitey.org

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی وعلمی غزته‌در .

جلد : ۲

سنه : ۱ ۱۲ شبان ۱۳۳۵ جمه ایرتسی ۲ حزیران ۱۹۱۷ نومرو ۳۱

تورکلرك اصلی

تورکلرك اصل خنده هیچ بر تاریخ کتابنده معلومات صحیحه وکافیه یوقدر .

تورکلرك اصلی نه‌در ؟ تورك قومی أیله دیکر اقوام آراسنده نه مناسبت واردر ؟ تورکلر کندیلرینه مخصوص آریجه بر اصلهٔ‌می نعثت ایتمکدرلر ، یوقسه دیکر بر ویا بر قاچ اصلدن تشعب ایلیه‌رك مه‌لز بر جنسه‌می منسوبدولر ؟

معلومدرکه آوروپالیلر کندیلرینی جنس ابیضك قسم اهمی تشکیل ایلهٔن « آریه‌ن » لردن عد ایدرلر واصللرینی قدیم هندلیلره ایصال ایلیه‌رك جنسلرینه « هند وآوروپائی » نامی دخی ویررلر . بعضأده « قاوقاس جنسی » تعبیرینی قوللانیرلر .

آوروپالیلر تورکلری کندی جنسلرینه اصلا داخل اعتیوب چینلیلرك منسوب اولدقلری جنس اصفردن آزمه موغول وتاتار مه‌لز هرقنه انتساب ایتدیررلر . حالبوکه بو ذهاب علم اجتماعی بشر وتاریخ نقطهٔ نظرندن عظیم برخطااولوب بوخطایی برآن اول تصحیح ایتمك ضمانلرایچون برفریضه ایکن ، مع التأسف محررلرمزك آوروپا تألیفاتنه تابیعاً رق اونلرك فکرلرینه خدمت ایتمکده اولدقلری کورلمکده‌در .

« جنس ابیضك بابالری اولان اسکی تورکلر » نامنده دردست تألیف واکمال اولان فرانسزجه اثرمزده اثبات ایدیلدیکی اوزره ، اجدادمز اولان اسکی تورکلر جنس ابیضه منسوب اولقله برابر جنس مذکوردن معدود اقوام مختلفه‌نك اك قدیمی وبلکه اصل ابتدائیسیدر . بو کیفیت تاریخ ، جغرافیا ولسان ایله اثبات اولونابیلیر .

(۱) تاریخ نقطهٔ نظرندن « اوشال شجرهٔ ترکی » دن بك استفاده اولنور . کرچه برموغولك أثری اولان بو کتابده موجود معلومات تواتر طرزنده سطحی ایسه‌ده ، تورك ، موغول وتاتار عرقلرینه متعلق هر برکله‌می بك قیمتداردر .

عینی نقطهٔ نظردن « سکیثلر » (Scythe) خنده مؤرخین یونانیه‌دن هه‌رودوتك وبردیکی معلومات‌ده فوق درجه اهمیتی حائزدر . چونکه اسکی تورکلرك برقسمی خنده یونانه معتمد ومشهور بر مورخك وبردیکی تفصیلات مکملهٔ تاریخیه حقیقتك تظاهرینه بك یاردیم ایدر .

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

لسان یونانیده «چ» حرفی اولدیغی ایچون «سکیت» کلمه‌سنك تورکچه‌سی اولان «چیغت» اسم خاصی «سیکیت» طرزنده یازلمش وبعده بوکله فرانسزلر طرفندن لسان خاصی اولان«ق»«ت» طرزنده تلفظ اولنمش، نوبزم بعض مؤلفلرمزده فرانسزلرك بوخطاسنی تقلید ایتمش وحتی برفرانسز مؤلفی طرفندن تورکچه «چیت» کلمه‌سی طن ایدلمش اولان اسم مذکور خطا اندر خطا اولهرق طرفزدن دخی بوصورتله تصدیق ایدلمشدر.

غربی تورکلر اولان «چیغیلر» «چیغیل» [طرز تحریر عربیسی «جگل»] دخی تسمیه اولنوب یونك مفتوح اولهرق شهرت بولان «چیغاتایلر» دن باشقه بر قوم دکلدر. آثار قدیمهٔ عربیه‌ده جسارتله مشهور اولدقلری محرردر.

بنه عینی نقطهٔ نظردن، وقتیله آسیادن هجرت ایده‌رك آوروپایی استیلا ایتمش اولان«بلغارلر» کبی دخی پك‌زیاده حائز اهمیتدر، چونکه بوکون اومتمادی ومتوالی هجرتلرك آسیای وسطی‌دن باشلمش اولدقلری فنا ثابت اولمشدر.

فی‌الواقع بو هجرتلر آسیای وسطی‌دن یالکز غربه دوغری واقع اولیوب بلکه شرقه، شرق جنوبیه، جنوبه، جنوب غربیه متوجهاً دخی وقوع بولمشدر. شرقه دوغرو اولان آقینلره فارسی «چینلیر ویچین دیواری» نی یعنی «سدچینی» یی وجوده کتیرمشلردرکه بوخصوص اوهجرتلرك اهمیتی مادهٔ اثبات ایدر.

شرق‌جنوبیه دوغری کیدنلر آوروپالیلرك کندی‌اجدادلری ظن وفرض ایتدکلری هندلیلردرکه بودم اولطرفه اولان آقینلرك کثرت واهمیتی میدانه قور.

غربه دوغری کیدنلر ایسه قدیم یونانیلر ایله رومالیلرجه «باربار» تسمیه ایدیلن وآوروپالیلرك حقیقی اجدادی اولان اقوامدر. بونلرك کثرت واهمیتی ده معلومدر.

اك سوك مهاجرت اولمق اوزره جنوب غربیه دوغری کیدنلر، عثمانلیلرك اجدادی اولان تورکلردر. بوتورکلردن اول جنوب وجنوب غربیه دوغری پك چوق دیکر تورکلر کیتمشلردیدی.

آسیای وسطی‌دن بدأ ایله بویله جهات اربعه‌یه متوجهاً وقوعبولمش اولان بو متمادی ومتوالی مهاجرتلرك سببی ایسه، مرور زمان ایله او قطعهٔ جسیمه‌نك قورومه‌سیدر. صولرك چکله‌سمسی طولایی بدایتده مهد بشریت اولان آسیای وسطاده‌کی بونجه اراضیٔ واسعه شیخی قابل سکنی دکلدر. [ره‌قلو] نك جغرافیای عمومیسنده هرسنه صولرك نه‌مقدار تدنی ایلدیکی مفیددر.

نهایت بنه عینی نقطهٔ نظردن عربجه، عجمجه و تورکجه اسکی لغت کتابلرنده پك زیاده حائز اهمیت برچوق‌معلومات تصادف‌اولنورکه بونلرك تسبق وتدقیقیله برچوق‌حقایق میدانه چیقارلهبیلیر.

(۲) جغرافیا نقطهٔ نظرندن بالیلنجه، آسیا قطعه‌سنك احوال‌حاضره‌سی وبوقطعه‌ده موجود طاغلر، بایلار، نهرلر وبلاد و مواقع اسم خاصلری، جملهٔ تورك جنسی ایله تورك لسانی میدانه چیقاریر وزمان‌قدیمده اسکی تورکلرك پك زیاده کثرت نفوسه مالك اولدقلرینی اثبات ایدر. خصوصیله علم اجناس بشریجه سوك درجه مهم اولان آسیای وسطاده ارباب اختصاص طرفندن ایدلمش‌اولان بونجه تحریات وحفریات‌وکشفیات نتیجه‌سنده تورك قومیله لسانه عائد آثار وکلاتدن غیریسنه تصادف اولنه‌مامشدر.

قدیم یونانیلر پك‌کوچك برقوم اولدقلری‌حالده معارف ومدنیتلری سایه‌سنده دنیایی معنا تسخیر ایتمش اولدقلری کبی اسکی تورکلر دخی کثرتلری و قاطنی سایه‌سنده آوروپا قطعه‌سی‌ده داخل اولدیغی حالده دنیانك هان هرطرفنده جغرافیا اسملری براقمشلردر.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

(٣) لسان جهتنه كلنجه ، عموم آوروپا لسانلرينك آنا سي عداولنان قديم هندليلرك «سانسقريت» نام لسانيله اسكي توركجه‌نك مقايسه‌سي مدعامزي تك باشينه وَ صورت قطعيده‌ده اثبات ايدر . حتى برجوق سانسقريت تورك كلمه‌لرينى تورك كلمه‌لرينك شرح وايضاح اچكده اولمسنه وداها برجوق مطالعاته مبنى اسكي توركجه‌نك سانسقريت لسانندن قديم اولديغى آكلاشيلير .

شورايسى‌ده پك غريبدركه قديم يونان ولاتين وزمانمزده مستعمل آوروپا لسانلريله اسكي توركجه آراسنده اولدقجه چوق مشترك كلمه‌لر واردركه بومشاركتلر مذكور لسانلر ايله سانسقريت لسانى آراسنده كورديكمز . اسكي توركجه ايله كرك قديم وكرك جديد السنهٔ سائره بينده‌كى مناسبات اودرجه چوق ومهمدركه بوكونه پك چوق كتابلر تأليف اولنه بيلير .

بناءً عليه تورکلر ايله چينليلر آراسنده هرآ هنج برمناسبت اولميوب تورکلر آوروپاليلر كي جنس‌ابيضه داخللرلر وبوندن ماعدا تورانى قومى جنس‌ابيضدن معدود واقوام سائره‌نك اك قديمدر. شوقدركه آسيای وسطى‌دن شرقه دوغرى كيدن وچينى دفعات ايله ضطايدن اسكى تورکلر، چين حدودى جوارنده ساكن اولان چينليلرى مرور زمان‌ايله تورکلشدرمش وبوصورتله كندى قانلرينى علته كوره آز چوق چين قانى ايله قارشدرمش اولدقلرندن سيمالرى بوزمش وبووجهله موغوللر ايله تاتارلرى وجوده كتيرمشلردر .

سيمالرى آز چوق بوزوق اولان موغوللر ايله تاتارلرك بابالرى اسكى تورکلر ايسه‌ده تورکلرك بابالرى موغوللر ويا تاتارلر دكلدر .

شمدى‌ده يه خلاصهً تورکلر ايله تاتارلر وموغوللردن منفرداً بحث ايدهلم :

اسكى تورکلرك وطنى مهد بشريت اولان آسيای وسطى‌طاغلرى وبوكك بابالرىدر. بوقطعهٔ واسعه‌نك اسمى تلفظ تركى اوزره « تورانق » (Torank) ، « تورانق » (Tourank) ويا « توران » (Toran) ويا خود « توزان » (Touran) وعربى وفارسى تلفظى اوزره « توران » (Toûrân) درك « طاغلق‌بر » بوكك‌عل » ديمكدر. اسكى تورکجه‌ده « تور » (tor) وه « تور » (tour) « طاغ » و « بوكك بر » ديمك اولوب « آنق » (ank) ويا « آن » (an) لفظى ايسه اسم مكان اداتيدر . نته‌كيم لسان عثمانيده « توزلى يره » « توزان » ديرلر .

تورانك اهالىٔ قديمه‌سنه ، زمانه‌كوره ، مختلف اسملر ويرلمشدر. بواسملرك ا كثريسى « بوكك بر چوچنى » ، بوكك عل آدمى » ويا « طاغلى » معناسنى افاده ايدر : « آلتاى » چغاتاى‌وخاناى كبى . « تاى » چوچق » ، « آل » ، « چيغا » و « خا » بوكك ديمكدر. تلفظ ثقيله ايله « تورق » (Tork) ويا « تورق » (Teurk) وتلفظ‌خفيفه ايله « تورك » (Turk) نامى ايسه « طاغلى » « تورلى » و « تورانلى » ديمكدر ، چونكه « ق » و « ك » حرفلرى اسكى تورکجه‌ده « لى » معناسنه اولمرق ادات نسبتدر .

خالص تورك اولان « دوق » (Don) قازاقلرينه اسكى تورکجه‌ده « دون » نيرى ديمك‌اولان « تون » (Tun) كلمه‌سنه نسبتله « تونك » (Tunk) ، سغديلره « سوغداق » (Sogdak) [فرانسزجه Sogdion] وخوارزم تورکلرينه « ايرق » ويا « ايرك » (Irk) دنيليركى كبى .

بحر خزره [تورکجه‌سى « خزار ده‌كزى »] قديم يونانيلر زمانندە « ايركار ده‌كزى » درياى اركان « Mer Ircanienne » تسميه ايديليردى .

لسان عثمانيده « لى » ادات نسبتك اصلى « لق » و « لك » اولوب بوراده اصل اولان « ق » ويا « ك » حرفلريدر .

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

طاغلق اولان تورانه مقابل اووه‌اق اولان و بحر خزر ایله توران آره‌سنده بولنان خوارزمه اسکی تورکچه‌ده « ایرانق » (Irank) ، « ایران » (Iran) و یاخود « ایراق » (Irak) نامی ویریلیر ایدی. «ایره» (اووه) معناسنه‌در و « عراق » کلمه‌سی « ایراق » کلمه‌سنك معربی‌وه «ایران» کلمه‌سی دخی تورکچه « ایران » کلمه‌سندن مأخوذدر .

توران قطعه‌سی شرقاً قدیم تاتارستان و قدیم موغولستان ، جنوباً هندستان و فرستان یعنی عجمستان ، غرباً خوارزم یعنی عراق ترکی و اسکی تورکچه « ایران » اووه‌لری و دشت قپچاق وشمالاً «اورال» طاغلری [اسکی تورکچه‌ده « اور ایبل » (Or-ili) و شمال ده‌کزی‌ایله‌محاطدر، اسکی تورکچه‌ده « اور » (or) طاغ ، اوك ، شمال و قلمه معنالرینه مستعملدر .

قطعهٔ مذکوره‌نك مرکزی «ایصی کول» ایله‌بوکولك جهت شرقیه‌سنده کائن «خان‌تاکری» طاغیدر . بو طاغه « قوت » طاغی دخی دیرلر ایدی . «خان تا کری» خان یعنی کوك تا کریدن و صاحب یعنی خدا دیمك اولوب « قوت » ك بر معناسیده آلمانجه‌ده « غوت » Got کلمه‌سی کبی (خدا) دیمکدر .

توران طاغلرینه «قاف» طاغلری نامی دخی ویریلیر ایدی ، بو اسم بعده قافقاس طاغلرینه‌علم اولمشدر . (لهجهٔ عثمانی) بو طاغلر دنیانك «بام پیری» (یوکسك پری) عد اولنوب بو تعبیرقدیمدن « پامیر » « Pamir » اسم خاصی حاصل اولمشدرکه « بام پیر » دیمکدر . لسان فارسیده « بام دنیا» تعبیری مستعملدر .

توران قطعه‌سی بوتون تورکلرك یکانه وطنی اولیوب بالکز مرکزی تورکلرك وطن اصلیسی ایدی . بوقطعهٔ مذکوره‌نك جهات اربعه‌سنده بر چوق ناملر ایله تورك جنسنه منسوب خانق نامتناهی قبیله‌لر واردی .

« تاتار » تات ار یعنی (یاپانجی آدم) دیمك اولوب اوچه‌لری تورکلشدیرلمش اولان چینلیلره علم اولمش و فقط سکره‌لری تاتارستانده کائن بالجمله تورکلره اسم خاص اولمغه‌رق ویرلمشدر .شمدی روسیه‌ده واقع اولدیغی اوزره بر چوق محللرده بو نام عینیله (تورك) دیمکدر .

تاتارلرك اجدادی تورك اولدیغی ایچون اوائلده بروقت کندیلرینه«خاقانی» مسلمانی ویرمشلردرکه بو اسم بالآخره چین شمالیه علم اولمشدر .

قدیم تاتارستان غرباً توران ، یعنی (بویوك کول) معناسنه اولان « بای کول » [Baïkal] ایله بوکولدن چیقان « آنغره » (Angara) صویی ، جنوباً قدیم موغولستان ایله چین ، شمالاً و شرقاً ده دکز ایله محدوددر .

«موغول» ویاخود «مونغول» (مونغ ایل یعنی صاف آدم) دیمك اولوب چینك غرب‌وجنوب غربی جهتلرینه دوغری کینش اولان اسکی تورکلره علم اولمشدر .

قدیم موغولستان غرباً توران ، شمالاً تاتارستان ، شرقاً چین وجنوباً بیرمانیا وهندستان ایله محدوددر .

تاتارلر کبی موغوللردخی کندیلرینه بدایتده «خاقانی» نامی ویرمشلردر . تاتارلره «آق‌خاقانی» وموغوللره « قاره خاقانی » تسمیه اولنور ایدی .

تاتارلر ایله موغوللر اوائلدن بری یکدیکرلرینه رقیب ودشمن اولمشلر ودائما بربرلریله حرب وجدالده بولنمشلردر. نهایت‌موغوللر مغلوب اولمغرق « قوقونور » « Kôukou Nor » [موغولجه‌سی

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

« یوقوناووری » و بولغاره « ناوور » (Navour) کول دیکدر] جوارنده اولمسی اغلب احتمال. اولان «ارکه‌قون» نامنده صرب بروادی‌یه التجا ایلیه‌رك کندیلرینی بوراده برمدت تقویه‌ایلدکدن صکره خروج ایله تاتارلره غلبه چالمشلر واسقلالرینی قازانمشلر ایدی؛ بووقعه الآن آکسیاده موجود موغولقراقیجون مل بربایرام اولمشدر. بوقعه ایکی قارداش آره‌سنده وقوعبولان بروقعه‌یی آکدیرمن. بویابرامك اصل تورکجه ایله هیچ برمناسبتی یوقدر وآرزو اولندیغی اوزره بووقعهٔ تاریخیه شمدی عثمانلیلرایچون هیچ برصورتله برعید ملی اولهماز ویلکه بویله برتشبث تورکلرك اصل خنده، اوروپانك یاکلش فکر وذهنیلرینی تصدیقه مدار اولور.

شمدی‌ده آوروپالیلرك کندی جنسلرینه علم اولدیغی تخصیص ایلدکاری « آریه‌ن » کلمه‌سندن بحث ایتمه‌مز ایجاب ایدر.

مذکور کلمه‌نك هانکی لسانه عائد اولدیغی وسبب تسمیه‌سی الآن آوروپالیلر نزدنده مجهول. اولوب بویابه وبریله‌بیلن معلومات یالکز ایلك آریه‌لرك آسیای وسطی طاغلرنده ساکن اولدقلری و بعده اطرافه طاغیلدقلری و بو کلمه‌نك معنای « حر » دیمك اولدیغندن عبارتدر. حتی بو کلمه‌یه اعتباری برتعبیردر دیه‌بلر یله اولمشدر. حالبوکه حقیقت حالده مذکور کلمه تورکچه « ار » (er)، « آر » (ar)، « ایر » (ir) و « آیر » (air) کلمه‌سی اولوب (انسان)، (ارکك) و (اسیر اولمایان حرآدم) دیمکدر : (لغات سلیمان). اسکی تورکلرده برقبیله‌نك « فلان قبیله اولری » دیمك عادت اولوب آنك ایچون برچوق قبیله‌لری اینامیسی « ار » ویا « آر » لفظلریله تسمیه‌ت بولور : تاتار، بولغار (بولغا یعنی وولغا اولری)، ماجار، خازار، صوبغار (صوك یعنی صول و غرب تورکلری)، اونغار (اوك یعنی صاغ و شرق تورکلری)، [*] الی آخره کبی. « آریه‌ن » لر (آریلر)، (آزلر)، (ارلر) یعنی (تورك اولری) و (تورکلر) دیمکدر.

بناءً علیه ایلك آریه‌نلرك اسکی تورکلردن بشقه کیسه اولدیغی و تورکلر ایله آوروپالیلرك عینی جنس وعرقه منسوب اولدقلری پك واضح بر صورتده نمایان اولور.

بو مقاله‌یی یازمقدن مقصدمز، آوروپا آثارینی بالدقیق تقلیددن واز کچه‌رك تورکلرك اصل وتورك لسان و قومی ایله السنه و اقوام سائره بینندهکی مناسباتی کندیز عریض و عمیق تدقیق ایدرك اصلمزی وقومیتمزی میدانه چیقارمه‌مز، ویو بابده آوروپالیلرك یاکلش ذهابلرینی تصحیح ایله‌مز، و یازدیغمز تاریخ کتابلرنده اصلمز حقنده معلومات حقیقیهٔ کافیه وبرمه‌مز لازم کلدیکنی بیاندن عبارتدر.

مقاعد ارکان حربیه فریق

اغور

[*] جیلاز (موغولارده داغما اسب سوار اولان برقبیله) [جیل (آت) دیمکدر]

عثمانلیلردن اول

[مابعد]

قیشین، منجمد ایرماقلر، هرنوع مزاحم سفریه ترك وتاتار ایچون مجهولدر. بالعکس ترکلر قیشدن بر متفق کبی استفاده یولنی بیلیرلرمش. بونلر هرشیدن نظر دقته آلدقلرندن پك سریع بر صورتده موانعه اقتحام ایدرلرمش. ترك وتاتارك تعبیه، سوق‌الجیش، حیل حربیه اعتباریله پك کسکین بر ذکاسی واردر.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 1 20 Zilkade 1335 Cuma Ertesi 8 Eylül 1917 Numero 32 – 1

TASNİF-İ ELSİNEDE TÜRKÇE HANGİ SINIF LİSANDAN MADUTTUR.[*]

Türk lisanıyla Türklerin aslı meselelerinin birbirine münasebeti olduğundan Türkçenin hangi sınıf lisandan madut olduğunu doğru olarak tayin etmek şüphesiz bizim için pek mühimdir. Hâlbuki fikrimizce Avrupalılar aslımız gibi lisanımız hakkında dahi hata etmekte ve bu hata ise kitaplarımıza ayniyle dercedilmekte olduğundan hakikat-i hâlin layıkıyla tezahürü için bu birkaç satırı yazmayı milletimize karşı bir hizmet ve vazife addeyledik. Avrupalılar Türk ırkını cins-i asfer ile cins-i ebyaz beyninde mutavassıt ve melez bir ırk ve Türkçeyi dahi Çin lisanıyla Avrupa lisanları arasında mutavassıt bir lisan olarak tanımak istiyorlar.

Malumdur ki Avrupalılar elsine-i mevcudeyi üç sınıfa ayırırlar: Bir heceli lisanlar *Langues monosyllabiques*, iltisakî lisanlar *Langues agglutinantes* ve mütehavvilülasl olan lisanlar *Langues à flexione*.

Bu üç sınıf lisanın tariflerini (Klod Öje)nin gramerinden bervech-i zir tercüme ediyoruz: "Bir heceli olan lisanlarda ne keyfiyet, ne kemiyet, ne zaman, ne siga, ne vasl, ne huruf-i cer, ne levahık-ı iptidâa *préfix* ve ne levahık-ı intihaiye *suffixes* vardır. Bu lisanlarda muhtelif cezirler

---

Bu meseleyi Celal Nuri Bey – *Türkçemiz* – unvanlı eser-i ahirinde mevzu-i bahs etmiş idi. Bu makale mumaileyhin nokta-i nazarını teyit eder. [Mecmua]

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

birbirleriyle olan münasebatleri her ne olur ise olsun hiçbir tahavvüle uğramaksızın elfaz-ı mücerrede hâlinde yan yana dizilerek ifade-i meram ederler. Bu ibarede ne kadar cezir var ise o kadar da kelime bulunur."

"Bir heceli lisanların en meşhurları Çin, Annam, Siyam, Birman ve Tibet lisanlarıdır."

"İltisakî lisanlarda kelimeler bir heceli lisanlarda olduğu gibi yalnız birer cezirden ibaret olmayıp belki birbiriyle iltisak eylemiş müteaddit cezirlerden terekküb ve teşekkül ederler. Bu cezirlerden biri kelimenin mana-yı aslîsini ifade eder ve diğerleri levahık namı altında şahsiyet, kemiyet, keyfiyet ilaahire gibi hususatı işar ederler."

"Japonca, Macarca, Türkçe ve Bask lisanları elsine-i iltisakiyedendir."

"Mütehavvilülasl olan lisanlarda bizzat cezir tahavvül edebilir ve bu tebeddül-i şekil, tebeddül-i manayı mucib olur."

"Bu sınıf lisanlar üç büyük şubeye ayrılırlar: (1) Elsine-i Samiye: Arabî ve İbranî gibi; (2) Elsine-i Hamiye: Kadim Mısrî ve Berberî lisanları gibi; (3) Ârî veya Hint Avrupaî Lisanları: Sanskrit, Zend (Kadim Farisî) Farisî, Yunan, Latin, Selt, Fransız, Alman, İngiliz, Flaman, Rus ilaahire lisanları gibi."

Şimdi bu nazariye yanlıştır, çünkü tatbiki yanlış neticeler vermektedir. Filhakika birbirine pek yakın olan Türkçe ile Farisî lisanları bu nazariye ile muhtelif sınıflara ayrıldığı hâlde yekdiğerinden pek farklı olan Arabî ve Avrupa lisanları bir sınıftan addediliyordu.

Fikrimizce tasnif-i elsinede en doğru olan nazariye şudur: Bir heceli lisanlar, elsine-i hecaiye *Langues syllabiques* ve elsine-i harfiye *Langues consonnantiques*.

(Bir heceli lisanlar) bâlâda beyan olunduğu üzeredir.

(Elsine-i hecaiye) elfaz-ı muayyeneden teşekkül eden lisanlardır. Bu lisanlarda birtakım heceler ve lafızlar bir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

başına bulunarak veyahut birbiriyle birleşerek cezirleri, levahıkı, muhtelif kelimeleri ve edatları teşkil ederler. Bu sınıftan bazı lisanların efalinde iki veyahut daha ziyade cezir bulunabilir; bazı efalde avam lisanı hatası veya esbab-ı saireye mebnî müstesna cezirler olabilir; bazı elfazların huruf-ı saitesi hafif iken sakil veya bilakis sakil iken hafif olabilir; velhasıl bu lisanların kelimelerinde şeklen az veya çok tebeddülat vuku bulabilir; fakat herhâlde onların esası "Elfaz-ı Muayyene"den ibaret bulunur. Hususuyla efalde bu tenevvü ve taaddüt-i cüzur, tahavvül demek değildir. Ve hem cezrin lafzı sıyag-ı muayyenede daima sabit kalır. Yani bu kısım lisanlarda kelimelerin esası huruf-ı samite ile huruf-ı saiteden terekküp eder.

Türkçe, Sanskrit, Zend, Farisî, Yunan, Latin ve bilcümle Avrupa lisanları bu sınıfa dâhildir.

(Elsine-i harfiye) huruf-ı samite-i muayyeneden teşekkül eden lisanlardır. Bu lisanlarda huruf-ı saitenin ve binaenaleyh elfazın hiçbir hüküm ve istikrarı olmayıp onlar manaya göre mütemadiyen tahavvül ve tebeddül ederler. Bu lisanlarda birtakım huruf-ı samite (huruf-ı asliye) namıyla cezirleri enva-ı kelimatı ve edatları teşkil ederler ve levahık mevcut olmayıp bunların yerine (huruf-ı zaide) kaim olur.

Elsine-i mezkûrede aynı asıldan müştak birçok kelimat beyninde kısm-ı müşterek olmak üzere cezir olabilecek huruf-ı samiteden başka hiçbir lafza ve huruf-ı saite tesadüf edilemez. Binaenaleyh bu lisanlarda yalnız maharic-i huruf *Les articulations* lisanın esasını teşkil eder.

Arabî ve İbranî lisanları elsine-i harfiyedendir.

Elsine-i hecaiyede "İltisak-ı Elfaz" ve elsine-i harfiyede ise "İltisak-ı Huruf" esas olduğuna nazaran "İltisak" kelimesi tasnif-i elsinede mikyas olamaz.

Şimdi de bir parça yalnız Türkçe ile Elsine-i Ârîyenin en mühimlerinden olan lisan-ı Farisîyi birbiriyle mukaye-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

se edelim: Bu iki lisan beyninde başlıca fark, Türkçe fiillerde yalnız bir cezir ve Farisî fiillerde iki cezir bulunması ve bir de Türkçede huruf-ı cer olmamasıdır.

Tasrif cihetine gelince malumdur ki lisan-ı Farisîde isimlerin tasrifi olmayıp yalnız fiillerde tasrif vardır; hâlbuki Türkçede gerek efal ve gerek esmanın tasriflerindeki vüsat, dünyada başka hiçbir lisanda yoktur. Dokuzu basit ve on üç veya on dördü mürekkeb olan hâlât-ı tasrifiye hangi lisanın isimlerinde vardır? Tasrif-i efal ise hemen bi-had ve payandır.

Türkçe ile Farisîde zamair-i muttasıla ve Türkçede (imek) fiil-i esasîsi ile Farisîde edat-ı rapt, haber tesmiye olunan fiil-i esasînin zaman hâlini teşkil eden elfaz-ı muttasıla beyninde pek çok müşabehet vardır.

Efalde bu iki lisanda dahi fiillerin ahirinde zamair-i muttasıla istimal olunur.

Farisî ile Türkçede keyfiyet ve harf-ı tarif yoktur.

Muzafunileyhler bu iki lisanda dahi aynî (y) yani (kesre) edatını alırlar. Gerçi terkip-i izafîler ile terkip-i tavsifîlerin suret-i tertibinde mezkûr lisanlarda makusiyet var ise de birçok Avrupa lisanlarında bu husus tamamıyla Türkçede olduğu gibidir.

Mezkûr iki lisanda dahi cemler müfred kelimelerin ahirlerine ilave olunan birer edat-ı lafzîye vasıtasıyla teşkil olunur.

Ve nihayet kaziyelerde bile bu iki lisanda evvela müpteda, sonra haber ve nihayet de fiil gelir.

Makalemize hitam vermek üzere Türkçede (etimoloji) mesele-i mühimmesinden bahsetmek isteriz. Malumdur ki bu bapta Türk kelimatı asla nazar-ı dikkate alınmamış ve Türk kelimelerinin cezirleri ile levahıkı ve sair lisan kelimeleriyle mukayeseleri hemen meskûtünanh kalmış ve hatta son derece mühim olan Eski Türk cezirleri ekseriyetle metruk kalarak unutulmuştur.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Türk cezirlerinin ehemmiyetini bir misal ile anlatmayı tercih eyledik:

Mesela Türkçe telaffuz-ı hafif ile "eş" (*ech*) ve telaffuz-ı sakil ile "aş" (*ach*) cezri suret-i umumiyede (hareket) manasını ifade eder: "eşmek" (*echmek*) (yürümek, gezmek); "eşkin" (hayvanların ağır yürümesi ve eşmesi); "eşek" (dabbe, merkep, himar); "aşmak" "taşmak" [Türkçede cezirlerin ilk harfleri bazen tebeddül edebilir]; "aşılmak" (şitab etmek, süratle hareket etmek); "aşkın"; "taşkın" gibi.

Suret-i hususiyede ise mezkûr cezir bazen "es" (*es*) veya "as" (*as*) şekline girerek ve bazen de yalnız "ş" veya "s" harflerine müncer olarak ve muhtelif levahık alarak hemen bilcümle lisanlarda "maşî hayvan, binek hayvan, dabbe, merkep, esb, deve, katır" manalarında kelimeler teşkil eder:

Türkçe	eşek	(eş – k)	*echek*	himar
Ermenice	eş	(bilalahika)	*ech*	esb
Sanskrit	aşva	(aş – va)	*echva*	esb
Zend	aspa	(as – pa)	*aspa*	esb
Afgan	âs	(bilalahika)	*âs*	esb
Hindistanî	asb	(as – b)	asb	esb
Litvanya Lisanı	azva	(az – va)	*aszva*	esb
Latince	asinus	(as – inus)	*asinus*	himar
İngilizce	as	(bilalahika)	*ass*	himar
İspanyolca	asno	(as – no)	*asno*	himar
Fransızca	an	(aslı asn)	*âne* (*asn*)	himar

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Gotik	asilus	(as – ilus)	*asilus*	himar
Eski Almanca	assel	(as – sel)	*assel*	himar
Rusça	aşkol	(as – ḳol)	*ascol*	himar
Cedit Almanca	'ezel	(es – l)	*esel*	himar
Fars	esb	(es – b)	*esb*	esb
Kürtçe	hesp	(h – es – p)	*hesp*	esb
Farisî	ester	(es – ter)	*ester*	katır
Yunanî	ippos	(ip – pos)	*hippos*	esb
İngilizce	stid	(s – tid)	*steed*	esb
Fars	şütür	(ş – tür)	*chutur*	deve
Kürtçe	ostur	(os – tur)	*ostour*	esb

"Aş" (*ach*) cezrinin Türkçede diğer bir manası malum olduğu üzere (taam, ekl olunacak şey) demektir ki bundan (aşçı) ve (aş evi) kelimeleri gelir. Sanskrit ile Farisî lisanlarında dahi mezkûr cezir aynı manayı ifade eder. Arabîde bu kelime ('âşet), Latincede "esse" (*esse*) ve Almancada "esen" (*essen*) olur.

Etimoloji hususunda Türk cezirleri o derece mühimdir ki hakikaten kadim olan bir Türk cezrini Sanskrit, Yunan, Latin, veya sair lisanların birinde ve bazen bir kaçında bulmamak hemen mümkünsüzdür diyebiliriz.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۱ ۲۰ ذی القعده ۱۳۳۵ مه ایرلسی ۸ ایلول ۱۹۱۷ نومرو ۱—۳۲

تصنیف السنه‌ده تورکجه هانکی صنف لسانلدن معدوددر . [*]

تورك لسانیله تورکلرك اصل مسئله‌لرینك برچوغنه مناسبتی اولدیغندن تورکجه‌نك هانکی صنف لسانلدن معدود اولدیغی دوغری اولدرق تعیین الملك شبه‌سز بزم ایچون پك مهمدر . حالبوکه فکرمزجه اوروپالیلر اصلنده کی لسانلر خصوصنده دخی خطا ایتمکده وبوخطا ایسه کتابلرمزده عینیله درج ایدلمکده اولدیغندن حقیقت حالك لابقیله تظاهری ایچون بو برقاچ سطری یازمغی ملتزم کارشی برخدمت ووظیفه عد ایلهدك . اوروپالیلر تورك عرقی جنس اصفر ایله جنس ابیض بینده متوسط ومه‌لز برعرق وتورکجه‌یی دخی چین لسانیله اوروپا لسانلری آره‌سنده متوسط برلسان اولدرق طانیق ایستیورلر .

معلومدرکه اوروپالیلر السنهٔ موجوده‌یی اوچ صنفه آییریرلر : برمجالی لسانلر Langues monosyllabiques ، التصاق لسانلر Langues agglutinantes ومتحول‌الاصل اولان لسانلر Langues à flexione .

بواوچ صنف لسانلك تعریفلرینی (فلود اوژه) نك غرامرندن برجوجه زیر ترجمه ایدیبیوروز :

« برمجالی اولان لسانلرده نه کیفیت ، نه کیت ، نه زمان ، نه صیغه ، نه وصل ، نه حروف جر ، نه لواحق ابتدائیه préfixes ونه لواحق انتهائیه suffixes واردر . بولسانلرده مختلف جذرلر برلریله اولان مناسباتلری هرنه‌اولور ایسه اولسون هیچ برنحوله اوغزامغه‌زین الفاظ مجرده حالنده یان یانه دیزیلمکله افادهٔ مرام ایدرلر . بوعباره‌ده نه‌قدر جذر وار ایسه اوقدرده کلمه بولنور . »

« برمجالی لسانلرك الك مشهورلری چین ، آنام ، سیام ، بیرمان وتیبت لسانلریدر . »

« التصاق لسانلرده کلمات برمجالی لسانلرده اولدیغی کبی بالکز برر جذردن عبارت اولیوب بلکه برچوق التصاق ایلمش متعدد جذرلردن ترکب وتشکل ایدرلر . بوجذرلردن بری کلمه‌نك

---

[*] بو مسئله‌یی جلال‌نوری بك ـ ترکجه‌مز ـ عنوانلی آثراخیرنده موضوع بحث ایتمش ایدی. بومقاله‌مویه‌الیهك نقطهٔ نظرینی تأیید ایدر. [مجموعه]

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

معنای اصليسی افاده ايدر وديكرلری لواحق نامی آلتنده شخصيت ، كيت، كيفيت الی آخره كبی خصوصاتی اشعار ايدرلر. »

« ژاپونجه ، ماجارجه ، تورکجه وياسق لسانلری السنهٔ التصاقيه‌دندر . »

« متحول‌الاصل اولان لسانلرده بالذات جذر تحول ايده‌بيلير وبوتبدل شكل ، تبدل معنايی موجب اولور . »

« بوصنف لسانلر اوچ بويوك شعبه‌يه آيريلير لر : (١) السنهٔ سامیه : عربی وعبرانی كبی ؛ (٢) السنهٔ سانيه : قديم مصری وبربری لسانلری كبی؛ (٣) آری ويا هندو اوروپائی لسانلری : سانسقريت ، زند (قديم فارسی) فارسی ، يونان ، لاتين ، سه‌لت ، فرانسز ، آلمان ، انكليز ، فلامان ، روس الی آخره لسانلری كبی . »

شيمدی بونظريه يا كلشدر ، چونكه تطبيقی ياكلش نتيجه‌لر ويرمكده‌در . فی‌الحقيقه بربرينه پك يقين اولان تورکجه ايله فارسی لسانلری بونظريه ايله مختلف صنفلره آيرلدينی حالده يكديكرندن پك فرقلی اولان عربی واوروپا لسانلری بر صنفدن عد ايديليوردی .

فكرمزجه تصنيف السنه‌ده اك دوغری اولان نظريه شودر : برمجالی لسانلر ، السنهٔ هجائيه Langues syllabiques و السنهٔ حرفيه Langues consonnantiques.

(بر مجالی لسانلر) بالاده بيان اولندينی اوزره‌در .

(السنهٔ هجائيه) الفاظ معينه‌دن تشكل ايدن لسانلردر . بو لسانلرده بر طاقم هجالر ولفظلر بر ياشنه بولنه‌رق وياخود بربرينه برلشه‌رك جذرلری، لواحقی ، مختلف كلمه‌لری واداتلری تشكيل ايدرلر . بوصنفدن بعض لسانلرك افاده‌لری ايكی وياخود داها زياده جذر بولنه‌بيلير ؛ بعض افاده عوام لسانی خطاسی ويا اسباب سائره‌يه مبنی مدتنا جذرلر اولنه‌بيلير ؛ بعض لفظلرك حروف صائته‌سی خفيف ايكن ثقيل ويا بالعكس ثقيل ايكن خفيف اولنه‌بيلير ؛ والحاصل بولسانلرك كلمه‌لرنده شكلاً آز ويا چوق تبدلات وقوعبوله بيلير ؛ فقط هرحالده انلرك اساسی « الفاظ معينه » دن عبارت بولنور . خصوصيله افاده بو تنوع و تعدد جذور ، تحول دينك دكلدر . وهم جذرلك لفظی صيغ معينه‌ده دائما ثابت قالير . يعنی بو قسم لسانلرده كلمه‌لرك اساسی حروف صامته ايله حروف صائته‌دن تركب ايدر .

تورکجه ، سانسقريت ، زند ، فارسی ، يونان ، لاتين وبالجمله اوروپا لسانلری بوصنفه داخلدر.

(السنهٔ حرفيه) حروف صامتهٔ معينه‌دن تشكل ايدن لسانلردر. بولسانلرده حروف صائته‌نك وبناءً عليه الفاظك هيچ برحكم واعتباری اولميوب آنلر معنايه‌كوره منادياً تحول وتبدل ايدرلر. بو لسانلرده بر طاقم حروف صامته (حروف اصليه) نامنه جذرلری ، انواع كلمانی و اداتلری تشكيل ايدرلر ولواحق موجود اولميوب بونلرك برينه (حروف زائده) قائم اولور .

السنهٔ مذكوره‌ده عين اصلدن مشتق بر چوق كلمات بينلنده قسم مشتركك اولق اوزره جذر اولديغی حروف صامته‌دن بشقه هيچ برلفظه وحرف صائته تصادف ايديلمه‌مش. بناءً عليه بولسانلرده بالكز مخارج حروف Les articulations لسانك اساسی تشكيل ايدر .

عربی وعبرانی لسانلری السنهٔ حرفيه‌دندر .

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

السنهٔ عجائیه‌ده « التصاق الفاظ » والسنهٔ مقیاسیه‌ده ایسه « التصاق حروف » اساس اولدیغنه نظراً « التصاق » کلمه‌سی تصنیف السنه‌ده مقیاس اولهماز .

شمدی‌ده برپارچه یالکز ترکجه ایله السنهٔ آریه‌نك الی مهملرندن اولان لسان فارسی‌یی برابر مقایسه ایدهلم : بو ایکی لسان بینده باشلیجه فرق ، ترکجه فعللرده یالکز برجذر وفارسی فعللرده ایکی جذر بولنمسی وبرده ترکجه‌ده حروف جر اولامهیدر .

تصریف جهتنه کلنجه معلومدرکه لسان فارسیده اسملرك تصریفی اولیوب یالکز فعللرده تصریف واردر ، حالبوکه ترکجه‌ده کرك افعال وکرك اسمانك تصریفلرنده‌کی وسعت ، دنیاده بشقه هیچ بر لسانده یوقدر . طوقوزی بسیط و اون اوچ ویا اون دردی مرکب اولان حالات تصریفیه هانکی لسانله اسلرنده واردر ؟ تصریف افعال ایسه خان یی حد و بایاندر .

ترکجه ایله فارسیده ضمائر متصله وترکجه‌ده (ایمك) فعل اساسیسی ایله فارسیده ادات ربطه ، خبر تسمیه اولنان فعل اساسینك زمان حالنی تشکیل ایدن الفاظ متصله بینده پك چوق مشابهت واردر .

افعالده بو ایکی لسانده دخی فعللرك اخرنده ضمائر متصله استعمال اولنور .

فارسی ایله ترکجه‌ده کیفیت وحرف تعریف یوقدر .

مضاف الیهلر بو ایکی لسانده دخی عینی (ی) یعنی (کسره) اداتی آلیرلر . کرچه ترکیبه اضافیلر ایله ترکیب توصیفیلرك صورت ترتیبنده مذکور لسانلرده معکوسیت وار ایسه‌ده برچوق اوروپا لسانلرنده بو خصوص تماملیه ترکجه‌ده اولدیغی کیدر .

مذکورایکی لسانده‌دخی جمع‌ومفرد کلملرك آخرلرینه علاوه اولنان برر ادات لفظیه‌واسطه‌سیله تشکیل اولنور .

ونهایت قضیه‌لرده بیله بو ایکی لسانده اولاً مبتدا ، سکره خبر ونهایتده فعل کلیر .

مقالهٔ‌مزه ختام‌ویرمك اوزره ترکجه‌ده (اتیولوژی) مسئلهٔ مهمه‌سندن بحث‌ایتك ایسته‌رز . معلومدرکه بویله ترك کلمانی اصلا نظردقته آلمامش وترك کلملرینك جذرلری‌ایله لواحق وسائر لسان کلملریله مقایسه‌لری همان مسکوت‌عنه قالمش وحتی سوك‌درجه مهم‌اولان اسکی ترك‌جذرلری اکثریتله متروك قالمرق اونوطلمشدر .

ترك جذرلرینك امثلهٔ‌ی بر مثال ایله اکلاتمق ترجیح ایدلدك :

مثلا ترکجه تلفظ خفیف ایله « اش » (ach) وتلفظ ثقیل ایی « آخ » (ach) جذری. صورت عمومیه‌ده (حرکت) معناسنی افاده‌ایدر : « اشمك »(achmak) (بورومك ، کرمك)؛ « اشکین » (نیوانلرك آغریوروسی واشمسی)؛ « اشك » (دابه ، مرکب ، خمار)؛ « آشمق » « تاشمق » [ترکجه‌ده جذرلرك ایلك حرفلری بعضاً تبدل ایده‌بیلیر] ؛ « آشیمق » ، « شتاب. ایتمك ، سرعتله حرکت ایتمك) ؛ « آشقین » ؛ « تاشقین » ؛ کی .

صورت خصوصیه‌ده ایسه مذکور جذر بعضاً « اس » (as) ویا « آس » (as) شکلنه کیره‌رك وبعضاً‌ده یالکز « ش » ویا « س » حرفلرینه منجر اولهرق ومختلف لواحق آلهرق همان. بالجمله لسانلرده « ماشی‌حیوان ، یعنك حیوان ، دابه ، مرکب ، اسب ، دموه ، قاطر » معنالرنده. کلملر تشکیل ایدر :

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

تورکچه	اشك	(اش ـ ك)	echek	خار .
ارمنیجه	اش	(بلا لاحقه)	ech	اسب .
سانسقریت	آشوا	(آش ـ وا)	echva	اسب .
زند	آسپا	(آس ـ پا)	aspa	اسب .
آفغان	آس	(بلا لاحقه)	âs	اسب .
هندستانی	اسب	(اس ـ ب)	asb	اسب .
لیتوانیالسانی	آزوا	(آز ـ وا)	aszva	اسب .
لاتینجه	آسینوس	(آس ـ ینوس)	asinus	خار .
انکلیزجه	آس	(بلا لاحقه)	ass	خار .
اسپانیولجه	آسنو	(آس ـ نو)	asno	خار .
فرانسزجه	آن	(اصل آسن)	âne(asn)	خار .
غوتیك	آسیلوس	(آس ـ یلوس)	asilus	خار .
اسکی آلمانجه	آسل	(آس ـ سل)	assel	خار .
روسجه	آسقول	(آس ـ قول)	ascol	خار .
جدید آلمانجه	ئزل	(اس ـ ل)	esel	خار .
فارس	اسب	(اس ـ ب)	esb	اسب .
کوردجه	هسپ	(هـ اس ـ پ)	hesp	اسب .
فارس	استر	(اس ـ تر)	ester	قاطر .
یونانی	ایپوس	(ایپ ـ پوس)	hippos	اسب .
انکلیزجه	ستید	(س ـ تید)	steed	اسب .
فارس	شتر	(ش ـ تر)	chutur	دوه .
کوردجه	اوستور	(اوس ـ تور)	ostour	اسب .

« آش » (ach) جذرینك تورکچه‌ده دیکر بر معناسی معلوم اولدیغی اوزره (طعام ، اکل اولنه‌جق شی) دیکدرکه یوندن (آشجی) و (آش اوی) کلمه‌لری کلیر . سانسقریت ایله فارسی لسانلرنده دخی مذکور جذر عینی معنایی افاده ایدر . عربیده بوکله (عائشة) کبی لاتینجه‌ده « اسه » (esse) و آلمانجه‌ده « اسن » (essen) اولور .

اتیولوژی خصوصنده تورك جذرلری اودزجه مهمدرکه حقیقةً قدیم اولان بر تورك جذرینی سانسقریت ، یونان ، لاتین ویا سائر لسانلرك برنده و بعضاً بر قاچنده بولامق هان ممکنزدر دیه بیلیرز .

متقاعد ارکان حربیه فریق

اغور

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 1 **18 Zilhicce 1335** **Cuma Ertesi** **6 Teşrin-i Evvel 1917** **Numero 36 – 5**

TÜRKLERİN MENŞEİNE DAİR

Tarih-i Osmanî yazanlara Türklerin aslı hakkında malumat-ı ibtidaiye olmak üzere yadigârımdır.

Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası'nın 31 numerolu nüshasıyla "Türklerin Aslı" hakkında küçük bir bir makale neşreylemiş idim. Bazı zevat tarafından Osmanlılar için pek mühim olan bu mesele hakkında daha ziyade malumat itası teklif edilmesi üzerine bu makalenin dahi tahririne lüzum görüldü.

Fransızca derdest-i ikmal olan "Irk-ı Ebyazın Babaları Olan Eski Türkler" nam eserimizde Türk ırkıyla lisanı hakkında malumat-ı mufassala mevcut ise de bilcümle evrakım ile kitaplarım maatteessüf nezdimde bulunmadığından bu makalede hatırda kalabilen malumatı muhtasar olarak yazmaya mecbur olduğumu itizaren beyan eylerim. Burada serdeylediğimiz mevad-ı esasiyeyi müelliflerimiz ariz ve amik tetkik ve tafsil edebilirler. Ancak şunu dahi ilave etmeye lüzum görürüz ki gerek Türklerin aslı ve gerek Türk lisanı hakkında bugüne kadar Avrupalılar tarafından neşrolunan asardan mehuz olarak zerre kadar bir faidemiz olamadı; çünkü, efkârımız ve tahkikat-i hâl Evropalılarca bu bapta mevcut olan malumatın tamamıyla aksidir. Binaenaleyh ikmal-i nevakıs için yalnız kendi asar-ı kadimemize müracaat eylemekten başka çare yoktur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Filhakika Evropalılar Türkleri kendilerinin mensup oldukları ırka dâhil etmezler ve tasnif-i elsinede dahi Türkçeyi kendi lisanlarından tamamıyla tefrik ederler. Avrupalılar kendi ırklarına "Irk-ı Ebyaz", "Hint ve Evropa ırkı", "Ârîler ırkı" veyahut "Kafkas ırkı" ve lisanlarına dahi "Elsine-i Mütehavvilülasl" *Langues à flexion* namlarını verdikleri hâlde Türk ırkına Irk-ı Asferden azma, melez "Moğol ırkı" veyahut "Irk-ı Turanî" ve Türkçeye dahi Çin lisanına yaklaştırılan "Lisan-ı İltisakî" *Langue agglutinante* namlarını verirler. Biz ise bu fikrin tamamıyla zıddı olarak hakikat-i hâl olmak üzere Türkleri Irk-ı Asfer ile hiçbir münasebeti olmaksızın Irk-ı Ebyaza ithal eyledikten başka Eski Türkleri bu ırkın babaları yani Türkleri Irk-ı Ebyaza mensup akvamın en kadimi ve Türkçeyi dahi akvam-ı mezkurenin lisanlarıyla mukarenet-i taması olduğu hâlde onların en kadimi addeylemekte ve iddiamızı tarih, coğrafya ve lisan gibi metin esaslara istinaden ispat etmekteyiz.

Tarih nokta-ı nazarından bakıldıkta bilcümle milel-i kadimenin Türkleri tanıdıkları görülür. Tarih için en kadim bir mehuz olan Tevratta[1] Türkler "Ṭoġarma" *Togharma* namıyla zikredilmiştir. Bu kelimenin aslı (Ṭorġarma) *Torgharma* olduğuna ve "r" harfinin mürur-ı zaman ile düştüğüne hiç şüphe yoktur. "Ṭorġar" *Torghar* (Ṭorḳ Erleri) yani (Türk Erleri) demek olup "ma" zaid bir lafz-ı İbranîdir.

Roma müellifininden Plin (*Pline*) ile Pomponiyus Mela (*Pomponnius Mela*) "Turḳaḳ" *Turcaque* namını istimal eylemişlerdir.

Müverrihin-i Yunanîyeden meşhur Herodot (*Herodote*) "Turgyus" (*Tourgious*) tabirini kullanmıştır.

Eski Türkçede "Töre" ve lisan-ı İbranîde "Tevrât" "Kanun" ve "Nizam" demektir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Çinliler "Tuku" *Tuku* kelimesini istimal etmişlerdir ki Çin lisanında "r" harfi bulunmadığı için bu kelimenin aslı şüphesiz "Turku"dur.

"Türk" kelimesi "dağlı" demektir ve bu alemin en kadim suret-i telaffuzu "Ṭorḳ" *Tork* ve ikinci derecede kadim suret-i telaffuzu "Turḳ" (*Tourk*)'tur, çünkü "ḳ" ve "k" harfleri Eski Türkçede "lı" manasına olarak edat-ı nispettir ve "ṭor" *tor* veya "tur"[2] *tour* lafzı "dağ" ve "yüksek yer" demektir.

Eski Türklerin vatanı mehd-i beşeriyet olan Asya-yı Vusta dağları ve yüksek yaylalarıdır. Bu kıta-ı vasianın ismi telaffuz-ı Türkî üzere "Toranḳ" (*Torank*) veya "Toran" (*Toran*), "Turanḳ" (*Tourank*) veya "Turan" (*Touran*) ve telaffuz-ı Arabî ve Farisî üzere "Tûrân" (*Toûrân*)'dır ki "dağlık yer" ve "yüksek mahal" demektir, çünkü "anḳ" ve "an" lafzı edat-ı ism-i mekândır. Nitekim lisan-ı Osmanîde tozlu yere "tozan" derler.

Zamanımızda Avrupalılarca bu havaliye "Türkistan-ı Şarkî" tesmiye olunur.

Binaenaleyh "Türk" ile "Tûrân" kelimelerinin asılları birdir.

"ḳ" ve "k" harflerinin Türkçede edat-ı nispet olarak kullanıldıklarına dair atide birçok misaller zikrolunacağından burada yalnız alem olarak: "Tünk" *Tunk*, "Soġdaḳ" *Soghdak*, "Irḳ" *Irk* ve "Boşnaḳ" *Bochnak* kelimeleri zikrolunur ki bunlardan birincisi halis Türk olan "Tün" (*Tun*) yani "Don" *Don* Kazakları, ikincisi Sogdîler, üçüncüsü Harezm Türkleri yani "ova" demek olan "Ir" Türkleri[3] ve dördüncüsü Bosnalı demektir.

Dağlık olan Turan'a mukabil bu kıta ile Bahr-ı Hazar [Türkçede "Hazar Denizi"] arasında bulunan ve Farisîde Ḫᵛârezm tesmiye olunan münhat yerler ve ovalara Eski

---

[2] Ṭûr-ı Sînâ.

Evailde Bahr-ı Hazar'ın bir ismi "Akkar Denizi" [*Mare Hircanienne*] idi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://kanitez.org

Türkçede "Iranḳ" (*Irank*), "Iran" (*Iran*) veyahut "Iraḳ" (*Irak*) tesmiye olunur idi. "Dağ" manasına olan "ṭor" (*tor*) kelimesine mukabil "ır" kelimesi "ova" demektir. "'Irâḳ" kelimesi "Iraḳ" Türk kelimesinin muarrebi ve "Îrân" Farisî kelimesi dahi Türkçe "Iran" kelimesinden mehuzdur. Asyada üç 'Irâḳ vardır: 'Irâḳ-ı Türkî, 'Irâḳ-ı 'Acem ve 'Irâḳ-ı 'Arab. 'Irâḳ-ı Türkîye Farisîde "Ḫ'ârezm" derler ki "Zemîn-i Ḫ'âr" demektir.

Zamanımızda Evropalılarca bu hıttaya Türkistan-ı Garbî tesmiye olunur.

Kıta-ı mezkûre Türkleri defaat ile bütün Acemistan yani "Pârs" veya "Fârs" kıtasını fethetmiş oldukları için "Ḫükûmet-i Îrâniyye" ve "Îrânîler" namı evailde Acemlerden ziyade bu Türklere verilir idi.

[Mabadı vardır].

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۱ ۱۸ ذی الحجه ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۶ تشرین اول ۱۹۱۷ نومرو ۵ — ۳۶

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

تركلرك منشأنه دائر

تاريخ مثانى يازانلره تركلرك اصل حقنده
معلومات ابتدائيه اولق اوزره يادكاردر .

ادبيات عموميه مجموعه‌سنك ٣١ نومرولى نسخه‌سيله « تركلرك اصلى » حقنده كوجوك بر مقاله نشر ايلمش ايدم . بعض ذوات طرفندن مثانيلر ايچون پك مهم اولان بو مسئله حقنده داها زياده معلومات اعطاسنى تكليف ايدلمسى اوزرينه بو مقاله‌نك دخى تحريرينه لزوم كورلدى .

فرانسزجه دردست اكمال اولان « عرق ابيضك بابالرى اولان اسكى تركلر » نام اثرمزده تركلرك عرقيله لسانى حقنده معلومات مفصله موجود ايسه‌ده بالجمله أوراقم ايله كتابلرم مع‌التأسف نزدمده بولنديغندن بو مقاله‌ده خاطرده قالديغى قدر معلومات مختصر اولدرق يازمغه مجبور اولديغمى اعتذاراً بيان أيلهرم . بوراده سردايلديكمز مواد أساسيه‌يى مؤلفلرمز عريض وطويل تدقيق وتفصيل ايده‌بيلرلر . آنجق شونى دخى علاوه ايتمكه لزوم كورورزكه كرك تركلرك أصل وكرك تركك لسانى حقنده بوكونه قدر اوروپاليلر طرفندن نشر اولونان آثاردن مأخذ اولدرق ذره قدر بر فائده‌مز اولمامادى ، چونكه ، افكارمز وحقيقت حال أوروپاليلرجه بوياجه موجود اولان معلوماتك تماميله مكسيدر . بناءً عليه اكمال نواقص ايچون پالكز كندى آثار قديمه‌مزه مراجعت ايلكدن باشقه چاره يوقدر .

فى الحقيقه أوروپاليلر تركلرى كندىلرينك منسوب اولدقلرى عرقه داخل اعتبار وتصنيف ألسنه‌ده دخى تركچه‌يى كندى لسانلرندن تماميله تفريق ايدرلر . أوروپاليلر كندى عرقلرينه « عرق ابيض » ، « هند وأوروپا عرقى » ، « آريلر عرقى » ويا خود « قاقاس عرقى » ولسانلرينه دخى « السنهٔ متحول الاصل » Langues à flexion تاملرينى ويركلرى حالده تورك عرقنه اصدقدن آزمه ، مغلو ، موغول عرقى » ويا خود « عرق تورانى » وتركچه‌يه دخى بينن لسانله بالقاشديريلان « لسان التصاق » Langue agglutinante تاملرينى ويررلر . بز ايسه بو فكرك تماميله ضدى اولدرق حقيقت حال اولق اوزره تركلرى عرق اصفر ايله هيچ برمناسبتى اولمديغنى عرق ابيضه ادخال ايلديكدن باشقه اسكى تركلرى بوعرقك بابالرى يعنى تركلرى عرق ابيضه منسوب اقوامك الك قديمى وتركچه‌يى دخى اقوام مذكوره‌نك لسانلرينه مقارنت تامه‌سى اولديغى حالده آنلرك الك قديمى عد ايلكله ومدعامزى تاريخ ، جغرافيا ولسان كبى متين اساسلره استناداً اثبات ايتمكه‌ميز .

تاريخ نقطهٔ نظرندن بالجمله ملل قديمه‌نك تركلرى طانيديقلرى كورولور . تاريخ ايچون الك قديم بر مأخذ اولان توراتده [١] تركلر « طوغارما » Togharma تماميله ذكر ايدلمشدر . بوكلمه‌نك اصلى (طورغارما) Torgharma اولديغنه و « ر » حرفنك مرور زمان ايله هوشدديكنه هيچ شبهه يوقدر . « طورغار » Torghar (طوروق‌ارلرى) يعنى (تورك‌ارلرى) دينك اولوب « ماء زائد بر لفظ عبرانيدر .

روما مؤلفلرندن « پلين » Pline ايله « پومپونيوس مله » Pomponnius Mela « تورقاق » Turcaque تاملرى استعمال ايتمشلردر .

[١] اسكى تركچه‌ده « تورە » ولسان عبرانيده « تورات » (قانون) و(نظام) دىمكدر .

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

مؤرخین یونانیه‌دن مشهور « هه‌رودوت » Herodote « تورگیوس » Tourgious تعبیرینی قوللانمشدر .

چینلیلر « توکو » Tuku کلمه‌سی استعمال ایتمشلردرکه چین‌لسانینده « در » حرفی بولنمدیغی ایچون بو کلمه‌نك اصل شبه‌سز « تورکو » در .

« تورك » کلمه‌سی (طاغلی) دیمکدر وبو ملتك الیف قدیم صورت تلفظی « طورق » Tork وایکنجی درجه‌ده قدیم صورت تلفظی « تورق » Tourk در ، چونکه « ق » و « ك » حرفلری اسکی تورکجه‌ده « ق » مناسبته اولهرق ادات نسبتدر و « طور » tor ویا « تور » tour [۲] لفظی (طاغ) و (یوکسك یر) دیمکدر .

اسکی تورکلرك وطنی مهد بشریت اولان آسیا وسطی طاغلری وتوکسك پایلالریدر . بو قطعهٔ واسعه‌نك اسمی تلفظ ترکی اوزره « طورانق » Torank ویا « طوران » Toran ، « تورانق » Tourank ویا « توران » Touran ولفظ عربی وفارسی اوزره « توران » Tôurân درکه (طاغلق یر) و (یوکسك محل) دیمکدر ، چونکه « آنق » و « ان » لفظی ادات‌اسم مکاندر . نه‌کیم لسان عثمانیده توزل یره « توزان » دیرلر .

زمانمزده اوروپالیلرجه بو حوالیه « ترکستان شرقی » تسمیه اولنور .

بناءً علیه « تورك » ایله « توران » کلمه‌لرینك اصللری بردر .

« ق » و « ك » حرفلرینك تورکجه‌ده ادات نسبت اولهرق قوللانمقلرینه دائر آتیده برچوق مثاللر ذکر اولنه‌جقدن بوراده یالکز علم اولهرق : لوتوك « Tunk » ، سوغداق « Soghdak » ، ایرق « Irk » و « بوشناق « Bochnak » کلمه‌لری ذکر اولنورکه بولردن برنجیسی خالص تورك اولان « تون » Tun یعنی « دون » Don قازاقلری ، ایکنجیسی سفدیلر ، اوچنجیسی خوارزم تورکلری یعنی (اووه) دیمك اولان « ایر » تورکلری [۳] ودردنجیسی بوسنه‌لی دیمکدر .

طاغلق اولان توراندن مقابل بوقطعه ایله بحر خزر [تورکجه‌ده « خاذار دەکزی »] آراسنده بولونان وفارسیده خوارزم تسمیه اولنان منطقه‌لر واووه‌لره اسکی تورکجه‌ده « ایرانق » Irauk ، « ایران » Iran و یاخود « ایراق » Irak تسمیه اولنور ایدی . (طاغ) مناسبته اولان « طور » tor کلمه‌سنه مقابل « ایر کلمه‌سی (اووه) دیمکدر . « عراق » کلمه‌سی « ایراق » « تورك » کلمه‌سنك عربی و « ایران » فارسی کلمه‌سی دخی تورکجه « ایرلر » کلمه‌سندن مأخوذدر . آسیاده اوچ عراق واردر : عراق ترکی ، عراق عجم وعراق عرب . عراق ترکیه فارسیده « خوارزم » دیرلرکه (زمین خوار) دیمکدر .

زمانمزده آوروپالیلرجه بو خطه‌یه ترکستان غربی تسمیه اولنور .

خطهٔ مذکوره تورکلری دفعات ایله یونان عجمستان یعنی « پارس » ویا « فارس » قطعه‌سی فتح ایتمش اولدقلری ایچون « حکومات ایرانیه » و « ایرانیلر » نامی اولمقله عجملردن زیاده بو تورکلره وبریلیر ایدی . مابعدی واردر

مشاهد ارکان حربیه فریقی

انور

---

[۲] طور سینا .

[۳] اولنلره بحر خزرك بر اسمی « ایرلر دەکزی » [Mer Hircanienne] ایدی .

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 1 25 Zilhicce 1335 Cuma Ertesi 13 Teşrin-i Evvel 1917 Numero 37 – 6

TÜRKLERİN MENŞEİNE DAİR

Geçen nüshadan mabat

"Türk" ismi Türklerin yegâne alemi değildir. Türk uluslarına zamana ve bulundukları hıttaya göre birçok muhtelif isimler verilmiştir. Türk illeri ve oymaklarına verilen isimler ise hemen namütenahîdir. Fakat pek gariptir ki bu muhtelif Türk ulus, il ve oymakları aynı bir ırka mensup olduklarını anlayamamış, daima yekdiğerleriyle harp ve cidalde bulunmuş ve yaşadıkları hıttaya göre tebdil-i lisan ve tebdil-i din eyleyerek mürur-ı zaman ile beynlerinde zahirî hiçbir münasebet görülmeyen birtakım kavimler ve belki milletler vücuda getirmişlerdir.

Muhtelif Türk uluslarının ikamet etmiş oldukları kıtaat-ı cesimenin merkezi Turan kıtası ve Turan dağ ve yüksek yaylalarıdır. Bu kıtanın merkezi ise (Işı Köl) ile bu gölün cihet-i şarkiyesinde kâin Ḫan Tañrı Dağıdır. Bu dağa "Ḳut Dağı" dahi derler idi. Bu tabir "Ḫan Tañrısı" yani "Gök Sahibi ve Rabbi" demek olup "Ḳut" Uygur kelimesi ile Almanca "Ġot" (*Gott*) ve Farisîde "Ḫudâ" kelimeleri aynı manaya olarak bir asıldandırlar.

Turan dağlarına "Ḳut" Dağları namı dahi verilir idi. Bu isim bade Kafkas Dağlarına alem olmuştur. Turan dağları dünyanın "bam-ı piri" yani "yüksek yeri" addolunup bu tabir-i kadimden "Pâmîr" (*Pamir*) ism-i hası hâsıl ol-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

muştur ki "bam yer" demektir. Lisan-ı Farisîde "Bâm-i Dunyâ" tabiri müstameldir.

Türk ırkına mensup olan akvam-ı muhtelifenin kadim isimleri tetkik olunacak olur ise evailde Eski Türklerin: Merkez Türkleri, Şark Türkleri, Şimal Türkleri ve Cenup Türkleri olmak üzere beş büyük kısma ayrıldıkları anlaşılır.

Şark Türklerine "sağ taraf" ve "şark adamları" manasına olan "Öngar"[4] (*Eungar*) veya "Onġar" (*Onghar*) yani "Öng Ar"[5] Garp Türklerine "sol taraf" ve "garp adamları" manasına olan "Şonġar" (*Songhar*) yani "Şong Ar"[6], Şimal Türklerine "göğüs tarafı" ve "şimal adamları" manasına olan "Oral" yani "Or İli" ve Cenup Türklerine "geri" ve "arka" ve "cenup adamları" manasına olan "Kirman"[7] veya "Kirmen" isimleri verilir idi.

Almancada olduğu gibi Eski Türkçede "man" ve "men" kelimeleri "adam" demektir. "Kirman" tabiri lisan-ı Farisîde "Peştî" kelimesiyle ifade olunur. Bu isim bilahare Afganlara ve Afgan lisanına tahsis edilmiştir.

Zamanımızda Avrupa efkârına tevfiken yalnız Şark ve Garp Türkleri tabirleri maruf ve müstamel olup Türkistan-ı Şarkî Türklerine Şark Türkleri ve Türkistan-ı Garbî Türklerine Garp Türkleri namı verilir.

İran'ın cenub-ı şarkîsinde kâin bir hıtta ismi olan "Kirmân" kelimesinin "Kirman Türk" tabirinden mehuz olduğuna asla şüphe edilemez. Bu havaliye kadimden beri Türkler yerleşmiş idi. Hatta fikrimizce bu kelime ile Almanlara verilen "Jermen" (*Germain*) veya "Germen" (*Germen*) namı arasında dahi bir münasebet görülür. Arap müellifinin verdikleri malumata ve mevcut harabelere na-

---

[4] Tarihte mezkûr olan Hunlar (*Les Huns*) bu kısım Türklerdendir.

Eski Türkçede "öng" ve "öñ" "sağ taraf" ve "şark" manalarına kullanılır.

"Şong" ve "ve şoñ" "sol taraf" ve "garp" manalarına kullanılır.

"Kir", "geri" ve "arka" demektir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

zaran zaman-ı kadimde buralarda büyük bir mamuriyet hüküm sürmüş olduğu ve bade sekenesinin yine zaman-ı kadimde hicret eylemiş bulunduğu anlaşılır. "Alman" veya "Alaman" kelimesi ise "asker" ve "leşker" manasına olarak has Türkçe lügattır.

Merkez Türkleri olan Turan ahali-i asliyesine yalnız "Türk" namı verilmeyip zamana göre muhtelif isimler verilmiştir ki bunların ekserisi "yüksek yer çocuğu", "yüksek yer adamı" manalarını ifade eder: "Altay", "Çığatay" ve "Ḫatay" gibi. Tarih ve coğrafya ilimlerinin etimoloji ve asıllarının tetkikinde "yükseklik", "asman", "bulut" veya "dağ" gibi manalara tesadüf edildikte bu kelimelerin "Türk" kelimesiyle hemmana olup olmadığını iyice tamik eylemek iktiza eder.

"Altay" namı zamanımızda Turan silsile-i cibaline alem olmuştur. "Al" "yüksek", "tay" "çocuk" ve "taymak" (doğmak) demektir.

"Çığatay" tabiri zamanımızda "Çağatay" tarzında telaffuz olunur. "Çığa", "dağ" ve "yüksek yer" demektir.

"Ḫatay" kelimesinde "ḫa" lafzı "ḫo" şeklinde dahi telaffuz olunarak ayniyle Fransızcada olduğu gibi "yüksek" veyahut etrafı kale duvarı ile ihata edilmiş "müstahkem şehir ve mevaki" demektir. "Ḫoḳand" gibi ki "ḳand" ve "kend"[8] "şehir" demektir. Türkistan-ı Şarkî'de Ḫoten şehri ve bu defa müttefiklerimiz tarafından Rusya hududunda zabtedilmiş olan Ḫotin Kalesi gibi. Lehçe-i Osmanîde "Ḫotun" şekli muharrerdir. Ruslar "Ḫoçim" derler.

Türkçede "Ḫatun", "Ḳadın" ve "Ḫanım" kelimeleri "madam" tabiri makamında "büyük hanım" manasını ifade ederler. Bu kelimelerin cümlesinde "ḫa" veya "ḫo" aslından sonra gelen lafzlar levahıktır. Ve bu asıl "Ḫan" veya "Ḫon" kelimelerinden mehuzdur ki bunlar da Türk-

[8] Taşkend.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çede "asman" ve başlıca "padişah" manalarına müstameldir. Türkçede "Ḫâḳân" tabiri (imparator) manasına olarak "Ḫaḫan" yani "büyük ve yüce han" demektir. Almanya'da malum bir büyük şehir ismi olan "Hamburġ" kelimesinin aslı "Ḫanburġ" olup bu kelime "Ḫoḳand" kelimesiyle hemmanadır. Bundan maada Almanca "padişah" manasına olan "König" kelimesinin aslı dahi "Ḫan"dır. [Almanca lügat kitaplarına müracaat].

Türk ırkına mensup ulus, il ve oymak isimlerinin ekserisi ahenk-i kelimeye göre telaffuz olunan ve "adam", "kabile" ve bazen "diyar" manalarına olan "il" ["al" ve "ul" dahi olabilir]; "adam" ve "erkek" manalarına olan "ir", "er", "ar" ve "ayr" (*aïr*); "çocuk" ve "evlad" manasına olan "ḳız" veya "ġız"; yine aynı manaya olan "tay" ve "ay" ve "adam" manasına olan "man" veya "men" kelimeleriyle veyahut başlıca "at", "in", "an", "ḳ", "k", "li" ve "ci" edatlarıyla nihayetlenirler.

Bu tafsilattan anlaşıldığı üzere yalnız "Türk" kelimesine istinaden Türk ırkına mensup akvam ve kabaili taharri ve tayin eylemek bir hata-yı azimdir.

[Mabadı var].

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki

Enver

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۱ ۲۵ ذی الحجه ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۱۳ تشرین اول ۱۹۱۷ نومرو ۶ — ۳۷

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ترکلرك منشأنه دائر

کچن نسخه‌دن مابعد

« ترك » اسمی تورکلرك یکانه علمی دکلدر . ترك اولوسلرینه زمانه وبولندقلری خطه‌یه کوره بر چوق مختلف اسملر ویرلشدر . ترك ایلغاری واوغاقلرینه ویریلن اسملر ایسه جهان نامتناهیدر . قطعا بلك غریبدرکه بو مختلف ترك اولوسی ، ایل واوغاقلری عینی بر عرقه منسوب اولدقلرینی آکلاییماسی ، دائما یکدیکریله حرب وجدالده بولنمسی ویاشادقلری خطه‌یه کوره تبدیل لسان و تبدیل دین ایله‌برابر مرور زمان ایله یتیشرمه ظاهری هیچ بر مناسبت کورلمین بر طاقم قوملر ویلکه ملللر وجوده کتیرمشلردر .

مختلف ترك اولوسلرینك اقامت ایتمش اولدقلری قطعات جسیمه‌نك مرکزی توران قطعه‌سی وتوران طاغ وبوکسك پایلالریدر . بو قطعه‌نك مرکزی ایسه (ایصی کول) ایله بوکولك جهت شرقیه‌سنده کائن (خان تاکری) طاغیدر . بو طاغه (توت) طاغی دخی دیرلر ایدی . بوتعبیر (خان تاکریسی) یعنی (کوك صاحبی ورق) دیمك اولوب « توت » اوبنور کلمه‌سی ایله آلمانجه « غوت » Gott وفارسیده « خدا » کلمه‌ری عینی معنایه اولدوقی بر اصله‌دندرلر .

توران طاغلرینه « قاف » طاغلری نامی دخی ویریلمکده ایدی . بوایسه بعده قافقاس طاغلرینه‌علم اولمشدر . توران طاغلری دنیانك « بام بیری » یعنی (بوکسك یری) عد اولنوب بو تعبیر قدیمدن « پامیر » Pamir اسم خاصی حاصل اولمشدرکه (بام بیر) دیمکدر . لسان فارسیده (بام دنیا) تعبیری مستعملدر .

ترك عرقه منسوب اولان اقوام مختلفه‌نك قدیم اسملری تدقیق اولنه‌جق اولور ایسه اوائلده اسکی تورکلرك : مرکز تورکلری ، شرق تورکلری ، شمال تورکلری و جنوب تورکلری اولمق اوزره بش بیوك قسم آیرلدقلری آکلاشیلیر .

شرق تورکلرینه (صاغ طرف وشرق آداملری) معناسنه اولان (اونکار) [۱] Ungar ویا (اونغار) Onghar یعنی (اونك آر) [۲] غرب تورکلرینه (صول طرف وغرب آداملری) معناسنه اولان (صونغار) Songhar یعنی (صونك آر) [۳] ، شمال تورکلرینه (کوکس طرفی وشمال آداملری) معناسنه اولان (اورال) Oral یعنی (اور ایلی) وجنوب تورکلرینه (کری وآرقه وجنوب آداملری) معناسنه اولان (کیرمان) [٤] ویا (کیرمن) اسملری ویریلمکده ایدی .

آلمانجه‌ده اولدیغی کبی اسکی تورکجه‌ده (مان) و(من) کلمه‌لری (آدام) دیمکدر . (کیرمان) تعبیری لسان فارسیده (یعنی) کلمه‌سیله افاده اولنور . بوایسه بالآخره افغانلره وافغان لسانه تخصیص ایدلمشدر .

[۱] تاریخده مذکور اولان (هونلر) Les Huns بو قسم تورکلردندر .

[۲] اسکی تورکجه‌ده (اونك) و (اولغ) (صاغ طرف وشرق) معنالرینه قوللانیلیر .

[۳] (صونك) و (وصوك) (صول طرف وغرب) معنالرینه قوللانیلیر .

[٤] (کیر) (کری وآرقه) دیمکدر .

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

زمانزده اوروپا افکارینه توفیقاً یالکز شرق و غرب تورکلری تعبیرلری معروف و مستعمل اولوب تورکستانی شرق تورکلرینه شرق تورکلری و ترکستان غربی تورکلرینه غرب تورکلری نامی ویریلیر .

ایرانك جنوب شرقیسنده کائن بر خطه اسمی اولان (کرمان) کلمه‌سنك (گیرمان) تورلو تعبیر ندن مأخوذ اولدیغنه اصلا شبهه ایدیلهمز . بو حوالیده قدیمدن بری تورکلر یرلشمش ایدی . حتی فکرمزجه بو کلمه ایله آلمانلره ویرلین (ژرمن) Germain ویا (گرمن) Germen نامی آراسنده دخی برمناسبت کورولور . عرب مؤلفینك و رد کلری معلوماته و موجود خرابه‌لره نظراً زمان قدیمده بوراده بوبوك برمعموریت حکم‌سورمش اولدیغی و بعده مکه‌سنك یه زمان‌قدیمده محرت ایلهمش اولدیغی آکلاشیلیر . (آلمان) ویا (آلامان) کلمه‌سی ایسه (عسکر و لشکر) معناسنه اولهرق خالص تورکچه لفتدر .

مرکز تورکلری اولان توران اهالی اصلیه‌سنه یالکز (تورك) نامی ویرلیوب زمانه کوره مختلف اسملر ویرلمشدر که بونلرك اکثریسی (یوکسك بر جوتچی) ، (یوکسك بر آداکی) معنالرینی افاده ایدر : (آلتای) ، (جیغاتای) و (خاتای) کبی . تاریخ و جغرافیا علملرینك آچیولوژی واصللرینك تدقیقنده (یوکسکلك) ، (آسمان) ، (یولوت) ویا (طاغ) کبی معانلره تصادف ایدیلدکده یوکلهرلك (تورك) کلمه‌سیله هم‌معنی اولوب اولدیغی ایوجه تصدیق ایلك اقتضا ایدر .

(آلتای) نامی زمانمزده توران سلسلهٔ جبالنه علم اولمشدر . (آل) (یوکسك) ، (تای) (جوتچوق) و (تایمق) (طوغرق) دیمکدر .

(جیغاتای) تعبیری زمانزده (یاغاتای) طرزنده تلفظ اولنور . (جیغا) (طاغ) و (یوکسك یر) دیمکدر .

(خاتای) کلمه‌سنده (خا) لفظی (خو) شکلنده دخی تلفظ اولهرق عینیله فرانسزجه‌ده اولدیغی کبی (یوکسك) ویاخود اطراف قلعه دیواری ایله احاطه ایدلش (مستحکم شهر وموقع) دیمکدر . (خوتند) کبی که (قند) و (کند) [۱] (شهر) دیمکدر . ترکستانی شرقیده (خوتن) شهری وودفعه متقللرمن طرفندن روسیه حدودنده ضبط ایدلش اولان (خوتین) قلعه‌سی کبی . لهجهٔ مثانیده (خوتون) شکلی محرردر . روسلر (خوجیم) دیرلر .

تورکچه‌ده (خاتون) ، (قادین) و (خانم) کلمه‌لری (مادام) تعبیری مقامنده (بویوك خانم) معناسنی افاده ایدرلر . بوکلهرلك جلبه‌سنده (خا) ویا (خو) اصلندن مکرر کلن لفظلر اواخدده و بواصل (خان) و یا (خون) کلمه‌لرندن مأخوذدرکه بونلرده تورکچه‌ده (آسمان) و پادشاه (پادشاه) معنالرینه مستعملدر . تورکچه‌ده (خاقان) تعبیری (امپراطور) معناسنه اولهرق (خاخان) یعنی (بویوك بویوجه خان) دیمکدر . آلمانیاده معلوم بر بویوك شهر اسمی اولان (هامبورغ) کلمه‌سنك اصل (خانبورغ) اولوب بوکله (خوتند) کلمه‌سیله هم معنادر . بوندن ماعدا آلمانجه (پادشاه) معناسنه اولان (کونیك) König کلمه‌سنك اصل دخی (خان) در . [آلمانجه لغت کتابلرینه مراجعت] .

تورك عرقنه منسوب اولوسی ، ایل واویماق اسملرینك اکثریسی آهنك کلمه‌یه کوره تلفظ اولنان و (آدام) ، (قبیله) و بعضاً (دیار) معنالرینه اولان (ایل) [(آل) و (اول) دخی

[۱] طاشکند .

اولهبیلیر] ؛ (آدام) و (ارکك) معناسنه اولان (ایر) ، (ار) ، (آر) و (آیر) air ؛ (چوجوق) و (اولاد) معناسنه اولان (قیز) ویا (قیز) ؛ یه عینی معنایه اولان (تای)و(آی) و (آدام) معناسنه اولان (مان) ویا (مین) کلمه‌لریله ویاخود باشلیجه (آت) at ، (این)in ، (آن) an ، (ق) ، (ك) ، (ل) و(س) اداتلریله تهاپتلیورلر .

بوتفصیلاتدن آکلاشلدیغی اوزره یالکز (تورك) کلمه‌سنه استنادآ تورك عرقنه منسوب اقوام وقبائل نحری و تعیین ایتمك بر خطای عظیمدر . (مابعدی وار)

مشاعد ارکان حربیه لریق

افور

• گیجه‌لر •

گیجه‌لر ، أی سکون ناگیجه‌لر !
سزمکز رازدان آحزانم ،
تیتره شیر قلبکزده أفغانم ،
سویله‌یك ، بن بجون بربیانم ..
أی غم قلبه آشنا گیجه‌لر ؟

سزده أحزانِ عشق ظاهردر
روحکز محرم سرائردر
دیکله‌یك ، آغلایان او شاعردر
که نه سویلدرسه ، روحه دائردر
دیکله‌یك ، أی سکون ناگیجه‌لر !

دیدهٔ بختم اولهدن بیدار ،
نهمه لازم خیال صبح بهار ؛
آسمان اجله بیلك گونش اظهار
بن گون گوردی صاناپلك زنهار ..
أی سیه رنك انزوا گیجه‌لر ! :

ره ابدی ستر ایدن ظلمات
یکا گوستربور شماع نجات ..
باشامق آغلامقدیر ، حیات
گیجدی هپ آغلامقله ایتنه حیات
آه ، أی عنصر فناگیجه‌لر !..

— أرنکوی —

ساچ رفعت

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2 9 Muharrem 1336 Cuma Ertesi 27 Teşrin-i Evvel 1917 Numero 39 - 8

Eski Türklerin Avrupalıların Ecdadı Olduğu ve Tatarlar ile Moğollar

Asya-yı Vusta dağ ve yaylaları mehd-i beşeriyet olduğu halde mürur-ı zaman ile bu mürtefi arazi kurumaya başlamış ve tedricî ve fakat mütemadi olan bu kuraklık sekenesinin cihat-ı erbaaya muhaceretlerine sebebiyet vermiştir. Reḳlu'nun *Coğrafya-yı Umumî*sinde her sene suların ne miktar tedenni eylediği mukayyettir. Evailde bu arazinin ne derece kesif olarak iskân edilmiş olduğu *Şecere'-i Türkiyye*'de Uygurlar bahsinden anlaşılır.

Turan arazisinin kurumazdan evvel zaman-ı kadimdeki kuvve-i inbatiye ve servet-i tabiyesinin derecesini anlamak için dahi hıtta-ı cesime-i mezkûrenin elan kurumamış olan bazı mahallerine dair Reḳlu'nun *Coğrafya-yı Umumî*sinde verilen malumatı okumak kifayet eder. İşte bu kabilden olarak "Ḫan Tañrı" ve "Işı Köl" mevzilerini havi olan ve ortasından Rusya ile Çin hududu geçen[9] "İli" diyarı hakkında Reḳlu malumat-ı atiyeyi veriyor: "Rusya tarafından yakınlarda ülkesine ilhak olunan "Ḳulca" arazisi Asya-yı Vusta'nın en latif aksamından biridir. Bu nahiye "Cibal-i Asmanî"[10]'nin cihet-i şarkiyesinde bulunarak

[9] Hudud "Ḫan Tañrı" Dağı'nın zirvesinden geçer.

[10] Çinliler Turan dağlarının buradaki kısmına "Cibal-i Asmanî" manasına olan "Tiyan Şan" namını verirler.

5000, 6000 ve bazen 7200 metre irtifaında yüce dağlara, derunlarından donmuş nehirler bulunan mürtefi vadilere, üzerleri çim ve çimen ile mestur latif yaylalara, cesim çam ve elma ağacı ormanlarına, akarsular ve cetveller vasıtasıyla iska edilen mahsuldar ovalara maliktir. Şimal rüzgârlarından mahfuz olarak mıntıka-ı mutedilede kâin olan bu sulak ve madeni çok memleketin çabuk terakki edeceği şüphesizdir. "İli" kıtasında altın, gümüş, bakır, kurşun, demir, kömür madenleri mebzuldür ve vadilerinden bol bol sıcak sular nebean eder. "Ḫan Tañrı"nın teşkil eylediği serir ihtişam altında bulunan ulu ve buzlu dağların eteklerinden geçen "Ḳaş" ve "Tekes" sularının kenarından bakıldığı zaman tesadüf olunan azametli menazır Asya-yı Vusta'nın hiçbir tarafında görülemez."

Kuraklığın icap ettirdiği mütevali hicretler esasında Asya-yı Vusta'dan şarka müteveccihen vuku bulan akınlara karşı Çinliler harikulade tul ve cesamette olan "Çin Duvarı" yani "Sedd-i Çînî"yi asırlarca çalışarak vücuda getirmişlerdir ki bu husus o tarafa olan Türk muhacematının derece-i ehemmiyet ve tul-i müddet-i devamını maddeten ispat eder.

Asya-yı Vusta'dan garba doğru gidenler "Barbar" tesmiye olunan ve Avrupalıların hakiki ecdadı olan akvamdır. İspat-ı müddea için basteylediğimiz edille meyanında Avrupa kıtasını istila eylemiş olan bu barbarlar meselesi son derece mühimdir; şu kadar ki bu meseleyi asıl ve esası olmayan birtakım farazi ve itibari nazariyeleri terk ile bi-tarafane hal ve fasleylemek iktiza eder. Eğer bu suretle hareket olunacak olur ise bu barbarların bilaistisna ırken Asya-yı Vusta sekene-i asliyesi yani Eski Türklerden gayrı kimseler olmadığı tezahür eder. Mesela *Histoire Populaire de la France* nam Fransız tarih kitabında Fransızların ecdadı olan "Ġoluva"ların (*Gaulois*) esasen Asya kıtasında "Belḫ" – Bâḫtir Zemîn – hıttası (*Bactriane*) ahalisinden ol-

dukları ve muhacerete buradan başladıkları muharrerdir ki bu malumat-ı esasiye bizim için büyük bir faideyi intac eder. Filhakika bu hıtta evailden beri "Ḫalac" veya "Ḳalac" tesmiye olunan Eski Türklerin vatanı idi. Hâlbuki zamanımızda müstamel olan "Ġoluva" *Gaulois* kelimesinin aslı "Ġal" *Galle* ve "Ġalat" *Galate* tır ve bu kelime ile "Ḳalac" kelimesinin cezirleri "Ġal" ve "Ḳal" olup "at" ile "ac" lafzları lahikadır ve Türkçede "ḳ", "ġ" ve "c" harfleri muhtelif Türk diyarları şivelerine göre telaffuz olunan aynı bir harftir. Ve bir de "Ġalat" kelimesi Yunanîler tarafından "Kelat" ve "Kelt" *kelt* suretinde telaffuz edilmiş ve bu suret-i telaffuz dahi Fransız lisanı şivesince "Selt" *Celte* tabir-i cedidini tevlit eylemiştir. Mezkûr Eski Türklere "Ḳalac" tesmiye olunmasının sebebi göçebe hâlinde yaşamayıp şehirlerde ve köylerde (sakin olmuş), (istikrar eylemiş) ve "ḳalmış" oldukları içindir. Aynı sebebe mebni bir Moğol kabilesine "Ḳalmaḳ" veya "Ḳalmuḳ" namı verilmiştir.

"ġ", "ḳ" veya "k" harfli kelimelere misal olarak malum bir hastalığı ifade eden Türkçe "Kel" kelimesiyle Fransızca "Ġal" *Gale* kelimesini zikredebiliriz. Her iki lisanda hemmana olan bu iki kelimenin hemlafz dahi olduklarına hiç şüphe edilemez.

Velhasıl Asya-yı Vusta'dan her cihete müteveccihen büyük hicretler vaki olduğu ve buradan Çine ve şarka doğru gidenlerin kâffesi Türk olduğu halde garbe doğru gidenlerin hiçbirinin Türk olmaması mümkün müdür?

Asya-yı Vusta'dan şark cihetine doğru gidenler Avrupalıların kendi ecdadı zan ve farz ettikleri Kadim Hintlilerdir ki bu da o tarafa olan hicretlerin ehemmiyetini meydana koyar. Hâlbuki muhaceretlerin kâffesi Asya-yı Vusta'dan başlayıp Hindistan'dan Avrupa'ya doğru hiçbir hicret vuku bulmamış olduğundan Kadim Hintlilerin Avrupalıların ecdadı olması muhaldir.

En son muhaceret olmak üzere cenub-ı garbîye doğru gidenler Osmanlıların ecdadı olan Türklerdir.

Bu vaka hakkında *Mir'ât-ı Kâ'inât* tarih kitabının cild-i sanî ve kısm-ı sadisenin birinci sahifesinde malumat-ı atiye münderiçtir:

> Cedd-i A'lâ-yı Âl-i 'Oṡmân olan Ḳayı Ḫan ḳabîlesi Vilâyet-i Türkistân-ı Şarḳdan [yani Turan'da] ki ḥâlâ Özbekistân dèrler otlağınıñ ḳılletinden [yani yaylalarının kuraklığından] nâşî hicret eyleyüb üçyüz yetmiş beş sene'-i Hicriyyesinde Mâverâ'ü'n-nehre [yani Türkistan-ı Garbî'ye] gelerek Buḫârâ ve Soġd ve Semerḳandda muḳîm oldılar. Bir miḳdâr zamândan ṡoñra Sulṭân Maḥmûd-ı Ġaznevîniñ icâzetiyle Nehr-i Ceyḥûndan geçerek Memâlik-i Ḫorâsânda [ve Kirmân hıttasında] "Mâhân" şehrinde mütemekkin oldılar. Vilâyet-i Çîn'den Memâlik-i İslâma hücûm èden Cengiz Ḫan fitnesinde ḳabîle'-i Ḳayı Ḫan ve ekṡer ḳabâ'il-i Etrâk Âẕerbâycân ve Diyâr-ı Bekr arasında cây-ı emn ve râḥat olan Ermeniyye ve Aḫlâṭ ḥudûdına gelüb ḳarâr ètdiler. Ba'de Tatarıñ ol diyâra daḫı varudı ve ṡu bulduḳda Rûm pâdişâhı Sulṭân 'Alâ'e'd-Dîn Keyḳubâd bin Keyḫüsrev memâlikinde ġayrî mesken ve me'men ḳaldığından ḳabîle'-i Ḳayı Ḫan Rûma gelüb nevâḥî'-i Aḫlâṭ'da yüz yetmiş yıl olmuş iken altıyüz on altıda yine Tatar [yani Moğollar] tasalluṭ ètmeğin Süleymân Şâh Ḳayı Ḫan ḳabîlesiyle Bilâd-ı Rûmdan Erzincâna göçüb bir ḳaç yıl anda yaylaḳ ve ḳışlaḳ ètdikde muẕâyaḳa'-ı emkineden devâbb ve mevâşî bî-râḥat oldığından vaṭanlarına rücû' ḳasdıyla Ca'ber Ḳal'asına gelüb Nehr-i Fırâtdan geçerken Süleymân Şâhıñ atı muḫâlif maḥalle düşmekle ġarḳ olaraḳ anda defn olındı.

Cihat-ı erbaaya müteveccihen vuku bulmuş olan hicretlerin Asya-yı Vusta'dan bed etmesi Türklük nokta-ı nazarından fevkalade mühimdir. Çünkü bu nokta-ı cesimede erbab-ı ihtisas tarafından edilmiş olan bunca taharriyat,

hafriyat ve keşfiyat neticesinde Türk kavmiyle Türk lisanına ait asar ve kelimattan başka bir şeye asla tesadüf olunamamıştır.

[Mabadı var].
Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۹ محرم ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۲۷ تشرین اول ۱۹۱۷ نومرو ۸ — ۳۹

تورکلرك منشأنه دائر

اسکی تورکلرك اوروپاليلرك اجدادی اولديغی و تاتارلر ايله موغوللر

آسيای وسطی طاغ و ياياليلری نهد بشريت اولديغی حالده مرور زمان ايله بو مرتفع اراضی تورومنه باشلامش و تدريجی وقفط متمادی اولان بوتوراقلق مکنه‌سنك جهات اربعه‌يه مهاجرتلرينه سبيت ويرمشدر. « ره‌قلو » نك جغرافيای عموميسنده مرسنه صولرك نه‌مقدار تدنی ايلديکی مقيددر. اوائله بواراضينك نه‌درجه کثيف اولدرق اسکانی ايلديغی شجرهٔ ترکيه‌ده‌واويغورلرتحتندن اکلاشيلير.

تورانِ اراضيسنك تورومازدن اول زمان قديمده‌کی قوهٔ انباتيه و ثروت طبيعيه‌سنك درجه‌سنی اکلامق ايچون دخی خطهٔ جسيمهٔ مذکوره‌نك الآن تورومامش اولان بعض محللرينه دائر « ره‌قلو » نك جغرافيای عموميسنده ويرلين معلوماتی اوقومق کفايت ايدر. ايشته بوقبيلدن اولدرق « خان تاکری » و « ايصی کول » موضعلرينی حاوی اولان و اورطه‌سندن روسيه ايله چين حدودی کچن [١] « ايلی » دياری حقنده « ره‌قلو » معلومات آتيه‌ی ويريور : « روسيه طرفندن يقينلرده اولکه‌سنه الحاق اولونان « قوقه » اراضيسی آسيای وسطی‌نك اك لطيف اقسامندن بريدر. بوناحيه « جبال آسمانی » [٢] نك جهت شرقيه‌سنده بولونه‌رق ٥٠٠٠ ، ٦٠٠٠ و بعضاً ٧٢٠٠ متره ارتفاعنده بوجه طافله، دروتارنده طولمش نهرلر بولونان مرتفع وادیلره، اوزرلری چيم وچن ايله مستور لطيف ياياللره ، جميع چام والما آغاجی اورمانلرينه « آقاق صولر وجدولر واسطه‌سيله اسقا ايديلن محصولدار اووه‌لره مالکدر . شمال روز کارلرندن محفوظ اولدرق منطقهٔ معتدله‌ده کائن اولان بو صولاق ومعدنی چوق مملکتك چاپوق ترقی ايده‌جکی شبه‌سزدر . « ايلی » قطعه‌سنده آلتون ، کوموش ، باقير ، قورشون ، ده‌مير ، کومور معدنلری مبذولدر و وادیلرندن بول بول صيجاق صولر تبعان ايدر . « خان تاکری » نك تشکيل ايلديکی سرير احتشام آلتنده بولونان اولو و بوزلی طاغلرك انکارندن کچن « قاش » و « نه‌کس » صولرينك کنارندن باقلديغی زمان تصادف اولونان عظمتلی مناظر آسيای وسطانك هيچ بر طرفنده کورولهمز . »

قورالقنك اعجاب ايتديرديکی متوالی مجرباتناسنده آسيای وسطی‌دن شرقه متوجهاً وقوعه‌بولان آقينلره قاوش چينليلر خارق‌العاده طول وجسامتده اولان « چين ديوارى » يعنی « سدچينی » نی عصرلرجه چالبه‌رق وجوده کتيرمشلردركه بو خصوص اوطرفه اولان تورك مهاجاتنك درجهٔ اهميت وطول مدت دوامنی مادهً اثبات ايدر .

آسيای وسطی‌دن غربه دوغری کيدنلر « باربار » تسميه اولونان واوروپاليلرك حقيق اجدادی اولان اقوامدر . اثبات مدعا ايچون بسط ايله‌ديکمز ادله ميانندە اوروپا قطعه‌سنی استيلا ايتمش اولان

[١] حدود « خان تاکری » طاغنك ذروه‌سندن کچر .

[٢] چينليلر تورانِ طاغلرينك بوزاده‌کی قسمنه (جبال آسمانی) معناسنه اولان « تيان شان » نامنی ويررلر .

بوبابارلر مسئله‌سی صوك درجه تهمدید ؛ شوقدركه بومسئله‌یی اصل واساسی اولمایان برطاقم فرضی، واعتباری نظریه‌لری ترك ایله بیطرفانه حل وفصل ایلك اقتضا ایدر . اگر بو صورتله حركت اولونه‌جق اولورایسه بوبابارلرك بلا استثنا عرقاً آسیای وسطی سكنهٔ اصلیه‌سی یعنی اسكی تورکلردن غیری كیمسه‌لر اولادیغی تظاهر ایدر . مثلا Histoire Populaire de la France نام فرانسز تاریخ كتابنده فرانسزلرك اجدادی اولان « غولوا » لرك (Gaulois) اساساً آسیا قطعه‌سنده « بلخ » ـ یاخود زمین ـ خطه‌سی (Bactriane) اهالیسندن اولدقلری ومهاجرته بوردان باشلادقلری محرردرك بومعلومات اساسیه بزم ایچون بورولك بر فائده‌یی اثتاج ایدر . فی‌الحقیقه بو خطه اوائلین برى « خالاج » ویا « قالاج » تسمیه اولونان اسكی تورکلرك وطنی‌ایدی. حالبوكه زمانمزده مستعمل اولان « غولوا » Gaulois كلمه‌سنك اصل « غال » Galle و « غالات » Galate در وبوكلمه ایله « قالاج » كلمه‌سنك جذرلری « غال » و « قال » اولوب « آت » ایله « آج » لفظلری لاحقه‌در وتورکچه‌ده « ق » ، « غ » و « خ » حرفلری مختلف تورك دیارلری شیوه‌لرینه‌كوره تلفظ اولونان عین برحرفدر . ورده « غالات» كلمه‌سی یونانیلر طرفندن « كلات » و « كلت » kelt صورتنده تلفظ ایدلش وبوصورت تلفظ دخی فرانسز لسانی شیوه‌سنجه « سلت » Celte تعبیرجدیدینی تولید ایلمشدر . مذكور اسكی تورکلره « قالاج » تسمیه اولونمسنك سببی كوچیه‌جالنده پاشامایوب شهرلرده وكویلرده (ساكن اولمش) ، (استقرار ایلمش) و (قالش) اولدقلری ایچوندر . عین سببه مبنی بر موغول قبیله‌سنه « قالاق » ویا « قالوق » نامی ویرلمشدر .

« خ » ، « ق » ویا « ك » حرفلی كلمه‌لره مثال اولدیغی معلوم بر خسته‌لق افاده ایدن تورکچه « كل » كلمه‌سیله فرانسزجه « غال » Gale كلمه‌سنی ذكر ایده‌بیلیرز. هرایكی لسانده هم معنا اولان بوایكی كلمه‌نك هم لفظ دخی اولدقلرینه هیچ شبهه ایدیله‌مز .

والحاصل آسیای وسطادن هرجهته متوجهاً بورولك هجرتلر واقع اولدیغی وبورادن چینه وشرقه دوغری كیدنلرك كافه‌سی تورك اولدیغی حالده غربه دوغری كیدنلرك هیچ برینك تورك اولمامسی ممكنمیدر ؟

آسیای وسطادن شرق جنوبی‌یه دوغری كیدنلر اوروپالیلرك كندی اجدادی طن و فرض ایتدكلری قدیم هندلیلردركه بوده‌اول طرفه اولان‌هجرتلرك اهیتی میدانه‌قویار. حالبوكه‌مهاجرتلرك كافه‌سی آسیای وسطادن باشلایوب هندستاندن اوروپایه دوغری هیچ برهجرت وقوعبولامش اولدیغندن قدیم هندلیلرك اوروپالیلرك اجدادی اولمسی محالدر .

الك صوك مهاجرت اولق اوزره جنوب غربی‌یه دوغری كیدنلر عثمانلیلرك اجدادی اولان تورکلردر .

بورقعه حضده « مرآة كائنات » تاریخ كتابنك جلد ثانی و قسم سادسنك برنجی صحیفه‌سنده معلومات آتیه مندرجدر :

« جد اعلای آل عثمان اولان قایی‌خان قبیله‌سی ولایت ترکستان شرقدن [یعنی تورانیدن] كه حالا اوزبكستان دیرلر اوتالغلغ قلندن [یعنی بایلارلق تورالقلندن] ناشی هجرت ایلیوب اوچیوزاوچش یش سنهٔ هجریه‌سنده ماوراءالنهره [یعنی ترکستان غربی‌یه] كلوب بخارا وسمرقندده مقیم اولدیلر. برمقدارزمان‌دن‌صكره سلطان محمود غزنوینك اجازتیله شهرجیحوندن كچوب ممالك خراسانده [وكرمان خطه‌سنده] « ماهان » شهرنده متمكن اولدیلر . ولایت چیندن ممالك اسلامه هجوم ایدن چنكیز خان

قتەسنده قبيلۀ قايى خان واكثر قبائل آترالئ آذربايجان ودياربكر آراسنده جاى امن وراحت اولان ارمنيه واخلاط حدودينه كلوب قرار ايتديلر . بعده تاتارلئ اول ديارە دخى ورودى وصولبولدقده روم پادشاهى سلطان علاءالدين كيقباد بن كيخسرو عمالكندن غيرى مسكن ومأمن قالمديغندن قبيلۀ قايى خان رومه كلوب نواحئ اخلاطده بوز بش بيل مسكن أيكن آلتيوز اون آلتيده نبه تاتار [يعنى موغوللر] تسلط ايتمكين سليمان شاه قايى خان قبيلەسيله بلاد رومدن ارزنجانه كوچوب برقاچ بيل آنده ياياق وقشلاق ايتديكده مضايقهٔ ايمكنەدن دواب ومواشى يى راحت اولديغندن وطنلرينه رجوع قصديله جسر قلەسنه كلوب نهر فراتدن كچركن سليمان شاهك آتى مخالف محله دوشمكله غرق اولمرق آنده دفن اولندى . »

جهات اربعه يه متوجهاً وقوعبولش اولان هجرتلرك آسيانى وسطادن بدأ ايتەسى تورکلك نقطهٔ نظرندن فوق العاده مهمدر . چونكه بوقطعهٔ جسيمه ده ارباب اختصاص طرفندن ايصلحى اولان بونجه تحريات ، حفريات وكشفيات نتيجەسنده تورلى تورلى السنه عائد آثار و كتابدن باشقه برشيئه اصلا تصادف اولونەمامەدر . مابعدى وار

مشاعد اركان حربيه فريق

انور

لمنيرى جميل مرحوم ايچون :

بر السّى مأل بخش ايتمك
كاشانۀ فغان مبنى .
آغلايوب كلمك ، آغلايوب كيتمك
حقيقت حزن وكربه عائله .

بر نكدر نظرله بوكسكدن
باليوردق حيات سائله .
كيرمدك اى نجيب داهى ! سن
معرض لوث اولان او جائقه .

بشرك چركين احتراساتى
سكا برمنفعتى بر دريغ ثمرت
بلمكله آثر مندر افرادى
او شفرده متجليدى ؟

اوت . .
صنعتك دور افتخارنده
قالەمازدك حياته متبدار .
اونى طوركله ايتدك استحقار . . .
شمدى آسودەسك منهارگده .

يشاتق سنجه بر تزلدى
أولەدن كولمك ايتمك ذاتى
ناصيەك أولديكك زمان كولدى
اى سفالت شهيدى صنعتكار !

بر كچن بوق جوار قبركده
دوم دوز اولمش سينديكك مدفن
هيكلك نرده ، هيكلك ؟... ديركن ،
ايتمه فاوشيده بولديغم ، شو منهار !

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2	23 Muharrem 1336	Cuma Ertesi	10 Teşrin-i Sanî 1917	Numero 41 - 10

Tatarlar ile Moğollar

– Evvelki nüshadan mabat –

Asya-yı Vusta'dan Çin cihetine yani şarka doğru giden Eski Türklerin bir kısmı Tatarları ve diğer bir kısmı dahi Moğolları vücuda getirmişlerdir.

Tatarların aslı Çinin şimal cihetlerini istila eylemiş olan Eski Türklerdir. Önceleri bu havalide Türkleştirilmiş olan Çinlilere "yabancı adam" manasına olan "Tatar" yani "Tat Ar" namı verilmiş, fakat sonraları Tataristanda kâin bilcümle Türklere ve ahaliye bu nam verilmiştir.

Binaenaleyh Tatarlar Eski Türklerin ahfadı olup bunlar Çin kanıyla az veya çok karışık melez bir kavim meydana getirmişlerdir. Onun için Tatar siması Türk simasıyla Çinli siması beyninde ayrıca bir simadır. Fakat Tatarların Çin hududundan uzak olanları Türk simasını muhafaza eylemişlerdir ve bu gibi Tatarlara Rusyada çok tesadüf olunur.

Bir de Çengiz Han garba doğru eylediği istilada, Çin hududunda ve belki Çinde bulunan birtakım kabaili beraber sürüklemiş olduğundan, şimdi Rusyada muhtelif simada Tatarlara tesadüf olunur.

Moğollar Çinin garb ve cenub-ı garbî ve Tibet cihetlerini istila eylemiş olan Eski Türklerin evladıdır. "Moğol" kelimesinin aslı "Monġol" olup "Monġ İl" yani "saf adam" demektir. Moğollara "Ḳayan" ve "Niküz" isimleri dahi verilir.

Moğollar da Tatarlar gibi Eski Türklerin evladıdırlar ve Çinli ve Tibetliler ile az veya çok karışık melez bir kavim vücuda getirmişler ve ayrıca bir sima tevlit etmişlerdir. Anasıl Moğol olan Çengiz Han Tatarlar gibi birtakım Moğol kabaili dahi maiyetinde garba doğru sürüklemiştir.

Tatarlar ile Moğollar Turan'dan hicret eylemiş Türklerin ahfadı oldukları için "Turanlı" ve "Türk" manasına olan "Ḫatay" namını muhafaza etmişler idi. Bunun için Tatarlara "Aḳ Ḫatay" ve Moğollara "Ḳara Ḫatay" namları dahi verilir idi. Hatta "Ḫatay" alemi Çin-i Şimalînin bir ism-i mahsusu gibi dahi istimsal olunur idi.

Tatarlar ile Moğollar evailden beri yekdiğerine rakip olmuşlar ve daima birbiriyle harp ve cidalde bulunmuşlardır. Tafsilatı *Şecere-i Türkiyye*'de hikâye olunduğu üzere bu iki büyük ulus arasında "Ėrgeneḳon" vakası olmuştur ki evvela mağlup olan Moğollar fikrimizce Moğolistan'da "Ḳuḳu Nor" (*Koukou Nor*) [fasihi: Ḳuḳu Navurı yani Gölü] civarında bulunması ağleb-i ihtimal olan bu vadiye iltica etmişler ve bade huruç ederek Tatarlara galebe çalmışlar ve istiklallerini kazanmışlardır. Şeyh Süleyman'ın lügat kitabında şu beyitlere tesadüf olunur:

Ėrgene Ḳon bir deredür teng ü târ
Ḳayan Niküz bir ḳaça yıldur patar

Türkler ile Tatarlar ve Moğollar esasen bir ırka mensup oldukları hâlde Asyada muhtelif simada üç büyük ulus meydana getirmiş oldukları gibi sakin oldukları Turan kıtasıyla Tataristan ve Moğolistan kıtaları dahi birbirinden

uzak üç muhtelif iklim teşkil eylemişler idi: Kadim Tataristan şimalen ve şarken deniz, garben Turan ve "Büyük Göl" manasına olan "Bay Köl" yani "Payḳal" Gölü'nden nebean eden "Anġara" Suyu ve cenuben Kadim Moğolistan ile mahdut idi.

Kadim Moğolistan şimalen Tataristan, şarken Çin, garben Turan, ve cenuben Hindistan ile mahdut idi.

Turan kıtası ise şimalen Ural Dağları, şarken Kadim Tataristan ile Moğolistan, garben Harezm yani Irak-ı Türkî ile Deşt-i Kıpçak ve cenuben Hindistan ile Acemistan yani Faris kıtası ile mahdut idi.

Hâlbuki hemen Asya kıtası demek olan bu üç kıta-ı cesimede zamanımızda Türklerin nam ve nişanı kalmayıp bu nam pek cüziyet kabilinden olarak yalnız Müslüman Türklerde muhafaza edilmiş ve Turan'ın asıl Türk olan sekene-i kadimesi mütevali hicretler ile dünyanın her tarafına dağılarak muhtelif kavim ve milletler vücuda getirmiş ve şimdi Turan'da sakin olan ahali-i cüziye ise Eski Türklerden ziyade Çin cihetlerinden kalkmış gelmiş veya Çengiz Han tarafından getirilmiş Tatar ve Moğol bakiyeleri olan kabail ve kesandan ibaret bulunmuştur.

Fakat bu kadar hercümerç içinde Eski Türklerin sima-yı aslîsi tamamıyla muhafaza olunmuştur ki bu sima şimdiki en zarif Avrupalı siması olarak Anadolu'da asırlardan ve belki binlerce senelerden beri nesillerini ve kanlarını muhafaza eylemiş olan Türk göçebe aşiretlerinde müşahede olunur. Bu simada kalkık buruna, çıkık çene kemiklerine, siyah ve düz saça, mail veya yumuk küçük gözlere müstesna olarak bile asla tesadüf edilmez. Avrupalıların kitaplarında tarif eyledikleri sima Türk siması olmayıp Tatar ve Moğol simasıdır. Bu aşiret Türklerinin renkçe simaları esmerden ziyade sarı ve kumrala meyyaldir. Filhakika mıntıka-ı mutedilede bulunan Turan dağları ve yüksek yaylalarının ahali-i asliyesi olan Eski Türklerin

renkçe simaları sarı olması lazım gelir ki hakikat-i hâlin dahi böyle olduğu birçok edille ile ispat olunabilir.

Yakup Han Kâşgar'da bir hükûmet-i müstakile tesis eylediği zaman Devlet-i Aliye buraya muallim olarak birkaç zabit göndermiş idi. Bu zabitan meyanında bir zat sarı idi. Bu zabit Kâşgarda âdet-i belde üzere Çinli bir cariye ile teehhül eder. Bu izdivaçtan hâsıl olan oğlu asla pederinin simasında olmayıp esmer ve aynıyla Tatar ve Moğol simasında idi.

Japonya'ya olan seyahatimizde Avrupalılar ile Japonların izdivacından tevellüt eden erkek ve kadınların Avrupalı simasını kâmilen kaybetmiş oldukları görülmüştür.

Turan'da Eski Türkler pek kadim zamanlardan beri hükûmet tesis etmişler idi. Bu hükûmetlerin en kuvvetli zamanları hakanlık yani imparatorluk zamanları olmak üzere "Oğuz Ḫanlar" devirleri idi. Mütevatiren malum olan "Oğuz Ḫan" bir Türk padişahının ismi değildir ve belki bu tabir Türk hakanı ve imparatoru demektir. Latin lisanında "Oġust" veya "Ogüst" kelimesi tamamıyla "Oğuz" kelimesiyle hemmana ve hemlafztır. Romada dahi bu nam lakap olarak imparatora verilir idi.

Turan'da hakanlıktan daha küçük hükûmetler teşekkül eylediği zaman "Oğuzbeğlik" yani "Özbeklik" namı istimal olunur idi.

Türkistan-ı Garbî'deki Özbeklerin Türkistan-ı Şarkî'den hicret etmiş "Nayman" Moğollarından olmaları muhtemeldir. Garp Türkleri olan Oğuzların ismi ise "Büyük Ulus" demek olan "Oğuz, Ulus"dan mehuz olduğu ağleb-i ihtimaldir. Nitekim Aral Denizi'ne akan Amu Derya Suyu'nun ism-i kadimi "Oğuz" yani "Büyük Su" manasına "Oğuz Irmaḳ"[11] idi. Eski Yunanîler bu ismi "Oksuz" (*Oxus*) tarzında tahrir eylemişlerdir.

Amu Derya ile Sir Deryanın evailde "Oğuz" namıyla yalnız bir sudan müteşekkil olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe malum bir hayvan ismi olan "Öküz" kelimesi "Oğuz" kelimesinin suret-i hafifede telaffuz olunmasından ibarettir. Fakat pek gariptir ki İngiliz lisanında dahi öküze "öks" (*eukss*) [*ox* şeklinde yazılır] derler. Almancada da Oḳs (*Ochs*).

Oğuz Hanlara alamet-i saltanat olmak üzere kanatları açık ve uçan kırmızı kartal kabul edilmiş idi. Bu alamet zamanımıza kadar selâtin-i azam-ı Osmanîyenin "ṭuğra" tesmiye olunan nişan-ı saltanatıdır. Bu kelimeye lehçe-i Osmanîde bakılacak olur ise pek mühim olan şu ibareler görülür: "Türkîde tuğra ve ṭuğrul iki ḳanadı açıḳ ṭoğan demekdir. Bir nev'i şedîd büyük ṭoğan nişân-ı ḫâḳânî ittiḫâẕ olunmuşdur. Oğuzlar ḫanınıñ nişânı andan yazı ile taḳlîd olunmuşdur." "Tuğra" ile "ṭoğan" "necip kuş" manasına olarak "ṭoğmaḳ" ve "ṭoğuşlı" aslından gelirler. Türkler Din-i İslam ile müşerref olduktan sonra kartal şeklini yazı ile taklit etmişlerdir. Şimdiki tuğranın yalnız şekl-i harbîsi çizilerek bu şekil ziyadece sağa doğru meylettirilecek olur ise sol tarafta kartal kuşunun uzun boyunu, sağ tarafta kuyruğu, alt tarafta toplanmış ayakları ve yukarda müdevver olarak kanatları iyice tefrik olunur. Kadimden beri Türk padişahlarının kartal şeklinde olan damgaları kırmızı renkte olduğu için bu alamete "Al" ism-i mahsusu dahi verilmiştir [*Lügat-ı Şeyh Süleyman*].

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۲۳ محرم ۱۳۳۶ ۳۰۰ ایرلسی ۱۰ تشرین ثانی ۱۹۱۷ نومرو ۱۰ — ۴۱

تورکلرک منشأنه دائر

تاتارلر ايله موغوللر

- اولکی نسخه‌دن مابعد -

آسيای وسطادن چين جهته يعنی شرقه دوغری گيدن اسکی تورکلرک برقسمی تاتارلری ودیگر برقسمی دخی موغوللری وجوده کتيرمشلردر .

تاتارلرک اصلی چينک شمال جهتلرنی استيلا ايلش اولان اسکی تورکلردر. اوگدای يوحوالیده تورکلشه‌برلش اولان چينليلره (ياپانجی آدام) مناسبتله اولان « تاتار » يعنی « تات آر » نامی ويرلمش ، فقط صوکره‌لری تاتارستانده کائن باشقه تورکلره واهالیيه دخی ويرلمشدر .

بناءً عليه تاتارلر اسکی تورکلرک احفادی اولوب يوقار چين قانيله آز وَيا چوق قاريشيقی مملو برقوم ميدانه کتيرمشلردر . آنک ايچون تاتار سياسی تورک سياسيله چينلی سياسی چه‌ده آيرمجه برسيمادر . فقط تاتارلرک چين حدودندن اوزاقی اولانلری تورک سياسی محافظه ايلمشلردر ويوکی تاتارلرله روسيه‌ده چوق تصادف اولونور .

پرده جنگيز خان غربه دوغری ايلديکی استيلاده ، چين حدودنده وبلکه چينده بولونان برطاقم قبائل برابر سوروکلمش اولديغندن ، شمدی روسيه‌ده مختلف سياه‌ده تاتارله تصادف اولونور.

موغوللر چينک غرب وجنوب غربی وتبت جهتلرنی استيلا ايلش اولان اسکی تورکلرک اولاديدر . « موغول » کلمه‌سنک اصلی « مونغول » اولوب (مونغ ابل) يعنی (صاف آدام) ديمکدر . موغوللره « قاپان » و « نيکوز » اسملری دخی ويرلير .

موغوللرده تاتارلرکی اسکی تورکلرک اولادی‌درلر وچينلی وتبتلیلر ايله آز وَيا چوق قاريشيق مملو برقوم وجوده کتيرمشلر وآيرمجه برنسبا توليد اعتبارلردر . عن اصل موغول اولان چنگيز خان تاتارلرکی برطاقم موغول قبائل دخی معيتنده غربه دوغری يورکلمشدر .

تاتارلر ايله موغوللر تورانلر هجرت ايلش تورکلرک احفادی اولدقلری ايچون (تورانلی) و (تورک) مناسبتله اولان « خاقانی » نامی محافظه اعتبار ايدی . بونک ايچون تاتارلره « آق خاقانی » وموغوللره « قره خاقانی » نامی دخی ويرلير ايدی . حتی « خاقانی » علمی چين شمالينک براعم مخصوصی کبی دخی استعمال اولونور ايدی .

تاتارلر ايله موغوللر اولاملرن بری يکديگرينه رقيب اولملری وداعما برربه حرب وجدالده بولنمقلردر . تفصيلاتی شجرهٔ ترکيه‌ده حکايه اولندیغی اوزره يو ايکی بويوک اولوس . آوامنده « ايرکه‌نون » وقدماسی اولنمدرکه اولا مغلوب اولان موغوللر فکرمزجه موغولستانده « قوقونور » نتيجه اعتبار وَيمده خروج ايدمرک تاتارلره غلبه چالملر واستقلالرنی قازانمقلردر . شيخ سيمانک لغت کتابنده شو يولده تصادف اولونور :

« ايرکه‌نون بردده دوو تنک وتار
« قاپان نيکوز برقاچه بيلور پاتار

تورکلر ایله تاتارلر وموغوللر اساساً برعرقه منسوب اولدقلری حالده آسیاده مختلف قیپچاق اوچ بوبوك اولوس میدانه کتیرمش اولدقلری کبی ساکن اولدقلری توران قطعه‌سیله تاتارستان وموغولستان قطعه‌لری دخی برلرندن اوزاق اوچ مختلف اقلیم تشکیل ایتمکده ایدی : قدیم تاتارستان شمالاً وشرقاً ده کیرو، غرباً توران و (بوبوك کول) مناسبته اولان « بای کول » یعنی « باغال » کولندن دیمان ایدن « آلتای » صوبی وجنوباً قدیم موغولستان ایله محدود ایدی .

قدیم موغولستان شمالاً تاتارستان، شرقاً چین ، غرباً توران وجنوباً هندستان ایله محدود ایدی .

توران قطعه‌سی ایسه شمالاً اورال طاغلری ، شرقاً قدیم تاتارستان ایله موغولستان، غرباً خوارزم یعنی عراق ترکی ایله دشت قیپچاق وجنوباً هندستان ایله عجمستان یعنی فارس قطعه‌سی ایله محدود ایدی .

حالبوکه همان آسیا قطعه‌سی دیمك اولان بو اوچ قطعهٔ جسیمه‌ده زمانزده تورکلك نام ونشانی قالمایوب یونام یك جزئیت قیلندن اولدرق یالکز مسلمان تورکلرده محافظه ایدیلش وتورانك اصل تورك اولان سکنهٔ قدیمه‌سی متوالی هجرتلرایله دنیانك هرطرفنه طاغیلدرق مختلف قوم ومنظر وجوده کتیرمش وشمدی توراده ساکن اولان اهالی جزئیه ایسه اسکی تورکلردن زیاده چین جهتلرندن قالقمش کلش ویا چنکیزخان طرفندن کتیرلش تاتار وموغول بقیه‌لری اولان قبائل وکسلدن عبارت بولنمقدر .

فقط بوقدر هرج ومرج ایچنده اسکی تورکلرك سیاهی اصلیسی تمامیله محافظه اولنمقدرکه بو سیما شمدیکی الك طریف اوروپالی سیاهی اولدرق آناطولیده عصرلردن وبلکه بیکلرجه سنه‌لردن بری قسماً قریش ضابط کوندرمش ایدی . بو عشیرت تورکلرینك رنکجه سیاهی اسمردن زیاده ساری وقوصمالیه مایلدر . فی الحقیقه منطقهٔ معتدله‌ده بولونان توران طاغلری وبوکسك یایلالرینك اهالی اصلیه‌سی اولان اسکی تورکلرك رنکجه سیاهی ساری اولمه‌سی لازم کلیرکه حقیقت حالك دخی بویله اولدیغی برچوق ادله ایله اثبات اولونمقدیلر .

یعقوب خان کاشغرده برحکومت مستقله تأسیس ایلدیکی زمان دولت علیه یورایه معلم اولدرق برقاچ ضابط کوندرمش ایدی . بو ضابطان میانتده بر ذات ساری ایدی . بو ضابط کاشغرده عادت بلده اوزره چینلی بر جاریه ایله تأهل ایدر . بوازدواجدن حاصل اولان اوغلی اصلا پدرینك سیاهسنده اولمایوب اسمر وعینیله تاتار وموغول سیاهسنده ایدی .

ژاپونیایه اولان سیاحتمزده اوروپالیلر ایله ژاپونلرك ازدواجندن تولد ایدن اركك وقادینلرك اژروپالی سیاهسی کاملاً غالب اغلب اولدقلری کورلمشدر .

توراده اسکی تورکلر پك قدیم زمانلردن بری حکومت تأسیس ایتمشلر ایدی . بوحکومتلرك الك قوتلی زمانلری خاقانلق یعنی ایمپراطورلق زمانلری اولمق اوزره « اوغوزخانلر » دورلری ایدی . متواتراً معلوم اولان « اوغوز خان » برتورك پادشاهنك اسمی دکلدر وبلکه توتمیر تورك خاقانی وایمپراطوری دیمکدر . لاتین لسانده « اوغوست » ویا « اورگوست » کلمه‌سی تمامیله « اوغوز » کلمه‌سیله هم معنی وهم لفظدر . رومه‌ده دخی یونام لقب اولدرق ایمپراطوره ویرلیر ایدی .

توراده خاقانلقدن داها کوچوك حکومتلر تشکل ایلدیکی زمان « اوغوزبکلك » یعنی « اوزبکلك » تسمیهٔ استعمال اولونور ایدی .

تركستان غربيده‌كى اوزبكلرك تركستان شرقيدن هجرت ايتمش « ناعان » موغوللرندن اولدقلرى تحمين اولنور . غرب توركلرى اولان اوغوزلرك اسمى ايله (بويوك اولوس) ديمك اولان (اوغوز اولوس) دن مأخوذ اولدينى اغلب احتمالدر . نيته‌كيم آرال دهكيزينه آقان آمودريا صوينك اسم قديمى « اوخوز » يعنى « بويوك صو » معناسنه (اوخوز ايرماق) [١] ايدى . اسكى يونانيلر بو اسمى « اوكسوس » Oxus طرزنده تحرير ايتمشلردر .

توركجه معلوم برحيوان اسمى اولان « اوكوز » كلمه‌سنك « اوخوز » كلمه‌سنك صورت خفيفه‌ده تلفظ اولنمه‌سندن عبارتدر . فقط بك غريبدركه الكليز لسانده دخى اوكوزه « اوكس » oxen [ox شكلنده يازيلير] ديرلر . (آلمانجه‌ده‌ده اوقس Ochs)

اوغوز خانلره هلاكت سلطنت اولق اوزره قنادلرى آچيق واوچان قرمزى قارتال قبول ايتمش ايدى . بوعلامت زمانمزه قدر سلاطين عظام عثمانيه‌نك « طغرا » سنده اولونان نشان سلطنتدر . بوكلمه‌يه لهجهٔ عثمانيده باغلمه‌جق اولور . ايسه بك مهم اولان شو عبارەلر كورولور : « تركيده توغرا وطوغرول ايكى قنادى آچيق طوغان ديمكدر . برنوع شديد بويوك طوغان نشان خاقانى اتخاذ اولنمشدر . اوغوزلر خاقانك نشانى تقليد يازى ايله تقليد اولنمشدر . « توغرا » ايله « طوغان » « نجب قوش » معناسنه اولدقى « طوغرل » و « طوغملى » اسملرى كليرلر . تورکلر دين اسلام ايله مشرف اولدقدن صوكره قارتال شكلنى يازى ايله تقليد اتمشلردر . شمديكى طغرانك بالكز شكل خارجيسى جيزيلدقدن صوكره بشكل زياده‌جه صاغه دوغرى ميل ايتديرلمه‌جك اولور ايسه صول طرفده قارتال قوشينك اوزون بويونى ، صاغ طرفده قويروغى ، آلت طرفده طوبلنمش آياقلرى ديوتارده مدور اولدقى قنادلرى ايوجه تفريق اولونور . قديمدن برى تورك پادشاهلرينك قارتال شكلنده اولان تغلرى قرمزى رنكده اولدينى ايجون بوعلامته « آل » اسم مخصوصى دخى ويرلمشدر [لغت شيخ سليمان] .

متفاعد أركان حربيه فريق

انور

[١] آمودريا ايله سيردريانك اوائلده « اوغوز » نامايله بالكز برصودن متشكل اولديغى آكلاشلمقده‌در .

تغزل

بن هر دقيقه مست شراب تحسينم ، يكسر تشكل ايلەمش اوراق غنچه‌دن
بيلمك ناصل ، نه‌يولده خراب تحسينم . ياد لب و رخسكل كتاب تحسينم .

برگ زمانه صاچلرم اولدقچه پر بياض عشقكله ارغنون جنون اولدى ناكهان
بربايدن آرتيور تف وتاب تحسينم . محكوم ايكن سكوته رباب تحسينم .

مادم كه واركوكلده بوسودای سرمدی راز آشنای روح اولانلره بيلمز آه
اولماز هرمرسيده شباب تحسينم . فائق ، ناصل ، نه رتبه سراب تحسينم .

قلب شتابه كوزلرك انعطاف
پرير منكه آجدى تراب تحسينم .

فائق عالى

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2	1 Safer 1336	Cuma Ertesi	17 Teşrin-i Sanî 1917	Numero 42 - 11

Yunanîlerin "Skit" Tesmiye Ettikleri Eski Türkler

Eski Türkler hakkında kendi tetebbuatımız neticesi olarak şimdiye kadar verdiğimiz malumat-ı muhtasara Türk tarih-i kadiminin gayr-i mazbut olan kısmına aittir; fakat şimdiden sonra zikredeceğimiz mevad, tarih-i mezkûrun mazbut olan kısmına dâhil ve birçok kitaplarda münderiç bulunduğundan, mevad-ı mezkûrenin tahririnde gerek mehuzlarımız ve gerek iktibasatımız layıkıyla meydana konulacaktır.

Evvelemirde tarihte vuzuh-ı tam ile zikrolunan "Skit" (*Scythe*ler) yani "Çığataylar"dan bahsedeceğiz.

"Çığa" yani "dağ çocuğu" demek olan ve binaenaleyh "Türk" kelimesiyle hemmana olan "Çığatay" alemi bâlâda söylenildiği gibi zamanımızda "Çağatay" tarzında telaffuz olunur.

Çığataylarla aynı asıldan müştak ve "dağ adamı" manasına olan "Çığıl" veyahut "Çigil" dahi derler idi ki "Çığ İli" demektir. Kütüb-i Arabîyede bu kelime "Cikil" şeklinde muharrerdir.

Kadim Yunanîler zamanında alelumum Türklere "Skit" (*Scythe*) namı verilir idi. Bu kelimenin aslı "Çığıt" veya "Çigit"tir, çünkü lisan-ı Yunanîde "ç" harfi yoktur. Türk alemlerinde emsal-i adidesi görüldüğü üzere basit

bir kelime teşkil eden "t" lahikası mürekkep bir kelime teşkil eden "İl" veya "Tay" isimlerinin yerine kaim olabilir ve binaenaleyh "Çığıt" ile "Çığıl" ve "Çığatay" kelimelerine Türkçede hemasl ve hemmana aynı bir kelime nazarıyla bakılır.

Fakat "Skit" kelimesi Fransız lisanı şivesince büyük bir hata olarak "Sit" gibi telaffuz olunmaktadır. Bazı müelliflerimiz tarafından bu kelimenin "Çit" telaffuz ve tahrir olunması ise hata-yı ender hatadır.

Herodot (*Hérodote*) Skitlerin kendilerine "Skolot" *Scolote* namını verdiklerini söyler. Bu kelime de lisan-ı Yunanîde edat-ı nispet "Ot" lahikası hazfolunacak olur ise "Skol" kalır ki "s" harfi dahi "ç" harf-i aslîsine kalp olundukta "Çğol" yani "Çığıl" ism-i hası zuhur eder. Malum olduğu üzere Lisan-ı Yunanîde kesre-i sakile mevcut olmadığından burada bu makalemde zamme istimal olunmuştur.

"Skit" ile "Çığatay" kelimelerinin bir olduğu anlaşıldıktan sonra bademe mehazlarımızda müstamel olan "Skit" tabirini kullanacağız.

Ş. Dezübiri ve Ş. Başöle (*Ch. Dezbry et Ch. Bachelet*)'nin *Diksiyoner Jeneral dö Biyoğrafi 'e Distuvar* (*Dictionnaire Général de Biographie et d'Histoire*) nam kamus-ı alâmında Skitler hakkında birtakım malumat verildikten sonra simaları nazar-ı itibara alınarak bu hususta onların akvam-ı Âriyeden hiç farkları olmadığı muharrerdir.

Larus(*Larousse*)'un musavver büyük kamusunda mevad-ı atiye münderiçtir: "Roma müverrihinden Jüstin (*Justin*)'in kavlince Skitler büyük Asya kıtasını haraçgüzar etmişlerdir."

Skitler hem Avrupa ve hem Asya kıtasında tavattun ederler idi. Avrupa Skitleri garben İster (*Ister*) yani Tuna Nehri'nden bed ile şarken Tanais (*Tanaïs*) yani "Tün" (*Tun*) veya "Don" Nehri'ne kadar mümted olan arazi ve şimalen

Karadeniz'den şimale doğru yirmi günlük bir mesafe dâhilinde meskûn idiler.

Filhakika Avrupa kıtasının cenub-ı şarkı ciheti en kadim zamanlardan beri bir Türklük merkezi idi. Bu havaliye sonra "Deşt-i Kıpçak" namı dahi verilir idi.

Herodot (*Hérodote*) bu Avrupa Skitlerini yedi kısma tefrik ve bunların isimlerini tadat eder ki bu meyanda "Zürra yani Tarançı Skitler", "Göçebe Skitler", "Hakanî Skitler" (*Scythes royaux*) zikrolunur.

Tatarlar ile Moğolların ecdadı olan Eski Türkler Aksa-yı Şark Türkleri oldukları gibi Avrupa Skitleri dahi Aksa-yı Garp Türkleri addolunabilirler.

"Asya Skitleri İran-ı Kadim'in şimalinde ve "İmaüs" (*Imaüs*) yani Garbî Himalaya Dağlarının beri cihetiyle öte cihetinde kâin hıttalarda sakin idiler."

Bu malumat-ı esasiyeden Skitlerin Eski Türklerden başka kimseler olmadıkları ve Skitler için Asyada irae olunan meskenlerin İran-ı Kadim'in şimalinde ve [İmaüs] Dağlarının beri cihetinde yani garbında bulunan ve zamanımızda Türkistan-ı Garbî tesmiye olunan hıtta ile [İmaüs] Dağlarının öte cihetinde yani şarkında bulunan ve zaman-ı kadimde Turan ve zamanımızda Türkistan-ı Şarkî denilen hıttadan ibaret bulunduğu kemal derece vuzuh ile nümayan olur.

Eski Türklere zamana göre muhtelif isimler verildiğini bâlâda söylemiş idik. Eski Yunanîler Türklere "Skit" yani "Çığıt" veya "Çığatay" namını verdikleri zaman şüphesiz umumiyetle Türkler bu isim ile yâd olunurlar idi. Hatta tekellüm eylediğimiz şimdiki Türkçenin Eski "Çağatay" lisanından mehuz olduğu beynimizde mütevatirdir. Bundan maada Türkistan-ı Garbî Türkçesine öteden beri "Lisân-ı Çağatayî" namı verilir.

Kablelmilat yedinci asrın bidayetinde Skitler Kafkas silsile-i cibalini aşarak Ceziretülarapa kadar yayılmışlar ve

burada Acem hükümdarı "Ki Aḳsar-ı Evvel" (*Cyaxareler*) i kâmilen mağlup ettikten sonra Mısır hududuna kadar ilerlemişlerdir.

Bade Keyḫüsrev (*Cyrus*) Skitlere karşı açtığı bir seferde itlaf edilmiştir."

"İskender zamanında Skitler evvelce Dârâ (*Darius*)'nın bir istilasını görmüş oldukları hâlde İskenderin bir ordusunu mahvetmişler ve bu cihangirin vefatından sonra teşekkül eden hükûmat-ı Yunaniyeyi daima sarsmışlar ve hatta Hindistan'ın bir kısmını bile yed-i zaptlarına geçirmişler idi."

Eski Türklerin Mısır ve Hindistan fütuhatı *Şecere-i Türki*'de mezkûrdur.

"'Skit' namı milada doğru sahaif-i tarihiyeden kaybolmaya başlar ve bade bu nam kullanıldığı zaman yalnız bazı şimal ve şark tavaif-i meçhulesi murat olunur."

Türklüğe ilk darbe-i inkırazı "Budism" yani "Budda Dini" vurmuştur. Ondan sonra Hristiyanlık ikinci bir darbe ile o koca Türklüğü yalnız Müslüman olan şimdiki Türklere hasr ve irca eylemiştir.

Larus'un musavver kamusunda kadim vazolardan alınmış üç Skit askerinin resimleri gösterilmiştir. Bu resimlerde saç ve sakal uzun, gür ve gümrah olarak tersim edilmiştir ki bu ve emsali kadim Skit resimlerinin şimdi Avrupalıların Türk simasına verdikleri köse ve seyrek sakal ile hiçbir münasebeti olamaz. Böyle seyrek sakal Çinlilerde ve kanları Çinli kanıyla iyice karışmış olan Moğol ve Tatarlarda bulunabilir. Kadim ve halis Anadolu Türklerinde böyle seyrek sakala müstesna olarak bile tesadüf edilmez.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۱ صفر ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۱۷ تشرین ثانی ۱۹۱۷ نومرو ۱۱ — ۴۲

آریستوقراتیزم — نسب فرقی اسلام طانیماز . حالبوکه عصرلردن بری اوروپانك قیام وعصیانی بو فرقه قارشی ایدی . بو عصیان حالا دوام ایدییور. فرق مذکوری هنده بیلیر . بزم جمیعتز هرکسه کشاده‌در. تحیز وتعیز شرطیله هرانسان عالم اسلامده حائز شرف بی پایان اولهبیلیر. غریبده ایسه اویله دکلدی . آریستوقراسی عادی ایکی یه تقسیم ایله حقوقاً عدم مساواتی استلزام ایدر. بوایکی طبقه‌دن بری دیکرینه حکم ایچه‌ده کندینی حمل کورور . ازلدن بری بر بوغرق ، بو مرضی بیله بز . بوندن تحصل ایدن اویغونسزلقلر ایسه بزده بوقدر ، هرکس حقوقنه مساویدر . فرانسه ١٧٨٩ ده عدم مساواته قارشی قیام ایقشدی . اسلام تولد ونسب فرقی طانیماز . یالکز اقتدار ، قابلیت ، فضل وکمال ، علم وعرفان مساواتسزلقلرینی ـ که بونلر فطری وطبیعیدر ـ نظر اعتباره آلیر. هر فرد ، وظائف وحقوقچه مساویدر . یالکز اقتدار ، قابلیت ، فضل وکمال ، علم وعرفان نقاط نظردن متحیز اولانلره امور تودیع اولنور. بونلرده (ارباب حل وعقد) در .

دەموقراتیزم — سلطهٔ عوام ، اوروپاده ، کوناکون مساواتی مستلزمدر . آریستوقراسی افراطدر ، دەموقراسی ایسه تفریطدر . سلطهٔ نجبا نه‌قدر مضر ایسه سلطهٔ خلق‌ده اودرجه‌ده مهلکه‌در. عوام حائز صلاحیت دکلدر . بوندن اول آریستوقراسی یه قارشی قیام عمومی وقوع بولدیغی کبی آتیده دەموقراسی‌ده عینی هجومه کرفتار اولهجقدر . ذاتاً دها شیمدیدن ، علمای بومؤسسه‌یی مؤاخذه‌یه باشلادیلر . دەموقراسی‌ده بزجه مجهولاتدندر. بزم دردلرمن بونلر دکلدر. بنفسه‌در. بعضلرمن تشخیصده قصور ایتدکلرندن نتائج معکوس اولیور. اوروپانك خسته‌لکی زعمی تصحیح ایتك نه‌قدر لازم ایسه کندینی‌ده‌ده امراض اجتماعیه‌مزی کندی نقطهٔ نظرمزدن تشخیص ایتمکلمز اویله‌جه بر وجیبه‌در .

٨ تشرین ثانی ١٩١٧

مجهول نوری

تورکلرك منشأنه دائر

یونانیلرك (سکیت) نسبه ایتمه‌لری اسکی تورکلر

اسکی تورکلر حقنده کندی تتبعاتز نتیجه‌سی اولدیغی شیمدیه قدر ویردیکمز معلوماتی مختصره تورك تاریخ قدیمنك شیر مضبوط اولان قسمنه عائددر؛ فقط شیمدن سوکره ذکر ایده‌جکمز مواد ، تاریخ مذکورك مضبوط اولان قسمنه داخل ویرجوق کتابلرده مندرج بولندیغندن ، موادمذ کوره‌نك تحریرنده کرك مأخذلرمن وکرك اقتباساتز لایقیله بیدانه قونیله‌جقدر .

اول امرده تاریخده وضوح تام ایله ذکر اولونان « سکیت » Seythe لر یعنی «چیغاتایلر»دن بحث ایده‌جکز .

«چیغا» یعنی (طاغ جوجوغی) دیمك اولان وبناءً علیه « تورك » کبی بله هم یعنی اولان « چیغاتای » علمی بالاده سویله‌نیلدیکی کبی زمانزده « چاغاتای » طرزنده تلفظ اولونور .

چيقاتايلره عين اصلدن مشتق و (طاغ آدامی) معناسنه اولان « جيغيل » وياخود « بيكيل » دنی ديرلر ايدی که (چيغ ايل) ديمكدر. كتب عربيه ده بوكله « جكل » شكلنده محرردر.

قديم يونانيلر زمانينده على العموم تورك‌لره « سكث » نامی ويريلير ايدی . بوكلمه‌نك اصلی « چيكيت » ويا « چيگيت » در، چونكه لسان روسيده « چ » حرفی يوقدر. تورك طائفه‌سنه امثال حديده‌سی كورولديگی اوزره بسيط بركله تشكيل ايدن « ت » لاحقه‌سی مركب بركله تشكيل ايدن « ايل » ويا « تای » اسملرينك برينه قائم اولديغيلر وبناءً عليه « چيغيت » ايله « جيغيل » و « چيغتای » كلمه‌لرينه تورك‌جه‌ده هم اصل وهم معنی عينی بركله نظرله باقيلير .

فقط « سكيت » كلمه‌سی فرانسز لسانی شيوه‌سنجه يونوق بر خطا اولهرق « سيت » كی تلفظ اولنمقده‌در . بعض مؤلفلرك طرفندن يوكله « چيت » تلفظ وتحرير اولنمسی ايسه خطا اندر خطادر.

« هه‌رودوت » Hérodote سكيتلرك سديارينه « سقولوت » Scolote نامی ويرديگنی سويلر. يوكله‌ده لسان يونانيده ادات نسبت « اوت » Ot لاحقی حذف اولونه‌جق اولورايسه « سقول » تاليركه « س » حرف دخی « چ » حرف اصليسنه قلب اولندقده « چغول » يعنی « چيغيل » انم خاصی ظهور ايدر . معلوم اولديغی اوزره لسان يونانيده كسرهٔ ثقيله موجود اولديغندن بوراده يوقماده ضمه استعمالی اولنمشدر .

« سكيت » ايله « چيغتای » كلمه‌لرينك براولديغی آكلاشيلدقدن صوكره بعدما مأخذ اولمزده مستعمل اولان « سكيت » تعبيرنی قبول ايلمه‌جز .

« ش . دمزوبری » و « ش . باشوله » Ch. Hachelet-Ch Dezbry et ديكسيونر Dictionnaire Général de Biographie et d'Histoire « ژه‌نرال دو بيوغرافی ه‌ ديستوار » نام قاموس اعلامنده سكيتلرحقنده برطاقم معلومات ويرلدكدن صوكره سياری نظر اعتباره آلنه‌رق بوخصوصده آنلرك اقوام آريه‌دن هيچ فرقلری اولماديغی محرردر.

« لاروس » Larousse كه مصور يونوق قاموسنده « واداً تيه مندرجدر : « روما مورخيندن « ژوستن » Justin قولاجه سكيتلر يونون آسيا قطعه‌سنی خرجكدار اعتقاد ايدر . »

« سكيتلر هم اوروپا وهم آسيا قطعه‌سنده توطن ايدرلر ايدی . اوروپا سكيتلری غرباً « ايستر » Ister يعنی « طونه » نهرندن بدأ ايله شرقاً « تاناييس » Tanais يعنی « تون » Tnn ويا « دون » Don نهرينه قدر عند اولان اراضی وشمالاً قره‌دكزدن شماله دوغری يكری كونلك برمسافه داخلنده مسكون ايدرلر . »

فی الحقيقه اوروپا قطعه‌سنك جنوب شرق جهتی اك قديم زمانلردن بری تورك‌لك مركزی ايدی . بوحوالیده صوكره « دشت قبيچاق » نامی دخی ويريلير ايدی .

« هه‌رودوت » Hérodote بو اوروپا سكيتلرينی يدی قسمه تفريق و يونانلك اشعارينی قماد ايدركه بو ميانده « نذراع يعنی تازا يچی سكيتلر » ، « كوچه سكيتلر » ، « خاقانی سكيتلر » Scythes royaux. ذكر اولونور . »

تاماولر ايله موغوللرك اجدادی اولان اسكی تورك‌لر اقصای شرق تورك‌لری اولدقلری كی اوروپا سكيتلری دخی اقصای غرب تورك‌لری عد اولونه‌بيلير لر .

« آسيا سكيتلری ايران قديمك شماليده بو « ايماوس » Imaüs يعنی غربی هيمالايا طاغلرينك بری جهتيله اوته جهتنده كاشغر حضه‌لرنده ساكن ايدرلر . »

٦٦١ ـــــــ

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2 **15 Safer 1336** **Cuma Ertesi** **1 Kanun-ı Evvel 1917** **Numero 44 – 13**

TÜRKLERİN MENŞEİNE DAİR

Yunanî [Strabon]un *Coğrafya*sında Eski Türklere Ait Vesaik

Skitler hakkında en esaslı malumat Milattan elli sekiz sene evvel tevellüt etmiş olan meşhur Yunanî Strabon'un *Coğrafya*sında bulunduğundan, bu eser-i muhalledin Amede Tardiyö (*Amédée Tardieu*) tarafından edilen tercümesinde maksadımıza hadim olan mevad bervech-i zir bast ve beyan olunur:

Kadim Yunanîler suret-i umumiyede dünyanın cihet-i şimaliyesinde sakin olan beyaz yüzlü insanlara "Skit" ve cihet-i cenubiyesinde sakin olan siyah yüzlü insanlara "'Etiyopiyen" (*Ethiopien*) namını verirler idi. Yani Kadim Yunanîlerde "Skit" beyaz yüzlü şimal adamı ve "'Etiyopiyen" siyah yüzlü cenup adamı demek idi. [Kitap 1 Sayfa 55 ve 57].

Binaenaleyh tarih-i kadim için en muteber esas olan Kadim Yunanîlerin kavlince Skitler yani Eski Türkler ırk-ı ebyazın mümessili ve babaları olur.

Müellifin-i Yunanîyeden 'Efor[12] (*Ephor*) der ki: "Gökyüzüyle yeryüzü dört kıtaya taksim edilecek olur ise Hintliler şark, 'Etiyopinler cenup, Keltler (*Celtes*) [Fransızların ecdadı olan Galatlar] garp ve Skitler şimal cihetinde

[12] Milattan 400 sene evvel tevellüt etmiştir.

bulunmuş olurlar. Bununla beraber Skitler ile 'Etiyopinlerin sakin oldukları kıtalar diğer iki kıtadan daha büyük olup tamamıyla birbirine mukabil olmak üzere şarktan Aksa-yı Garb'a kadar mümted olunur." [Kitap 1 Sayfa 57].

Bu ifadeden Hintliler ile Keltlerin ırk-ı ebyazdan madut olmak üzere Skitlere dâhil oldukları anlaşılır.

Kadim Yunanîler şimal ahalisine "Skit" namıyla beraber bazen de "Kelto Skit" (*Celto-Scythe*) yani "Kelt ve Skit" namını verirler idi. Bu tabirden dahi Skitler ile Keltler beyninde Irk-ı Ebyaza mensup olmak münasebeti bulunduğu anlaşılır. [Kitap 2 Sayfa 419].

Strabon der ki: "Bahr-ı Hazar'a [Hazar Denizi] cihet-i şimaliyeden girildiği zaman sağ tarafta "Skitler" ve sol tarafta "Şarkî Skitler" bulunur ki bunlar göçebe hâlinde "Şark Denizi" [Bahr-ı Muhit-i Kebir]'nin sevahiline ve Hindistan hududuna kadar mümted olan arazide yaşarlar." [Kitap 2 Sayfa 419].

"'Omer'[13] (*Homère*)'in işarında Skit namı mezkûr değil ise de bu makamda 'göçebe' tabiri veya Skit ırkına mensup olan bazı kabailin isimleri müstamel ve muharrerdir." [Kitap 2 Sayfa 18 ve 507].

Kadim Yunanîler Skitleri bazen pek korkunç ve bazen de pek mülayim adamlar olmak üzere bildirmişlerdir. Hatta zaman-ı kadimde Yunanîler Kara Deniz'e (misafir kabul etmez) manasına olarak Aḳsen (*Axène*) namı vermişler idi ki bu su-i tabir mezkûr denizin sevahilinde sakin olan Skit akvamının dürüştî-i ahlakından bir kinaye idi [Kitap 2 Sayfa 21].

Fakat müellifin-i Yunanîyeden ekserisi Skitleri hayvanat sürülerinin hamilatı ve hususuyla kısrak sütüyle yapılmış peynir ile yaşar, para kazanmak ve biriktirmeyi bilmez ve mübadele-i eşyadan başka usul-i ticaretten anlamaz göçebeler olmak üzere tavsif ederler [Kitap 2 Sayfa 22].

---

[13] Milattan tahminen 900 sene evvel yaşadığı farz ve itibar olunur.

Strabon aktar-ı şimaliyede Bahr-ı Şimalî sevahilinde Skitlerin ve bunların gerisinde aynı ırktan olan "Sarmat"-ların (*Sarmate*) sakin olduklarını beyan eder [Kitap 2 Sayfa 300].

Sarmatlardan Vistül Nehri cihetine gidenlerin Lehistan sekenesi olan "Leh" yani "Polonez" tesmiye olunan İslavlar ile evailde ırken tesalüp ve ihtilatta bulunmuşlardır.

Strabon der ki: "Skitler sadelik ve safvet-i kalp-i mücessemi, gıllügıştan ârî, kanaatkâr ve perhizkâr adamlar oldukları hâlde biz Yunanîler bu göçebelere ve bu barbarlara zib ü zinet ve zevk ü sefahati öğreterek bunca milletlerin ahlakını bozduğumuz gibi onların da ahlakını ihlal eyledik. Mesela bu sadedil akvamın gemiciliğe ve denizciliğe kalkışması ve bu suretle milel-i saire ile temasta bulunması ahlaklarını mülayim bir hâle getireceğine tefessühe uğramış ve fıtrî sadeliklerini adem-i muhalesete kalbeylemiş ve kendilerine korsanlığı öğretmiştir. Fakat babalarımız zamanında ve "Omer" (*Homère*)'in asrında Skitlerin ahlakı bu büyük şairin tavsif eylediği ve umumen Yunanistan'da mütevatir olduğu veçhle âlî idi. Yunanîler meyanında "Anaḫarsis" (*Anacharsis*), Abaris (*Abaris*) ve emsali gibi Skitlerin bu kadar şöhret kazanmaları şüphesiz mensup oldukları milletin hilim, safvet ve adalet gibi muttasıf olduğu fazail-i mümeyyizeye maaziyadetin malik olmalarından ileri gelir [Kitap 2 Sayfa 23].

Kazan ulemasından Remzî isminde bir zatın vücuda getirdiği *Telfîḳü'l-Aḫbâr ve Telḳîḥü'l-Âṯâr* unvanlı Arapça Türk tarihinde Anaḫarsis'in meşhur Yunan filozofu Solon'la muasır olduğu ve kendisi Atina'ya geldiği zaman felsefede tekemmül etmiş bir hekim hâlinde bulunduğu zikredildikten sonra Skitler arasında böyle bir zatın yetişmesi bu milletin derece-i terakkiyatına delil olduğu muharrerdir.

Müverrihin-i Yunanîyeden 'Efor (*Ephor*) *Avrupa* namında yazdığı tarih kitabının dördüncü kısmında Skitlerin diyarına kadar birer birer Avrupa memalikini tarif eyledikten sonra Skitler hakkında der ki: "Skitler ve Sarmatlar aynı ahlakta değildirler; bunlardan bazılarının insan eti yedikleri mütevatir olduğu hâlde diğerleri hayvan eti bile yemezler. Harikulade ve fevkattabia olan şeylerin insanların zihnine ne derece tesir eylediğini bilen müverrih ve müellifler Skitlerin vahşetinden birçok bahsetmişler oldukları için biz de bilmukabele hakikati iltizam ile bu millette şayan-ı imtisal hasail bir güzide bulunduğunu ve ekseriyet itibarıyla Skitlerin dünyanın en doğru adamları olduğunu ve bilhassa göçebe hâlinde yaşayan Skitlerde birçok kabailin yalnız kısraklarının sütüyle taayyüş ettiklerini ve sair milletlerden ziyade adaletperver olduklarını beyan ederiz. Skitler servete itibar etmeksizin kanaatkârane bir surette yaşarlar; beynlerinde son derece hak ve hakkaniyete riayet ederek icra-yı ahkâm ederler; zevceleri, çocukları, aileleri ve her neleri var ise cümlesini bir arada bulundururlar ve kendilerini inkıyada mecbur edecek hiçbir alaka ve endişeleri olmadığı için ecanibe asla ram ve mağlup olmazlar." [Kitap 2 Sayfa 25 ve 27].

Müellif-i mezkûr bade Hekim Anaḫarsis'ten bahsederek bu filozofun Hükema-yı Seba'dan madut olduğunu, demircilerin körüğü ile şimdiki şekilde olan gemi demiri ve çömlekçilerin çarhı onun icadgerdesi olduğunu söyler.

Larus'un musavver kamusunda bu Türk filozofun milattan 589 sene evvel Atina'ya geldiği ve kavanin-i beşeri ufak sinekleri tutup büyüklerini tutamayan örümcek ağına teşbih eden bu hekim olduğu muharrerdir.

[Mabadı var].

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki

Enver

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۱۵ صفر ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۱ کانون اول ۱۹۱۷ نومرو ۱۳ — ٤٤

شرقی

كجه قوشلری

كل جهره كی تزيين ايديبور بر ايكی شبنم ،
نردن كليورسك آسياه ساچل محبم ؟
اورتوكده ده وار بر كجه سياهی قدر نم ...
نغرات
نردن كليورسك آسياه ساچل محبم !

بولارده فنارلر يله سونمش ، دوشوبور قار!
سوداسز ، آتشسز فقرا تترهشيورلر ...
باقی دونمش آلك ! قلبمه صوق ، اورده آتش وار .
نغرات
نردن كليورسك آسياه ساچل محبم ؟ !

فهيم ناظير

تورکلرك منشأنه دائر

يونانی [سترابون]ك جغرافياسنده اسكی تورکلره عائد وقائع

سكيتلر حقنده اك اساسلی معلومات ميلاددن اللی سكز سنه اول توله ايتمش اولان مشهور يونانی « سترابون » Strabon اك جغرافياسنده يوندينلدن ، بو اثر مجلدك « آمه ده تاردیو » Amédée Tardieu طرفندن ايديلن ترجمه سنده مقدمه خادم اولان مواد بروجه زير بسطوبيان اولونور :

قديم يونانيلر صورت عموميه ده دنيانك جهت شماليه سنده ساكن اولان بياض يوزلی انسانلره « سكيت » و جهت جنوبيه سنده ساكن اولان سياه يوزلی انسانلره « اتيوپيين » Ethiopiens نامنی ويررلر ايدی . يعنی قديم يونانيلرده « سكيت » بياض يوزلی شمال آدامی و « اتيوپيين » سياه يوزلی جنوب آدامی دمك ايدی . [كتاب ١ صحيفه ٥٥ و ٥٧]

بناءً عليه تاريخ قديم ايچون اك معتبر اساس اولان قديم يونانيلرك قوللجه سكيتلر يعنی اسكی تورکلر عرق ابيضك محتل و باباليری اولور.

مؤلفین یونانیدن «فنور» [۱] Ephor دیرکه : «کوك یوزیله بر یوزی دورت قطعه‌یه تقسیم ایدرلرجك ایسه‌هندلیلر شرق ، ۸ثیوپیالر جنوب، کلتلر Celtes [فرانسزلرك اجدادی اولان غالاتلر] غرب و سکیتلر شمال جهتده یاشامش اولورلر . بونلرك برابر سکیتلر ایله ۸ثیوپیالرك ساکن اولدقلری قطعه‌لر دیکر ایکی قطعه‌دن داها بیوك اولوب نامیله برابرینه مقابل اولدیغی‌اوزره شرقدن اقصای غربه قدر ممتد اولورلر . » [کتاب ۱ صحیفه ۵۷] .

بو افاده‌دن هندلیلر ایله کلتلرك عرق ایچندن معدود اولدقلری اوزره سکیتلره داخل اولدقلری اکلاشیلیر .

قدیم یونانیلر شمال اهالیسنه « سکیت » نامیله برابر بعضاً ده « کلتوسکیت Celto-Scythe » یعنی« کلت و سکیت » نامی ویررلر ایدی . بو تسمیه‌دن دخی سکیتلر ایله کلتلر بینندهرقابیعه منسوب اولدقی مناسبتی یونلدیغی اکلاشیلیر . [کتاب ۲ صحیفه ۴۱۹].

سترابون دیرکه « بحر خزره [خازار دهکزی] جهت شمالیه‌دن کیرلدیکی زمان صاغ طرفده « سکیتلر » و صول طرفده « شرق سکیتلر » بولنورکه یونلر کوچیه حالنده « شرق دهکزی » [بحر محیط کبیر] نك سواحلنه و هندستان حدودینه قدر ممتد اولان اراضی‌ده یاشارلر »[کتاب ۲ صحیفه ۴۱۹] .

« اوص » [۲] Homère نك اشعارنده سکیت نامی مذکور دکل ایسه‌ده بو مقامده«کوچیه» تعبیری ویا سکیت عرقنه منسوب اولان بعض قبائلك اسملری مستعمل و محرردر . » [کتاب ۲ صحیفه ۱۸ و ۵۰۷] .

قدیم یونانیلر سکیتلری بعضاً بك‌فورفوریق وبعضاًده بك‌ملایم آدملر اولق اوزره بیله یازمشلردر. حتی زمان قدیمده یونانیلر قره دهکزه (سافر قبول ایتز) معناسنه اولهرق « آقسین »Axène نامی ویرمشلر ایدی‌که بو سوء تعبیر مذکور دهکزك سواحلنده ساکن اولان سکیت اقوامك درشتی، اخلاقندن برکنایه ایدی [کتاب ۲ صحیفه ۲۱] .

فقط مؤلفین یونانیه‌دن اکثریسی سکیتلری حیوانات‌سوروللرینك حاملاتی وخصوصیله‌ایصیرانی سودیله یاشلش پنیر ایله یاشار ، باره قازانمق و بیرکدیرمکی بیلمز و مبادله‌ٔ اشیادن باشقه اصول تجارتدن آکلامز کوچیه‌لر اولق اوزره توصیف ایدرلر [کتاب ۲ صحیفه ۲۲] .

سترابون اقطار شمالیه‌ده بحر شمالی سواحلنده « سکیتلر »نك و یونانك کهربنده عین عرقدن اولان « سارمات » = Sarmate لرك ساکن اولدقلرینی بیان ایدر [کتاب ۲ صحیفه ۳۰۰].

سارماتلردن بحث نهری جهتنه کیدنلرك لهستان سکنه‌سی اولدقلری « له » یعنی « پولونی » تسمیه اولونان اسلاولر ایله اولاًده عرقاً تصالب و اختلاطده بولنمشلردر .

سترابون دیرکه : « سکیتلر ساده‌لك و صفوت قلب جهتی ، غل‌وغیشدن عاری ، قناعتکار و پرهیزکار آدملر اولدقلری حالده بز یونانیلر بو کوچیه‌لره و بوأبارباره زیب‌وزینت و ذوق و سفاهتی اوکرتمه‌دك یونجه ملتلرك اخلاقی بوزدیغمز کبی آنلرك‌ده اخلاقی اختلال ایلهدك . مثلا

---

[۱] میلاددن ۴۰۰ سنه اول تولد ایتمشدر .

[۲] میلاددن تخمیناً ۹۰۰ سنه اول یاشادیغی فرض واعتبار اولونور .

بو ساده دل اقوامك كيبيكه و ده كيرجيكه فالقمه‌سی و بو صورتله ملل سائره ايله تماسده بولونه‌سی اخلاقرنی ملايم بر حاله كتيره‌جكنه نفسنه اوغراعش و فطری ساده‌لكلرنی عدم مخالفته قلب ايلش و كندیلرینه قورصاقلق اوكرتمدر . فقط بابالرمز زمانده « اوم‌ر » Homère كه عصرنده سكيتلرك اخلاقی بو يوروك شاعرك توصيف ايلديكی و عموماً يونانستانده متواتر اولديغی وجهله عالی ايدی . يونانلر مياننده « آناخارسيس = Anacharsis » ، « آباريس » Abaris واشالی كی سكيتلرك بوقدر شهرت قازانه‌لری شبه‌سز منسوب اولدقلری ملتك حلم‌وصفوت و عدالت كی متصف اولديغی فضائل ممتازه‌يه مع‌زيادة مالك اولمه‌لرندن ايلری كلير [كتاب ٢ صحيفه ٢٣] .

قازان علماسندن رمزی اسمنده بر ذاتك وجوده كتيرديكی « تلفيق الاخبار وتلقيح الآثار » عنوانلی هرجهه تورك تاريخنده « آناخارسيس »ك مشهور يونان فيلوزوفی « صولون » له معاصراولديغی وكندیسی آتينه‌يه كلديكی زمان فلسفه‌ده تكمل ايتمش برحكيم‌حالنده بولنديغی ذكر ايدلدكدن صوكره سكيتلر آرەسنده بولمه بر ذاتك يتشمسی بو ملتك درجهٔ ترقياتنه دليل اولديغی محرردر .

مورخين يونانيه‌دن « ەفور » Ephor « اوروبا » نامنده يازديغی تاريخ كتابنك دوردنجی قسمنده سكيتلرك ديارينه قدر برر برر اوروپاءالكنی تعريف ايلدكدن صوكره سكيتلر حقنده ديركه: « سكيتلر وسارماتلر عينی اخلاقده دكدرلر؛ بونلردن بعضلرينك انسان اتی يەدكلری متواتراولديغی حالده ديكرلری حيوان اتی يمه‌مزلر . خارق‌العاده و فوق‌الطبيعه اولان شيلرك انسانلرك ذهننه نه درجه تأثير ايله‌ديكنی بيان مورخ و مؤلفلر سكيتلرك وحشتلرندن بر چوق بحث ايتمش اولدقلری ايچون بزده بالمقابله حقيقی التزام ايله بو ملتده شايان امتثال خصائل بركزيده بولنديغی واكثريت اعتباريله سكيتلرك دنيانك اك دوغری آدملری اولديغی و بالخاصه كوجه حالنده ياشايان سكيتلرده بر چوق قبائلك يالكز قبحه‌لقلرينك سودیلی تعيش ايتدكلرنی و سائر ملتلردن زياده عدالتپرور اولدقلرنی بيان ايده‌رز . سكيتلر ثروته اعتبار ايتمكسزين قناعتكارانه بر صورتده ياشارلر؛ يازنده صوك درجه حق وحقانيته رعايت ايده‌رك اجرای احكام ايدرلر؛ زوجه‌لری ، جوجقلری، عائله‌لری وهرنه‌لری وار ايسه جمله‌سنی برابرده بولندررلر وكندیلرنی انقياده مجبور ايده‌جك هيچ برعلاقه و اغديه‌لری اولديغی ايچون اجتنبه اصلا رام و مغلوب اولمازلر » [كتاب٢ صحيفه ٢٥ و ٢٧] .

مؤلف مذكور بعده حكيم آناخارسيسدن بحث ايده‌رك بو فيلوزوفك حكمای سبعه‌دن معدود اولديغی ، ده‌ميرجيلرك كوروك ايله شبه‌ديكی شكلده اولان كمی دەمیری و جوملكنجيلرك چرخی آنك ايجادكرده‌سی اولديغنی سويلر .

لاروسك مصور قاموسنده بو تورك فيلوزوفك ميلاددن ٥٨٩ سنه اول آتينه‌يه كلديكی وقوانين بشری اوفاق-سينكاری طوتوب بوبوكارنی طوتەمايان اوروبحك آغيزنه تشبيه ايدن بو حكيم اولديغی محرردر .

مابعدی وار

متعاهد اركان حربيه فريق

افور

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2 **22 Safer 1336** **Cuma Ertesi** **8 Kanun-ı Evvel 1917** **Numero 45 – 14**

Yunanî Strabon'un *Coğrafya*sında Eski Türklere Dair Vesaik-i Tarihiye

[Geçen nüshadan mabat]

Yunanîler kendi lisanlarınca Skitlere bunların suret-i tayyüşlerine nazaran bazı isimler vermiş oldukları gibi birtakım Skit akvam ve kabailin ism-i mahsuslarını dahi az veya çok tağyir eyleyerek muhafaza eylemişlerdir. Mesela at eti ekl eden Skitlere "Esbhar", başlıca süt, peynir ve hususuyla ekşimiş kısrak sütü ile taayyüş edenlere "Şirhar", arabalarını hane makamında kullanıp Türkçede "Ḳanıḳlı" tesmiye olunanlara "Arabalı", yörük ve bedevî olanlara "Göçebe" ve ziraatle meşgul olanlara "Zürra" manalarını ifade eden Yunanî terkipleri alem olarak istimal eylemişlerdir.

Skitlerin milel-i saireye iras eyledikleri havf ve dehşeti ima eylemek üzere bazı Skitlerin merdümhar oldukları mütevatir idi; fakat bu isnadın biasl ve esas olduğunu Strabon beyan etmekle beraber böyle bir vahşetin Keltlere (*Celtes*) [Fransızların ecdadı olan Ġalatlar] ve İberlere (*Ibéres*) [İspanya'nın en kadim ahalisi] dahi isnat olunduğunu ilave eyler [Kitap 1 Sayfa 333].

Müellif Skitlerin âdât ve ahlakından bahseder iken daima bunlar ile beraber "Keltler" ve "İber"leri dahi zikreyleyerek cümlesinin aynı ahlakta olduğunu tasrih eyler ki bu husus pek calib-i dikkattir. Bu milletlerde bazen vahşet derecesine varan fart-ı şecaat ve besaleti göstermek için Strabon İspanya kıtasında şimalî İberlerden olan "Ḳantabr"ların (*Cantabres*) Romalılar ile eyledikleri bir muharebede kadınların çocuklarını Romalıların eline düşürmemek için kendi elleriyle telef ettiklerini ve diğer bir muharebede dahi pederiyle validesi ve kardeşlerini zincir esaretinde bağlı göreṇ bir erkek çocuğun pederinden aldığı emir üzerine eline geçen bir demir parçasıyla onların cümlesini öldürdüğünü hikâye eyler [Kitap 1 Sayfa 270].

Strabon der ki: "Yörük Skitler taban muharip ve cengâver oldukları hâlde şakavetten hazzetmezler ve bir muharebeyi ancak matlupları olan mükâfat ve aidatı tahsil için mecbur oldukları zaman yaparlar. Onlar arazilerini kendileri ziraat etmeyip ziraat etmeyi arzu edenlere terk ederler ve bunlardan pek cüzi aidat alırlar ve bu aidatı da kendi ihtiyacat yevmiyelerine göre hesap ederek adilane bir surette tayin ve tahdit ederler." [Kitap 2 Sayfa 40].

En kadim zamanlardan beri bir Türklük merkezi olan Avrupa kıtasının cenub-ı şarkî cihetine Yunanîler "Küçük Skitya" namını verirler idi. Bu keyfiyet bizim için ehemmiyet-i fevkaladesine mebni bu bapta Strabon'un *Coğrafyas*ında mevcut olan malumat-ı esasiye bervech-i zir derç olunur:

Azak Denizi ve Kırım Şibh-i Ceziresi ile etraf ve havali-i vasiası asıl Küçük Skitya'yı teşkil eder idi. Bu ülkenin cihet-i cenubiyesinde "Ṭor" (*Taure*) tesmiye olunan Skitler iskân eyler idi. Bunun için Kırım Şibh-i Ceziresi'ne hâlâ Avrupalılar "Ṭor Şibh-i Ceziresi" (*Gnesqu ide Taurique*) namını verirler. Küçük Skitya'nın cihet-i cenubiyesinde sakin olan Skitler ekseriyetle zürra ve cihet-i şimaliyesinde

sakin olan göçebe idiler. Fakat hıtta-ı mezkûre muahharen Skitlerin fütuhatıyla tevessü eyleyerek bilahare "Küçük Skitya" namının "Tiras" (*Tyras*) [yani Dinyester] ve "İster" (*Ister*) [yani Tuna] nehirleri dâhil olduğu hâlde Şarkî Balkanlarda kâin Trakya (*La Thrace*) [yani Rum Eli-i Şarkî]'nın kısm-ı azamına kadar mümted olan arazi-i cesimeye şümulu olmuş idi [Kitap 2 Sayfa 39].

Makalemizin bidayetinde verilen izahattan anlaşılacağı üzere burada zikrolunan (Ṭor) kelimesiyle "Ṭoraḳ" veya "Türk" kelimesinin aynı manayı ifade ettikleri şüphesizdir.

Strabon yine der ki: "Omer (*Homère*) işarında Avrupa Misyinleri (*Myssiens*) ile beraber İster [Tuna] Nehri sevahiliyle Trakya'da elan sakin olan Skit akvamı isimlerini zikreder ki bunlar meyanında Keltler (*Celtes*) [Fransızların ecdadı olan Ġalatlar] dahi bulunur." [Kitap 2 Sayfa 14].

Keza: İllirya (*Illyrie*) kıtası Adriyatik Denizi cihetinde bulunup Skitler ile Keltlerin arazisini havi olan Trakya ise mukabil cihette bulunarak Propontid (*Propontide*) [yani Marmara Denizi] ve Ellespon (*Hellespont*) [yani Çanak Kale Boğazı]'a kadar mümted olur." [Kitap 2 Sayfa 42].

Malumat-ı tarihîye-i mezkûreden müsteban olduğu üzere Eski Türklerin Omer'in asrından mukaddem yani laakall üçbin seneden beri Tuna boyunda ve Rum Eli-i Şarkî cihetlerinde sakin olmuş oldukları anlaşılır ki o zamanlar bu havalide ne Bulgarlar ve ne de İslavlardan eser bile yok idi.

Asar-ı Yunanîyeye nazaran Avrupa Skityası yani Küçük Skitya'nın hududu bu suretle irae edildikten sonra şimdi de aynı asara nazaran Asya Skityası yani Büyük ve Şarkî Skitya'nın hududunu tayin eylemek icap eder.

Bilcümle müellifin-i Yunanîye ile Strabon'a nazaran Omer de Asya kıtasının bütün kısm-ı şimalîsinin sekene-i kadime ve asliyesi Skitler olduğu ve binaenaleyh umum

Skitya'nın şimalen Bahr-ı Muhit-i Şimalî ile mahdut bulunduğu tezahür eder [Kitap 2 Sayfa 425].

Strabon der ki: "Torus (*Taurus*) Silsile-i Cibali garptan şarka doğru mümted olarak bir kavşak şeklinde Asya kıtasını vasatından ikiye böler ve bu suretle biri şimalî ve diğeri cenubî olmak üzere iki muhtelif kısım vücuda getirir. Bu kısımlara Yunanîler "Torus'un beri tarafı, ön tarafı" (*cis-taurique*) ve "Torus'un öte tarafı, arka tarafı" (*traus-taurique*) namlarını verirler. Bu silsile-i cibalin arzı ekser nikatta 3000 Stad (*stades*) olup tuluna gelince bu bad ve mesafe Rodos Adası'nın karşısında Asya sahilinden başlayarak Hindistan ile Skitya'nın aksa-yı şarkına kadar Asya kıtasının kendi tulundan ibaret bulunur." [Kitap 2 Sayfa 387].

Torus (*Taurus, Tauros*) aleminin nihayetindeki lafz Latin ve Yunan lisanlarına mahsus olan bir lafz-ı zait olduğundan bu lahika hazfolundukta Türkçe "dağ" manasına olan "ṭor", "tor" kelimesi kalır ki kadim coğrafya alemlerinin ekseriyetle ve bu suretle kelimat-ı Türkiyeden ibaret olduğu pek çok görülür.

Kadim Yunanîlerin istimal eylemiş oldukları "Torus" ism-i hasının Ḳafḳas Silsile-i Cibali'yle Himalaya Silsile-i Cibali'ne dahi şümulu var idi. Bâlâda beyan olunduğu üzere "Ḳaf" ismi evvelce Turan dağlarına mahsus olduğu hâlde bade şimdiki Ḳafḳas Dağlarına bu ismi Yunanîler vermiştir.

Diğer: "Asya kıtasını ikiye taksim eden Torus Silsile-i Cibali Pamfilya (*Pamphylie*) [yani Antalya] dağlarından başlayarak Hindistan ve Skitya kıtalarını tahdit eden Şark Denizi'ne [yani Bahr-ı Muhit-i Hindî ile Bahr-ı Muhit-i Kebir'e] kadar mümted olur." [Kitap 1 Sayfa 106].

Diğer: "Torus Silsile-i Cibali bütün Asya kıtasını kat eyleyerek Hindistan ile Skitya arasından Şark Denizi'ne müntehî olur [Kitap 1 Sayfa 193].

Bu ibarelerde zikrolunup şarken Skitya'yı tahdit eden Şark Denizi şüphesiz Kadim Tataristan'ı şarken tahdit eden deniz yani Bahr-ı Muhit-i Kebirdir.

Keza: "Şarkî Skitler" [yani Asya Skitleri] namıyla yâd olunan kabail-i muhtelife Bahr-ı Hazar'dan Şark Denizi sevahiline ve Hindistan hududuna kadar mümted olan arazide sakindirler." [Kitap 1 Sayfa 187; Kitap 2 Sayfa 387, 479, 420, 441].

Malumat-ı mesrudeden Asya Sikityası'nın şarken Bahr-ı Muhit-i Kebir, garben Bahr-ı Hazar ve cenub-ı şarkî cihetinden Hindistan ile mahdut olduğu anlaşılır. Strabon'un cild-i evvel ve 210'uncu sayfasında Bahr-ı Hazar ile Kara Deniz beyninde dahi Skitlerin sakin oldukları muharrer olduğuna nazaran kıta-ı mezkûrenin cenub-ı garbı cihetinden Kafkasya Silsile-i Cibali'yle mahdut olduğu nümayan olur. Kaldı ki Bahr-ı Hazar ile Hindistan arasında yani Acemistan cihetindeki hudud-ı cenubiye suret-i katiye ve vazıhada irae ve tahdit edilmemiş olduğundan bu cihetten bade bahsolunacaktır.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیّات عمومیّه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۲۲ صفر ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۸ کانون اول ۱۹۱۷ نومرو ۱٤ — ٤٥

مصدرنی کمال اسرافله قوللانیورز . بو ، فضولیدر . Faire مادهسنی بعضاً « ایتمك = ایلمك » ، نادراً ده « یاپمق » لفظلری ایله افاده ایتمك لسانمزك عمنه و شیوهٔ فصاحته موافقدر . خرده ده هرکون کوردیکی اوزره « سیاحت یاپمق » ، « تجارت یاپمق » ، « هجوم یاپمق » ، « تشبث یاپمق » طوغری دکلدر ـ سیاحت ایدیلر ، تجارت ایدیلر ؛ هجوم ایدیلر ، تشبث ایدیلر ؛ یاپیلماز . بالخاصه بو یاپمق مصدرینك سوء استعماله اوغرادیغی ترکچه‌مزده ، یهودیلرك اسپانیولجه ویا آلمانجه‌یی ـ یه‌دیش ـ کبی بر Jargon حالنه افراغ ایتمك قابیلیتی حائزدر . محررلر جالبه قلم یازیورلر . تأسف اولنورکه ادباده ، آز چوق ، بو جنحه‌لره مساعه ایدیورلر . بویله کیدرسه کلجك سنه پانیوآلتی ، حمام آلتی ، ترام آلتی کبی غریبه‌لری ده شعرای زمانه‌نك طنینه‌لرنده کوره‌جکز . الله اسیرکه‌سون . بر نقطه دها : « ایلمك » مصدری یواش یواش لسان تکلمدن چیقیور . « ایتمك » وارکن « ایلمك » ك استعمالی نابجادور ؛ تکرره‌مامع اولق ایچون ، اوده نادراً ، « ایتمك » مقامنده قوللانیله‌بیلر . ایشته اوقدر .

تورکلرك منشأنه دائر

یونانی [متراجمه] ك جغرافیانسده اسکی نحو کلده دائر دقائق تاریخیه

[کچن نسخه‌دن مابعد]

یونانیلر کندی لسانلرنجه سکیظره یونانك صورت تعیینلرینه نظراً بعض اسملر و یزمش اولدقلری کبی بر طاقم سکیت اقوام وقبائلك اسم مخصوصلرنی دخی آز ویا چوق تغییر ایله‌یه‌رك محافظه ایلمشلردر . مثلا آت اتی اکل ایدن سکیظره (اسب خوار) ، باشلیجه سود ، پنیر و خصوصیله اکثیوش قیمراق سوتی ایله تغیش ایدنلره (شیرخوار) ، آزاپه‌لرینی خانه مقامنده قوللانوب تورکجه‌ده « قانیقلی » تعبیه اولونانلره (آزبه‌لی) ، یوروك و بدوی اولانلره (کوچیه) و ذراعتله مشغول اولانلره (ذراع) مقابلرنی افاده ایدن یونانی ترکیلری علم اولدقی استعمال ایلمشلردر .

سکیظرلك ملل سائره‌یه ایراث ایلدکلری خوف و دهشتی ایما ایلمك اوزره بعضی سکیظرلك مردخوار اولدقلری متواتر ایدی ؛ فقط بو اسنادك بی‌اصل و اساس اولدیغنی سترابون بیان ایلمکله برابر بویله بر وحشتك « کلت » لره Celtes [فرانسزلرك اجدادی اولان غالاتلر] و « ایبه‌ریه‌لره Ibères [اسپانیانك اك قدیم‌الیسی] دخی اسناد اولندیغنی علاوه ایلر . [کتاب ۱ صحیفه ۳۳۳]

مؤلف سکیظرلك عادات و اخلاقندن بحث ایدر ایکن دائما یونانلر ایله برابره کلتلره و ذایره‌لری دخی ذکر ایله‌یرك جامعنك عین اخلاقده اولدیغنی تصریح ایلرکه بو خصوص پك جالب دقتدر . بو ملتلرده بعضاً وحشت درجه‌سنه واران فرط شجاعت و بسالتی کوستره‌مك ایچون ستراون اسپانیا قطعه‌سنده شمالی ایپرلردن اولان « کانتابر » لرك Cantabres زومالیلر ایله ایلدکلری بر محاربه‌ده قادینلرك جوجوقلرینی روبالیلرك الینه دوشوره‌مك ایچون کندی الریله تلف ایتدکلرینی و دیکر

بر محاربه‌ده دخی پدربله والده‌سی و قرداشلرینی زنجیر اسارتنده باغلی کورن بر ارکك جوجوغك پدرندن آلدیغی امر اوزرینه الینه کچن بر دمیر بارچه‌سیله آنلرك جله‌سنی اولدوردیکنی حکایه ایلر [کتاب ١ صحیفه ٢٧٠] .

سترابون دیرکه: « یونوك سکیتلر طبعاً محارب وجنکاور اولدقلری حالده شفاوتدن حظ‌ایتزلر و پرمحاربه‌یی انجق مطلوبلری اولان مکلفات و عائداتی تحصیل ایچون مجبور اولدقلری زمان‌یاپارلر. آنلر اراضیلرینی کندیلری زراعت ایتمه‌یوب زراعت ایچکی آرزو ایدنلره ترك ایدرلر و یونلردن بك جزئی عائدات آلیرلر و بو عائداتی‌ده کندی احتیاجات یومیه‌لرینه کوره جناب ایده‌رك عادلانه بر صورتده تعیین و تحدید ایدرلر . » [کتاب ٢ صحیفه ٥٠] .

اك قدیم زمانلردن بری بر تورکلك مرکزی اولان اوروپا قطعه‌سنك جنوب شرق جهتنه توغانلر « کوجوك سکیتیا » نامی ویرلر ایدی . بو کیفیتك بزم ایچون اهمیت فوق‌العاده‌سنه‌مبنی بو بابده سترابونك جغرافیاسنده موجود اولان معلومات اساسیه بروجه‌زیر درج اولونور :

(آزاق ده‌کیزی) و (قرم شبه جزیره‌سی) ایله اطراف وحوالیٔ واسعه‌سی اصل (کوجوك سکیتیا) یی تشکیل ایدر ایدی . بو اولکه‌نك جهت جنوبیه‌سنده (طور) Taure تسمیه اولونان سکیتلر اسکان ایلر ایدی . یونك انجون قرم شبه جزیره‌سنه حالا اوروپالیلر (طورشبه‌جزیره‌سی) Guesqu ideTaurique نامی ویرلر. کوجوك‌سکیتیانك‌جهت جنوبیه‌سنده ساکن‌اولان سکیتلر اکثریتله زراع و جهت شمالیه‌سنده ساکن اولان کوجبه ایدیلر . فقط خطهٔ مذکوره مؤخراً سکیتلرك فتوحاتیله توسع ایله‌یرك بالاخره (کوجوك سکیتیا) نامنك (نیراس) Tyras [یعنی دنیستر]و(ایستر) Ister [یعنی طونه] نهرلری داخل اولدیغی حالده شرق یالقاظره کاش(تراکیا) La Thrace [یعنی روم ایلیٔ شرق] نك قسم اعظمنه قدر ممتد اولان اراضیٔ جسیمه‌یه شمولی اولمش ایدی . [کتاب ٢ صحیفه ٣٩] .

مقاله‌مزك بدایتنده ویریلن ایضاحاتدن اکلاشیلدیغی اوزره بونلره ذکر اولونان (طور) کله‌سیله (طورق) ویا (تورك) کله‌سنك عین معنایی افاده ایتدکلری شبهه‌سزدر .

سترابون بنه دیرکه : « (اومر) Homère اشعارنده اوروپا (میسین) لری Myssiens ایله برابر (ایستر) [طونه] Ister نهری سواحلیله (تراکیا) ده الان ساکن اولان سکیث اقوامی اسملریله ذکر ایدرکه یونلر میانندە(کات) لر Celtes [فرانسزلرك اجدادی اولان‌غالاتلر] دخی بولنور . » [کتاب ٢ صحیفه ١٤] .

کذا : (ایللیریا) Illyrie قطعه‌سی (آدریاتیك) ده‌کیزی جهتنده بولونوب سکیتلر ایله کاتلرك اراضیسی حاوی اولان (تراکیا) ایله مقابل جهتده بولونرق (پروپونتید)Propontide [یعنی مارماره ده‌کیزی] و(الّسپون) Hellespont [یعنی چناق قلعه بوغازی]ه قدر ممتداولور. » [کتاب ٢ صحیفه ٤٢] .

معلومات تاریخیهٔ مذکوره‌دن مستبان اولدیغی اوزره اسکی تورکلرك (اومر) ك عصرندن‌مقدم یعنی لااقل اوچیبك سنه‌دنبری طونه یوینده و روم ایلیٔ شرق جهتلرنده ساکن اولش اولدقلری اکلاشیلدیغه و زمانلر بو حوالیده نه یولغارلر و نه‌ده اسلاولردن اثر بیله یوق ایدی .

آثار یونانیه‌یه نظراً (اوروپا سکیتیاسی) یعنی (کوجوك سکیتیا) نك حدودی بو صورتله ارائه ایتدکدن صوکره شمدی‌ده عینی آثاره نظراً (آسیا سکیتیاسی) یعنی (یونوك و شرق سکیتیا) نك حدودینی تعیین ایله‌مك ایجاب ایدر .

بالجمله مؤلفين يونانيه‌ايله ستراپونه نظراً اولاميرده آسيا قطعه‌سنك يونون قسم شماليسنك بكنه قدعه و اصليه‌سى سكيتلر اولديغى و بناءً عليه عموم سكيتيانك شمالاً بحر محيط شمالى ايله محدود بولنديغى تظاهر ايدر [كتاب ٢ صحيفه ٤٢٥].

ستراپون ديركه : « (توروس) Taurus سلسله جبالى غربدن شرقه دوغرى ممتداولدرق بر قوشاق شكلنده آسيا قطعه‌سنى وسطندن ايكيه بولر و بو صورتله برى شمالى و ديكرى جنوبى اولق اوزره ايكى مختلف قسم وجوده كتيرير . بو قسملره يونانيلر (توروسك برزى طرفى) cis - taurique اولك طرفى) و (توروسك اوته طرفى ، آرقه طرفى) trans - taurique نامليرى ويرزلر . بو سلسلهٔ جبالك عرضى اكثر نقاطده ٣٠٠٠ (ستاد) Stades اولوب طوله كلنجه بو بعد و مسافه (رودس) آطه‌سنك قارشيسنده آسيا ساحلندن باشلايه‌رق هندستان ايله سكيتيانك اقصاى شرقنه قدر آسيا قطعه‌سنك كندى طولندن عبارت بولنور . » [كتاب ٢ صحيفه ٣٨٧].

(توروس) Taurus ، Tauros علينك نهايتنده‌كى لفظ لاتين و يونان لسانلرينه مخصوص اولان برلفظ زائد اولديغندن بولاخته حذف اولندقده تورك‌جه (طاغ) معناسنه اولان (طور، تور) tor. كله‌سى قالير كه قديم جغرافيا عالملرينك اكثريتله و بو صورتله كلات تركيه‌دن عبارت اولديغى يك چوق كورولور .

قديم يونانيلرك استعمال ايلدكلرى اولدقلرى (توروس) اسم خاصنك (قاقاس) سلسلهٔ جبالياله (هيمالايا) سلسلهٔ جبالنه دخى شمولى وار ايدى . بالاده بيان اولنديغى اوزره (قاف) اسمى اولجه تورانى طاغلرينه مخصوص اولديغى حالده بعده شمديكى قافقاس طاغلرينه بواسمى يونانيلر ويرمشدر .

ديكر : « آسيا قطعه‌سنى ايكيه تقسيم ايدن (توروس) سلسلهٔ جبالى (پامفيليا) Pamphylie [يعنى انطاليه] طاغلرندن باشلايه‌رق هندستان و سكيتيا قطعه‌لرينى تحديد ايدن (شرقى ده‌كيزى) نه [يعنى بحر محيط هندى ايله بحر محيط كبيره] قدر ممتد اولور . » [كتاب ١ صحيفه ١٠٦] .

ديكر : « (توروس) سلسلهٔ جبالى يونون آسيا قطعه‌سنى قطع ايله‌يه‌رك هندستان ايله سكيتيا آراسندن (شرقى ده‌كيزى) نه منتهى اولور . » [كتاب ١ صحيفه ١٩٣] .

بو عباره‌لرده ذكر اولنوب شرقاً سكيتيايى تحديد ايدن (شرقى ده‌كيزى) شبهه‌سز قديم تاتارستانى شرقاً تحديد ايدن ده‌كيز يعنى بحر محيط كبيردر .

كذا : « (شرقى سكيتلر) [يعنى آسيا سكيتلرى] نامياله ياد اولونان قبائل مختلفه بحرخزردن (شرقى ده‌كيزى) سواحلنه و هندستان حدودينه قدر ممتد اولان اراضيده ساكنلردر . » [كتاب ١ صحيفه ١٨٧ ؛ كتاب ٢ صحيفه ٣٨٧ ، ٤٧٩ ، ٤٢٥ ، ٤٤١] .

معلومات مسروده‌دن (آسيا سكيتيايى) نك شرقاً بحرمحيط كبير، غرباً بحرخزر وجنوب شرقى جهتندن هندستان ايله محدود اولديغى اكلاشيلير. ستراپونك جلد اول و ٢١٠ نجى صحيفه‌سنده بحر خزر ايله قره ده‌كيز بينده دخى سكيتلرك ساكن اولدقلرى محرر اولديغنه نظراً قطعهٔ مذكوره‌نك جنوب غربى جهتندن قافقاسيه سلسلهٔ جباليله محدود اولديغى عيان اولور . قالدى كه بحر خزر ايله هندستان اراسنده يعنى مجستان جهتندەكى حدود جنوبيه صورت قطعيه و واضحه‌ده اراءه وتحديد ايدلمه‌مش اولديغندن بوجهتدن بعده بحث اولنه‌جقدر .

مقاعد اركان حربيه فريقى

انور

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2 | **7 Rebiülevvel 1336** | **Cuma Ertesi** | **22 Kanun-ı Evvel 1917** | **Numero 47 - 16**

Batlamyus'a Nazaran Kadim Türkistan'ın Hududu

Meşhur heyetşinas Batlamyus[14] (*Ptolémée*) *Coğrafya*sında yalnız Asya Skityası'ndan [yani Asya Türkistan-ı Kadimi'nden] bahsedip bu kıta-ı cesimeyi iki kısma taksim eder: Biri İmaüs[15] (*Imaüs*) Dağlarının beri tarafında [yani garp cihetinde] bulunan Skitya ve diğeri mezkûr dağların öte tarafında [yani şark cihetinde] kâin Skitya. Müellif bu iki kısımdan birincisini garben Ra (*Rha*) [yani Volga] Nehri, cenuben Bahr-ı Hazar ile Oksus[16] (*Oxus*) [yani Ceyhun] Nehri, şarken (İmaüs) Dağları[17] ve şimalen arazi-i meçhule ile tahdit eder ki bu da Avrupa kıtasında kâin Rusyanın Volga Nehriyle Ural Dağları beyninde bulunan kısmıyla bütün Garbî Sibirya ve Aral Denizi'nin şark ve şimalinde bulunan Türkistan kısmı demek olur. İkinci kısmın hududu ise garben İmaüs Dağları, şimalen arazi-i meçhule, şarken Serik (*Sérique*) hıttası [yani ipek çıkan Çin] ve cenuben 'Emod (*Emodes*) [yani Himalaya] Dağlarıyla ayrılan Hindistan kısmı olmak üzere gösterilmiştir.

---

[14] Mısırlı Yunanîlerden olup ikinci karn-ı miladînin bidayetinde tevellüt etmiştir.

[15] İmaüs Dağları Himalaya Dağları demek ise de Batlamyus burada Garbî Himalaya Dağlarından şimale müteveccihen ayrılan Bolor Dağlarını murat etmiştir.

[16] Oksus Nehri, Oğuz Nehri demektir.

[17] Evailde bu dağların şimalen Şimal Denizi'ne kadar imtidat eylediği zannolunur idi.

Bu hâlde Batlamyus Yunanîlerin "Küçük Skitya" tesmiye ettikleri ve bâlâda beyan olunduğu üzere hudud-ı garbiyesi Tuna Nehri'yle Trakya'ya [yani Rum Eli-i Şarkî'ye] kadar imtidat eyleyen Avrupa kısmından bahseylemediği hâlde Asya kıtasında kâin olan Skitya'nın hudud-ı asliyesini Strabon ve sair müellifin-i Yunanîyenin tarifleri veçhle irae etmektedir.

İmdi bilcümle müellifin-i kadimenin gerek Skitler[18] ve gerek Skitya hakkında verdikleri malumat-ı mühimme-i tarihiye meydanda durmakta ve bu suretle Asya kıtasının kısm-ı azamı ile Avrupa kıtasının cihet-i şarkiye-i cenubiyesi sırf Türklüğe hasredilmiş bulunmakta iken bunların kâffesini keenlemyekün hükmünde tutarak Kadim Yunanîler tarafından isimleri bile zikrolunmayan ve Aksa-yı Şark'ta Çin hududunda bir kûşe-i meçhuliyette yetişerek hayat-ı kavmiyece Garb Türklerinden ve Skitlerden kademen pek dun olan Moğollar dolayısıyla umumen Türkleri ırk-ı asferden neşet ettirmek kadar büyük bir hata ve gaflet olabilir mi? Evet, Eski Türkler bir Bahr-ı Umman gibi kesret-i binihaleleriyle dünyanın her tarafına kollar saldıkları hâlde Çin cihetine giden ve bu havalide mürur-ı zaman ile bir kavmiyet peyda eden Moğollar nasıl olur da bütün Türklerin ecdadı olabilirler? Moğollar hakikat-ı hâlde olduğu gibi Çinliler ve Tibetliler ile tesalüp eylemiş Türk evladı olmayıp da bilakis bütün Türklerin ecdadı olacak olsalar idi, nasıl olur da âdât ve ahlakça Çinlilere benzemeyen, Çin lisanı tekellüm etmeyen, Çinliler gibi yaşamayan ve daima yörük hayatı geçiren, simaca Moğollar istisna edildiği hâlde kıyas kabul etmez bir ekseriyetle Çinlilere asla benzemeyen Türkler; nasıl olur da, dünyanın pek büyük bir kısmı üzerinde tavattun ve bütün Asya kıtasında tahakküm etmiş, bu kadar kesir ve

[18] Bâlâda izah olduğu üzere – "Türk" kelimesi gibi – "dağlı" demek olan "Çığıtlar" yani "Çığataylar ve Çığıllar"

bu kadar kadim oldukları hâlde ne şarkta Çin ulema ve müellifininin ve ne de garpta Yunanîler ile Romalıların hiç malumatı olmaksızın ırk-ı asfere mensup olabilirler?

Çine gittik, Çinlileri gördük. Bu mazlum ve sakin ahali içinde Türkistan-ı Şarkî veya Çinîden gelmiş bir Türkü hemen simasından tefrik etmemek mümkün değildir. Hususuyla Sibirya ile Rusya içerilerinden geçer iken yolda gördüğümüz Türkleri ve Kırgızları Çin evladı add ve itibar eylemek kadar vahim bir fikir olamaz. Evaile gelince, mesele adeta gülünç bir şekil alır, çünkü Asya'dan kalkarak peyderpey Avrupa'ya hücum ile Roma İmparatorluğu'nu hercümerç etmiş, dünyayı titretmiş olan o barbarlar[19] ve o cengâverler hiçbir vakit halim ve selim ve sanatkâr Çinlilerin ahfadı olamazlar.

Eğer Türklerin Moğol neslinden münşaib olması ihtimali olmuş olsa idi, hiç Cengiz Han ahfadından olan Bahadır Han *Evşâl-i Şecere'-i Türkî* nam eserinde Moğollar ile Tatarları Türk ırkına intisap ettirir mi idi?

Hindistan Skityası Yani Türkistan-ı Hindî

Küçük Skitya veya Avrupa Skityası ile Asya Skityası'na üçüncü bir Skitya dahi ilave etmek icap eder ki o da Hindistan Skityası yani Türkistan-ı Hindî'dir.

Bu Skitya Ṭoḫaristân[20] (*Tocharistan*) Skitleri olan Ṭoḫarlar İskender'in vefatından sonra Asya'da teessüs eden hükûmat-ı Yunanîyeden biri bulunan Bâḫtir vilayetini (*Bactriane*) [yani Belḫ hıttasını] takriben milattan 126 sene mukaddem Yunanîlerden istirdat eyledikten sonra evvelce İskender'in fethetmiş olduğu Hindistan kısmını

---

[19] Bu kelime zirde görüleceği üzere tarihte son derece haiz-i ehemmiyet bir tabirdir.

[20] Kitaplarımızda Ṭuḫâristân şeklinde yazılan bu Türk hıtta-ı kadimesi şimdi Afganistan'a tabi olup Belh hıttasının şarkında kâindir.

dahi daire-i hükûmetlerine ilave eyleyerek bu suretle Sind Nehri'nin deltasıyla sahilini ve sahil yesarı havalisinden yani şimdiki hâle nazaran Hindistan'da kâin Multan ve Sind hıttalarının cihet-i garbîyeleriyle Afganistan ve Belucistan'ın cihet-i şarkîyelerinden ve Ṭoḫaristân ile Bâḫtir hıttasından müteşekkil bir devlet-i azime vücuda getirmişlerdir ki bu memlekete Yunanîler "Hindistan Skityası" namını vermişlerdir.

Baṭlamyus kendi zamanında mevcut olan bu Skit hükûmetini biri şimalî ve diğeri cenubî olmak üzere ism-i mahsuslarıyla iki kısma tefrik eder.

İki bin sene mukaddem teşekkül eylemiş olan bu Türk devletinin hükümdarları Bâḫtir cihetinde kalmış olan Yunanîlerin lisanlarıyla ahlak ve sanayini muhafaza eyledikten başka kendileri de Medeniyet-i Yunanîyeye tabi olarak darbettirmiş oldukları sikkelerde "Yunan ve Bâḫtir" Padişahları unvanını istimal eylemişlerdir.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۷ ربیع الاول ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۲۲ کانون اول ۱۹۱۷ نومرو ۱۶ — ۴۷

قارلی برکان

او کوجوك میلکی دویدم دویالی
اویدی عقلم کوکل آوارمسنه . .
کوزلرم باغلی ، باشم حالی
قوشدم عشقك بنی چاغران سسنه !

صانکه قلبم سسلردیریدر
قارلی برطاغ کبی دونمشدی بنم ؛
قارلی طاغلرده‌کی برکان کیدر
شیمدی عشقکله کوکلی یاسمن .

نحیف ناهید

تورکلرك منشأنه دائر

(بطلميوس) ه نظراً قديم تركستانك هروری

مشهور هیأت شناس (بطلميوس) [١] Ptolémée جغرافیاسنده یالکز آسیا (سکیثیا) سندن [یعنی آسیا ترکستان قدیمدن] بحث ایدوب بوقطعهٔ جسیمه‌یی ایکی قسم تقسیم ایدر: بری (ایما اوس) [٢] Imaüs طاغلرینك بری طرفنده [یعنی غرب جهتده] بولونان (سکیثیا) ودیکری مذکور طاغلرك اوته طرفنده [یعنی شرق جهتده] کائن (سکیثیا) . مؤلف بوایکی قسمدن برنجیسنی غرباً (را) Rha [یعنی وولغا] نهری ، جنوباً بحر خزر ایله (اوکسوس) [٣] Oxus [یعنی جیحون] نهری ، شرقاً (ایما اوس) طاغلری [٤] و شمالاً اراضیٔ مجهوله

[١] حضرلی پونتیلردن اولوب ایکنجی قرن میلادینك بدایتنده تولد ایتمشدر .
[٢] (ایما اوس) داغلری (هیمالایا) طاغلرق دیمك ایسه‌ده بطلميوس بوراده غربی هیمالایا طاغلرندن شماله متوجهاً آیریلان (بلور) طاغلرینی مراد ایتمشدر .
[٣] (اوکسوس) نهری (اوخوز) نهری دیمکدر .
[٤] بوراده بوطاغلرك شمالاً شمال ده‌کزینه قدر امتداد ایلهدیکی ظن اولنور ایدی .

ایله تحدید ایدرکه بوده اوروپا قطعه‌سنده کائن روسیه‌نك ولغا نهریله اورال طاغلری جنده بولونان قسمیله بوتون غربی سیبریا و(آرال) دهکزینك شرق و شمالنده بولونان ترکستان قسمی دیمك اولور . ایکنجی قسمك حدودی ایسه غرباً (ایما اوس) طاغلری ، شمالاً اراضی مجهوله، شرقاً (سه‌یق) Sérique خطه‌سی [یعنی ابیك جیغان چین] و جنوباً (ٹه‌مود) Emodes [یعنی هیمالیا] طاغلریله آیریلان هندستان قسمی اولق اوزره گوسترلمکدر .

بو حالده (بطلیموس) یونانیلرك (کوجوك سکیتیا) تسمیه ایتدکلری وبالاده بیان اولندیغی اوزره حدود غربیه‌سی طونه نهریله (تراکیا)یه [یعنی روم ایلی شرقیه] قدر امتداد ایلهین اوروپا قسمندن بحث ایلهمدیکی حالده آسیا قطعه‌سنده کائن اولان (سکیتیا)نك حدود اصلیه‌سنی سترابون وسائر مؤلفین یونانیه‌نك تعریفلری وجهله ارائه ایتمکده‌در .

امدی بالجمله مؤلفین قدیمه‌نك کرك (سکیتلر) [١] و کرك (سکیتیا) حقنده ویردکلری معلومات مهمهٔ تاریخیه میدانده طورمقده و بو صورتله آسیا قطعه‌سنك قسم اعظمی ایله اوروپاقطعه‌سنك جهت شرقیهٔ جنوبیه‌سی صرف تورکلکه حصر ایدیلش اولمقله ایکی یونانك کافه‌سی کأن لم یکن حکمنده طوتمرق قدیم یونانیلر طرفندن اسماری بیله ذکر اولونمایان واقصای شرقده‌چین حدودنده برکوشهٔ مجهولیته یئیه‌رك حیات قومیه‌جه غرب تورکلرندن و سکیتلردن قدماً بك دون اولان موغولرلردولایسیله عموماً تورکلری عرق اصفردن نشأت ایتدیرمك قدر بوتوك برخطا وغفلت اوله‌بیلیرمی ؟ اوت ، ماسکی تورکلر برعمان کی کثرت بی‌نهایه‌لریله دنیانك هر طرفنه قولر صالدقلری حالده چین جهتنه کیدن و بو حوالیده مرور زمان ایله بر قومیت پیدا ایدن موغولرلر نصل اولوردہ بوتون تورکلرك اجدادی اولهبیلیرلر ؟ موغولرلر حقیقت حالده اولدیغی کبی چینلیلر و تبتلیلر ایله تصالب ایلهمش تورك اولادی اولایوبده بالعکس بوتون تورکلرك اجدادی اولهجق اولیه‌لر ایدی ، نصل اولوردہ عادات واخلاقجه چینلیلره بکزهمه‌ین ، چین لسانی تکلم ایتمه‌ین ، چینلیلر کبی یاشامایان ودائما یورتوك حیاتی کچیرن ، سیاحه موغولرلر استثنا ایدلدیکی حالده، قیاس قبول ایتز بر اکثریتله چینلیلره اصلا بکزهمه‌ین تورکلر، نصل اولوردہ ، دنیانك یك بویوك برقسمی اوزرنده توطن وبوتون آسیا قطعه‌سنده تحکم ایتمش، بوقدر کثیر وبو قدر قدیم اولدقلری حالده نه شرقده چین علما و مؤلفینك و نه غربده یونانیلر ایله رومالیلرك هیچ معلوماتی اولمامزین عرق اصفره منسوب اولهبیلیرلر ؟

چینه کیتدك، چینلیلری کوردك، بومظلوم وساکن اهالی ایچنده ترکستان شرق ویا چینیدن کلش برتورکی هان سیاسیدن تفریق ایتمهك ممکن دکلدر. خصوصیله سیبریا ایله روسیه‌ایچریلرندن کچر ایکن بولهه کوردیکمز تورکلری وغیرلرلری چین اولادی عد و اعتبار ایلهمك قدر واهی بر فکر اولهماز. اوائله کلنجه ، مسئله عادتا کولنچ برشکل آلیر ، چونکه آسیادن قالقه‌رق بی‌دریغ اوروپایه هجوم ایله رومایمپراطورلغنی هر یه‌وصرچ‌اتمش ، دنیایی تیترتمش اولان او باربارلر[٢] و او جنکاورلر هیچ بر وقت حلیم وسلیم وصنعتکار چینلیلرك احفادی اولهمازلر .

---

[١] بالاده ایضاح اولندیغی اوزره- (تورك) کلمه‌سی - (طاغلی) دیمك اولان (چیغلر) یعنی (چیغاتایلر و چیغیلر) .

[٢] بو کله زیرده کوردیکمز اوزره تاریخده صوك درجه حائز اهمیت بر تعبیردر .

اكر تورك‌لرك موغول نسلندن مغنصب اولمى احتمالى اولنس اولسه ايدى، هيچ جنكيز خان اجدادندن اولان بهادر خان (اوشال شجرهٔ تركى) نام اثرنده موغوللر ايله تاتارلرى تورك‌لرته انتساب ايتدرير مى ايدى ؟

(هندستانه سكيتيالى يعنى تركستانه هندى)

(كوچوك سكيتيا) ويا (اوروپا سكيتيالى) ايله (آسيا سكيتيالى)نه اوچنجى بر سكيتيا دخى علاوه ايتمك اعجاب ايدركه اوده (هندستان سكيتيالى) يعنى (تركستان هندى)در.

توسكيتيا (طوخارستان) [١] Tocharistan سكيتلرى اولان (طوخارلر) اسكندرك وفاتندن صوكره آسياده تأسس ايدن حكومات يونانيه‌دن برى بولونان (باختر) ولايتى Bactriane [يعنى بلخ خطه‌سى] تقريباً ميلاددن ١٢٦ سنه مقدم يونانيلردن استرداد ايله‌دكدن صوكره اولجه اسكندرك فتح ايتش اولديغى هندستان قسمنى دخى دائرهٔ حكومتلرينه علاوه ايله‌يه‌رك بو صورتله (سند) نهرينك داخله‌سيله ساحلينى وساحل يسارى حوالى‌سندن يعنى شمديكى حاله نظراً هندستاندده كائن (مولتان) و (سند) خطه‌لرينك جهت غربيه‌لريله افغانستان وبلوجستانك جهت شرقيه‌لرندن (طوخارستان) ايله (باختر) خطه‌سندن متشكل بردولت عظيمه وجوده كتيرمشلردركه بو مملكته يونانيلر (هندستان سكيتياسى) نامنى ويرمشلردر .

(بطلميوس) كندى زمانده موجود اولان بوسكيت حكومتنى برى شمالى وديكرى جنوبى اولق اوزره اسم مخصوصلريله ايكى قسمه تفريق ايدر .

ايكى بيك سنه مقدم تشكل ايله‌مش اولان بو تورك دولتنك حكمدارلرى (باختر) جهتنده قائمش اولان يونانيلرك لسانلريله اخلاق وصنايعنى محافظه ايله‌دكدن باشقه كندىلريده مدنيت يونانيه‌يه تابع اولهرق ضرب ايتدرمش اولدقلرى سكه‌لرده (يونان وباختر) پادشاهلرى عنوانى استعمال ايله‌مشلردر .

[١] كتابلرينزده (بلخ‌ارستان) شكلنده يازيلان بوتورك خطهٔ قديمه‌سى شمدى افغانستانه تابع اولوب بلخ خطه‌سنك شرقنده كائندر .

مقاصد اركان حربيه فريق
انور

شهزاده ، بايزيد [١] *

احمد رفيق بكه

حب جاه انسانلرك فساد اخلاقنه باديدر. هله رياست دنيويه‌نك اك يوكسكى اولان پادشاهلغه ارتقا ايدن انسانلر بومولغ بالاترين ضياعه اوغرامقدن اليجون الرندن كلى يا عده قصور اعتزلرى رقيبلرينك ازالهٔ وجودينه ، حتى حياتدن محروميتلرينه قدر ايلرى كيدرلر. حتى غريبدركه انسان دينلن مخلوق عجيب بويله يوكسك برموقع صاحبى اولدقجه دها خلوق ، وابناى جنسنه ، على الخصوص اقاربه وخويشانه قارشى دها متواضع ومشفقدر . فقط بركره اوتلردن يوكسلدى ، اطرافنده كيلره حكم

[١] سرگذشت حياتى بدبختانه (جم) ككتنده دها الم اولان شهزاده بايزيده دائر يازمقده اولديغمز اثرك كرنكاه مقامنده‌كى ايكيانچ فصلنى شمديدن انظار قارئينه عرض ايلورز . م. ذ

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, İlmî ve Edebî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2	14 Rebiülevvel 1336	Cuma Ertesi	29 Kanun-ı Evvel 1917	Numero 48 - 17

"Barbar" Kelimesinin Ehemmiyet-i Tarihîsi

"Barbar" kelimesi evvelan Kadim Yunanîler tarafından istimal olunmuş bir kelime olup hem sıfat ve hem ism-i has olarak kullanılır idi. Sıfat olarak istimali evvelemirde bilhassa savt ve sadaya mahsus olup "sert" veya "kaba" makamında: "barbar bir sada", "barbar bir şive-i lisan", "barbar bir suret-i telaffuz" tabirleri kullanılır idi. Türkçede "barbar bağırmak" tabirindeki "barbar" kelimesi ile Yunanîlerin önceleri kullandıkları "barbar" kelimesi hemmanadır[21]. Hatta Omer (*Homére*) asarında Karya (*Carie*) [Aydın vilayetinde Menteşe kazası] ahalisinden olup Yunanlı olmayan ve Yunanistan'a çalışmaya gelerek lisan-ı Yunanîyi fena ve kaba bir surette telaffuz eden Karyalıların tarz-ı telaffuzlarını[22] bu tabir ile tavsif eylemiştir [Strabon'da "barbar" kelimesine müracaat]. Bade Yunanîler hakikat-i hâlde pek latif olan lisan-ı Yunanînin gayri lisanları ve bu lisanlara mensup olan kelimeleri bu sıfatla tavsif etmeye başladılar: "barbar bir lisan" veya "lisanlar", "barbar bir kelime" gibi.

Alem olmak üzere Yunanîler bu namı kendi ırklarına mensup ve Yunanlı olmayan bilcümle milel ve akvama

Lehçe-i Osmanîde "barbar" kelimesine müracaat.

[22] Zamanımızda Anadolu Hıristiyanlarının Rumcayı telaffuz ettikleri tarzda.

tahsis eylemişler idi. Binaenaleyh müellifin ve müverrihin-i kadime-i Yunanîyenin istimal eylemiş oldukları bu tabir, hususuyla Türkler için, tarih nokta-ı nazarından son derece mühim bir vesika teşkil eder. Çünkü bu suretle hem birçok akvam-ı kadimenin asılları taayyün eder hem de zamanımızda Rusların güya tarihe istinaden yaptıkları dehşetli propagandanın önü alınabilir.

İmdi Kadim Yunanîlerin "Barbar" dedikleri akvam layıkıyla tetkik edilecek olur ise hemen cümlesinin Eski Türklerden başka kimseler olmadığı tezahür eder.

Yunanîlerden sonra Romalılar dahi kendi ırklarına mensup olmayan ecnebilere "Barbar" namını vermişler ise de bu kelime bilhassa Asya'dan kalkarak Romalılar zamanında Avrupa'ya istila ve Roma İmparatorluğu'nu perişan etmiş olan akvama alem olmuştur ki tarihte bu vakaya "Barbarların İstilası" namı verilir.

Bu istilaları yapanlar ise Türkler ile Almanların ecdadı olan akvam-ı muhtelifedir. Halis Türk olan Sarmatları (*Sarmates*) Slav zannederek bu barbarlar meyanına Slavları dahi ithal etmek büyük bir hatadır [Dözübiri ve Başölenin *Kamus-ı Alâm*ında "Slav" kelimesine müracaat].

Almanlar ile Türklerin nesilleri atide mukayese edilecektir.

"Barbar" kelimesinin "vahşi" manasına istimali öteden beri bir avam tabiridir.

Türklerin Kendi Meskenlerine ve Vatanlarına İsim Tahsis Etmedikleri

Ezmane-i kadimeden beri Türk akvamı kendi mesken ve vatanlarına kendi isimlerinden müştak bir isim tahsis etmeyip vatanlarını yalnız kendi isimleriyle irae ederler. Mesela *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nda Celal Nuri Bey'in bir makalesinde dediği gibi biz Osmanlılar hâlâ vatanı-

mıza kendi lisanımızda bir isim veremiyoruz.[*] Filhakika "Türkiya" desek, bu tabir bir şekl-i ecnebi olduğu gibi millî olarak müstamel dahi değildir. "Devlet-i Osmaniye" terkibi hükûmetimizin bir ecnebi lisanda ismi olup vatanımızın ismi değildir. "Türkistan" namı ise malum olduğu üzere Asya'da başka bir diyarın ismidir ve şeklen tamamıyla Türkçe değildir. Velhasıl kendi vatanımıza kendi lisanımızda hâlâ bir isim veremiyoruz. İşte bu hâl, evailden beri bilcümle Türk akvamı hakkında vakidir ve şimdiye kadar hiçbir Türk kavminin meskeni, Türk lisanında, o kavmin isminden müştak bir kelime ile yâd edilmemiştir. Hatta lisan veya şekl-i Farisîde tesmiye edilmiş olan bazı kadim hıtta ve diyarlar bile ahalisinin ismiyle irae edilmiştir: Bâḫtir hıttasına "Bâḫtiryân" (*Bactriane*), Soġd hıttasına "Soġdiyân" (*Sogdiane*) denilmiş olduğu gibi.

Bu hakikat-i ilamın asılları ve hususuyla tarih nokta-ı nazarından pek ziyade ehemmiyeti haizdir. Misal olmak üzere Buḫârâ alemini alabiliriz. Lügat kitaplarına müracaat edecek olur isek, lisan-ı Arabî ile lisan-ı Farisîye ettikleri hidemat ile mebsuten mütenasib olmak üzere Türkçeye ve Türklüğe iras-ı mazarrat eden kadim ulema ve üdebamız bu kelimeyi namütenahi emsali gibi Acemleştirerek demişlerdir ki: "Buḫârâ ʿilim ve faẓl maʿnâsına olan Fârisî 'Buḫâr' kelimesiyle elif nisbetinden mürekkeb olarak 'mecmaʿü'l-ʿilm' maʿnâsınadır. Bu şehre 'Ḳubbetü'l-İslâm' ṣıfatı daḫı verilir." Sami'nin *Ḳâmûs-ı Aʿlâm*ına bakacak olur isek şu satırları okuruz: "Buḫârâ pek eski bir şehir olub Muʿâviye'niñ zamân-ı salṭanatında żabṭına teşebbüs olunmuş ise de ḥâkimesi bulunan ḫatun baʿżı şerâʾiṭle ṣulḥ etmiş idi." Bu hâlde şehr-i mezkûrun Kablelislam mevcut bulunduğu ve "Buḫâr" kelimesinin manası başka olduğu anlaşılır, çünkü bu şehirde kesretle yetişen ulema Müslü-

[*] Celal Nuri Bey'in *Türkçemiz* nam eserinde bu hususta tafsilat vardır [E. . M].

man idi. Filhakika Larus'un kamusuna bakacak olur isek görürüz ki: "Buḫarlar (*Boukhares*) Asya kıtasında bir kavim olup bunların meskenleri şimalen Sir Derya Nehri, cenuben Afganistan, şarken Türkistan ve garben Kara Kum Sahrası ile muhattır." Binaenaleyh "Buḫar" bir Türk kavmi ismi olup bade ahirine Farisî şivesine tatbiken "â" edat-ı tahsisi ilave olunarak "Buḫârâ" şehrine ve bilahare hıttasına bu nam verilmiştir. Atide görüleceği üzere "Buḫar" kelimesi "Türk", "Altay", "Ḫatay", "Çıġatay" kelimeleri gibi "dağlı, yüksek yer adamı" yani "Turanlı" demektir.

Kadim Buḫarların cenub-ı şarkiyesinde Ṭoḫarlar iskân ederler idi ki bunların meskeni bade Ṭuḫâristân ismiyle irae edilmiştir.

Türklerde ism-i mesken makamında kavim ve kabile namını istimal eylemek bir mantalite ve bir fikr-i tabiî hâlini almıştır. Bulgaristan kralı Ferdinand prens iken kral olduğu zaman kendisine Bulgarca "Bulgar Kralı" denilip "Bulgaristan Kralı" namı verilememiştir. Onun için kadim coğrafya alemleri tetkik olunur iken bu kelimelerin kavim ve kabile alemlerinden mi, yoksa adi ism-i âmmlardan mı iştikak eylediklerini iyice anlamak elzemdir. Mesela Altay Dağları, Ural Dağları, Ḫıtay hıttası coğrafya alemleri esasen bu namlarda kavim isimleridir.

Hâlbuki Türkçede edat-ı ism-i mekân yok değildir ve ezcümle bu makamda "lik" veya "lıḳ" edatı, yalnız veyahut bir harf-ı sait ile kullanılan "k" veya "ḳ", "c", "'en" [kadimde "eng"], veya "an" [kadimde "anġ"] lahikaları istimal olunur ise de bu elfaz edat-ı nispet olarak akvam ve kabail alemlerinin teşkillerinde veyahut edat-ı ism-i mekân olarak insana ait olmayan alemlerin veya ism-i âmmların terkiplerinden istimal olunurlar. Mesela bâlâda bir tafsil zikrolunduğu üzere "dağ" ve "yüksek mahal" manasına olan "tur" kelimesinden "dağlı" manasına insana ait olan "Türk" alemi; yine "tur" kelimesinden "dağlık

mahal" manasına hıtta ismi olan "Turan" alemi; "ova" ve "düz yer" manasına olan "ır" kelimesinden "ovalık mahal" manasına hıtta ismi olan "Iran" ve "Irak" [ʿIrâḳ] alemleri teşkil edilmiştir.

"Arnavudlık", "Tosḳalık", "Geġalık" gibi bazı insana ait alemler kullanılmaya başlamış ise de bunlar pek nadirdir.

Bunun içindir ki Türkler Farisî kelime ve edatlarını istimale başladıktan sonra müsait olan Farisî şivesine tevfiken: "Tataristân", "Türkistân", "Moğolistân", "Özbekistân" gibi kavim ve kabile isimlerinden müştak ve meskene ait alemler istimal eylemişlerdir.

Zamanımızda bu makamda Yunan, Latin ve elsine-i Efrencîyeden mehuz olan "a" lahikası veyahud Arabî ism-i mensupların müennes şekli kullanılmaya başlamış ise de bu da semaidir: "Fransa", "İtalya", "Ṣırbiyye" gibi.

Şimdi bu meselenin diğer bir nokta-ı nazardan tamiki icap eder ki o da şudur: Türkler niçin öteden beri kendi meskenlerine isim vermeyi itiyat etmemişlerdir?

Bunun iki sebebi vardır ki ikisi de tarih nokta-ı nazarından pek mühimdir: Birincisi Türklerin dünyanın ilk yani en eski sekenesi olması ve ikincisi Türklerin göçebeliği.

Filhakika Türkler mehd-i beşeriyet olan Asya-yı Vusta'nın sekene-i asliyesi yani dünyanın ilk ahalisi olunca tabii her yeri ve ruy-i zemini kendi vatanları addederek meskenleri olan mahallere kendi isimlerinden müştak isim vermek yani bulundukları yerlerin yalnız kendilerine mahsus olduğunu bildirmek lüzumunu hissetmemişler ve yalnız yeryüzünde yaşayan kabilelere isim vermekle iktifa eylemişlerdir. İşte bunun içindir ki Türklerde öteden beri vatan ve hatta kavmiyet hissi az olup bu his yerine din hissi kaim olmuştur. Dünyanın ilk sekenesinde böyle bir his olması da pek tabiidir, çünkü ancak bu suretle beşeriyet

tevessü eyleyebilmiş ve tasallübat mümkün olabilmiştir. Bir valide çocuklarına ecnebi nazarıyla bakamaz ve belki çocuklar ebeveyn ve ecdatlarını unutarak yekdiğerine rakip veya düşman olabilirler.

İkinci sebep olan göçebeliğe gelince, bu da Türklerin dünyanın sekene-i evveliyesi olduğunu ispat eder, çünkü ilk insanlar bazen zannolunduğu üzere mağaralarda sabit bir hayat sürmüş olmayıp belki bazı kuşlar gibi yazın mürtefi ve serin olan mahallerde, dağ ve yaylalarda, ve kışın münhat ve sıcak olan vadilerde ve yerlerde, ve ekseriyet ile ormanlarda, ağaçların meyveleri ve yetiştirdikleri hayvanatın hasılatı ile beslenerek, elan Yörük Türklerde, Bedevî Araplarda, Kürtlerde devam etmekte olan göçebelik hâlinde yaşamışlardır. Bazen göçebelerin "yazlık mahal" manasına olan "yaylak" veya yaylaları ile "kışlak mahal" ile manasına olan "kışlak" veya kışlaları arasında o kadar uzun mesafeler bulunur ki bu suretle hemen daima seyyar bir hâlde yaşayan akvam ve kabailde kendi iskânlarına mahsus olmak üzere bir mahal ve vatan tayin ve tesmiye eylemeye lüzum görülmez. Aynıyla Eski Türklerin vatanı yeryüzü ve bütün dünya idi. Bu izahat ile Eski Türklüğü tezyif etmiyoruz, belki beşeriyetin ilk devrinden bahsediyoruz. Ulum-ı tabiiyede bu devre "Taş Devri" (*l'âge de pierre*) tesmiye olunduğu gibi tarihte dahi "Göçebelik Devri" tesmiye olunsa pek muvafık olur.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۱٤ ربیع‌الاول ۱۳۳٦ جمعه ایرتسی ۲۹ کانون‌اول ۱۹۱۷ نومرو ۱۷ — ٤۸

آناطولیده دنیانك اك زنكین عد اولنه‌جق (جیوا) معدنلری موجود ایسه‌ده حقیله استفاده ایدیلمكده‌در . اك بیوكی (طوربالی) حوالیسنده‌كی (قره‌برون) جیوا معدنی‌در .

تركیانك مختلف محللرنده مثلا (تیره، آیدین، طوربالی) حوالیسنده (آرسنیق‌معدنی) موجود اولدیغی كبی آنقره وموصل خوالیسنده‌ده آلتون معدنلرینه تصادف اولنمقده‌در .

تركیاده (پترول) منبعلری‌ده موجوددر. آوروپای تركیده « تكفورطاغی = Rodosto » ده وآسیای تركیده عجم‌حدودنده « كركوك ومنده‌لی = Mendili » آرسنده ٥٠ كیلومترووسعتنده برمنبع موجوددر. عراقك پترول‌منابعندن حقیله استفاده ایدیلمه‌یلسی بوندن بغداد خطه‌ٔ التعاقه وابسته‌در. دیگر حاصلات معدنیه‌ایچون‌اولدیغی كبی وسائط‌نقلیهٔ فقدانی، پترول استحصالاتنه‌مكنه‌ایراث ایتمكده‌در.

دولت عثمانیه (طوز) خصوصنده‌ده بك زنكین‌در. ١٨٨١ده صدور ایدن براراده اوزرینه طوزلر دیون عمومیه طرفندن استثمار ایدلمكده‌در .

آسیای صغرانك هر طرفنده خصوصیله سواحلده مرمر اوجاقلری موجوددر . تركیاده بیاض ، سیاه ، قرمزی ، بنه رنكلی كوزلكلریله مشهور مرمرلر استخراج اولنقده‌در . بعض اوجاقلر اسكیدن رومایلر طرفندن‌ده بیلنمشدی .

عراقده آسفالت Asphalte اوجاقلری موجود اولدیغی كبی (دگز كوپوكی = lécume de mer) قروم ، لیطوغرافیا طاشی اوجاقلری‌ده واردر .

فقط بو اوجاقلر اوزاق محللرده بولندقلری جهتله اكثریا جوهرك نقلی ، باركیر ، قاطیر كبی حیواناتله اجرا ایدلمكده در .

ج . د .

تورکلرك منشأنه دائر

(« باربار » كلمه‌سنك اهمیت تاریخیه‌سی)

(باربار) كلمه‌سی اولاً قدیم یونانیلر طرفندن استعمال اولنمش بركله اولوب هم صفت وهم اسم خاص اولدیغی قوللانیلدیر ایدی . صفت اولدیغی استعمالی اول امرده بالخاصه صوت و صدایه مخصوص اولوب (سرت) ویا (قابا) مقامنده : (باربار برصدا) ، (باربار برشیوهٔ لسان) ، (باربار بر صورت تلفظ) تعبیرلری قوللانیلیر ایدی . تورکجه‌ده (باربار باغیرمق) تعبیرنده‌كی (باربار) كلمه‌سی ایله یونانیلرك اوكیه‌لری قوللاندقلری(باربار) كلمه‌سی هم‌معنادر[١]. حتی(اومیر) Homère آثارنده (قاریا) Carie [ایدین ولایتنده منتشه قضاسی] اهالیسندن اولوب یونانی اولمایان ویونانستانه چالشمغه كلدرك لسان یونانیی فنا وقابا بر صورتده تلفظ ایدن قاریالیلرك طرز تلفظلرینی [٢] بو تعبیر ایله توصیف ایلهمشدر [(سترابون)ده (باربار) كلمه‌سنه مراجعت]. بعده یونانیلر حقیقت حالده بك لطیف اولان لسان یونانینك غیری لسانلری و بو لسانلره منسوب اولان كلمه‌لری بوصفله توصیف ایتمكله باشلادیلر: (باربار برلسان‌ویالسانلر) ، (باربار بركله) كبی . علی الولق اوزره یونانیلر یونانی كندی عرقلرینه منسوب ویونانلی اولمایان باشجله ملل واقوامه

[١] لهجهٔ عثمانیده (باربار) كلمه‌سنه مراجعت .

[٢] زمانمزده آناطولی خرستیانلرینك روعه‌یی تلفظ ایندكلری طرزده .

تخصيص ايله مشار اليدى . بناءً عليه مؤلفين ومورخين قديمهٔ يونانيه‌نك استعمال ايله‌مش اولدقلرى بو تعبير ، خصوصيله تورکلر ايچون ، تاريخ نقطهٔ نظرندن صوك درجه مهم بر وظيفه تشكيل ايدر ، چونكه بو صورتله هم بر چوق اقوام قديمه‌نك اصللرى تعين ايدر همده زمانمزده روملرك ، كويا تاريخه استناداً ياپدقلرى دعشتلى بروپاغاندانك ابو كى آكله‌يليرز .

اعدى قديم يونانيلرك (باربار) ديدكلرى اقوام لايقيله تدقيق ايدبلديجك اولور ايسه عهان جلەسنك اسكى تورکلردن باشقه كيملر اولدقلرينى تظاهر ايدر .

يونانيلردن صوكره روماليلر دخى بوكلهيى استعمال ايله‌مشلردر، انجق آرادە بر فرق وارديركه روماليلر دخى كندى عرقلرينه منسوب اولايان اجنبيلره (باربار) نامنى وبرمشلر ايسه‌ده بوكله بالجمله آسيادن قالقه‌رق روماليلر زمانمنده اوروپايه استيلا و روما امپراطورلغنى پريشان ايتمش اولان اقوامه علم اولشدركه تاريخده بووقعه‌يه (باربارلرك استيلاسى) نامى وبريلير .

بو استيلالرى ياپانلر ايسه تورکلر ايله آلمانلرك اجدادى اولان اقوام مختلفه‌در. خالص تورك اولان (سارماتلر)ى Sarmates سلاو ظن ايدەرك بوبارباللر ميانه سلاولرى دخى ادخال ايتمك يوبوك بر خطادر [دوزوبرى بوباشولەنك قاموس اعلامنده (سلاو) كلەسنه مراجعت].

المانلر ايله تورکلرك نسللرى آتيده مقايسه ايدبلديجكدر .

(باربار) كلەسنك (وحشى) معناسنه استعمالى اوتەدن برى بر عوام تعبيريدر .

تورکلرك كندى مسكنلرينه وطنلرينه اسم تخصيص ايتمدكلرى

ازمنهٔ قديمه‌دن برى تورك اقوامى كندى مسكن و وطنلرينه كندوى اسملرينى مشتق بر اسم تخصيص ايتمه‌يوب وطنلرينى يالكز كندى اسملريله ارائه ايدرلر . مثلا ادبيات عموميه مجموعه‌سنده جلال نورى بكك[*] برمقاله‌سنده ديديكى كبى بزعثمانليلر حالا وطنمزه كندى اسمنزدن براسم وبرەميورز .[*] فى الحقيقه (تورکيا) ديه‌ك ، بوتعبير برشكل اجنبى اولديغى كبى ملى اولەرق مستعمل دخى دكلدر . (دولت عثمانيه) تركيبى حكومتمزك بر اجنبى اسمى اولوبده وطنمزك اسمى دكلدر . (تورکستان) نامى‌يله معلوم اولديغى اوزره آسيانه باشقه بردياركك اسمىدر وشكلاً تعاميله تورکجه دكلدر . والحاصل كندى وطنمزه كندى لسانمزدن حالا بر اسم وبرەميورز . ايشته بو حال ، اوائلدن برى بالجمله تورك اقوامى حقنده واقعدر وشمدىيه قدر هيچ بر تورك قومنك مسكنى ، تورك لسانىدە ، اولوهمك اسمندن مشتق بر كله ايله ياد ايدلەمشدر . حتى لسان ويا شكل فارسيده تسميه ايدلمش اولان بعض قديم خطه وديارلر بيله اهالىسنك اسميله ارائه ايدلمشدر : (باختر) خطەسنه (باختريان) Bactriane ، (سغد) خطەسنه (سغديان) sogdiane دەنلمش اولديغى كبى.

بوحقيقت اعلامك اصللرى وخصوصيله تاريخ نقطهٔ نظرندن پك زياده اهميتى حائزدر . مثال اولق اوزره (بخارا) علمنى آله‌يليرز . لغت كتابلرينه مراجعت ايدەجك اولور ايسه‌ك ، لسان عربى ايله لسان فارسى به اينتكلرى خدمات ايله مبسوطاً متناسب اولق اوزره تورکجه‌يه وتورکلكه ايرات مضرت ايدن قديم علما و ادباءمز بوكله‌يى نامتناهى امثالى كبى مجملشه‌يرەرك ديمشلردركه : « (بخارا) علم وفضل معناسنه اولان فارسى (بخار) كلەسيله الف لسبتدن مركب اولەرق [جمع العلم] معناسنه‌در. بوشهره (قبةالاسلام) صفتى دخى وبريلير . » سامينك قاموس اعلامنه باقه‌جق اولور ايسه‌ك شو سطرلرى اوقورز : « بخارا پك اسكى برشهر اولوب معاويه‌نك زمان سلطنتنده

[*] جلال نورى بكك [تركجه‌مز] نام ائرنده بو خصوصده تفصيلات واردر [ا . ع . م]

ضبطه تثبیت اولنمش ایسه ده حاکمی بولونان خاتون بعض شرائطله صلح ایتمش ایدی . » بو حاله شهرمذکورك قبل الاسلام موجود بولندیغی و (بخار) کلمه سنك معناسی باشقه اولدیغی کلاشیلیر، چونکه بوشهرده کثرتله یشین علما مسلمان ایدی. فی الحقیقه (لاروس) ك قاموسنه باقه جغی اولور ایسه ك کوروزرك : « (بوخارلر) Bonkhares آسیا قطعه سنده بر قوم اولوب بونلرك مسکنلری شمالاً سیردریا نهری ، جنوباً افغانستان، شرقاً تورکستان وغرباً قاره قوم صحراسی ایله محاطدر.» بناءً علیه (بوخار) برتورك قومی اسمی اولوب بعده آخرینه فارسی شیوه سنه تطبیقاً (آ)دات تخصیصی علاوه اولمقله رق (بخارا) شهرینه وبالآخره خطه سنه بونام ویرلمشدر. آنیده کوریله جکی اوزره (بوخار) کلمه سی (تورك)، (آلتای)، (خاتای) ، (چیناتای) کلمه لری کبی (طاغلی، یوکسك یر آدمی یعنی تورانلی) دیمکدر .

قدیم (بوخارلر) ك جنوب شرقیسنده (طوخارلر) اسکان ایدرلر ایدی که بونلرك مسکنی بعضلر (طخارستان) اسمیله ارائه ایدلشدر .

تورکلرده اسم مسکن مقامنده قوم وقبیله نامنی استعمال ایلمك بر مائتالیته وبرفکر طبیعی حالنی آلمشدر . بولغارستان قرالی فردیناند برنس ایکن قرال اولدیغی زمان کندیسنه بولغارجه (بولغار قرالی) دەنیلوب (بولغارستان قرالی) نامی ویریلمه مشدر . آمك ایچون قدیم جغرافیا علملری تدقیق اولنور ایکن بوکلمه لرك قوم وقبیله علملرندن ، بوقصه عادی اسم علملرندن اشتقاق ایلەدکلرینی ایوجه اکلاشق الزمدر . مثلا (آلتای) طاغلری ، (اورال) طاغلری و(ختای) خطه سی جغرافیا علملری اساساً بونلرله قوم اسملریدر .

حالبوکه تورکجه ده ادات اسم مکان یوق دکلسه وازجمله یوقاماده (لك) ویا (لق) ادائی، یالکزویاخود بر حرف صائت ایله قوللانیلان (ك) ویا (ق)، (ج)، (ڭ) [قدیمده (انگ)]، ویا (آن) [قدیمده (آنچ)] لاحقه لری استعمال اولنور ایسه ده بو الفاظ ادات نسبت اولەرق اقوام وقبائل علملرینك تشکیللرنده ویاخود ادات اسم مکان اولەرق انسانه عائد اولمایان علملرك ویا اسم عاملرك ترکیبلرنده استعمال اولنورلر . مثلا بالاده بر تفصیل ذکر اولندیغی اوزره (طاغ) و (یوکسك محل) معناسنه اولان (تور) کلمه سندن (طاغلی) معناسنه انسانه عائد اولان (تورك) علمی ؛ یته (تور) کلمه سندن (طاغلق محل) معناسنه خطه اسمی اولان (توران) علمی ؛ (اوره) و (دوز بر) معناسنه اولان (ایر) کلمه سندن (اووه لق محل) معناسنه خطه اسمی اولان (ایران) و (ایراق) [عراق] علملری تشکیل ایدلشدر .

(آرناوودلق) ، (توسفالق) ، (کەغالق) کبی بعضی انسانه عائد علملر قوللانلمه باشلمش ایسه ده بونلر یك نادردر .

بونك ایچوندرکه تورکلر فارسی کلمه وادات لرینی استعماله باشلدقدن صکره مساعد اولان فارسی شیوه سنه توفیقاً : (تاتارستان) ، (ترکستان) ، (موغولستان) ، (اوزبکستان) کبی قوم وقبیله اسملرندن مشتق ومکنه عائد علملر استعمال ایلمشلردر .

زمانمزده یونانه ، لاتین والسنه افرنجیه دن مأخوذ اولان (آ) لاحقه سی ویاخود عربی اسم منسوبلرك مؤثر شکلی قوللانلمه باشلمش ایسه ده بوده مساعیدر : (فرانسا) ، (ایتالیا) ، (صربیه) کبی .

شیدی بو مسئله ك دیکر بر نقطهٔ نظردن تعمیق ایجاب ایدرکه اوده شودر : تورکلر یچون اوته دن بری کندی مکنلرینه اسم ویرمکی اعتیاد ایتمه مشلردر ؟

بونك ايكى سببى واردركه ايكيسيده تاريخ نقطهٔ نظرندن پك مهمدر : برنجيسى تورکلرك دنيانك ايلك يعنى الك اسكى سكنه‌سى اولمنى وايكنجيسى تورکلرك كوچه‌لكى .

فى الحقيقه تورکلر مهد بشريت اولان آسيانك وسطنك سكنهٔ أصليه‌سى يعنى دنيانك ايلك اهاليسى اولمجه طبيعى هربرى وروى زمينى كندى وطنلرى عد ايده‌رك مسكنلرى اولان علاوه كندى اسملرندن مشتق اسم وبرمك يعنى بولندقلرى برلرك يالكز كنديلرينه مخصوص اولديغى بيله برمك لزومنى حس ايتمه‌مشلر ويالكز بر يوزنده ياشايان قبيله‌لره اسم وبرمكله اكتفا ايلهمشلردر . ايشته بونك ايچوندركه تورکلرده اوتهدن برى وطن وحتى قوميت حسى آز اولوب بوحس برينه دين حسى قائم اولمشدر . دنيانك ايلك سكنه‌سنده بولهله برحس اولمسيده پك طبيعيدر ، چونكه آنجق بوصورتله بشريت توسع ايلهيه بيلمش وتعالبات تمكن اولهبيلمشدر . بر والده جوجوقلرينه اجنبى نظريله باقامازكن وبلكه‌جوجوقلر ايچون‌واجدادلرنى بوتونه‌رق يكديكرينه رقيب وياد شمن اولهبيلرلر.

ايكنجى سبب اولان كوچه‌لكه كلنجه، بوده تورکلرك دنيانك سكنهٔ اوليه‌سى اولديغى اثبات ايدر ، چونكه ايلك ساكنلر بعضاً وطن اولنديغى اوزره مغارالرده ثابت برحيات سورمش اولمايوب بلكه بعضى قوشلر كبى يازين مرتفع وسرين اولان محللرده ، طاغ ويايلالرده ، وقيشين منحط وصيجاق اولان وادىلرده وبرلرده ، و اكثريت ايله اورمانلرده ، اغاجلرك بيوه‌لرى و يتشديردكلرى حيواناتك حاصلاتى ايله بسلهديرك ، الآن بوروك تورکلرده ، بدوى عربلرده ، كوردلرده دوام ايتمكده اولان كوچه‌لك حالنده ياشامشلردر . بعضاً كوچه‌لرك (يازاق محل) معناسنه اولان (ياياق) ويا (ياپلا) لرى ايله (قيشلق محل) ايله معناسنه اولان (قيشلاق)ويا(قيشلا) لرى آراسنده اوقدر اوزون مسافهلر بولنوركه بوصورتله جان دائما سيار بر حالده ياشايان اقوام وقبائلده كندى اسكانلرينه مخصوص اولنى اوزره بر محل ووطن تعيين وتسميه ايلمكه لزوم كورلز. عينيله اسكى تورکلرك وطنى بر يوزى وبوتون دنيايدى. بوايضاحات ايله اسكى تورکلرك تريبه اتيورز ، بلكه بشريتك ايلك دورندن بحث ايدييورز .علوم طبيعيه‌ده بودوره(طاش دورى)l'âge de pierre تسميه اولنديغى كى تاريخده دخى (كوچه‌لك دورى) تسميه اولنمه پك موافق اولور .

متفاعد اركان حربيه فريقى

اكور

فرانسه‌ده ذهنيت

[فرانسه‌نك اسكى روس حكومتى نصل طانيديغنه وچاريزمك نه‌قدر ملوث بر صورتده اجراى حكم ايتش اولديغنه دائر (تان) غزتهسنك مخابرى [شارل ريوه] نك پك يكى انتشار ايدن (سوك رومانوف) نام اثر مهمنه يازديغى مقدمه‌يى ترجمه ايدييورز .

« ده موقراسينك اك يوك قصورلرندن بريسى الحق
« اجنبى محلكلره حقنده‌كى جهالتيدر »
شامل ريده

١٩١٧ سنه‌سى مارتندن اول، روسيه حقنده سويله‌نجك شيلرك كافه‌سى يتيش ظن اولنيوردى. بر ماهيت تدريسيه‌يى حائز اولوب اساسات اقتصاديه‌يه دائر يكرى سنه‌دنبرى انتشار ايدن آثاردن طوتيكزده بازمك مهم جرائد بوميه‌سنده فاصله‌لى بر صورتده بر بولان مقالات و مهيج

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir

21 Rebiülevvel 1336 5 Kanun-ı Sanî 1918 Numero: 49 - 18

Turan'ı ne Keyhüsrev, ne Dara, ne Büyük İskender, ne Romalılar ve ne de Başka Bir Fatih Fethedebilmiştir

Türklerin en celi ve en fıtri olan alamet-i farika-ı milliyesi cengâverliktir. Hususuyla ezmine-i kadimede bu haslet-i kavmiye daha kati bir surette mütecellî idi. Beşeriyeti terkip eden ve "beyaz", "sarı" ve "kara" sıfatlarıyla yekdiğerinden tefrik olunan üç ırk-ı aslîden ırk-ı ebyazın en büyük ve en kadim bir şubesi ve ulusu Türkler olduğuna hiç şüphe yoktur ve Türklüğü diğer şubelerden tefrik eden başlıca nişane cengâverliktir. Biz ırk-ı ebyaza mensup olan şubâtı ancak mehd-i beşeriyet olan Asya kıtasında yekdiğeriyle mukayese edebiliriz, çünkü bilahare Asya akvam-ı muhtelifesi birbiriyle az veya çok tasallüp eyleyerek Avrupa sekene-i haşresini vücuda getirmiştir.

Burada ırk-ı asfere mensup olan ve Türkler ile ırken hiçbir münasebeti olmayan Çinlilerden bahis bile etmeksizin ırk-ı ebyazın şubât-ı muhtelifesini başlıca dört kola ve ulusa tefrik edebiliriz ki bunlar da: Türkler, Araplar, Acemler ve Hintlilerdir. Tasfifüssene dahi bu suretle taksim-i insilali teyit eder. Hâlbuki Araplar vatan-ı aslîleri cihetiyle Türklerden uzak düşmüş oldukları için şubâtın mukayesesinde yalnız Türkler ile Acemleri ve Hintlileri kale almak icap eder ki bu da lisan cihetiyle değil, belki ahlak-ı milliye nokta-ı nazarından mümkün olabilir, çün-

kü bade izah olunacağı üzere lisan meselesi teşhis-i milliyette bir delil-i kati olamaz.

İmdi Türkler ile Acem ve Hintlileri birbirinden suret-i mutlakada olmak üzere vehleten cengâverlik hususu tefrik eder, çünkü Eski Türkler en kadim zamandan beri Acemistan ile Hindistan'ı taht-ı tahakkümlerine almış oldukları hâlde Turan'ı hiçbir kavim zapt ve teshir edememiştir. Hatta bugüne gelinceye kadar Hindistan'da Türk hükûmatı asar ve bakayası mevcut olduğu gibi İran'da ise hâlâ icra-yı hükûmet eden bir Türk sülalesidir. Bundan maada İran'ın tarih-i kadimi tamik olunacak olur ise buralarda tesis-i hükûmet eylemiş olan Medler, Farslar ve Partlar gibi başlıca akvamın asılları İran'ın şimalinden ve Turan'dan gelmiş Türkler olduğu görülür.

Bu hakikati daha ziyade teyit için Kadim Yunanî, Rumî ve bazı Efrencî müelliflerin asarından iktibas eylediğimiz mevadı bervech-i zir dercediyor:

İkinci asr-ı miladî müverrihlerinden olan Romalı Jüstin[23] Skitlerin kadimce Mısrîlere rakip çıkarak dünyanın en kadim sekenesi olduklarını iddia ettiklerini ve bütün Asya kıtasını Asurîler zamanından evvel haraçgüzar eylediklerini beyan eder.

Poise, *Kamus-ı Alâm*ında der ki: "Keyhüsrev, Dara, İskender gibi en büyük fatihler Skitleri ram ve mağlup edememişlerdir."

Dara, kablelmilat 513 tarihinde Avrupa Skitlerine karşı açtığı bir seferde yediyüz bin kişilik ordusu seksen bine tenezzül eylemiş ve Karadeniz'in şimalinde büyük bir hezimete duçar olmuştur.

Keyhüsrev atide tafsilatı beyan olunacağı üzere Asya'da Bahr-ı Hazar'ın şarkında Mavera-yı Nehir'de sakin

[23] Anifen izah olunduğu üzere Yunanîler "Türk" veya "Turanlı" kelimesi gibi "dağlı" demek olan "Çığıl", "Çığıt" veya "Çığatay" kelimesini "Skit" tarzında telaffuz ve istimal eylemişlerdir ki asıl kelime "Çığ"tır.

Masacet nam Skitler ile ettiği bir muharebede mağluben vefat etmiştir.

İskender'e gelince Skitler bu cihangirin Zopiriyen nam kumandanın taht-ı idaresinde bulunan bir ordusunu kâmilen mahvetmişlerdir. Gerçi Sikender Turan'ı feth eylemek niyetiyle bizzat Seyhun'un yukarı kısmı üzerinde evvel zaman Acem ülkesi hududuna kadar giderek burada bir Skit kuvvetini ricata mecbur eylemiş ise de çok kuvvete karşı ricat eylemek Skitlerin âdeti olduğu tarihçe malum olduğuna nazaran hudut üzerinde olan bu muharebe adi bir vaka-ı harbiyeden ibaret olup hakikat-i hâlde İskender buradan ileriye gitmeye cesaret edemeyerek ve Turan'ı fetihten vazgeçerek Hindistan'ı feth eylemek üzere hemen geriye avdet eylemiştir. Zaten İskender Turan hududuna kadar harben vasıl olmayıp bilakis Acem hükûmet memurları tarafından istikbal olunarak ilerlemiş ve hatta esna-yı seferde Bâḫtir valisi Oḳsartes'in kerimesi Roḳsan ile izdivaç eylemiştir [Strabon Kitap 2 Sayfa 439].

Strabon der ki: "Irḳların memleketi ile [yani Bahr-ı Hazar'ın cenubu ile] Soġd hıttası arasında bulunan bilcümle memalik malumdur, çünkü buralarını Acemler ve bade Makedonyalılar yani İskender ile gelmiş olan Yunanîler ve en sonra (Partlar) görmüşlerdir. Fakat bundan öteleri ve yukarıları [yani Mavera-yı Nehir] meçhuldür, çünkü hiçbir ordunun şimdiye kadar bu havaliye ayak bastığı işitilmemiştir." [Kitap 2 Sayfa 441].

Romalılara gelince bütün Sit akvamının Roma İmparatorluğu'nun haricinde iskân ettiklerini Strabon zikreder [Kitap 3 Sayfa 494].

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

تاریخ تأسیسی
۲۱ ربیع اول ۱۳۳۶

نومرو : ۱۸ ۴۹
۵ کانون ثانی ۱۹۱۸

مندرجات

۱	احوال اخلاق . . . مناسبدن نشر ، استقبالدن تباعد . . . جلال نوری
۲	خویله رجمال . . . . . رضا توفیق بك
۳	طوغیو سه‌ای هایوی وداعت . . . . . امینه سیه خانم افندی
٤	تورکلرك منشأنه دائر . . . . . متقاعد اولور بلشا
٥	کشفیات . . . . . ا . س
٦	هفته‌لق . . . . . هیئت تحریره

محل اداره‌سی : باب عالی جاده‌سنده ۷۱ نومرولو دائره مخصوصه‌در .

تلفون نومره‌سی : استانبول ۱۷۸۵

برنسخه‌سی ۲ غروشدر

بدل اشتراك : سه‌لکی بر . اللی آلتی یادم لیرای عثمانیه

(آلی) مطبعه‌سی
۱۳۳٤

کوره‌یه‌له‌جك . . حالبوکه موقوف ـ قرائنله و هواسزلقه رغماً ـ (یکی خاقانه عائد) کنج قیزلرك طلعان قهقهه‌لرینی و حشمتدار اکابرلرینی کندی اینلری آرمسنده هپ ایشیدوب سیر ایده‌یله‌جك . بوخنکار قضی دیدیکی (محبس) مطلقا معنوی بر اشکنجه محلی اولق دوشونجه‌سیله یاپیلمشدر .

امین سمیع

مابعدی وار

تورکلرك منشأنه دائر

تورانی نه کیخسرو ، نه داریوش . نه بویوك اسکندر ، نه رومالیلر و نه‌ده باشقه بر فاتح فتح ایده‌بیلمشدر

تورکلرك اك جلی واك قطری اولان علامت‌فارقه ملیه‌سی (جنکاورلك) در . خصوصیله ازمنهٔ قدیمه‌ده یوکسك قومیه داها قطعی برصورتده منجلی اولور ایدی . بترینی ترکیب ایدن و (یاغی) ، (ساری) و (قاره) صفتلرینه یکدیکرندن طریق اولوغلق اوچ طرق اصلیدن طرق ایچنك اك بویوك و اك قدیم بر شعبه‌سی و اولوسی تورکلر اولدیغنه هیچ شبهه یوقدر وتورکلکی دیکر شعبه‌لردن طرقی ایدن باشلیجه نشانه جنکاورلکدر . بر طرق ایچنه منسوب اولان شعبانی آنچق مهد بنیت اولان آسیا قطعه‌سنده یکدیکریله مقایسه ایده‌بیلیرز . چونکه بالآخره آسیا اقوام مختلفه‌سی برربطه آز ویا چوق نصاب ایله‌یرك اوزره‌یا سکنهٔ حاضره‌سی وجوده کتیرمشدر .

بوراده طرق اصفره منسوب اولان وتورکلر ایله طرقاً هیچ بر مناسبی اولمایان جینلیلردن تحت بیله ایکنجیسی طرق ایچنك شعبات مختلفه‌سی یانیجه دورت‌قوله واولوسه تقرق ایده‌بیلیرکه بولردن تورکلر ، عربلر ، مجارلر و هندلیلردر . تصنیف السنه دنی بوصورتله قسمیه انطباق تأیید ایدر . حالبوکه عربلر وطن اصلیلری جهتیله تورکلردن اوزاق دوشمش اولدقلری ایچون شعبات مقایسه‌سنده بالکز تورکلر ایله مجارلری وهندلیلری قاله آلقی انجاب ایدرکه بوده لسان جهتیله دکل ، بلکه اخلاق ملیه نقطهٔ نظرندن ممکن اولدیغی قدر اصباح اولنه‌جغی اوزره لسان مسئله‌سی تخصیص مدینده بر دلیل قاطع اولمیاز .

اتحدی تورکلر ایله مجر و هندلیلری برلشدیرن صورت مطالعه‌ده اولنی اوزره وهلهٔ (جنکاورلك) خصوصی طرقی ایدی ، چونکه اسکی تورکلرك اك قدیم زمانلرن بری مجستان ایله هندستان تحت تحکملرینه آلمش اولدقلری حالده تورانی هیچ بر قوم ضبط ونسخیر ایده‌مه‌مشدر . عین یوکسك کلجه‌یه قدر هندستانده تورك حکومتلی آثار وعلایمی موجود اولدیغی کی ایرانده‌ایسه حالا اجرای حکومت ایدن بر تورك سلاله‌سیدر . بوندن ماعدا ایرانك ترزیح قدیمی تعمیق اولنه‌جق اولور ایسه مزالرده تأسیس حکومت ایله‌مش اولان مملو ، مؤسلر وپارتلر کی باشلیجه اقوامك اصلیری ایرانك نهالندن و تورانلدن کلش تورکلر اولدیغی کورولور .

بو حقیقی داها زیاده تأیید ایچون قدیم یونانی ، رومی وبعض اخر کی مؤلفلرك آثارندن اقتباس ایله‌دیکمز موادی بروجه‌زیر درج ایدیورز :

(یکنجی عصر میلادی هون طرفندن اولان زوال (زوسك) [۱] (سکیتلر) ك ساحه سیاسیه و نفوذی دنیانك اك قدیم سکنه‌سی اولدقلرینی ادعا ایتمکلرینی و یونان کتبه لرینك زمانمزه قدر اول خرکندار ایلدکلرینی بیان ایدر .

(هریه) قاموس اعلامنده دیرکه : « کیخسرو ، دارا ، اسکندر کی اك بویوك فاتحلر سکیتلری رام و مغلوب ایلدیمه مشلردر . »

(دارا) قبل المیلاد ۵۱۳ تاریخنده اوروپا سکیتلرینه قارشی آچدیغی بر سفرده یدیوز بیك کیشك اوردوسی سکسان بیك نفوس ایله مش و قارمه‌کارمك شائعه بویوك بر مزیته دوچار اولمشدر . کیخسرو آتیده تفصیلاتی بیان اولنه جغی اوزره آسیاده بحر خزرك شرقنده ماوراءالنهره ساکن (ماساجت) نام سکیتلر ایله اعتدیکی بر محاربه‌ده مغلوباً وفات ایتمشدر .

اسکندره کلنجه سکیتلر بو جهانکیرك (زوپیریه) نام قوماندانك تحت اداره‌سنده یونانلر برادروسی کاملاً محو ایتمشلردر . گرچه اسکندر تورانی فتح ایلدمك جنبه بالذات سیموتك یونانلری قسی اوزرنده اول زمان بحر اوکسس حدودینه قدر گیدمرك بورادە بر سکیت قوتی رجعته مجبور ایلدمش ایسه‌ده چوق قوته قارشی رجعت ایلدمك سکیتلرك عادتی اولدیغی تاریخچه معلوم اولدیغنه نظراً حدود اوزرنده اولانلر بو محاربه عادی بر وقعهٔ حربیه‌دن عبارت اولوب خیلی حالده اسکندر پرداختن الزیه کتنکه جسارت ایده‌مه‌یرك و تورانی فتحدن واز گچه‌رك هندستانی فتح ایلدمك اوزره میان گریه عودت ایلدمشدر . ذاتاً اسکندر تورانی حدودینه قدر حرباً واصل اولایوب بالعکس بحر حکومت مأمورلری طرفندن استقبال اولنه‌رق الیرلرینی وحتی اثنای سفرده باختروالیسی (اوفارتس)ك کریه‌سی (روکسان) ایله ازدواج ایلدمشدر [ستراپون کتاب ۲ صحیفه ۴۲۹] .

(ستراپون) دیرکه (ارطلر) ك ممکنی ایله [یعنی بحر خزرك جنوبی ایله] (سعد) خلقنی آراستده یونانلر بالجمله ممالك معلومدر . چونکه یونانلرلی محلر و بلده ماکه‌دونیالیلر یعنی اسکندر ایله گلنلر اولانلر یونانیلر و اك صوکره (پارتلر) گورمشلردر . قط بولمدن اونلرلی و یونانلرلی [یعنی ماوراءالنهرلر] بحث ایدرلر . چونکه هیچ بر ازدوقك شمه‌سیه قدر بو حوالیه آیاق باصمدیغی ایشیدیلمه مشدر [کتاب ۲ صحیفه ۴۴۱] .

رومالیلره کلنجه یونان سیت اقوامنك روما ایمپراطورلغنك خارجنده امکان استکبارینی ستراپون ذکر ایدر [کتاب ۲ صحیفه ۴۹۴] . متعاقب ارکان حربیه عربی

اثبور

---

[۱] آنفاً ایضاح اولندیغی اوزره یونانیلر (تورك) وبا (تورانی) گلمسی کی (طاغلی) دیمك اولان (جبلی) ، (جبیت) وبا (جیناتای) گلمسی (سکیت) طرزنده تلفظ و استعمال ایلدمشلردرکه اصل گله (جبغ) در .

کشفیات واختراعات محاربه‌سی

ابنای بشری یوغوشنده سوق ایدن عامل ، منفعت اقتصادیه‌در . تاریخله ثابت اولان بو حقیقت برده شو جهتی علاوه ایتك لازمدرکه حرب حاضرده حیات سیاسیه‌لری مدافعه ایچون سلاحه صاریلمش اولانلر دول مرکزیه ، استقلال اقتصادیلرینك شرائط اساسیه‌سی وضع وتأمین مقصدیله یارپشمش

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 2

Sene: 2	28 Rebiülevvel 1336	Cuma Ertesi	12 Kanun-ı Sanî 1918	Numero 50 - 19

Mavera-yı Nehir'de Türk Kraliçesi Tomiris ile Keyhüsrev'in Muharebesi

'Erodot tarafından hikâye olunan bu vaka-ı tarihiye Skitlerin[24] safvet-i kalp, metanet ve ahlakını layıkıyla irae ettiğinden mümkün mertebe tamamıyla ve aynıyla dercini mukteza gördük. Şöyle ki: "Keyhüsrev Asurîleri taht-ı inkıyada aldıktan sonra Masacetleri[25] dahi daire-i tahakkümüne ithal etmek istedi. Kesret ve cengâverlikleriyle meşhur olan bu kavim Bahr-ı Hazar'ın şarkında ve Araks[26] Nehri'nin öte tarafında sakindirler. Mezkûr denizin şarkında cesim bir ova vardır ki göz ile nihayeti görülemez. Keyhüsrev bu sahrada sakin olan Masacetler ile harp etmeyi tasmim eyledi." [Madde 204].

"O hengâmede Masacetlerin hükümdarı zevci vefat etmiş olan Tomiris[27] namında bir kadın idi. Keyhüsrev müşarünileyhanın yed-i izdivacını talep eder. Fakat Tomi-

---

[24] Bâlâda izah olunduğu üzere Kadim Yunanîler "Türk" veya "Turanlı" kelimesi gibi "dağlı" demek olan "Çığıl", "Çığıt" veya "Çığatay" kelimesini "Skit" tarzında telaffuz ve istimal eylemişlerdir.

[25] Zirde görüleceği üzere (Cetler).

[26] Bu nehirden murat "Oksus" yani Ceyhun Nehri'dir.

[27] Bu kelimenin nihayetindeki "is" lafz-ı Yunanîsi hazfolundukta bakî kalan "Tomir" kelimesi "temir", "demir", "tèmür" veya "tömür" demektir.

ris bu tekliften maksat ne olduğunu anlayarak muvafakat etmez. Keyhüsrev bu suretle hilesinin faidemend olamadığını görünce izhar-ı mafizzamir ile Masacetlerin üzerine yürümek üzere ordusuyla Araḳs Nehri'ne müteveccihen hareket eder. Nehre vasıl oldukta suyun üzerine bir köprü inşa ve esna-yı mürurda askerini muhafaza için sabih kuleler tertip ettirmeye başlar." [Madde 205].

"Keyhüsrev bu işleriyle meşgul iken Tomiris kendisine bir sefir göndererek dedirtir ki: "Ey Medlerin padişahı! Şu meşgul olduğun tedarikat ve istihzarat-ı müstacelekten vazgeç, çünkü bunların kendi hakkında hayırlı olup olmayacağını bilemezsin. Sözümü dinle de kendi mülkünde hükümran olmakla iktifa ve bizi dahi mamelekimize sahip olmaya müsaade et. Fakat bil ki bu nasihatı dinlemek istemez ve terk-i hâl-i huzur ile behemehâl meydan-ı mübarezede Masacetler ile ölçüşmeyi arzu edersen: Öyle olsun. Bu hâlde ne için bilalüzum kendini yoruyorsun? Biz üç günlük bir mesafe geri çekiliriz; bu esnada sen bilamani suyu geçer ve arazime dâhil olursun. Veyahut bizi, kendi arazinde kabul etmeyi tercih eder isen, sen aynı bir mesafe geri çekilir ve bizi beklersin."

"Keyhüsrev Tomiris'in elçisini dinledikten sonra seramedanını cemederek bir meclis-i meşveret akdeder ve herkesin reyini sorar. Ekseriyet-i ârâ suyu geçmeyip düşmanı beklemeyi muvafık görür. Fakat Keyhüsreve evvelce esir düşmüş olan Lidya hükümdarı Ḳrazus mecliste hazır bulunduğundan müşarünileyh aksi fikirde bulunup suyu geçmemek bir kadından korkmak demek olduğunu ve belki suyu geçtikten sonra bir huda-ı harbiye olmak üzere geceleyin ordugâhta bir miktar asker fakat külli yiyecek atime ve içecek şarap terk eyleyerek askerin kısm-ı küllisiyle suya doğru geriye çekilmek ve safderun Masacetler kolaylıkla ordugâhı zapteyledikten yemeye ve içmeye dalarak mest olacaklarından geceleyin kısm-ı külli ile avdet

ederek düşmanı bağteten hâl-i bihuşîde basmak ve cümlesini telef eylemek daha kolay olduğunu beyan eder. Keyhüsrev bu fikri tasvip eyler ve nehri geçeceğini Tomirisin sefirine söyler." [Madde 205 ve 206].

"Vaadine sadık olan kraliçe geriye çekilir. O vakit Keyhüsrev, Ḳambiz nam oğluyla Ḳrazus'u muhteremen pay-i tahtına yollar ve bade nehri ordusuyla mürur eder." [Madde 207].

"Keyhüsrev nehri geçerek Masacetlerin arazisinde geçirdiği ilk gece dâî-i intibah bir rüya görür. Uykusunda maiyetî erkânından Güştâsb'ın büyük oğlunu görür ki omuzlarında peyda olan iki kanattan biri Asya'yı diğeri Avrupa'yı sayedar ediyor idi. Filvaki Güştâsb'ın birkaç erkek evladı olup bunların en büyüğü Dârâ isminde ve o vakit yirmi yaşında idi. Keyhüsrev bu rüyadan vasıl olduğu diyarda terk-i hayat ederek taç ve tahtının bir gün Dârâ'ya intikal edeceğini bir ilham-ı asmanî olmak üzere istidlal edeceğine bu delikanlının kendi saltanatına göz dikerek aleyhinde ika-yı mefsedet eylemekte olduğuna zahip olup Güştâsb'ı nezdine celp, gördüğü rüyayı hikâye ve havf ve endişesini tefhim eder. Güştâsb hükümdarı temin eyledikten sonra kendisinin avdetine kadar büyük oğlunu taht-ı nazarat ve tarassutta bulundurmak üzere pay-i tahtına avdet eder." [Madde 209, 210].

"Keyhüsrev nehirden bir konak mesafe ilerledikten sonra Ḳrazus'un dediği gibi ordugâhında bir miktar asker bırakarak askerinin kısm-ı küllisiyle suya doğru geriye çekilir. Bunun üzerine Masacetler kuvvetlerinin yalnız bir sülüsü ile görünürler ve Acemlerin kuvve-i hazırasını kolaylıkla mağlup ve ordugâhlarını zaptederler ve burada ganaim-i vefire, atime ve meşrubat-ı nefiseyi görünce neşe-i zaferle teyakkuz ve ihtiyatı elden bırakarak ayş u işrete koyulurlar. Dârâ ise geceleyin kısm-ı küllisiyle Masacetleri nagehan basarak bunların bir kısmını hab-ı mestide telef

ve mütebaki kısmını da esir eder. Bunlar meyanında Tomiris'in oğlu ve Masacetlerin cenerali Sparġapises[28] dahi bulunur." [Madde 211].

"Tomiris askerinin hezimetinden ve oğlunun duçar olduğu felaketten haberdar olunca Keyhüsreve bir sefir göndererek şu sözleri söylettirir: "Ey insan kanına kanmak bilmez olan Keyhüsrev! Çaldığın galebeden dolayı mağrur olma! Sen yiğitlik ile değil, belki desise ve hamrın yardımıyla bizi gafil bularak bastın ve oğlumu esir aldın. Şimdi bu son ihtarımı kendi menfaatin namına olsun dinle: Oğlumu bana teslim et ve ordumun sülüsünü mahvetmekle iktifa eyleyerek kendi memalikine dön. Eğer bu son teklifimi kabul etmez isen, Masacetlerin tanrısı olan güneşe yemin ederim ki insan kanına her ne kadar susamış olur isen ol, ben seni yine kandırırım." [Madde 212].

"Keyhüsrev hiçbir cevap vermez. Bu aralık Tomiris'in oğlu hâl-i mestîden bidar olup giriftar olduğu girdab-ı felaketi görünce bağlarının çözülmesini Keyhüsrev'den rica ve bu müsaadeyi istihsal eder. Fakat kolları boş kalır kalmaz hemen kendini vurarak bulunduğu şu hâl-i hacaletten nefsini tahlis eder." [Madde 213].

"Tomiris bu hâle vakıf olunca bütün askerini cemederek Keyhüsrev'in üzerine yürür. Aralarında vuku bulan müsademe, benim fikrimce, şimdiye kadar barbarlar arasında olan muharebatın en şiddetlisidir. Bu maarikenin suret-i cereyanını tahkik eylediğim veçhle tarif edeyim:

Evvelen tarafeyn uzaktan ok ile harp ve cidale başlarlar. Oklar sarf olunduktan sonra muharipler kılıç ve kamalarını çekerek birbirinin üzerlerine atılırlar. Hiçbir taraf yüz çevirmeksizin mukatele birçok zaman devam eder ve nihayet Masacetler galib gelirler. Bu muharebede Acem ordusunun kısm-ı azamı mahv ve Keyhüsrev telef olur.

[28] "Sparġa" veyahut "Sparġap" Türkçe bir alem olabilir.

Tomiris evvelce ettiği yemini yerine getirmek için maktuller meyanında Keyhüsrev'in lâşesini buldurup başını insan kanıyla dolu bir tulumun içine sokturarak der ki: "Ben sağ ve galip olarak seni böyle hak-ı mezellette maktul ve mağlup görüyor isem de bu beni denaetkârane bir desisenle mahvettiğin sevgili oğlumun zıyaından beni müteselli edemez. Ey Keyhüsrev şimdi memnun ol! Vaadimi ifa ederek işte seni insan kanına kandırıyorum." [Madde 214]

Gerçi (Ksenofon) eserinde Keyhüsrev'in pay-i tahtında hâl-i tabiide olarak vefat ettiğini yazmış ise de müverrihin-i saire-i Yunanîye ve Efrencîye hükümdar-ı mezkûrun 'Erodot'un yazdığı gibi meydan-ı muharebede maktulen vefat ettiğini kabul etmişlerdir.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۲۸ ربیع‌الاول ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۱۲ کانون‌ثانی ۱۹۱۸ نومرو ۱۹ — ۵۰

فردوسینك (زنده کردم) دیمسندنده. آکلاشیلیور که ایرانك مرده ویا خوابیده ادبیاتی واوزاعش .

عربلر ایرانی ضبط ایتدکلری زمان ، قرآن عظیم الشانلرینی بشقه یرطاقه متاع اشمازمده مالك ایدیلر. وبونلرله بك زیاده افتخار ایدرلردی . فقط کرك کلام قدیم ، کرك اشعار حدیثه مجمك روح اصلیسنی تماملیه تمثیر ایده‌مدی . تمثیر ایتمك شویله طورسون ، طویرغاقك فاتح ومالکی ، اخلاق وعوائدك مغلوب ومملوکی اولیوردی . اکا مبرهن ایرانك دیده‌لری ، خلفای عباسیه‌یه عیناً انتقال ایتمشدی . آرتق دجله شهرینك طالعه‌لری ، ملوك ایرانك مدائن بلده‌سنده‌کی سرایلرندن عکس ایدن های وهوی اذواق ، عباسیلرك اوج ، دورت ساعت‌قدر داها شمدیه وجوده کتیردکلری بغداد شهرینی احتشامندن طولایرق ، بحر عمانه و عمان زمانه دوکیوردی .

شمرای جاهلیه وامویه‌نك حماسیاتی مفاخره آمیخه‌دار ، نظرب اوزره ، خیالرله مشحون وخرش ، شهوتناك ، وقعان ومرقص پرشعر قائم اولمشدی . غالب اولان عرب ، مغلوبنك کوکسی کندی دیرینك و بوغازی قیلجنك آلتنده چیرپینرکن بیله ، مجمك اسیر مأثری اولیوردی . و بونك یوبله اولدیغندن ـ زوالی نشوهٔ غالیت !... ـ او بی خبردی .

[مابعدی وار]

سلیمان نظیف

تورکلرك منشأنه دائر

ماورای نهرده تورك قرالیچه‌سی (تومیریس) ایله کیخسروك محاربه‌سی

(٥٣٠) طرفندن حکایه اولونان بو وقعهٔ تاریخیه (سکیتلر) ك [١] صفوت قلب، متانت واخلاقی لاقیدانه ارائه ایتدیکندن ممکن مرتبه تمامیله وعیقله درجی مقتضی کوردك . شویله که : « کیخسرو آمودریای تحت انقیاده آلدقدن صوکره (ماساجه‌تل) ی [٢] دخی داثرهٔ تمکنه ادخال ایتك ایسته‌دی. کذلك وجنکاورلکلریله مشهور اولان بوقوم محرخوزلك شرقنده و(آرافس) [٣] نهرینك اوته طرفنده ساکندرلر . مذکور ده‌کزلك شرقنده جسیم براوووه واردرکه کوز ایله نهایتی کورلهمز . کیخسرو بوصحراده ساکن اولان (ماساجتلر) ایله حرب ایتمکی تصمیم ایله‌دی . » [ماده ٢٠٤]

« اوهکامه ماساجتلرك حکمداری زوجی وفات ایتمش اولان (تومیریس) [٤] نامنده یرقادین

---

[١] بالاده ایضاح اولندیغی اوزره قدیم یونانیلر (تورك) ویا (تورانلی) کلمه‌سی کبی (طاغلی) دیمك اولان (جیغیل)، (جیغیت) ویا (چیغاتای) کلمه‌سی (سکیت) طرزنده تلفظ واستعمال ایله مشارالیه‌در.

[٢] زیرده کورلهجکی اوزره (جه‌تلر) .

[٣] بونهردن مراد (اوکسوس) یعنی جیحون نهریدر .

[٤] بوکلمه‌نك نهایتنده‌کی (ایس) لفظ یونانیه حذف اولندقدن باق قالان (تومیر) کلمه‌سی (تهمیر) ، (دهمیر) ، (تیمور) ویا (تموموز) دیمکدر .

ایدی . کیخسرو مشارالیهانك بر ازدواجی طلب ایدر . فقط (تومیریس) بوتکلیفدن مقصد نه اولدیغی اکلایه‌رق مواقعت ایتمز . کیخسرو بوصورتله حیله‌سنك فائده‌مند اولمه‌دیغنی کوریجه اظهار مافی‌الضمیر ایله ماساجترك اوزرینه یورومك اوزره اردوسیله آرالرس نهرینه متوجهاً حرکت ایدر . نهره واصل اولدقده صویك اوزرینه برکوپری انشا واثنای مروردە عسکرینی محافظه ایچون سایع قولاول ترتیب ایتدیرمکه باشلار . » [ماده ۲۰۵]

« کیخسرو بوایشلرایله مشغول ایکن (تومیریس) کندیسنه برسفیر کوندەرەرك دەدیرتکه : « ای مدرك پادشاهی ! شومشغول اولدیغك تدارکات واستحضارات مستجله‌کدن واز کچ ، چونکه بونلرك کندی حسکده خیلی‌اولوب اولایه‌جغی بیلمزسك . سوزمی دیکله‌دە کندی ملککده حکمران اولدقله اکتفا و بزی دخی ماملکمزه صاحب اولمغه مساعده ایت . فقط بلکه بوطریقی دیکله‌مك ایسته‌مز وترك حال حضور ایله بیهمحال میدان مبارزه‌ده ماساجتلر ایله اولچوشمکی آرزو ایدرسك : اولهٔ اولسون . بوحالده نه ایچون بلا لزوم کندکی بورو بورسك ؟ بز اوچ کونلك بر مسافه کری چکیلیرز ، بو اثناده سن بلامانع صویی کچر واراضیمه داخل اولورسك . ویاخود بزی ، کندی اراضی‌کده قبول ایتمکی ترجیح ایدر ایسه‌ك ، سن عینی برمسافه کری چکیلر وبزی بکلرسك . »

« کیخسرو تومیریسك ایلچیسنی دیکله‌دکدن صکره سرآمدانی جمع‌ایدەرك برمجلس مشورت عقد ایدر وهرکسك رأینی صورار . اکثریت آرا صویی کچه‌یوب دشمنی بکلمکی موافق کورور . فقط کیخسرو اولهٔ اسیر دوشمش اولان (لیدیا) حکمداری (قرەزوس) مجلسده حاضر بولندیغندن مشارالیه عکسی فکرده بولونوب صویی کچه‌مك بر قادیندن قورقق دیمك اولدیغی وبکه صویی کچدکدن صوکره برحصهٔ حربیه اولق اوزره کچه‌لین اردوکاهنده بر مقدار عسکر قطع کلی بیه‌جك اطمه واپچه‌جك شراب ترك ایله‌یه‌رك عسکرك قسم کلیسایه صوبه طوغری کری‌یه چکملك وصاقدرون ماساجتلر قولایلقله اردوکاهی ضبط ایله‌دکدن صکره ایچمکه داله‌رق مست اولدقلرندن کیچه‌لین قسم کلی ایله عودت ایده‌رك دشمنی بغتةً حال بیهوشیده یاصمق وجهایله تلف‌ایله‌مك داها قولایلی‌اولدیغنی بیان ایدر . کیخسرو بوفکری تصویب ایلر ونهری کچمکدن تومیریسك سفیرینه سویلر . » [ماده ۲۰۵ و ۲۰۶] .

« وعدینه صادق اولان قرالیچه کری‌یه چکیلر . اولوقت کیخسرو (قامیز) نام اوغلیله (قرەزوس) ی محترماً پایتخته یولالار وبعده نهری اردوسیله مرور ایدر . » [ماده ۲۰۷]

« کیخسرو نهری کچه‌رك ماساجترك ارامیسنده کچردیکی ایلك کیچه دائماً اتخاذ برروڤیا کورور . اوبوسنده معبق ارکاندن (کشتاسب) ك بویوك اوغلی کورورکه اوموزلرنده پیدا اولان ایکی قنادن برى آسیایی دیکری آوروپایی سایه‌دار ایدیور ایدی . فی‌الواقع کشتاسبك برقاچ ارکك اولادی اولوب بونلرك اك بویوکی (دارا) اسمنده واولوقت یکرمی‌یاشنده ایدی. کیخسرو بورؤیادن واصل اولدیغی دیارده ترك حیات ایده‌رك تاج وتختنك برکون دارایه انتقال ایده‌جکنی برالهام آسمانی اولق اوزره استدلال ایده‌جکنه بودلی‌قانلینك کندی سلطنته کوز دیکه‌رك علیهنده ایقاع مفسده ایلمکده اولدیغنه ذاهب اولوب کشتاسبی نزدینه جلب ، کوردیکی رؤیانی حکایه وخوف واندیشه‌سنی تفهیم ایدر . کشتاسب حکمداری تأمین ایله‌دکدن صوکره کندیسنك عودتنه قدر بویوك اوغلی تحت نظارت وترصده بولندیرمق اوزره پایتخته عودت ایدر . » [ماده ۲۰۹ ، ۲۱۰]

« کیخسرو نهردن برقوناق مسافه ایلرولدکدن صوکره (قره زوس) ك دیدیکی کبی اوردوکاهنده

برمقدار عسکر براقه‌رق عسکرینك قسم کلیسله صوبه دوغری کری‌یه چکیلر . بونك اوزرینه ماساجتلر قوتلرینك یالکز برقاچ ایله کوروتولرك ومجموعاً قوة حاضره‌سی قولایلقله مغلوب واوردو کاهلرینی ضبط ایدرلر وبوراده غنائم وذیره، اطعمه ومشروبات نفیسه‌یی کورنجه نشئهٔ ظفره تیقظ واحتیاطی الدن براقه‌رق عیش وعشرته قویولورلر . دارا ایسه کیجه‌لین قسم کلیسله ماساجتلری نا کهان باصه‌رق بونلرك برقسمنی خواب مسقیده تلف ومتباقی قسمنی اسیر ایدر . بونلر میانده تومیریسك اوغلی وماساجتلرك جنرالی (سپارغاپیسس) [۱] دخی بولونور [ماده ۲۱۱] . »

« تومیریس عسکرینك هزیمتندن واوغلنك دوچار اولدیغی فلاکتدن خبردار اولنجه کیخسروبر سفیر کوندرمك شو سوزلری سویلته‌یرك : « ای انسان قانه غائق یلمز اولان کیخسرو ! چالدیغك غلبه‌دن طولایی مغرور اوله ! سن بیکیتلك ایله دکل ، بلکه حیله وخرك یارده‌یله بری غافل بولدرق یاصدك واوغلنی اسیر آلدك . شیمدی بو صوك اخطارمی کندی منفعتك نامنه اولسون دیه‌که : اوغلنی بکا تسلیم ایت واردومك ثلثی محو ایتمکه اکتفا ایله‌یرك کندی ممالکنکه دون . اکر بو صوك تکلیفی قبول ایتز ایسه‌ك ، ماساجتلرك تاکریی اولان کونشه یمین ایده‌رم‌که انسان قانه هرنه‌قدر صوصامش اولور ایسه‌ك اول ، بن سنی یینه قانه‌ردیرم . » [ماده ۲۱۲]

« کیخسرو هیچ بر جواب ویرمز . بو آرالق تومیریسك اوغلی حال مستیدن بیدار اولوب کرفتار اولدیغی فلاکتی کورنجه یاغلرینك چوزلمی کیخسرودن رجا وبو صاعده‌یی استحصال ایدر . فقط قولارینی بوش قالیه قالمز هان کندینی اورارق بولندیغی شو حال خجالتدن نفسی تخلیص ایدر . » [ماده ۲۱۳]

« تومیریس بوحاله واقف اولنجه بونون عسکرینجم ایده‌رك کیخسروك اوزرینه یورور . آرالرنده وقوعبولان معامله ، بم‌کریته ، شیمدیه قدر بارباراره آرامسنده اولان محاربانك اك شدتلیسیدر . بومعارکه‌نك صورت جریانی تحقیق ایله‌دیکم وجهله تعریف ایدیم :

اولاً طرفین اوزاقدن اوق ایله حرب وجداله باشلارلر . اوقلر صرف اولنه‌قدن صوکره محاربه قیلیچ وقالارینی چکه‌رك برینك اوزرلرینه آتیلیرلر . هیچ برطرف یوز چویرمکسزین مقاتله برجوق زمان دوام ایدر ونهایت ماساجتلر غالب کلیرلر . بوحاربه‌ده هم اوزدوسنك قسم اعظمی محو وکیخسرو تلف اولور . تومیریس اوچ ایتدیکی کیبی برینه کنیزمك ایچون مقتولی میانده کیخسروك لاشه‌سنی بولدیروب باشنی قانله طولو برطولومك ایچنه صوقدیردقدن صکره : « بن ساغم وغالب اولدم‌رق سنی بوله خاك مقلده مقتول ومغلوب کوروبور ایسه‌مده بو بنی دناشکارانه بردیسه کنه محو ایتدیکك سوکیلی اوغلنك ضیاعندن بنی متسلی ایده‌مز . أی کیخسرو شمدی ممنون اول ! وعدمی ایفا ایده‌رك ایشته سنی انسان قانه قانديريورم . » [ماده ۲۱٤]

کرچه (که‌نوفون) اثرنده کیخسروك یاغلنمه حال طبیعیه اولمه‌رق وفات ایتدیکنی یازمش ایسه‌ده مورخین سائره یونانیه وافرنجه حکمدار مذکورك (ثوودوت) ك یازدیغی کبی میدان محاربه‌ده مقتولاً وفات ایتدیکنی قبول ایتمکدرلر .

مشاعد ارکان حربیه فریقی

انور

---

[۱] (صپارغا) ویاخود (صپارغاب) تورکجه یرعم اوله‌بیلور .

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2	13 Rebiülahir 1336	Cuma Ertesi	26 Kanun-ı Sanî 1918	Numero 52 - 21

Cetler

Türk uruğuna yani ırkına mensup olan ulus ve kavimler meyanında en mühimlerinden biri de Cetlerdir. Bu isim Yunanîler zamanında şimalî Tuna havalisinde Cet ve daha şimalde Tire Cet, Volga Nehri'nin şimal-i garbîsinde Tisa Cet, Asya kıtasında Bahr-ı Hazar'ın şark taraflarında Masa Cet, zamanımızda Hindistan ile Tibet kıtalarında Cat veya Cet ve Çin müellifinin asarında Yet veya Yeta suretinde aynı bir Türk kavmini irae eder.

Hindistan'daki Catlar birkaç milyon nüfusa baliğ olarak kıta-ı mezkûrenin şimal-i garbî ve Pencab cihetlerinde sakindirler. Larus bu âdemleri Türk cinsine mensup oldukları hâlde Moğollar gibi burunları ufak olmadığına ve simaca onlara benzemediklerine taaccüp etmektedir.

Strabon'a Nazaran Cetler. – İster yani Tuna Nehri havalisi sekenesinin en kadim zamanlarından beri suret-i inkısamına nazaran ahali-i mezkûrenin Kara Deniz yani şark cihetinde bulunan kısmına Cet ve İster Nehri'nin menbaı ile Cermanya yani garp cihetinde sakin olan kısmına da Dak veya Daḳ namları verilmektedir." [Cilt 2 Sayfa 28].

"Yunanîlerin Traklar veya Traḳlar yani Rum Eli ahali-i kadimesi ile hemcins addettikleri Cetler esasen aynı cinse

mensup olan Misyenler ile beraber İster Nehri'nin tarafında sakin idiler." [Cilt 2 Sayfa 13].

"Cetler ile Daklar ve Traklar aynı lisanı tekellüm ederler." [Cilt 2 Sayfa 27, 29].

Cetlerin memaliki İster Nehri ile Cermanya beyninde imtidat eder ve en şimalde Tirecetler bulunur. [Cilt 1 Sayfa 153, 209; Cilt 2 Sayfa 4, 12, 29, 43].

Neslen Cet olan üdeba-yı Yunanîyeden Menander lisan-ı Yunanîde yazmış olduğu eserinde der ki: "Biz, Traklar, mevcut oldukça; hususuyla biz, Cetler, – çünkü ben cem ve aslım ile müftehirim – ....." [Cilt 2 Sayfa 16].

Cetler, Birebistas nam hükümdarlarının zamanında Romalıları telaşa düşürecek kadar kesb-i kuvvet ve miknet etmişler ve fakat müşarünileyhin maktulen vefatından sonra baş gösteren nifak yüzünden hükûmetlerine zaaf tarî olmakla Sezar Ogüst bu nifaktan bilistifade üzerlerine asker sevk ederek inhitatlarını mucip olmuştur. Vaktiyle harice ikiyüz bin kişi kuvvetinde ordu sevk eden bu kavim nihayetülemr Romalılara karşı kendini müdafaadan aciz kalmıştır.

Strabon Anadolu'da Çanak Kalesi ve kadim Truva cihetlerinde yaşamış olan Misiyen nam ahali-i kadimenin Tuna boyu ve Trakya'da sakin olmuş olan Misiyenlerden olduğunu ispat etmek için kendisinin zamanında Tunanın şimal cihetinden kalkarak Trakya'ya gelmiş olan elli bin Cete dahi bu nam verildiğini dermeyan ediyor [Cilt 2 Sayfa 27].

Larus'a Nazaran Cetler. – . Cetler Avrupa Skitlerindendir.[29] Birçok zaman Balkan Silsile-i Cibaliyle Tuna Nehri beyninde sakin olduktan sonra Kablelmilat 515 tarihinde Dârâ tarafından taht-ı inkıyada alınmışlar ve bade Keltler, Makedonyalılar ve Büyük İskender ile muharebe ederek

[29] Bâlâda bir tafsil-i beyan olunduğu üzere Kadim Yunanîler Türklere "Skit" namını verirler idi.

nihayet Tuna'nın şimaline geçmişler ve Daklara karışmışlardır. Sezar zamanında Cetlerin hükümdarı olan Barebistes bir devlet-i azime tesis eylemiş ise de vefatından sonra memalik inkısama uğramıştır. Romalılar ile muharebat-ı medideden sonra Cetlerin bir kısım memaliki Trajan tarafından zaptedilmiş ve fakat birtakım Cet kabileleri şimale doğru çekilerek Ġotlara karışmışlardır.

Dezübiri ve Başöle *Kamus-ı Alâm*'ına Nazaran Cetler. – "Cetler Avrupa Skitlerinden olup evvela Tuna Nehri'nin sağ sahili ile zamanımıza da Transilvanya, Bukovina, Ulahiye, Moldavya'da ve bade evailde "Cetler Sahrası" tesmiye olunan Besarabya'da sakin olmuşlardır. Anaḫarsis nam meşhur Skit filozof bu kavimdendir. Birinci Dârâ, Cetleri muvakkaten taht-ı itaate almış ve Büyük İskender onlar ile akd-ı ittifak eylemiştir. Birinci asr-ı miladîde Cetler Daklar ile birleşmişlerdir."

Strabon'a Nazaran Masacetler[30]. – "En kadim zamanlardan beri Bahr-ı Hazar'ın öte tarafında (yani şarkında) sakin olan Skitlere Masacet ve Sak [telaffuz-ı hakikisi] isimleri verilmektedir." [Cilt 2 Sayfa 419].

"Bahr-ı Hazar'dan sonra ilk tesadüf olunan Skitlere suret-i umumiyede "Day" namı verilir ise de bunların cihet-i şarkiyesinde bulunanlara bilhassa "Masacet" ve "Sak" derler. Bu havalide sakin olan diğer kavimlere gelince her ne kadar bunlardan her birinin ayrıca bir ismi var ise de cümlesine birden ırkları itibarıyla Skit namı verilir." [Cilt 2 Sayfa 425].

"'Erastosten'in kavlince Saḳarollar ile Masacetlerin memaliki Oksus yani Ceyhun Nehri sahilini [yani sağ sahilini] takip ederek Bâḫtir hıttası ile garben hemhudut olur. Saklar ile Soġdaḳlar yani Soġdîlerin arazisi ise

[30] Bahr-ı Hazar'ın şark cihetinde iskân etmiş olan Cetlerin isimleri bâlâsına lisan-ı Yunanîde "Masa" lafzlarının ilave edilmesinin sebebi anlaşılamamıştır.

Hindistan hududuna muvazi olarak boydan boya imtidat eder." [Cilt 2 Sayfa 430, 341].

Burada Saklar yerine kullanılan Saḳarol tabir-i mühimi halis Türkçe olarak Saḳarlar yani "Saḳ erleri ve adamları" demektir. Nihayetindeki "ol" lafzına gelince Türkçede "insan ve adam" manasına olan ve Moğol aleminin dahi nihayetinde bulunan bu kelimenin istimali şüphesiz "Saḳ" yerine "Saḳar" kelimesinin kavim ismi itibar olunmasından ileri gelmiştir."

"Masacetlerin bir kısmı dağlarda, bir kısmı ovada ve bir kısmı da miyah-ı cariyenin teşkil ettiği bataklıklar ile bunların derununda bulunan adalarda iskân ederler. Bu kavim yegâne mabut olmak üzere güneşe tapar." [Cilt 2 Sayfa 429].

"Masacetler gerek yaya ve gerek hayvan üzerinde muharebe ederler ve esliha olarak: yay, kısa kılıç, zırh, iki yüzlü tunçtan mamul balta kullanırlar. Muharipleri hengâm-ı cenkte altın kuşak ve altın başlık takarlar; hayvanlarının gemleri ve göğüslükleri keza altından mamuldür, çünkü memleketlerinde altın mebzuldür." [Cilt 2 Sayfa 429].

"Keyhüsrev'in Masacetler ile eylediği muharebenin 'Erodot'un hikâye ettiği tarzda vaki olduğunu Strabon tasdik eder." [Cilt 2 Sayfa 428].

"Dağ Masacetleri başlıca yabani ağaç meyveleri ekl ederler ve hayvanlarını yalnız sütleriyle yünlerinden istifade etmek için beslerler. Ova Masacetleri her ne kadar arazi-i cesimeye malik iseler de çiftciliğe tenezzül etmeksizin kesretli olan hayvanlarının et ve sütleriyle taayyüş ederler ve su kenarlarıyla bataklıklar civarında sakin olan Masacetler dahi bilhassa balık ekl ederler. Ahlak cihetine gelince bu havali ahalisi cümleten aynı ahlakta bulunup hürriyetlerini sever, fakat dürüst ve cengâver adamlar bulunmakla beraber ticaretle meluf akvamda görülen hile ve

desaisten kâmilen beri, istikamet ve metanet-i tab ile mütehallîdirler." [Cilt 2 Sayfa 430].

Larus'a Nazaran Masacetler. – "Asıl isimleri Cet olan ve Avrupa Cetleri ile hemcins bulunan Masacetler evailde Marġiyân[31] [mîmin fethası, rânın sükûnu ve ġaynın kesresi ile] hıttası yani Merv havalisinden gelmiş kudret ve kesretli bir kavim olup Bahr-ı Hazar'ın şarkında ve Seyhun Nehri'nin şimalinde cesim bir ovada iskân ederler idi."

Irken değil ancak Farisînin intişarıyla lisanen Acemleşmiş olan Merv cihetlerinin esasen halis Türklük olduğu bu suretle birçok vesait-i tarihiye ile sübut bulur.

Dezübiri ve Başöle *Kamus-ı Alâm*'ına Nazaran Masacetler. – "Lisan-ı Yunanîde Eftalit tesmiye olunan Ak Hunlar yani Masacetler Bahr-ı Hazar'ın şarkında ve Ceyhun Nehri'nin şimalinde şimdiki Türkistan'da sakin idiler. Bu ahalinin Avrupa Cetleri ile Çin müellifinin bahsettikleri Yetler veyahut Yetalar ve Tibet ile Şimalî Hindistan'da sakin Cetler veya Catlar olduklarına asla şüphe yoktur."

Hülasa. – Zirde daha mufassal olarak görüleceği üzere Cetler ile Daḳlar ve Traḳların halis Skit yani Türk olduklarını tarih suret-i katiye ve vazıhada ispat eder.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

Marġîler demek olan bu kabile ismi bir hıttaya alem olmuştur. Bu kelimenin aslı Merviyân olması mümkündür.

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱۳ ربیع‌الاخر ۱۳۳۶ جمه‌ایرتسی ۲۶ کانون‌ثانی ۱۹۱۸ نومرو ۲۱—۵۲

قوقلق منشاء ذکری

جنلر

تورك اوروغنه یعنی عرقنه منسوب اولان اولوس وقوملر میانسده اك مهملوندن بریسده (جنلر) در . بولسم یونانیلر زمانسنده شمال طونه حوالیسسنده (جت) ودداها شمالده (تیره جت) ، (وولغا) نهرینك شمالی غربیسنده (تیسا جت) ، آسیا قطعه‌سنده بحر خزرك شرق طرفلرنده (ماسا جت) ، (خاتیزده هندستان ایله تبت قطعه‌لرنده (جات) ویا (جت) وچین مؤلفینی آثارنده (یت) ویا (یه‌تا) صورتلرنده یعنی یورك قومی ارائه ایدر .

هندستانده‌کی (جاتلر) یوقاریجه میلیون نفوسه بالغ اولدرق قطعهٔ مذکوره‌نك شمال غربی و پنجاب جهتلرنده ساکندرلر ، (لاروس) بوآدملرك تورك جنسنه منسوب اولدقلری حالده موغولرکی بوروتلری اوقاق اولادیمدنه و سیاهچه آلتره بکزه‌مه‌دکلرینه تعجب ایتمکدهدر .

(منز ابوود) ء نظراً (جتلر) . — « (ایستر) یعنی (طونه) نهری حوالیسی سکنه‌سنك اك قدیم زمانلرندن بری صورت اُقسامنه نظراً اهالیٔ مذکوره‌نك قاره دهکزه یعنی شرق جهتنده بولونان قسمنه (جت) و (ایستر) نهرینك منبعی ایله (جرمانیا) یعنی غرب جهتنده ساکن اولان قسمنه (داك) ویا (داق) نامنی ویرلمکده‌در . » [جلد ۲ صحیفه ۲۸] .

« یونانیلرك (تراك) لر ویا (تراق) لر یعنی روم ایلی اهالیٔ قدیمه‌سی ایله همجنس‌عد ایتدکلری (جتلر) اساسا عین جنسه منسوب اولان (میسیه‌ن) لر ایله برابر (ایستر) نهرینك طرفلرنده ساکن ایدیلر . » [جلد ۲ صحیفه ۱۳]

« (جتلر) ایله (داکلر) و (تراکلر) عینی لسانی تکلم ایدرلر . » [جلد ۲ صحیفه ۲۷ ، ۲۹] .

جتلرك ثمانکی ایستر نهری ایله جرمانیا بینندہ امتداد ایدر و اك شمالده (تیره جتلر) بولونور . [جلد ۱ صحیفه ۱۵۳ ، ۲۰۹ ؛ جلد ۲ صحیفه ٤ ، ۱۲ ، ۲۹ ، ٤۳] .

نسلاً (جت) اولان ادبای یونانیه‌دن (مه‌نادر) لسان یونانیده یازمش اولدیغی براثرنده‌دیرکه : « بز ، تراکلر ، موجود اولدقجه ، خصوصیله بز ، جتلر ، — چونکه بن جم و اصل ایله متقوم — : . . . . . » [جلد ۲ صحیفه ۱٦] .

(جتلر) بیره‌چتاس) نام حکمدارلرینك زمانلرنده رومالیلری تلاشه دوشوره‌جك قدر کسب قوت ومکنت ایتمشلر وفقط منادالیهك مقتولاً وفاتندن صوکره باش‌کوسترن نفاق یوزندن حکومتلرینه ضعف طاری اولمغله (سه‌زار اوکوست) یونفاندن بالاستفاده اوزرلرینه عسکر سوق ایدرك انحطاطلرینه موجب اولمشدر . وقتیله خارجه ایکیوز بیك کشی قوتنده اردو سوق ایدن یونانیم نهایت الامر رومالیلره قارشی کندینی مدافعه‌دن عاجز قالمشدر .

ستراپون آناطولیده چاناق قلعه‌سی وقدیم (تروا) جهتلرنده یاشامش اولان (میسیه‌ن) نام اهالیٔ قدیمه‌نك طونه بویی وتراکیاده ساکن اولمش اولان (میسیه‌لر) دن اولدیغنی اثبات ایتمك

ایچون کندیسنك زمانده بیله طونه‌نك شمال جهتندن قافدق تراکیه‌یه کلن اولان الی بیك جه دخی یولم ویرمیکدن درمیان ایدیور [جلد ۲ صحیفه ۲۷] .

تورکوس) ه نظراً (جنتر) .— « (جنتر) آوروپا (سکیت) [۱] زمندنبر . برچوق زمان یاقان سلسله جبالیله طونه نهری بیننده ساکن اولمندن صوکره قبل‌المیلاد ۵۱۰ تاریخنده (دارا) طرفندن تحت انقیاده آلنمش ویمده (کلت) لر ، (ماکدونیالیلر) ویونیك امکندر ایله محاربه ایمدیرك نهایت طونه‌نك شمالی کچنلر و (داك) لره قارشمشلردر . سه‌زار) زمانمده (جنتر) ك حکمداری اولان (بازه‌یستنس) یردونك عظیم تأسیس ایلدیکی دولتدن صوکره ممالك انقسامه اوغرامشدر. رومالیلر ایله محاربات مدیدهدن صوکره جنترك برقسم ممالکی (تراژان) طرفندن ضبط ایدلش وقطع برطاقم جت قبیله‌لری شمالی طونهی چکیلهرك (غوت) لره قارشمشلردر.

(تورکومنیا دیاسپورا) قاموس اعمومیه نظراً (جنتر) .— «(جنتر) آوروپا (سکیتلر)دن اولوب اولاً طونه نهرینك صاغ ساحلیله زمانمزده (ترانسیلوانیا) ، (بوقوونیا) ، (اولاخیه) ، (موکداویا) ده ویمده اولمشدر. (جنتر صحراسی) تسمیه اولونان (بسارابیا) ده ساکن اولمشلردر. (آناخارسیس) نام مشهور سکیت فیلوزوف بوقومدندر . برنجی (دارا) جنکی موقعهٔ تحت لطاعته آلنمش ویونیك امکندر آنلرایله عقد اتفاق ایلهمشدر. برنجی عصر میلادیده (جنتر) (داکلر) ایله برلشمشلردر . »

(**متر اجومه**) ه نظراً (ماساجتلر) [۲] .— « اك قدیم زمانلردن بری بحر خزرك اوته طرفنده (یعنی شرقنده) ساکن اولان (سکیت) لره (ماساجت) و (ساك) [تلفظ حقیقیسی اسلری ویرلمکدهدر . » [جلد ۲ صحیفه ۴۱۹]

« بحرخزردن صوکره ایك تصادف اولونان سکیتلره صدورت هومیه‌دهم (دای) نامی ویریلیر ایمدیه یونانلر جت شرقیسنده بولونانلره بالخاصه (ماساجت) و (ساك) دیرلر. یوحوالیده ساکن اولان دیکر قومملره کلنجه هرنه قدر یونانلردن هر بریسنك آریجه براسمی وار ایسه‌ده جملهسنه بردن عمومیتی اعتباریله سکیت نامی ویریلیر . » [جلد ۲ صحیفه ۴۲۰]

« (**ثوانستوسه‌ن**) ك قولنجه (ساقارول) لر ایله (ماساجتلر) ك ممالکی (اوکسوس) یعنی [جیحون] نهری ساحلی [یعنی صاغ ساحلی] لقیب ایدرلك (باختر) خطه‌سی ایله غرباً محدود اولور. (ساکلر) ایله (سقدافلر) [یعنی هندیلر] ك اراضیسی ایسه هندستان حدودینه موازی اولهرق بویدن بویه امتداد ایدر . » [جلد ۲ صحیفه ۴۳۰ ، ۴۳۱]

بوراده (ساکلر) یرینه تولالنیلان (ساقارول) تعبیر معمی خالص تورکچه اولهرق (ساقار)لر یعنی (ساق ارلری وآدامارلری) دیمکدر. نهایتده‌کی (اول) لفظه کلنجه تورکچه‌ده (انسان‌وادام) معناسنه اولان‌دو (موغول) علمنك دخی‌نهایتده یولونان‌بوکله‌نك استعمال‌شبه‌سز (ساق) یرینه (ساقار) کلمه‌سنك قوم اسمی اعتبار اولنمسندن ایری کلمدر . »

---

[۱] بالاده برتفصیل بیان اولندیغی اوزره قدیم یونانیلر تورکلره (سکیت) نامی ویریرلر ایدی.

[۲] بحرخزرك شرق جهتنده اسکان ایتمش اولان (جتلر) ك اسماری بالاسنه لسان یونانیده (ماسا) لفظ‌ینك علاوه ایدلهسنك سببی اکلاشیلهمامشدر .

« ماساجتلرك بر قسمى طاغلرده ، بر قسمى اووه‌ده وبرقسمیده صیاد جاریه‌لك تشكیل ایتدیكی باتاقلقلر ایله بولنرلر دورونجه بولونان آطه‌لرده اسكان ایدرلر. بوقوم كندینه مخصوص اولمق اوزره كوشه تاپار » . [جلد ٢ صحیفه ٤٢٩]

« ماساجتلر كزك یایا وكرك حیوانلرندن اوزونده محاربه ایدرلر واسلحه اولمق اوزره ، قیصه قلیچ ، زره ، بایكی یوزلی طونجمدن معمول بالطه قوللانیرلر. محاربلری هنگام جنگده آلتون قوشاق وآلتون یلمه‌لی طاقارلر ، حیوانلرینك كلاری وكوكسلكلری كذا آلتوندن معمولدر ، چونكه مملكتلرنده آلتون بیدیلدر . » [جلد ٢ صحیفه ٤٢٩]

« كیفیت وك ماساجتلر ایله ایلدیكی محاربه‌نك نه‌وجه‌دونك حكایه ایتدیكی طرزده واقع اولدیغنی سترابون تصدیق ایدر . » [جلد ٢ صحیفه ٤٢٨].

« طاغ ماساجتلری باشلیجه یمانی آغاج میوه‌لری اكل ایدرلر و حیوانلرینی یالكز سودلریله یوكلرندن استفاده ایتمك ایچون بسلرلر : اووه ماساجتلری هرنه قدر اراضیٔ جسیمه‌یه مالك ایسه‌لرده چونكه تنزل ایتمكزین كثرتلی اولان حیوانلرینك ات وسودلریله تغیش ایدرلر وصو كنارلریله بطاقلقلر جوارنده ساكن اولانلر ماساجتلردنی باشلامه باقی اكل ایدرلر . اخلاق جهتنه كلنجه بوحوالی اهالیسی جملهٔ عینی اخلاقده بولنوب حریتلرینی سور ، قطع درشت وجنكاور آدملر بولنمقله برابر تجارتله مألوف اقوامدن كورینن حیل ودسائسدن كاملاً بری، استقامت ومتانت طبع ایله متحلیدرلر. » [جلد ٢ صحیفه ٤٣٠]

(لودوس) « نظراً (ماساجتلر) ـــ « اصل اسلری (جت) اولان وآوروپا (جتلری) ایله همجنس بولونان (ماساجتلر) اوائلده (سرمیان) [٢] [میك فتحه‌سی، رائك سكونی وفتحه كمه‌سی ایله] خطه‌سی یعنی (سرمو) حوالیسندن كلش قدرت وكثرتلی بر قوم اولوب بحر خزرك شرقنده وسیحون نهرینك شمالنده جسیم براووده اسكان ایدرلر ایدی . »

عرفاً دكل آنجق فارسینك انتشاریله لساناً مجلشش اولان (سرمو) جملرینك اساساً خالص تورككلك اولدیغی بوصورتله برچوق وسائط تاریخیه ایله ثبوت بولور .

(دهخودا ی) و (باشولیه) قاموس اعلامنده نظراً (ماساجتلر) ـــ « لسان یونانیده (اغاثیات) تعبیه اولونان (آق هونلر) یعنی (ماساجتلر) بحر خزرك شرقنده وجیحون نهرینك شمالنده شعبه‌یكی تورك‌ستانده ساكن ایدیلر. بواهالینك اوروپا (جتلری) ایله چین مؤلفینك بحث ایتدكلری (یت) لر وبالخود (یه‌تا) لر وتبیت ایله شمالی هندستانده ساكن (جت) لر وبا (جاتلر) اولدقلرینه اصلا شبهه یوقدر . »

خلاصه ـــ زبرده دها مفصل اولدیغی كورلدیكی اوزره (جتلر) ایله (داهلر) و (تراقلر)ك خالص (سكیت) یعنی تورك اولدقلرینی تاریخ صورت قطعیه وواضحه‌ده اثبات ایدر .

متقاعد ارکان حربیه فریق

انور

---

[١] (سرمیلر) دیمك اولان بوقبیله اسمی برخطه‌یه علم اولندیر . بوكلمه‌نك اصلی (شیروان) اولمق ممكندر .

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2	**20 Rebiülahir 1336**	**Cuma Ertesi**	**2 Şubat 1918**	**Numero 53 – 22**

Daklar

Aslı "Dayk" [yânın ve kâfın sükûnuyla] olan Dak, Daḳ, Dayḫ [yânın ve cîmin sükûnuyla] ve Day isimleri müştereküläsl olarak aynı bir Türk kavmini irae ederler.

Strabon'a Nazaran Daklar. – "Daklar ile Cetler Trak nesline mensup aynı bir kavim ve millet olup aynı bir lisan ile mütekellimdirler." [Cilt 2 Sayfa 29].

"Dak namı Cermanya ve Tuna Nehri'nin menbaı tarafında sakin olan ve Cet ismi Kara Deniz cihetinde bulunan ahaliye mahsustur." [Cilt 2 Sayfa 28].

Cetler ile beraber Daklar dahi nihayetülemr Romalılara karşı müdafaadan aciz kalmışlardır.

Larus'un Kamusuna Nazaran Daklar. – "Dak namı pek kadim bir tabir olup gerek Avrupa ve gerek Asyada (Cet) ismi ile birlikte yâd olunur. Bu kelime Avrupa'da Daḳuy, Daavi, Day ve Asya'da Day, Daki, suretlerinde dahi istimal olunmuştur."

"Berebistes nam Dakya hükümdarı Dinyeper Nehri'ne kadar tevsi-i memalik eyledikten sonra Daklar kralları aleyhine isyan eyleyip müşarünileyhi telef etmişlerdir. Bunun üzerine ülke beş hükûmete ayrılarak bu suretle zuhur eden dâhilî nifak yüzünden Daklar Romalılara karşı zayıf düşmüşlerdir."

"Erodot Daklar ile Cetleri Trakların en müstakim ve cesurları addeder."

Dezübiri ile Başöle'nin *Kamus-ı Alâm*'ına Nazaran Dakya. – "Bu kıta-ı arazi şimalen Karpat Dağları ile Dinyester Nehri, garben Tais Nehri [Tuna'ya akan Tisza Suyu], şarken Karadeniz ve cenuben Tuna Nehri ile muhat olup zamanımız memaliki olmak üzere Macaristan'ın bir kısmı, Transilvanya; Moldavya, Ulahiye, Besarabya ve Bukovina'dan müteşekkildir. Bu hıtta-ı cesime Romalılardan evvel garben on beş kabileye münkasım olan Daklar ve şarken aynı lisana malik ve aynı hükûmete tabi olan Cetler tarafından meskûn idi. Roma imparatorlarından Ogüst Dakların tecavüzatını menedebilmiş, Dominisiyen onları tabi kılmaya kalkışarak mağlup olmuş ve nihayet Trajan Kablelmilat 105 senesinde Dakya'yı bir Roma vilayeti hâline ifrağ eylemiştir."

Lehçe-i Osmanîde "Dağıstân" Kelimesi. – Lügat kitaplarımızla naklen asırdan asıra intikal eden birçok malumat-ı tarihiyenin haiz olduğu ehemmiyeti şerh ve izah eylemeye lüzum yoktur ve bu gibi malumat bize birçok hakayık-ı meçhuleyi keşfe medar olur. İşte bu kabilden olmak üzere Lehce'-i 'Osmânîde "Dağıstân" kelimesinde malumat-ı atiye muharrerdir:

"Dağıstân kelimesi içün üç iştiḳâḳ rivâyet olunmuşdur: Evvelen Tâkistân ya'nî ılġın ormanı; sânîyen Dakistân ki Dak yâḥûd Dayc ḳavminiñ meskeni; sâlisen muṭlaḳâ Ṭağistân. Bu ma'nâ ba'îddir." Fi'l-ḥaḳîḳa Dağıstân ta'bîr-i ḳadîmi her yerde ve her lisânda öteden beri dâl ḥarfiyle yazıldığına naẓaran bu üç şıḳḳdan her ḥâlde ikincisi şâyân-ı ḳabûl olabilir."

Burada asıl mühim olan mesele ise Dak ile Dayc alemlerinin aynı bir kavim ismi olmasıdır. Gerek bâlâda ve gerek zirde zikrolunan Day alemi herhâlde mücerret olarak yalnız bir asıldan ibaret bulunup bu asıldan "k" ve

"c" lahikaları vasıtasıyla Dayk ve Dayc alemlerinin teşkili lisan-ı Türkî kavaidi icabındandır ve Dayk kelimesi bilaşek mürur-ı zaman ile li-ecli'l-ihtisar Dak olmuştur. Alman kavmiyle lisanının ismi olan "Doyc" kelimesiyle "Dayc" Türk kelimesinin dahi aynı bir tabir olduğuna hiç şüphe yoktur. Avrupa kıtasında yaşamış olan Dakların bâlâda görüldüğü üzere Cermanya taraflarında bulunması dahi bu hakikati teyit eder.

Strabon'a Nazaran Daylar. – "Bahr-ı Hazar'ın şarkında ilk tesadüf olunan Skitler umumiyetle Day ismiyle tesmiye olunur." [Cilt 2 Sayfa 28, 425].

"Dayların en maruf il ve oymakları: Ṭoḫarlar ile Saḳarollardır." [Cilt 2 Sayfa 426].

Avrupa kıtasında Cetler ile Daylar birlikte yâd olunduğu gibi Asya kıtasında dahi Cetler ile Daylar birlikte tezkâr olunur ki bu husus dahi Dak ile Day alemlerinin aynı bir nam olduğunu yani Dak kelimesinin aslı Dayk olduğunu teyit eder.

[Mabadı var].
Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۲۰ ربیع‌الاخر ۱۳۳۶ جمه‌ایرتسی ۲ شباط ۱۹۱۸ نومرو ۲۲—۵۳

حافظ شیرازی ، رحمت حقه ۷۹٤ سنه‌سنده انتقال ایتدی . ذاتی کورمه‌یه‌لم بك زمانی ادراك ایتمشدر . بوندن آ کلاشیلورکه حافظ هنوز برحیات ایکن دیوان زومره طاغمش ، سولش ومقلد وتقلد اتخاذ اولونمش ایدی .

اعتقادیجه ایلك‌شاعر متکاملمز ولی‌الدین زاده احمد پاشادر . اوندن اول ، بغدادلی ویا دیاربکرلی بولندیغی مختلف فیه اولان نسیمی وارسه‌ده ، احمد پاشانك اسلوب یاننده‌کی انسجام بوندە کورولمز . کمال بك برمکتوبنده دیورکه :

« ... فاتح زمانندە ، تذکره‌لرك روایتنه کوره ، مخازادن علی شیرنوائینك برطاقم آثاری کلش ، احمد پاشا آ کا تقلید ایتمش ، کویا او زمانلرن اعتباراً یزده شعر سویلمك باشلامش . »

کمال بك بو روایتی تذکره‌لردن نقل ایتدیکنی سویلدیکی ایچون صحت وسخافتی خصوصیله موأخذه توجه ایتمز . فقط بونی تصریح ایدن معلومات تاریخیه‌نین محتاج تدقیق ومستلزم ترددلر دیورکه :

« سالیوکه کرك علیشیرك ، کرك پادشاهی اولان حسین بایقرانك ،

اشرقت من عکس شمس الکأس انوار الهدی
یار عکسین میده کوردی جامدن چیقدی صدا

ویا

خطك تاری دوشوبدر لعل میکون اوسته
ابلا کیم جان رشته‌سی برقطرهٔ خون اوسته

یتلری قدر اولسون تغییر ایله قابل اصلاح اولمیجق برشیء سویلیه‌مامشلر . »

[مابقیسی وار]

سلیمان نظیف

تورکلرك منشأنه دائر

(داکلر)

اصلی (دابك) [بابك وکافك سکونیله] اولان (داك) ، (داق) ، (داغ) [یابك وجیمك سکونیله] و (دای) اسملری مشترك الاصل اولدیغی عینی تورك قومنی ارائه ایدرلر .

(ستر ابوعبده) ه نظراً (داکلر) . — (داکلر) ایله (جتلر) (تراك) نسله منسوب عینی برقوم وملت اولوب عینی برلسان ایله متکلم‌درلر [جلد ۲ صحیفه ۲۹] .

(داك) نامى (جرمانيا) وطونه نهرينك منبعى طرفنده ساكن اولان و (بث) اسمى قاره ده كچن جهتده بولونان اهالى به مخصوصدر [جلد ٢ صحيفه ٢٨] .

(جتلر) ايله برابر (داكلر) دخى نهايت الامر رومالیلره قارشى مدافعه‌دن عاجز قالمشلردر .

(لوروس) نك قاموسنه نظراً (داكلر) . — . (داك) نامى بك قديم بر تعبير اولوب كرك اوروپا وكرك آسياده (جت) اسمى ايله برلكده ياد اولنور . بوكله اوروپاده (داقوى) ، (داالوى ، داى) وآسياده (داى) ، (داكى) صورتلرنده دخى استعمال اولنمشدر . »

« بهرهيئتهس » نام (داكيا) حكمدارى (دينيپر) نهرينه قدر توسيع مملكت ايلهدكدن صوكره (داكلر) قرالرى عليهنه عصيان ايلهيوب مشاراليهى تلف ايتمشلردر . بونك اوزرينه اولكه بش حكومته آيريلهرق بوصورتله ظهورايدن داخلى نفاق يوزندن (داكلر) رومالیلره قارشى ضعيف دوشمشلردر . »

« ڤوروودوس (داكلر) ايله (جتلر) ى (تراكلر) نك الك مستقيم وجسورلرى عد ايدر . »

(دوزوسى) ايله (باشوله) نك قاموسى اعتمادنه نظراً (داكيا) . — « بوقطعهٔ اراضى شمالاً (قاربات) طاغلرى ايله (دينيپستر) نهرى ، غرباً (تايس) نهرى [طونه‌يه آقان (تيزا) صويى] ، شرقاً قارپاتلرده كچن وجنوباً (طونه) نهرى ايله محاط اولوب زمانمزده مجارستانك ارقسمى ، (ترانسيلوانيا) ، (مولداويا) ، (اولاخيه) ، (بسارابيا) و (بوقوينا) دن مقتشكدر . بوخطهٔ جسيمه رومالیلردن اول غرباً اون بش قبيله‌يه منقسم اولان (داكلر) وشرقاً عين لسانه مالك وعين حكومته تابع اولان (جتلر) طرفندن مسكون ايدى . روما امپراطورلرندن (اوكوست) (داكلر) ك تجاوزاتنى منع ايدهبيلمش ، (دومينيسيه‌ن) آنلرى تابع قبلمنه قالقشدوق مغلوب اولمش ونهايت (تراژان) قبل الميلاد ١٠٥ سنه‌سنده (داكيا) يى بر روما ولايتى حالنه افراغ ايلهمشدر . »

لوروسٔ عثمانلى‌ده (داغستانه) كلمه‌سى .— لغت كتابلرمزده نقلاً عصردن عصره انتقال ايدن برچوق معلومات تاريخيه‌نك ماخذ اولديغى اهميتى شرح وايضاح ايلهمكه لزوم بوقدر وبوكى معلومات بزه برچوق حقايق مجهوله‌يى كشفه مدار اولور . ايشته بوقبيلدن اولق اوزره لجهٔ عثمانيده (داغستان) كلمه‌سنده معلوماتى آتيه محرردر :

« داغستان كلمه‌سى ايچون اوچ اشتقاق روايت اولنمشدر : اولاً (تاكستان) يعنى ايلغين اورمانى ، ثانياً (داكستان) كه (داك) ياخود (دايج) قومنك مسكنى ، ثالثاً معطا (طاغستان) ، بومعنا بعيددر . » فى الحقيقه (داغستان) تعبير قديمى هيرودت وهرلسانده اوتهدن برى دال حرفيله يازلديغنه نظراً بواوچ شقدن هرحالده ايكنجيسى شايان قبول اولهبيلير .

بورادە اصل مهم اولان مسئله ايسه (داك) ايله (دايج) عنصرلرنك عينى قوم اسمى اولمسيدر . كرك بالاده وكرك زيرده ذكر اولونان (داى) على هرحالده مجرد اولهرق ياالكز باسلدن عبارت بولونوب بواسلدن (ك) و (ج) لاحقه‌لرى واسطه‌سيله (داپك) و (دايج) علملرنك تشكلى لسان تركى قواعدى ايجابندندر و (داپك) كلمه‌سى بلاشك سرور زمان ايله لاجل الاختصار (داك) اولمشدر . آلمان قوميله لسانمك اسمى اولان (دويچ) كلمه‌سيله (دايچ) تورك كلمه‌سنك دخى عينى برتعبير اولديغنه هيچ شبهه يوقدر . اوروپا فيلولوجسنده ياشامش اولان (داكلر) نك بالاده كورولديكى اوزره (جرمانيا) طرفلرنده بولنمسى دخى بوحقيقتى تأييد ايدر .

(ستراجونده) ه نظراً (دایلر) ـــ بحر خزرك شرقنده ایلك تصادف اولونان (سکیتلر) عمومیله (دای) إسیله تسمیه اولنور [جلد ۲ صحیفه ۲۸ ، ٤۲۵] .

(دایلر) كه معروف ایل واوغاقلری : (طوخارلر) ایله (ساقاروالر) در [جلد۲صحیفه٤۲٦].

اوروپا قطعه‌سنده (جنلر) ایله (دایلر) برلکده یاد اولندیغی کبی آسیا قطعه‌سنده دخی (جنلر) ایله (دایلر) برلکده تلکار اولدوقدن بوخصوص دخی (داك) ایله (دای) علملرینك عینی برنام اولدیغنی یعنی (داك) کلمه‌سنك اصلی (دایك) اولدیغنی تأیید ایدر . مابعدی وار

مقاله‌ء ارکانه حربیه فریقی
انورپ

عثمانلیلرك أوروپاده‌کی مستملکاتی

عثمانلیلر ، دور فتوحاتلرنده ، أوروپاده باشلیجه ایکی قطعه‌یی آله کچیرمشلردی : (ا ب) قریم وجواری ؛ ب) بالقان نیم جزیره‌سی ومشتملاتی . بوایکی مستملکه ، شاله‌ء « آق کرمان » سنجاغی ایله التصاق پیدا ایتدیکی کبی ، أوروپا وآسیاده‌کی ملك عثمانی قفقاسیه ، « تن حوضه‌سی » وقریم ایله برلشیوردی . لکن قفقاسیه‌نك استملاکنه لایقیله اهمیت ویرلدیکندن امر تصرف بازیده قالشدی . بوندن اولکی مقراتمزده قریم وتواپعندن بحث اتمش ایدك . بو مقاله‌ده بالقان یاریم آطه‌سیله ضمائمی موضوع مقال ایدیرمك عثمانلیلرك أوروپاده‌کی مستعمراتی حقنده جغرافیای تاریخی اعتباریله سویلمسی لازم کلن شیلری مختصراً تزییر اتمش اولمقجه .

بالقانك ولواحق آتیمی طونه‌نك ایدن وغرافیا وجغرافیا نقطهٔ نظرندن تعریفی ایله آکلاشیلیر ، بونك ایچوندرکه اول باول بو فیضناك دره‌یی تصویر ایده‌جکز :

طونه

طونه [قدیم ایستر ، ایستروس] قره اورمان [شوراچ‌والله ، فوره‌وار] ـ باوه‌راده ـ دن چیقار ، « قره دکز » ه دوکولور ، بو نهر عظیم ، ـ که « ابدل » : و [وولغا] دن صکره أوروپانك اك بیوکیدر ـ درت حوضه‌دن کچر ویا ، تعبیر صحیحله ، بو درت حوضه‌یی تشکیل ایدر . بونلر « اوروغرافیا » ـ فن جیال شناسی ـ اعتباری ایله محاطدر . هر دردندن کلکه ، طونه ، سویه‌سی دکشدیرر ، یعنی درت بایسق مه‌دیوندن ایسه‌در . ایالات زائقه عثمانیه دن بو سنه و « لاس » دیاری ≡ صربستان بو حوضه‌لرك اوچنجیسنك بر قسمنی ، اعلای بغدان وبولغارستان دردنجیسنك جلك عمومیتی ترکیب ایدر .

جنوبی آلمانیا حکومتاتنك بر قاچندن ، غه وبجار مملکتلرندن کلدکدن صکره طونه بلغراددن ملك قدیم عثمانیه داخل اولوردی ، « صاوا » ایله برلشدکدن صکره طونه بر نهر مهیب حالنی آلیر. عمقی، سرعتی زیاده‌لشیر . اوزادن ایچنده یوکلی آطه‌لر تصادف ایدیلیر . جابینی قوهٔ اتیانیه

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2	27 Rebiülahir 1336	Cuma Ertesi	9 Şubat 1918	Numero 54 - 23

Traklar

Larus'un *Kamus*una Nazaran (Traklar). – "Trakya, *Thrace* ismi en kadim zamanlarda "Dünyanın Rebi" tabiriyle Küçük Skitya yani Avrupa Skityası ve Makedonya dâhil olduğu hâlde Kadim Yunanistan'ın şimalinde bulunan bütün Avrupa kısmına verilir idi. Fakat bade Trakya şimalen Tuna Nehri, şarken Karadeniz ile Marmara Denizi, cenuben 'Eje Denizi yani Adalar Denizi ve garben o zaman meçhul olan bazı nehirler ve dağlar ile tahdid edilir idi. Sevahilde kâin şehirler Yunan müstameratı olup ekserisi tiran (*tyran*) tesmiye olunan birer hükümdarın yed-i idaresinde idi. Bilahare bu şehirler ile sevahile civar olan Trakların arazisi Dârâ'nın yed-i zaptına geçti. Fakat istiklallerini dağlarda muhafaza eylemiş olan Odris (*Odryses*) nam Traklar Kablelmilat beşinci asırda hemen bütün Trakya'yı eyadî-i ecanipten istirdada muvafık olmuşlar idiyseler de Kablelmilat 343 senesinde Makedonya kralı Filib'e ve Makedonyalılara ve 275 senesinde Keltlere tabi olmuşlar ve 220'de tekrar kesb-i istiklal eylemişlerdir. Roma imparatoru Ogüst zamanında Tuna ile Balkan silsile-i cibali arasında bulunan kıta-ı arazi (Meziya) *mésie, mœsie* namıyla bir Roma vilayeti olmuş ve 46 senesinde Trakya kralı Rametalkes'in vefatından sonra Trakya'nın diğer aksamı dahi Romalıların yed-i zapt ve idaresine geçmiştir."

Trakya kıtasının Avrupa Skityası'nı havi bulunduğuna; Daklar ile Cetlerin neslen Trak olduklarına; bunların cümlesinin aynı bir lisanı tekellüm ettiklerine; Asya Cetleri ve Daylarının Trakya Cetleri ve Daklarıyla aynı bir kavim oldukları tarihçe vuzuh-ı tam ile sübut bulduğuna binaen Eski Trakların Skit yani Türk olduklarına hükmolunur. "Trak" kelime-i kadimesinin dahi "Türk" kelimesinden münharif bir isim olması akla pek karibdir.

Avrupa müverrihini bu hakikati görmüyor değil iseler de ancak Skitliği yalnız ikinci derecede eski olan Traklara vererek en kadim Trakların Pelaj[32] (*Pélasge*) ırkına mensup olduklarını iddia ederler. Hâlbuki Pelajların dahi esasen barbar[33] ve Türk oldukları sübut bulunuyor. Filhakika 'Erodot der ki: "Pelajlar bir barbar lisanı tekellüm ederler idi; Attik (*Attique*)'teki "Pelajlar" 'Elen (*Hellene*) olduktan sonra lisanlarını tebdil eylemişlerdir." [Madde 57].

Dezübiri ile Başöle *Kamus-ı Alâm*'ına Nazaran Traklar. – "Yunanîler tarafından Trak namı verilen Trakya kıtasının ilk sekenesinin Pelaj ırkına mensup oldukları zannolunmaktadır[34] bu zan mukarin-i hakikat olmasa bile Pelajların Eski Traklar ile birlikte sefere iştirak eyledikleri anlaşılmaktadır. Trakya sekene-i asliyesinin evailde birtakım inkılabata uğradıkları ve "Medler Muharebatı" zamanında Trakya'da bulunmuş olan barbar Traklar ile Kadim Traklar beyninde bir isim müşabehetinden başka bir münasebet olmadığı ve bu barbar Trakların Skitlerin istilaları üzerine kıta-ı mezkûrede peyda oldukları varid-i hatır olmaktadır. Medler ile olan muharebat zamanında Trakya birçok nevahîye münkasım olup bunların her birinde bir kabile iskân eder idi. Bu kabailin en marufları: Odrisler ile Cetler,

[32] Bu kelime Fransız şivesince suret-i telaffuza göre yazılmıştır.

[33] Yunanî olmayan.

[34] Atide Pelajlar bahsinde bu kavmin esasen Trak olduğu söylenecektir.

Misyenler ve Triballerdir. Sevahilde birtakım Yunan müstemeratı mevcut olup bunların en meşhurları şunlardır: Trakya Denizi'nde [yani Ak Deniz'in Çanak Kale Boğazı ile Kavala beyninde bulunan kısmı] 'Enos (*Enos*), Amfipolis (*Amphipolis*) [zamanımızda "Ne Oḫoziyu Koyası"], Abder (*Abdér*) [zamanımızda Bolostra; Marmara Denizi'nde Ḳallifolis (*Callipolis*) [Gelibolu], Bisant (*Bisnthe*) [Tekir Dağı], Perint (*Périnth*) [Ereğli], (Bizans) [İstanbul]; Karadeniz'de Salmidesus (*Salmydessoe*) [Midye], Apolloni (*Apollonie*) Sizebolu, Odesos (*Odessos*) [Varna]."

Bâlâda görüldüğü üzere Cetler ile Dakların ırken Trak oldukları ve cümlesinin bir lisan tekellüm ettikleri Kadim Yunanîler tarafından beyan olunduktan sonra şimdi Avrupalıların bu suretle birtakım vahi mütalaatına asla mahal kalmaz.

Strabon'a Nazaran Traklar. – "Trakya kıtası Strimon (*Strymon*) [Struma Suyu] Nehri ve daha doğrusu Nestus [Mesta Karasuyu] Nehri'nin şarkından başlayarak Karadeniz'e kadar mümted olur. Mezkûr Nestus Suyu Trakya'yı Makedonya'dan tefrik eder. İster [Tuna] Nehri ise Trakya'yı şimalen tahdit eyler. Karadeniz'in sol tarafı tabir olunan ve üzerinde Bizans [İstanbul] şehri müesses bulunan sahil Trakya'ya aittir." [Cilt 2 Sayfa 60, 83; Cilt 1 Sayfa 209; Cilt 2 Sayfa 1, 27, 507, 42, 484].

"Cetlere Kadim Yunanîler tarafından bir Trak kavmi nazarıyla bakıldığı ve Cetler ile Trakların aynı bir lisan tekellüm ettikleri..." [Cilt 2 Sayfa 13, 27].

"Çanak Kale civarında kâin meşhur Truva havalisi ile Trakya'da aliyyülekser aynı isimlere tesadüf edildiği..." [Cilt 3 Sayfa 20].

"Birtakım Trak akvamının Avrupa kıtasından Anadolu'ya geçerek burada mühim memleketler tesis ettikleri..." [Cilt 2 Sayfa 13, 484, 485].

Truva Muharebesi'nde Trakların (Resus) *rhésus* nam hükümdarlarıyla birlikte Yunanîlere karşı harp etmiş oldukları ve bade bu namın (Truva) civarından geçen bir suya alem olarak verilmiş olduğu [Cilt 2 Sayfa 20]

(Traklar)ın (Makedonya) kıtasının ilk sekenesi olan akvamın başlıcası olduğu..." [Cilt 2 Sayfa 74].

"Makedonya Traklarının münkasım olduğu kabail..." [Cilt 2 Sayfa 47].

"Tesalya kıtasında bile Traklara tesadüf olunduğu..." [Cilt 2 Sayfa 57].

Strabon Traklar ile Pelajların birleşerek Kadim Yunanistan'da Beosiya (*Béotie*) nahiyesinde Ḳadmus (*Cadmus*)'un ahlâfı ile ne suretle muharebe ettiklerinden bahseder. Bu sırada yazılmış olan atideki ibare pek calib-i nazar-ı dikkattir: "Bâlâda görüldüğü üzere Beosiya'nın bu kısmı Beosiyalıların tart ve tebid edilmesi üzerine Traklar, Pelajlar ve sair barbar akvamın yed-i zabtına geçer. [Cilt 2 Sayfa 218, 219, 224]. Bu ibareden Traklar ile Pelajların Yunanî olmadıkları tezahür eder.[35]

"Trakların aynıyla Skitler gibi cesaretleriyle meşhur oldukları..." [Cilt 1 Sayfa 270].

Strabon Trakya'ya Skitlerin eyledikleri istilalardan dahi bahseder ve bu ise pek tabiidir. Çünkü Traklar ile Cetler ve Daklar ırken Skit oldukları hâlde evailden beri meskenlerinde kendileri için bir kavmiyet, bir milliyet ve bir hükûmet peyda ve tesis etmiş olacaklarından, bade diğer mahallerde sakin olan diğer Skitlerin istilalarına uğrayabilmeleri pek mümkündür. Mesela Tatarlar ile Moğollar ve Türkler arasında vaki olmuş olan muharebat-ı medideden dahi anlaşıldığı üzere Türk akvamı daima birbiriyle harp ve cidal eylemiştir. Cengiz Han Türkistan Türklerini

[35] Atide görüleceği üzere Truva Muharebesi'nde Yunanîlere karşı Truvalılara yardıma gelmiş olan akvamın Türk ırkına mensup oldukları nümayan olacaktır.

katliam ettirir iken şüphesiz kendi ırkını düşünmemiş ve Timurlenk dahi Osmanlılar ile muharebe eyler iken Türklüğü hatırına getirmemiştir.

'Erodot'a Nazaran (Traklar). – "Traklar Hintlilerden sonra en ziyade nüfusa malik bir kavimdir. Eğer bu kavim ve ulusu teşkil eden il ve oymaklar beyninde ittihad ve ittifak olmuş olsa idi, şüphesiz Traklar dünyanın en kuvvetli bir milleti olur ve kimse onları mağlup edemez idi. Bu il ve oymaklar iskân ettikleri mahallerin tenevvüüne mebni birçok muhtelif isimler almışlardır ve fakat cümlesinin âdât ve ahlakı birdir." [Kısım 6 Madde 3].

"Traklarda çalışmamak en büyük bir şeref, harp ve ganaim ile yaşamak en makbul bir sanat ve çift sürmek ise adeta bir mezellet addolunur." [Madde 6].

'Erodot Cetleri Trakların en faziletli ve en necip bir kısmı addeder. [Madde 93].

Hülasa. – Şu görülen vesaik-i tarihiye ile sübut bulunduğu üzere kadim zamanlardan bed ile Roma imparatoru Trajan'ın zamanına gelinceye kadar diğer hiçbir kavmin iştiraki olmaksızın yalnız Skitler yani Türkler tarafından meskûn olan Küçük Skitya yani Avrupa Skityası'nın cenuben Bahr-ı Hazar, Kafkas, Kara Deniz, Marmara Denizi ve Ak Deniz ve garben Makedonya ile mahdud olduğu ve en kadim zamanlarda bu kıtanın dahi mezkûr Skityaya dâhil bulunduğu anlaşılır. Binaenaleyh Rum Eli kıtasına tarihe istinaden hakk-ı malikiyet iddiasında hiçbir kavim Türklere takaddüm edemez.

Vesaik-i mezkûre ile diğer bir hakikat daha sabit olur ki o da şudur:

Yunanistana civar olan memalikte "Trak" tabiri "Skit" kelimesi yerine kaim olarak suret-i umumiyede Kadim Türkleri ve Türk ırkını irae eder.

Trak Boğazı ve Anadolu Trakyası. – Eski zamanda İstanbul Boğazına yani Boğaz için Trak Boğazı veya Trakya

Bosforu namı verilir idi. Hakikat-i hâlde ise bu tabir "Türk Boğazı" demek idi.

Boğazın Asya ve Karadeniz sahilinde kâin Ereğli hizalarına kadar mümted olan havaliye Küçük Asya Trakyası tesmiye olunur idi ki bu suretle Boğaziçi Avrupa Trakyası'yla Asya Trakyası'nı birbirinden tefrik eder idi. Anadolu Trakyası'na Bitinya (*Bithynie*) dahi derler idi.

Yunanîler Anadolu Trakyası'nda şimdiki Kadı Köy'ün mevziinde Milattan 685 sene mukaddem Ḳalseduvan (*Chalcédoine*) şehrini ve şimdiki İstanbulun mevziinde dahi tarih-i mezkûreden 35 sene sonra Bizans şehrini müstamere olarak tesis etmişlerdir. Hatta Avrupa sahilinde Bizans'ın tesis olunduğu mevzii görmeksizin Asya sahilinde Ḳalseduvan şehrini tesis edenlere "Körler" lakabı verilmiş idi.[36]

Binaenaleyh en kadim zamanlardan beri İstanbul Boğazı'yla tarafeyn havalisi Trakya namıyla Eski Türklerin memaliki olup Yunanîler ecnebi olarak ve hariçten gelerek mezkûr boğazın iki tarafında birer müstamere tesis etmişlerdir. Bu hâlde İstanbul ile havalisine Rumlardan ziyade Türklerin hukuk-ı tarihiyesi vardır.

Hülasa. – Daḳlar veya Daylar ile Traḳların Cetler ile hemcins bulunmaları ve binaenaleyh Skit yani Türk olmaları son derece ehemmiyet-i tarihiyeyi haiz bir hakikat olup bu husus atide görüleceği üzere Pelajları ve Kadim Yunanistan'da sakin olmuş olan sair akvam-ı meşhureyi dahi Türkleştirir.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

[36] Ḳalseduvanlıların Bizanslılar kadar Bosforun akıntısı ile gelen palamut balıklarından istifade edemediklerini mühim bir mesele olmak üzere Strabon şerh eder.

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۳ ۲۷ ربیع‌الاخر ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۹ شباط ۱۹۱۸ نومرو ۲۳ — ۵۴

تورکلرك منشأنه دائر

(تراکلر)

لاروسك قاموسنه نظراً (تراکلر) ــ ه(تراکیا) Thrace اسمی اك قدیم زمانلرده (دنیانك ربعی) تعبیر اولنه (کوچوك سکیتیا) یعنی اوروپا سکیتیاسی و(ماکدونیا) داخل اولدیغی حالده قدیم یونانستانك شمالنده بولونان بونون اوروپا قسمنه ویریلر ایدی . فقط بعده (تراکیا)شمالاً طونه نهری ، شرقاً قازدکز ایله مارمره دهکزی، جنوباً (ثاژه) دهکزی یعنی آطه‌لر دهکزی وغرباً اوزمان مجهول اولان بعض نهرلر وطاغلر ایله تحدید ایدیلیر ایدی . بو حالده کاش شهرلر یونان مستعمراتی اولوب اکثریسی (تیران) tyran تسمیه اولونان برحکمدارك ید ادارهسنده ایدی . بالاخره بوشهرلر ایله سواحله جوار اولان (تراکرك) اراضیسی(دارا)نك یدضبطنه کچدی. فقط استقلالرینی طاغلرده محافظه ایله‌مش اولان (اودریس) odryses نام (تراکلر) قبل المیلاد یدنجی عصرده مان بونون (تراکیا)نی ایادیٔ اسایدن استرداده موفق اولمشلر ایدیسه‌لرده قبل المیلاد ٣٤٣ سنه‌سنده (ماکدونیا) قرالی (فیلیب)ه وماکدونیالیلره وه٢٧٥ سنه‌سنده (کلت)لره تابع اولمشلر و٢٢٠ده تکرار کسب استقلال ایله‌مشلردر . زوما ایمپراطوری (اوکوست) زمانتده طونه ایله بالقان سلسله‌سی جبالی آرا سنده بولونان قطعهٔ اراضی (مه‌زیا) mœsie ، mésie تامیله بر رومه ولایتی اولمش و٤٦ سنه‌سنده (تراکیا) قرالی (رامه‌تالکس)ك وفاتندن صوکره تراکیانك دیکر اقسامی دخی رومالیلرك یدضبط وادارهسنه کچمشدر . »

(تراکیا) قطعه‌سنك (اوروپا سکیتیاسی)نی حاوی بولندیغنه ، (داکلر) ایله (جتلر)ك نسلاً (تراك) اولدقلرینه ، بونلرك جله‌سنك عینی برلسانی تکلم ایتدکلرینه ، آسیا (جتلر)ی و (دایلر)نك (تراکیا) (جتلر)ی و(داکلر)ایله عینی برقوم اولدقلری تاریخجه وضوح تام ایله ثبوت بولدیغنه بناءً اسکی (تراکلر)ك سکیت یعنی تورك اولدقلرینه حکم اولنور . (تراك) کلهٔ قدیمه‌سنك دخی (تورك) کلمه‌سندن منحرف براسم اولمسی عقله پك قریبدر .

اوروپا مورخینی بوحقیقتی کورمیوب دکل ایسه‌لرده انجق سکیتلکی یالکز ایکنجی درجه‌ده اسکی اولان (تراکلر)ه ویرمکله اك قدیم (تراکلر)ك (پەلاژ)[١] pélasge عرقنه منسوب اولدقلرینی ادعا ایدرلر . حالبوکه (پەلاژلر)ك دخی اساساً بربار[٢] وتورك اولدقلری ثبوت بولمیور. فی الحقیقه (ثوروذوت) دیرکه : « پەلاژلر » بربار لسانی تکلم ایدرلر ایدی ، (آتینك attique ده‌کی « پەلاژلر » hellene (ثەلن) اولدقلرینی تبدیل ایله‌مشلردر .»[ماده ٥٧]

[١] بوکله فرانسز شیوه‌سنجه صوزت تلفظ کوره بازلشدر .

[٢] یونانی اولمایان .

(هه‌رودوت) و (پاشوله) قاموس اعضوندن نظراً (تراكلر) ـــ ديونانيلرطرفندن (تراك) نامی ويرلين (تراكيا قطعه‌سنك ايچ سكنه‌سنك (پهلاز)عرقه منسوب‌اولدقلری ظن اولنمقده‌در [٣] بوظن مقارن حقيقت اولمه‌يله (پهلاز)لرك اسكی (تراكلر) ايله برلكده سفره اشتراك ايله‌ذكاری ادراك‌ايلمه‌مدر . (تراكيا) سكنهٔ اصليه‌سنك‌اولمه‌ين ايله برطاقم انقلابات اوغرادقلری و(مدار) محاربالی زمانمده تراكيا‌ده بولنمش اولانلر بارباردر (تراكلر) ايله قديم (تراكلر) يينمده بر اسم مشابهتندن باشقه برمناسبت اولمادیغی وبارباردر تراكلرك سكيتلرك استيلالری اوزرينه قطعهٔ مذكوره‌ده پيدا اولدقلری وارد خاطر اولمقده‌در . (مدل) ايله اولان محاربات زمانمده (تراكيا) رجوق نواحی‌يه منقسم اولوب بونلرك هربرنده برقبيله اسكان ايدرايدی . بوقبائلك اك معروفلری : (اودريسلر) ايله (جنل) ، (مبسيه‌نلر) و(تريبالر)در . سواحلده برطاقم يونان مستعراتی موجود اولوب بونلرك اك مشهورلری شونلردر : تراكيا ده‌كيزنده [يعنی آق ده‌كيزك چناق قلعه بوغازی‌ايله قواله پينمده بولونان قسی] (ثاسوس) nos ، (آمفيپوليس) mphipolis [زمانمزده (نه‌اوخوزيپو) قريه‌سی] ، (آبدمر) abdér [زمانمزده (بولوسترا)]،مارمارا ده‌كيزنده (قاليفوليس) callipolis [كليبولو] ، (بيسانث) bisnthe [تكيرطاغی] ، (په‌رينث) périnth [اره‌كلی] ، (بيزانس) [اوستانبول]، قارەدكيزده [سالميدسوس) salmydessoe] ، (آپولونی) apollonie [سزه‌بولو] ، (اوده‌سوس) odessos [وارنا] .

يالاده كورلديكی اوزره (جنل) ايله (داكلری)ك عرقاً (تراك) اولدقلری وجله‌سنك يونانلر طرفندن بيان اولندقدن صوكره شمدی اوروپاليلرك بو صورتله برطاقم واهی مطالعاتنه اصلا محل قالماز .

(ستريمون)ه نظراً (تراكلر) .ـــ (تراكيا) قطه‌سی (ستريمون)stirymon [ستروما صويی] نهری وداها طوغريسی (نستوس) nestus [مستاقه‌صويی] نهرينك شرقندن باشلايه‌رق قارەدكيزه قدر ممتد اولور . مذكور (نستوس)صويی (تراكيا)يی(ماكه‌دونيا)دن تفريق‌ايدر. (ايستر) [طونه] نهری ايله تراكيانی شمالاً تحديد ايلر . قارەدكيزك صولطرفی تمپراولونان واوزرنده (بيزانس) [اوستانبول] شهری مؤسس بولونان ساحل (تراكيا)يه عائدر [جلد٢ صحيفه ٨٣،٦٠؛جلد١ صحه ٢٠٩ جلد٢ صحيفه ٧٠٢٧،١ ٤٢،٥٥ ، ٤٨٤] .

(جنل)ه قديم يونانيلرطرفندن برتراك قومی‌نظريله باقلديغی و(جنل)ايله(تراكلر)ك عينی برلسان تكلم ايتدكلری تراكيا‌طری [جلد٢ صحيفه ١٣، ٢٧] .

چناق قلعه جوارنده كائن مشهور (تروودا)حوالیسی‌ايله (تراكيا)ده على‌الاكثر عينی‌اسملره تصادف ايلديكی [جلد ٣ صحيفه ٢٠]

برطاقم (تراك) اقوامنك اوروپاقطه‌سندن آناطولی‌يه كچدك برواده مهم‌مملكتلرتأسيس ايتدكلری [جلد ٢ صحيفه ١٣ ، ٤٨٤ ، ٤٨٥] .

(تروودا) محاربه‌سنده (تراكلر)ك (رەسوس) rhésus نام حكمدارلريله برلكده يونانيلره

[٣] آتيده (پهلاژل) بحثنده بوقومك اساساً (تراك) اولديغی سويله‌جكدر .

قارشی حرب ایتمش اولدقلری وبعده یونانلك (تروا) جوارندن کچن برصوریه‌طرلاره‌رق ویرلشن اولدیغی [جلد ۳ صحیفه ۲۰]

(تراکیا)ك (ماکه‌دونیا قطعه‌سنك ایکی سکنه‌سی اولان اقوامك باشلیجه‌سی اولدیغی [جلد۲ صحیفه ۷٤ ماکه‌دونیا تراکیانك متمم اولدیغی قبائل [جلد ۲ صحیفه ٤٧] .

(تساليا) قطعه‌سنده یاپه تراکیلر تصادف اولندیغی [جلد۲ صحیفه ٥٧] .

(سترابون) تراکیلر ایله یلاژل‌ك برلشه‌رك قدیم یونانستانده (به‌اوسیا) béotie ناحیه‌سنده (قادموس) cadmus ك اخلاقی ایله نه صورتله محاربه ایتدکلرندن بحث ایدر . بو صفحه‌ده یازلش اولان آتیده‌کی عباره یك‌جالب نظردقتدر : « بالاده کورلدیکی اوزره (به‌اوسیا)نك بو قسمی (به اوسیالیلر)ك طرد وتبعید ایدلسی اوزرینه (تراکیلر) ، (یلاژل) وسائر بابرلر اقوامك‌یدینه‌یرلشه‌رك، [جلد۲ صحیفه۲۱۸،۲۱۹،۲۲٤] . بوعبارەدن (تراکیلر)ایله (یلاژل)ك یونانی اولدقلری نظاهر ایدر

(تراکیا)ك عینیله (سکیتیا) کی جبال تارپه‌ده مشهور اولدقلری[جلد۱ صحیفه ۲۷۰].

(سترابون) تراکیایه سکیتلرك ایلدکلری استیلادن دخی بحث ایدر وبوبابده یك طویمدر. چونکه (تراکیا) ایله (جتلر) و(داکیلر) عرقاً سکیت اولدقلری حالده اوائلدن بری مسکونلرنده کندیلری ایچون برقومیت ، برملیت وبرحکومت پیدا وتأسس ایتمش اولمه‌لرندن ، بعده‌دیکر محلرده ساکن اولان دیکر سکیتلرك استیلالرینه اوغرایه‌یه‌لری یك ممکندر . مثلا تاتارلر ایله موغوللر وتورکلر اراسنده واقع اولش اولان محاربات مدیده‌دن دخی اکلاشلدیغی اوزره تورك اقوامی دائما بربرلریله حرب وجدال ایلمشدر . جنکیز خان تورکستان تورکلرینی قتل عام ایتدیرر ایکن شهپسز کندی عرقی دوشونمه‌مش وتیموزلنك دخی عثمانلیلر ایله محاربه ایدرایکن تورکلکی خاطرینه کتیرمه‌مشدر .

مرودوت نظرأ (تراکیا)هندیلردن صوکره اکزیاده نفوسه‌مالك برقومدر. اکر برقوم واولوسی تشکیل ایدن ایل واوغاقلر بینده اتحاد واتفاق اولش اولسه ایدی ، شهپسز تراکیا دنیانك اك‌قوتلی برملتی اولور وکیسه انلری مغلوب ایده‌مز ایدی . بوایل واوغاقلر اسکان ایتدکلری محلرك تنوعنه مبنی برچوق مختلف اسملر آلمشلردر وفقط جلهسنك عادات واخلاق بردر. [قسم ٦ ماده ۳]

« تراکیلرده چالیشمق اك بؤیوك برشرف ، حرب وغنائم ایله یاشامق اك مقبول برصنعت‌وچفت سورمك ایسه عادتا برمذلت عد اولنور . » [ماده ٦]

ثروودوت (جتلر)ی (تراکیلر)ك اك‌فضیلتلی واك نجیب برقسمی عد ایدر . [ماده ۹۳] .

خلاصه .— شوکوریان.وثائق تاریخیه ایله ثبوت بولدیغی اوزره قدیم‌زمانلردن‌بدأ ایله رومایمپراطوری (تراژان)ك زمانینه کلنجیه‌یه قدر دیکر هیچ برقومك اشترا کی اولمقسزین یالکز سکیتلر یعنی تورکلر طرفندن مسکون اولان (کرچوك سکیتیا) یعنی (اوروپا سکیتیاسی)نك جنوباً بحرحزر، قاقاس ، قره دکیز، مارماره دکیزی وآق دکیز وغرباً ماکه‌دونیا ایله محدود اولدیغی واك قدیم زمانلرده بوقطعه‌نك دخی مذکور سکیتیایه داخل بولندیغی اکلاشیلیر . بناءً علیه روم‌ایلی قطعه‌سنه تاریخه استناداً،حق مالکیت ادعاسنده هیچ برقوم تورکلره قدم ایده‌مز .

[۱] آتیده کوریله‌جکی اوزره (تروا) محاربه‌سنده یونانیلره قارشی تروواليلره یاردمه کلش اولان اقوامك تورك عرقنه منسوب اولدقلری عیانن اولمقدر .

وثائق مذ كوره ايله ديكر برحقيقت داها ثابت اولوركه اوده شودر :

يونانستانه جوار اولان ممالكده (تراك) تعبيرى (سكيت) كلمسى يرينه قائم اولدرق صورت عموميده قديم توركلرى اولوركه عرقى اراده ايدر .

تراك بوغازى وآناطولى تراكياسى .— اسكى زمانده اوستانبول بوغازينه يعنى بوغازايچنه (تراك بوغازى) ويا (تراكيا بوسفورى) نامى وريلميايدى . حقيقت حالده ايسه بوتعبير (تورك بوغازى) دمك ايدى .

بوغازك آسيا وقاره دكز ساحلنده كائن (ازكلى) حصارينه قدر ممتد اولان حوالى يه (كوچوك اسيا تراكياسى) نسبه اولنورايدىكه بوصورتله بوغازايچى اوروپا تراكياسيله آسيا تراكياسى برىرندن تفريق ايدرايدى . آناطولى تراكياسنه (بثينيا) bithynie دنيلدرلر ايدى.

يونانيلرك آناطولى تراكياسنده شمديكى قاضى كرسنك موضعنده ميلاددن ٦٨٥ سنه مقدم (قالسدووان chalcédoine شهرينى وشمديكى اوستانبولك موضعنده دخى تارخ مذ كوردن ٣٥ سنه صوكره (بزانس) شهرينى مستعمره اولدرق تأسيس ايتمشلردر . حتى اوروپا سياحلنده بزانسك تأسيس اولنديغى موضعى كورمكزين آسياساحلنده (قالسدووان) شهرينى تأسيس ايدنلره (كورلر) لقبى وريلمش ايدى .[١].

بناءً عليه اك قديم زمانلردن برى اوستانبول بوغازيله طرفين حوالسى (تراكيا) نامياله اسكى توركلرك ممالكى اولوب يونانيلر اجنبى اولدرق وخارجدن كلدرك مذ كور بوغازك ايكى طرفنده بر مستعمره تأسيس ايتمشلردر . بو حالده اوستانبول ايله حوالسنه روملردن زياده توركلرك حقوق تاريخيه سى واردر .

ضمنده — (دانف) ويا (دانيل)ك ايله (ترانلر)ك (جتلر) ايله همجنس بولنملرى وبناءً عليه (سكيت) يعنى تورك اولمهلرى صوك درجه اهميت تاريخيه يه مالكدر برحقيقت اولوب بو خصوص آتيده كورىله جكى اوزره (بهلاق)لرى وقديم يونانستانده ساكن اولمش اولان سائر اقوام مشهوره سى دخى تورك ايدكلرينى برير .

[١] قالسدووانلرك بزانسلير قدر بوسفورك آغندسى ايله كان بالاموط بالقلرندن استفاده ايلدكلرينى مهم برمسئله اولمق اوزره سترابون شرح ايدر .

مقتطفات ارقامه حربيه فريقى
انور .

بەتوفنك اولومى

١٧٧٠ — ١٨٢١

عمر ومينى ، فنا برمعيشت ، خودبين ومستغنى برمحيط ، پدر موروث خصوصت طبع وهيبتدن مؤلم اولمق اوزره چيركين وناقصل برموجود .. بونون بوقدرمات آلام بەتوفنك حياتى چرچيوله،

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2 | 18 Cemaziyülevvel 1336 | Cuma Ertesi | 2 Mart 1918 | Numero 57 - 25

Skitlerin Kendilerini Türk Evladı Bildikleri

İddia ediyoruz ki Eski Türkler ırk-ı ebyaza mensup olduktan başka bu ırka mensup akvamın en en kadimidirler; bu hâlde Eski Türkler ırk-ı ebyazın babaları ve Eski Türkçe dahi bu ırka mensup akvamın tekellüm eylediği lisanların anası olur.

Bu iddiamızı, bâlâda söylediğimiz üzere, tarih, coğrafya ve lisan gibi üç metin esasa istinat ederek ispat eylemekteyiz.

Makalemizde şimdiye kadar bahseylemiş olduğumuz mevad yalnız tarihe ait olup mevad-ı mezkûre bervech-i zir hülasa olunur:

Mehd-i beşeriyet olan Asya-yı Vusta'ya "dağlık mahal" manasına olan "Turan"([37]) namı ve Turan'ın sekene-i asliyesine dahi "dağlı" manasına olan "Türk"[[38]] ismi alem olmuştur ki bunların cezr-i müştereki "dağ ve yüksek yer" manasına olan "Tur" kelimesidir.

Turan'ın şarkında Bahr-ı Muhit-i Kebir ile asıl Çin memalikine kadar mümted olmak üzere şimalen Kadim Tataristan[[39]] ve cenuben Moğolistan mevcut idi

---

[37] Bu kelime "Tur" cezriyle "an" edat-ı ism-i mekânından mürekkeptir.

[38] Bu kelime "Tur" cezriyle "k" edat-ı nispetinden mürekkeptir.

[39] Kadim Tataristan ile zamanımızda Tatar tesmiye olunan ahalinin meskenleri beyninde hiçbir münasebet yoktur.

Türkistan-ı Şarkî dahi tesmiye olunan Turan'ın garbında kâin araziye "Türkistan-ı Garbî" ve bunun dahi garbına "Deşt-i Kıpçak" namları verilir idi.

Kadim Türkler tarihlerini yazmışlardır. Yalnız Moğollar gerek kendilerini ve gerek Türkler ile Tatarlar hakkında oldukça malumat-ı tarihiye vermişler ve Eski Türklere ait "tradisyonları"[40] kendilerine isnat eylemişlerdir. Hususuyla Çengiz Han'ın evlat ve ahfadı olan Moğol hükümdarları tarihen Moğolluğa çok hizmet etmişlerdir.

Aksa-yı Şark Türklerinden en ziyade malumat verenler Çin müellifleridir. Fakat biz bu müelliflerin asarını Avrupalılar vasıtasıyla değil, belki doğrudan doğruya bizzat kendimiz tetebbu etmeliyiz, tetebbuat-ı maksada göre tahallüf eder.

Aksa-yı Garpta ise Romalılar ve hususuyla Kadim Yunanîlerin kendileriyle temasta bulunmuş oldukları Eski Türkler hakkında vermiş oldukları malumat-ı tarihiye en ziyade haiz-i ehemmiyettir ve bunu makalemizin mevad-ı mühimmesi ispat eder. Hâlbuki biz, Türkler, mevad-ı mühimme-i mezkûreyi yalnız bir kuru "Deşt-i Kıpçak" sözüyle geçiştiriyoruz.

Bahr-ı Muhit-i Kebir'den başlayarak Tuna Nehri'nin menbaına ve Makedonya ile Bahr-ı Sefid'e kadar mümted olarak hiç başka bir kavmin iştiraki olmaksızın yalnız Eski Türkler tarafından meskûn olmuş olan arazi-i vesia ise, denizler dahi dâhil olduğu hâlde tulen bütün küre-i arzın hemen nısfı demektir ve bizim şimdiye kadar bahsetmiş olduğumuz akvam yalnız bu arazi üzerinde sakin olarak Türklüğü meydanda olan Eski Türklerden ibarettir.

Hâlbuki Eski Türkler iddiamız veçhle küre-i arzın ilk sekenesi ve Irk-ı Ebyazın babaları olunca, Türk namı

[40] Babadan evlada nakil olarak intikal eden vakayi-i tarihiyeye umum Avrupa lisanlarında verilen "tradisyon" ismini olduğu gibi Türkçede dahi kullanmak taraftarıyız. "Anane" tabirini muvafık görmemekteyiz.

altında olmaksızın, diğer namlar ile birtakım şubeler ve kollar teşkil ve bunlar dahi diğer şuabat tevlit edeceğinden bu suretle Türk kavm-i aslîsi ile diğer akvam-ı müteşaibe beyninde muhtelif derecatta münasebat-ı ırkiye bulunmuş olur. Biz şimdiye kadar bu meseleden bahsetmedik, fakat ileride bahsedeceğiz ve Eski Türkler ile akvam-ı kadime-i saire beynindeki münasebat-ı ırkiyeyi taharri ve bunun derecesini tayin etmeye say edeceğiz.

Biz umumiyetle nevini beşerin münkasım bulunduğu üç ırktan ırk-ı asferin merkezi Kadim Çin kıtası ve ırk-ı ebyazın dahi merkezi Asya-yı Vusta yani Turan olduğuna ve bundan maada bilcümle Avrupa ahalisinin Asyadan gelmiş bulunduğuna kani olanlardanız. Şu kadar ki bu nokta-ı nazardan fikrimizce Avrupa-yı Şarkî ve Şark-ı Cenubî'yi Asya'dan addetmek lazımdır. Bu hâlde bidayet-i beşeriyet de Turan'ın garbında kâin arazinin gayr-ı meskûn ve şarkındaki arazinin ise ırk-ı asfer ile ırk-ı ebyaz beyninde müşterek bulunmasını icap eder. Binaenaleyh Asya kıtasının en mürtefi mahalli olan Turan yaylalarının mürur-ı zaman ile peyderpey kurumasına mebni sekenesinin her cihete doğru vaki olan muhacerat-ı mütevaliyesi esnasında, garba doğru gidenler arazi-i hâliyede yerleşmeye başlamışlar ve şarka doğru gidenler ise Irk-ı Asfer ahalisine tesadüf eyleyerek onlar ile harp etmeye ve temasta bulunmaya mecbur olmuşlardır. Bu hakikati maddî olarak Sedd-i Çin tesmiye olunup havarıktan mağdur olan azim ve medid duvarlar isbat eder ki bunlar garbdan Türk muhacematına karşı Çinliler tarafından inşa olunmuştur. İşte bu Türkler Sedd-i Çinî haricinde olmak üzere şimalen Kadim Tataristan ve cenuben Kadim Moğolistan'ı tesis ve teşkil etmişler ve Çinliler ile tesalüb eyleyerek melez olan Tatar ve Moğol simalarını vücuda getirmişlerdir.

Aksa-yı Şark Türkleri olan Kadim Moğollar ile Kadim Tatarlar kendilerinin Türk evladı olduklarını unutmamış-

lar ve "Türk" kelimesi gibi "dağlı" manasına olan "Ḫatay" namını almışlardır. Moğollara "Ḳara Ḫatay" ve Tatarlara "Aḳ Ḫatay" denilir idi. Moğol olan Çengiz Han'ın ahfadından Ebulgazi Bahadır Han *Evşâl-i Şecere'-i Türkî* nam eserinde Moğollar ile Tatarların Türk evladı olduklarını tasdik ve beyan eyler.

Aksa-yı Garp Türkleri dahi kendilerinin Türk olduklarını unutmayarak keza (dağlı) manasına olan Çıġatay[41] veya Çıġıl[42] namlarını almışlardır ki bu iki kelimenin cezr-i müştereki "Çıġ"tır. Bu Türklere Yunanîler "Skit" namını vermişler ve bade bu namı tamimen bütün Türklere ita eylemişlerdir.

Bâlâda söylenmiş olduğu üzere "Skit" kelimesinin aslı "Sikit"tir ki bu da "Çıġıt"tan münhariftir, çünkü lisan-ı Yunanîde "ç" harfi yoktur. Bu tabir-i ahir ise lisan-ı Türkî kavaidince "Çıġatay" ve "Çıġıl" kelimeleriyle hemmanadır. "Ḳıpçaḳ" tabiri bir dereceye kadar "Sikit" alemi yerine kaim olabilir. Tabir-i cedit olarak biz bu makamda "Tatar" ismini kullanmaktayız.

Bundan maada Aksa-yı Garp Türkleri olan Avrupa Skitleri yani bâlâda görüldüğü üzere Küçük Skitya ahalisi muhafaza eylemiş oldukları tradisyonlarda kendilerinin Türk evladı olduklarını beyan etmişlerdir. Pek mühim olan bu tradisyonu 'Erodot bervech-i zir derceder:

"Skitler [yani Avrupa Skitleri] derler ki vaktiyle gayr-ı meskûn olan memleketlerde ilk tevellüt etmiş olan adamın ismi Targita'os yani Targitay olup onun pederi (Jüpiter) mabudu ve validesi (Boristes)[43] Nehri'nin kızı idi." [Kısım 4 Madde 5].

---

41 "Çıġa" yani "dağ" çocuğu demektir.

42 "Çıġ" yani "yüksek mahal" adamı demektir. Arabîde bu kelime "Cikil" tarzı da tahrir edilmiştir.

43 Dinyeper yani Yayık Nehri.

Bilcümle müellifin ve hususuyla Hammer'in tasdikiyle sabit olduğu üzere Targita'os alemi Türkleri irae eder. Filvaki bu kelimenin cezri Tark veya Tarḳ olup Eski Türkçede "tar" kelimesi "tur" kelimesiyle hemmana olarak "dağ" ve "yüksek yer" manasını ifade ettiğinden, "k" veya "ḳ" edat-ı nispetiyle "Tarḳ" veya "Türk" kelimeleri aynı makamda istimal olunabilirler. Nitekim "Tarḫan"[44] yerine "Turḫan" kullanılmıştır.

Esatirden madut olan bâlâdaki tanrının Türkleri Dinyeper Nehri sevahilinde yarattığını ve Skitlerin bu Türklerin evladı olduğunu ima eder.

'Erodot devam ile der ki: "Targita'os'un üç oğlu oldu: Laypoḳsay, Arpoḳsay ve Ḳolaḳsay. Bir gün asmandan altından mamul boyunduruğuyla beraber bir sapan, bir balta ve bir tas nazil olur. Targita'osun büyük oğlu bunları almak üzere takarrüp eder ise de, bu eşyanın mamul olduğu altın o derece kesb-i hararet eder ki elini geri çekmeye mecbur olur. Ortanca biraderi dahi aynı suretle hareket eder ve aynı sebebe mebni çekilir. Fakat sonra en küçük biraderleri olan Ḳolaḳsay'a geldikte, altın kızmadığından, müşarünileyh mezkûr edevatı alarak ikametgâhına getirir ve bu mucizeden dolayı iki büyük biraderler hakk-ı saltanatlarını en küçük biraderlerine terk ederler." [Kısım 4 Madde 5].

Mecaz olmak üzere bu üç eşyadan birincisi ziraat, ikincisi sanat üçüncüsü bağcılık ve şaraptır. Bu tradisyon umumiyetle Türklerin iki meseli ziraat ve sanayiden müteneffir olarak göçebe ve bedeviyet hâlinde yaşadıklarını ve zaman cihetiyle en yeni Türkleri teşkil eden bir sülüsün

---

[44] Orḫan, Orbeği ve Adırbeği kelimelerinde dâhil olduğu hâlde bu tabirler esasen Eski Türkçede "Derebeği" makamında istimal olunarak evailde dağ, tepe, boğaz ve derbent gibi geçit mahallerinde inşa edilmiş olan kale, şato ve kulelerde tahassun ederek yolculardan toprak bastı parası ve mahallî köylülerden aidat almış olan kimseleri irae eder idi.

ziraat ve medeniyete meylederek şehirler ve hükûmetler tesis ettiklerini ima eder.

[Mabadı var]
Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱۸ جمادی‌الاول ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۲ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۵۰ — ۵۷

تورکلرك منشأنه دائر

(سکیتلر) لك کندیلرینی تورك اولادی بیلدکلری .

ادعا ایدیورلرکه اسکی تورکلر عرق ابیضه منسوب اولدقدن باشقه بو عرقه منسوب اقوامك اك قدیملرندن بو حالده اسکی تورکلر عرق ابیضك بالاری واسکی تورکجه دخی بو عرقه منسوب اقوامك تکلم ایلدیکی لسانلرك آناسی اولور .

بو ادعانڭ ، بالاده سویلدیکمز اوزره ، تاریخ ، جغرافیا و لسان کبی اوچ متین اساسه استناد ایلدیرك اثبات ایله‌مکده‌یز .

مقاله‌مزده شیمدیه قدر بحث ایلدمش مواد یالکز تاریخه عائد اولوب موادمذکوره بروجه زیر خلاصه اولونور:

مهد بشریت اولان آسیای وسطی‌یه (طاغلق محل) مناسبته اولان (توران) (۱) نامی و تورانلر سکنه اصلیه‌سنه دخی (طاغل) مناسبته اولان (تورك) (۲) اسمی علم اولشدرکه یونانلرك جغرافی مشترکی (طاغ و یوکسك یر) مناسبته اولان (تور) کلمه‌سیدر .

تورانلك شرقنده بحر محیط کبیر ایله اصل چین ممالکنه قدر ممتد اولمق اوزره شمالاً قدیم تاتارستان (٤) وجنوباً موغولستان موجود ایدی

(ترکستان شرقی) دخی قسم اعظم تورانلك غربنده کائن اراضی‌یه (ترکستان غربی) ویونانلك دخی غربنه (دشت قیپچاق) نامنی ویریلیر ایدی .

---

[۱] بو کلمه (تور) جغرافیه (آن) ادات اسم مکاندن مرکبدر .

[۲] بو کلمه (تور) جغرافیه (ك) ادات نسبتدن مرکبدر .

قدیم تورکلر تاریخلرینی یازمشلردر . یالکز موغوللر کرك کندیلری و کرك تورکلرایله تماللر حقنده اولدقجه معلومات تاریخیه ویرمشلر واسکی تورکلره عائد (تراديسيونلری) (۳) کندیلرینه استناد ایله مشلردر . خصوصیله چنگیز خانك اولاد واحفادی اولان موغول حکمدارلر تاریخاً موغوللره چوق خدمت ایتمشلردر .

اقصای شرق تورکلرندن الك زیاده معلومات ویرنلر چین مؤلفلریدر. فقط بو مؤلفلرك آثارینی اوروپالیلر واسطه‌سیله دخل، بلکه طوغریدن طوغریه بالذات کندیلرینی تتبع ایتمشلردر ، تتبعات مقصده کوره تخلف ایدر .

اقصای غربده ایسه رومالیلر وخصوصیله قدیم یونانیلرك کندیلرینه تماسده بولنمش اولدقلری اسکی تورکلر حقنده ویرمش اولدقلری معلومات تاریخیه الك زیاده حائز اهمیتدر وبونی مقالەمزك مواد مهمه سی اثبات ایدر . حالبوکه بزه ترکلر ، مواد مهمهٔ مذکوره‌یی یالکز بر قوری (دشت قیپچاق) سوزیله کچشدیریورز .

بحر محیط کبیرین بشلاغرق طوغه تهریتك منبعه وماکه دونیا ایله بحر سفیده قدر ممتد اولدرق هیچ بر قومك اشتراك اولمقسزین یالکز اسکی تورکلر طرفندن مسکون اولمش اولان اراضی وسیعه ایسه ده کچزلر دخی داخل اولدیغی حالده طولاً یوتون کرهٔ ارضك هان نصفی دیمکدر وبو شیعه‌ی‌نه قدر بحث ایتمش اولدیغمز اقوام یالکز بو اراضی اوزرنده ساکن اولدرق تورکلکی میدانده اولان اسکی تورکلردن عبارتدر .

حالبوکه اسکی تورکلر ادعاسز وجهله کرهٔ ارضك ایکی سکنه‌سی و عرق ایچنك بابانی اولنجه ، تورك نامی آلتنده اولمقسزین ، دیکر ناملر ایله بر طاقم شعبه‌لر وقوللر تشکیل وبونلر دخی دیکر شعبات تولید ایده‌جکندن بوصورتله تورك قوم اصلیسی ایله دیکر اقوام منشعبه بینلنده مختلف درجاتده مناسبات عرقیه بولنمش اولور ؛ بز شیعه‌ی‌یه قدر بو مسئله‌دن بحث ایتمدك ، فقط ایلروده بحث ایده‌جکز واسکی تورکلر ایله اقوام قدیمهٔ سائره بینلنده‌کی مناسبات عرقیه‌یی تحری و بونك درجه‌سنی تعیین ایتمکه سعی ایده‌جکز .

بز عمومیتله نوعنی بشرك منقسم بولندیغی اوچ عرقدن عرق اصفرك مرکزی قدیم چین قطعه‌سی وعرق ابیضك دخی مرکزی آسیای وسطی یعنی توران اولدیغنه وبوندن ماعدا بالجمله اوروپا ایله امالیسنك آسیادن کلش بولندیغنه قانع اولانلردنز . شوقدرکه بو نقطهٔ نظردن فکر منجه اوروپای شرق وشرق جنوبیی اسیادن عد ایتمك لازمدر . بو حالده بدایت بشریتده تورانك غربنده کائن اراضینك غیر

---

[۳] یاپادن اولاده نقلی . اولدرق انتقال ایدن وقایع تاریخیه‌یه عموم اوروپا لسانلرنده ویرلن (تراديسيون) اسمی اولدیغی کبی تورکجه‌ده دخی قوللانمغه طرفداری یز . (عنعنه) تعبیرینی موافق کورمه‌مکده‌یز .

[٤] قدیم تاتارستان ایله زمانمزده تاتار تسمیه اولونان اهالینك مسکنلری بینلنده هیچ بر مناسبت یوقدر .

سکون وشرفندهکی اراضینك ایه عرق اصفر ایله عرق ابیض بینده مشترك بولنمسی ایجاب ایدر. بناءً علیه آسیا قطه‌سنك الاصرتفع محلی اولان توران بایلارینك مهبط زمان ایله بیدر بی‌قورومسه مبنی سکنه‌سنك هر جهته دوغری واقع اولان مهاجرات متوالیه‌سی اثناسنده ، غربه دوغری گیدنلر اراضیء خالیه‌ده یرلشمکه باشلامشلر وشرقه دوغری گیدنلر ایسه عرق اصفر اهالیسنه تصادف ایله یه‌رك آنلر ایله حرب ایتمکه وتماسده بولنمغه مجبور اولمشلردر . بو حقیقی مادی اولهرق سد چینی تسمیه اولونوب خواردن مصدور اولان عظیم و مدید دیوارلر اثبات ایدرکه بونلر غربدن تورك مهاجماتنه قارشی چینلیلر طرفندن انشا اولنمشدر . ایشته بوتورکلر سد چینك خارجنده اولمق اوزره شمالاً قدیم تاتارستان وجنوباً قدیم موغولستانی تأسیس وتشکیل ایتمکله چینلیلر ایله تصالب ایله یه‌رك مه‌دنی اولان تاتار وموغول سیالرینی وجوده کتیرمشلردر .

اقصای شرق تورکلری اولان قدیم موغوللر ایله قدیم تاتارلر کندیلرینك تورك اولادی اولدقلرینی اونوتمامشلر و(تورك) کلمه‌سی کی (طالغلی) معناسنه اولان (طاغای) نامی تحمل ایتمکلرده . موغوللره (قاره طاغای) وتاتارلره (آق طاغای) دیمکلر ایدی.موغول اولان چنکیز خانك احفادندن ابوالغازی بهادرخان (اوشالی شجرهٔ ترکی) نام اثرنده موغوللر ایله تاتارلرك تورك اولادی اولدقلرینی تصدیق ویبان ایلر .

اقصای غرب تورکلری دخی کندیلرینك تورك اولدقلرینی اونوتمامهرق کذا (طالغلی) معناسنه اولان (چیغاتای) (۱) ویا (چیغل) (۲) نامنی آلمشلردرکه بوایکی کلمه‌نك جذر مشترکی (چیغ)در. بو تورکلره یونانیلر (سکیت) نامی ویرمشلر وبعده بو نامی تعمیماً بوتون تورکلره اعطا ایلهمشلردر.

بالاده سویلندیکی اولهرق یونانی اورزه (سکیت) کلمه‌سنك اصلی(سکیت) درکه بوده (چیغیت)دن منحرفدر. چونکه لسان یونانیده (چ) حرفی یوقدر . بو تعبیر اخیر ایسه لسان ترکی قواعدنجه (چیغاتای) و (چیغل) کلمه‌لرله هممعنادر. (قیپچاق) تعبیری بر درجه‌یه قدر (سکیت) عنی برینه قائم اولهرق یکی تعبیر جدید اولهرق . بز بو مقامده (تاتار) اسمنی قوللانمغه‌یز .

یوقدن ماعدا اقصای غرب تورکلری اولان اوروپا سکیتلری یعنی بالاده کورلدیکی اوزره (کوچوك سکیتیا) اهالیسی محافظه ایله‌دکی اولدقلری تراديسیونلرنده کندیلرینك تورك اولادی اولدقلرینی بیان ایتمکلردر . بك مهم اولان بو تراديسیونی (نوردوت) بروجه زیر درج ایلر :

سکیتلر [یعنی اوروپا سکیتلری] دیرلرکه وقتیله غیر مسکون اولان مملکتلرنده ایلك تولد ایتمش اولان آدامك اسمی (تارکیتائوس) یعنی (تارکیتای) اولوب آنك پدری (زویفر) معبودی

---

[۱] (چیغا) یعنی (طاغ) چوچی دیمکدر .

[۲] (چیغ) یعنی (یوکسك محل) آدمی دیمکدر . عربیده بو کلمه (جبل) طرزنده تحریر ایدلمشدر .

ووالده‌سی (پوریسته‌ن) (۱) تهرینك قیزی ایدی . » [قسم ٤ مادة ٥] .

بالجمله‌سؤلئین وخصوصیله (هامه‌ر)ك تصدیقیله ثابت اولدیغی اوزره (تارکیتاوس) علی‌تورکلرك اراله ایدر . فی‌الواقع بو کلمه‌نك جذری (تارا) ویا (تارق) اولوب اسکی تورکجه‌ده (تار) کلمه‌سی (تور) کلمه‌سیله همعنا اولهرق (طاغ) و (یوکسك یر) معناسنی افاده ایتدیکندن ، (ك) ویا (ق)ادات نسبتیله (تارق) و (تورك) کلمه‌لری عینی مقامده استعمال اولنه‌بیلیرلر . نه‌کیم (تارخان) (۲) یرینه (تورخان) (۲) قوللانلمشدر .

اساطیردن معدود اولان بالاده‌کی عباره تاکرینك تورهاری(دیفیه‌ر) نهری‌یی‌سواحلنده‌یاراتدیغنی وسکیلرك بو تورکلرك اولادی اولدیغنی ایما ایدر .

(ثمودودوت) دوام ایله دیرکه : « (تارکیتاوس) ك اوچ اوغل اولدی : (لایوقسای) (آزیوقسای) و (قولاقسای) برکون آسمانـدن آلتونـدن معمول بیوغدروفیله برابر بر صاپان ، بر بالطه وبر طاش نازل اولور . تارکیتاوسك بیوك اوغلی بونلری آلمق اوزره قرب ایدر ایسه‌ده ، بو اشیانك معمول اولدیغی آلتون او درجه کب حرارت ایدرکه الی کری چکمکه مجبور اولور . اوزرلنجه برادری دخی عینی صورتله حرکت ایدر وعینی سیئه مبنی چکیلیر . فقط صره اك کوچوك برادرلری اولان (قولاقسای)ه کلدکده ، آلتون قیزمایـوندن ، مشارالیه مذکور ادوانی آلهرق اقامتکاهنه کتیریر وبو معجزه‌دن طولایی ایکی بویوك برادرلر حق سلطنتلرینی‌اك کوچوك برادرلریه ترك ایدرلر . » [قسم ٤ مادة ٥]

مجاز اولق اوزره بو اوچ اشیادن برنجیسی زراعت ، ایکنجیسی صنعت اوچنجیسی یافجیلق وشرابدر . بو ترادیسیون عمومیله تورکلرك ایکی مثلی زراعت وصنایعدن‌متفرع اولهرق کوچه‌ویدویت حالنده یاشادقلرنی وزمان جمیله اك یکی تورکلری تشکیل ایدن برتلك زراعت ومدنیته میل‌ایده‌رك شهرلر وحکومتلر تأسیس ایتدکلرنی ایما ایدر . [مابعدی وار]

مقاصد ارشاد عربه فریضی
افندی

---

[۱] (دیفیه‌ر) یعنی یایق نهری .

[۲] (اوردخان) ، (اوردبکی) و (آدیربکی) کلمه‌لریده داخل اولدیغی حالده بو تعبیرلر اساساً اسکی تورکجه‌ده (دره‌بکی) مقامنده استعمال اولنه‌رق اوائلده طاغ ، تپه ، یوقاز ودرینه کی یکید محلرنده انشا ایدلش اولان قلعه ، شاتو وقولهلرده تحصن ایده‌رك یولیلردن طوپراق یاصدی یارمجی وعمل کوبیلردن عائدات آلمش اولان کیسه‌لری اراله ایدر ایدی .

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2	25 Cemaziyülevvel 1336	Cuma Ertesi	9 Mart 1918	Numero 58 – 27

Skitlerin Kendilerini Türk Evladı Bildikleri

'Erodot devam ile der ki: "Targita'os'un üç oğlu oldu: Laypoḳsay, Arpoḳsay ve Ḳolaḳsay. Bir gün asmandan altından mamul boyunduruğuyla beraber bir sapan, bir balta ve bir tas nazil olur. Targita'osun büyük oğlu bunları almak üzere takarrüp eder ise de, bu eşyanın mamul olduğu altın o derece kesb-i hararet eder ki elini geri çekmeye mecbur olur. Ortanca biraderi dahi aynı suretle hareket – eder ve aynı sebebe mebni çekilir. Fakat sonra en küçük biraderleri olan Ḳolaḳsay'a geldikte, altın kızmadığından, müşarünileyh mezkûr edevatı alarak ikametgâhına getirir ve bu mucizeden dolayı iki büyük biraderler hakk-ı saltanatlarını en küçük biraderlerine terk ederler." [Kısım 4 Madde 5].

Mecaz olmak üzere bu üç eşyadan birincisi ziraat, ikincisi sanat ve üçüncüsü bağcılık ve şaraptır. Bu tradisyon umumiyetle Türklerin iki meseli ziraat ve sanayiden müteneffir olarak göçebe ve bedeviyet hâlinde yaşadıklarını ve zaman cihetiyle en yeni Türkleri teşkil eden bir sülüsün ziraat ve medeniyete meylederek şehirler ve hükûmetler tesis ettiklerini ima eder.

Filhakika bâlâda görüldüğü üzere Omer Avrupa Skityası'nda ve Azak Denizi havalisinde ziraatle meşgul olan Skitleri alem olarak "Zürra" namıyla yâd etmiştir. Bun-

dan maada Strabon'un layıkıyla izah eylediği üzere kıta-ı mezkûre evailden beri gerek Yunanistan ve gerek sair memalikin zahire ambarlığı vazifesini ifa eylemiştir ki bu hâl zamanımızda bile devam etmektedir. Eski Türklerde ziraat yalnız Küçük Skitya'ya mahsus olmayıp Turan'ın muhtelif mahallerinde ve Türkistan-ı Şarkî'de Tarım vadi-i cesiminde ve Türkistan-ı Garbî'nin dahi birçok mahallerinde ziraatin pek müterakki bir hâlde bulunmuş olduğu ve ariz ve amik iska cetvelleri hafr edilmiş bulunduğu tahakkuk eylemiştir.

Bir de Eski Türklerde bağcılık ve şarap imali pek terakki eylemiş ve hatta bazı mahallerde şaraba inhimak derece-i ifrata varmış idi. Strabon'da görüldüğü üzere bir vakit Daklar ile Cetler bu inhimakın önünü almak için bağlarını tahrip etmek gibi bir tedbire bile müracaat eylemişler idi. Hatta Skitlerin susuz şarap içmeleri Kadim Yunanîlerde darb-ı mesel hükmüne girip bunların beynlerinde kullandıkları: "Skit vari mey sunmak", "Âlâ Skit mey içmek" tabirlerinin sebeb-i istimalini 'Erodot izah eder.

Eski Türklerin bir kısmı da bilhassa ırmaklar, sular ve bataklık mahaller civarında yaşayarak balıkçılık ile tayyüş ederler idi. "Tunġuz" tabiri "tun ḳızı" yani "ırmak çocuğu" demek olup bu kavim gibi diğer birtakım kabail dahi balıkçılık ile yaşarlar idi. Hatta elan Rusyada bu suretle nehir ve göl kenarlarında yaşayan ve tuzlu balık ile havyar imal eden Kazaklar halis Türk evladıdırlar.

Şimdi burada bâlâda zikreylediğimiz pek kadim Türk tradisyonunu bir parça tamik etmemiz icap eder: Zamanımızda Avrupalılar faaliyet-i sınaiyeyi elinde bir büyük çekiç bulunan bir insan resmiyle tasvir ederler, çünkü sanayi-i cedidenin esası demirciliktir. Eski Türkler ise faaliyet-i maddiye-i beşeriyeyi balta ile göstermişlerdir ki bu şekil faaliyet-i zihniyeyi dahi yani alelumum mesai-i beşeriyeyi

irae edebilir. Tasa[45] gelince, piyalenin esası olan bu kap şarabı temsil eder. Evailde bilcümle merasim-i içtimaiye ve hatta diniye şarapsız olamaz idi. Her nev içtimada şarap esas idi. Bu hâl Musevilikte ve hususuyla Hristiyanlıkta dahi devam eyledi. Kablelislam Eski Türklerde bir vaz-ı ihtiramkârane alarak ve hükümdarlar ile kadınların önünde diz çökerek bade sunmak ve bir cemiyet veya sofrada birinin aşkına ve muhabbetine bade (tavusmak)[46] âdât-ı milliyeden idi. Hatta "tost" tarzında telaffuz olunan "toast" İngiliz kelimesi "tavus" Türk kelimesi ile hemmana ve hemen hemlafztır. Velhasıl Skitler "tas" ve "şarap" ile cemaat, cemiyet, "sosyete", aile ve milliyeti irae eylemişlerdir. Osmanlılarda ise bu makamda "kazan" veya büyük bir "kepçe" kullanılmıştır. "Kazan" ve "ocak" cemiyet, cemaat ve hususuyla aileyi daha iyi tasvir eder. "Ocaḳ" kelimesinin aslı "ateş" manasına olan "ot"tan müştak olarak ism-i mekân olmak üzere "otcaḳ" olup "oṭa", "oṭağ", "otav" kelimeleri dahi aynı asıldan müştaktırlar. Fransızca "otel" tabiri dahi aynı asıldandır [Litre'nin lügatına müraċaat].

Velhasıl Türklerin vatan-ı aslîsi olan Turan kıtası bütün Türklüğün merkezi bulunmakta ve tarafeynden gerek Aksa-yı Şark'ta Moğollar ile Tatarlar ve gerek Aksa-yı Garp'ta Çığataylar yani Skitler Türk evladı olduklarını iddia etmekte ve biz, Türkler, kendi tradisyonumuzda Moğollar ile Tatarlar ve kendimizi birbirinden farklı birer büyük kavim olmak üzere tanımakta iken birkaç Avrupalının hiçbir mühim esasa istinat etmeksizin keyfî veya sehve mebni olarak dünyanın hemen nısfî tulunda olan umum Türk meskeninin ta bir kenarında Kadim Çin hududunda vücut bulmuş olan bilcümle Moğolların

[45] Balta ile su kabı olan tas herhâlde ilk insanların en ziyade muhtaç oldukları edevat iseler de her Skitin bir tas ile silahı hemen yegâne mameleği idi.

[46] Bu kelimenin "tas"tan müştak olması yani tasları birbirine çarpmak ve dokundurmak âdetini işar eylemesi pek muhtemeldir.

bilcümle diğer Akvam ve Kabail-i Türkiye'nin ecdadı olduğunu ve binaenaleyh bu suretle dolayısıyla işbu akvam ve kabailin ırk-ı asfere mensup olduklarını iddia eylemesi kadar vahim bir fikir olamaz. Ve garibi dahi şudur ki bu iddiada bulunanların yegâne delilleri mevhum olan şu simadır: Köse sakal, gayet küçük burun, çıkık çene kemikleri, ufak ve mailce kara gözler, siyah ve pek saç, sarı veya sarımtırak bir renk ve kısa boy. Hâlbuki Moğollarda bile nadiren tesadüf olunabilen bir sima diğer Akvam-ı Türkiye'nin hiçbirinde müstesna olarak bile katiyen bulunmaz. Hususuyla zamanımızda Asya'nın asıl Türk ahalisi evailden beri dünyanın her tarafına hicret eyleyip şimdi onların yerine kaim olanlar ve Avrupalıların gözüne çarpanlar ya Cengiz Han'ın Çin'den getirdiği Moğollar ile Tibetliler ve Çinliler veyahut Kadim Çin hududundan Çinliler tarafından müessiren tart ve tebid edilmiş olan bazı melez ve ufak Türk kabailidir. Türkistan-ı Şarkî'de bu gibi kabail içinde ekalliyet üzere bulunup "Öz Bek" tesmiye olunan halis Türkler muntazam simalarıyla diğerlerinden derakap tefrik olunurlar. Türkistan-ı Garbî'de ise Öz Bek namını taşıyan Türkler şarktan gelmiş Moğollar ile tesalüp eylemişlerdir. Velhasıl zamanımızda Asya-yı Vusta Eski Türklüğünü kaybetmiş, gitgide Çinlileşmiş ve birtakım melez akvama mesken olmuştur.

Bu hâlde niçin böyle malumat-ı sathiye sahibi olan ecanibin efkârını tasdik ederek asıl hakikimizi unutalım? Niçin kendimizi Çinli azmanı bilelim? Ne için ırk-ı ebyaza mensup olan bu kadar milel ve akvamın ecdadı bulunduğumuz ve Avrupa'nın en kadim sekenesi olduğumuz hâlde kendimizi ta Çin hududundan gelmiş Moğolların evladı tanıyarak Avrupa ve Anadolu'da malik olduğumuz bunca hukuk-ı milliye ve tarihiyemizden vazgeçelim? Hâlbuki biz, Türkler, şimdiye kadar Moğollardan zarar ve ziyandan başka bir şey görmediğimiz gibi şimdi dahi kendimizi on-

ların evladı olarak ilan etmekle menafi-i milliyemizi bütün bütün mahv ve berbat ediyoruz. Biz Moğol evladı değiliz ve Çin ile hiçbir münasebet ve alakamız yoktur. Biz Moğolları Türklükten çıkarmayız. Onları kardeş biliriz. Fakat vatan-ı aslîmiz Çin ve Çin hududu değil, belki Asya-yı Vusta, Turan, Avrupa ve Anadolu'dur. Dinimiz İslam olduğu hâlde biz ırken Avrupalılara en ziyade yakınız.

[Mabadı var].
Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

(Tashih) – Geçen haftaki nüshanın 498'inci sayfasının birinci satırında: "Kadim Türkler tarihlerini yazmışlardır" yerine "Kadim Türkler tarihlerini yazmamışlardır" dizilmekle maa'l-itizar tashih olunur.

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۲۵ جاذی‌الاول ۱۳۳۶ جمه‌ایرتسی ۹ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۲۷—۵۸

بونك كبي علم محض مواجهه‌سنده علم بشر هيچدر . لكن علم بهائم مواجهه‌سنده بوندن بيوك برعرفان متصور دكلدر.

فيلسوف اولدرقه بوعلم ايله جهلي، بو غرور ايله حالت وضيعه‌يي مقايسه‌يه قدرتياب وطلوعيله افولي بر اولان شهاب حياتك ضياسندن استفاده ايدر.

بشكطاش ٢٥ شباط ١٩١٨

جهول قومي

تورکلرك منشأنه دائر

(سكيتلر) ك كنديلرينه تورك اولادي بيلدكلري .

(هرودوت) دوام ايله ديركه : « (تاركيتاوس) ك اوچ اوغلي اولدي : (لايوقاي) ، (آزيوقاي) و (قولاقاي) . بركون آسماندن آلتوندن معمول بويوندروغيله برابر بر صاپان ، برقاطه وبر طاس نازل اولور. تاركيتاوسك بويوك اوغلي بونلري آلمق اوزره تقرب ايدر ايسه‌ده ، بواشيانك معمول اولديني آلتون او درجه كب حرارت ايدركه الني كري چكمك مجبور اولور . اورتانجه برادري دخي عين صورتله حركت ايدوعين سبب مبني چكيلير. فقط صره اك كوچوك برادرلري اولان (قولاقاي) ، كلدكده ، آلتون قيزماديغندن ، مشاراليه مذكور ادواتي آلهرق اقامتكاهنه كتيرير وبو معجزه‌دن طولايي ايكي بويوك برادرلر حق سلطنتلرني اك كوچوك برادرلريته ترك ايدرلر. » [قسم ٤ ماده ٥]

مجاز اولق اوزره بو اوچ اشيادن برنجيسي زراعت ، ايكنجيسي صنعت و اوچنجيسي باهميلق وشرايدر. بوتراديسيون عموميته تورکلرك ايكي مثلي زراعت وصنايعدن متنفر اولهرق كوچه وبدويت حالنده ياشادقلرني وزمان جمله اك بكي تورکلري تشكيل ايدن برثلث زراعت ومدنيته ميل ايدمرك شهرلر وحكومتلر تأسيس ايتدكلرني ايما ايدر.

« في الحقيقه بالاده كورلديكي اوزره (اوس) اوروپا سكيتياسنده و آزاق ده كيزي حوالي‌سنده زراعتله مشغول اولان سكيتلرك علم اولهرق (زراع) تاميله ياد ايتمشدر. بوندن ماعدا (سترابون) ك لابقيله ايضاح ايلديكي اوزره قطعهٔ مذكوره :اوائلدن بري كرك ونانستان وكرك ساتر ممالكك ذخيره آنبارلقي وظيفه‌سني ايفا ايله‌مشدركه بو حال زمانمزده بيله دوام ايتمكده‌در. اسكي تورکلرده

زراعت بالکز کوچوك سیکیتیایه مخصوص اولمایوب تورانك مختلف محلرنده وتركستان شرقیده (تاریم) وادیسنده جیسنده وتركستان غربینك دخی بر چوق محلرنده زراعتك پك مترقی برحالده بولنمش اولدیغی وعریض وعمیق اسقا جدولری حفر ایدلش بولندیغی تحقیق ایلهمشدر.

برده اسکی توزکلرده باغجیلق وشراب اعمالی پك ترقی ایلهمش وحتی بعض محلرده شرابلرینتهایتك درجهٔ افراطه وارمش ایدی. ستراپونده کوردیکی اوزره بر وقت داکلر ایله جنلر بو انهاسکك اوکنی آلمق ایچون باغلرینی تخریب ایتمك کبی بر تدبیره بیله مراجعت ایلهمشلر ایدی. حتی سکیتلرك صوصوز شراب ایچمه‌لری قدیم یونانیلرده ضرب مثل حکمنه کیروب یونترك یتیشرنده قوللانمقلری: (سکیت واری می صوئمی)، (آلاسکیت می ایچمك) تعبیرلرینك سبب استعمالی (هٔرودوت) ایضاح ایدر.

اسکی توزکلرك برقسمی‌ده بالخاصه ایرماقلر، صول وبطافلق محلرجوارنده یاشایه‌رق بالقجیلق ایله تعیش ایدرلر ایدی. (تونقوز) تعبیری (تون‌فیری) یعنی (ایرماق چوجغی) دیمك اولوب بو قوم کی دیکر بر طاقم قبائل دخی بالقجیلق ایله یاشارلر ایدی. حتی الآن روسیه‌ده بو صورتله نهر وکول کنارلرنده یاشایان وطوزلق یالق ایله حاویار اعمالی ایدن قازاقلر خالص تورك اولادی‌درلر.

شیمدی یوراده بالاده ذکر ایلهدیکمز پك قدیم تورك تراديسیونی بر پارچه تعریق ایتمك ایجاب ایدر: زمانزده اوروپالیلر فعالیت صناعیه‌یی النده بر بوچوك چکیچ بولونان بر انسان وسیله تصویر ایدرلر، چونکه صنایع جدیده‌نك اساسی تیوجیلکدر. اسکی توزکلر ایسه فعالیت مادیهٔ بشریه‌یی بالطبع ایله کوسترمشلردرکه بو شکل فعالیت ذهنیه‌یی دخی‌یعنی علی‌العموم مساعیٔ بشریه‌یی ارائه‌ایدهبیلیر. طاسه [١] کلمه‌سی، یالهنك اساسی اولان بو قاب شرابی تمثیل ایدر. اوائلده بالجمله مراسم اجتماعیه وحتی دینیه شرابسز اولهماز ایدی. هر نوع اجتماعده شراب اساس ایدی. بو حال موسیولکده وخصوصیله خرستیانلقده دخی دوام ایلهدی. قبل‌الاسلام اسکی توزکلرده بر وضع احترامکارانه آله‌رق وحکمه‌دارلر ایله قادینلرك اوکنده دیز چوکرك باده صونمق وبر جمیت ویا صوفراده برینك عشقته ومحبته باده (تاووسق) [٢] عادات ملیه‌دن ایدی. حتی (طوست) طرزنده تلفظ اولنان (طوآست) انکلیز کلمه‌سی (تاووس) تورك کلمه‌سی ایله هم معنا وهمان هم لفظدر. والحاصل سکیتلر (طاس) و(شراب) ایله جماعت، جمیت، (صوبه‌نه)، عائله وملیتلرینی ایله‌مشلردر. عنالیلرده ایسه بومقامده (قازان) ویا بویوك بر (کچیه) قوللانلمشدر. (قازان) و (اوجاق) جمیت، جماعت وخصوصیله عائله‌یی داها ایی تصویر ایدر. (اوجاق) کلمه‌سك اصلی (آتش) معناسنه اولان (اوت) دن مشتق اولهرق اسم مکان اولق اوزره (اوتجاق) اولوب (اوطه)، (اوتاغ)، (اوتاو) کلمه‌لری دخی عین اصلدن مشتقدرلر. فرانسزجه (اوتل) تعبیری دخی عین اصلدندر [لیتره‌نك لغته مراجعت].

والحاصل توزکلرك وطن اصلیسی اولان (توران) قطعه‌سی یونون توزکلرك مرکزی بولنمه‌ز وطرفیندن کرك اقصای شرقده موغولر ایله تاتارلر وکرك اقصای غربده چینلیلر یعنی سکیتلر تورك

[١] بالطه ایله صوقابی اولان طاس هرحالده ایکی انسانلرك اك زیاده محتاج اولدقلری ادوات ایسه‌لرده هرسکیتك بر(طاس) ایله (سلاحی) همان یکانه مالکی ایدی.

[٢] بوکلمه‌نك (طاس) دن مشتق اولمه‌سی یعنی طاسلری برینه چارپتی ودوقوندورمق عادتنی اشعار ایلمه‌سی پك محتملدر.

اولادی اولدقلرینی ادعا ایتمکده ویز، تورکلر، کندی تراديسيونلرنده موغولر ایله تاتارلر وکندیلرینی برلرندن فرقلی برر بویوك قوم اولق اوزره طانیمقده ایکن بر قاچ اوروپالینك هیچ بر مهم اساسه استناد ایتمکسزین کیمی ویا سهوه مبنی اولهرق دنیانك هان نصفی طولدنده اولان عموم تورك مکتبنك تا بر کنارلرنده قدیم چین حدودندهده وجود بولمش اولان بالجمله موغولرك بالجمله دیکر اقوام وقبائل ترکیه‌نك اجدادی اولدیغی وبناءً علیه بوصورتله طولایسیله اشبو اقوام وقبائلك عرق اصغره منسوب اولدقلرینی ادعا ایله‌مه‌سی قدر واهی بر فکر اولدیغنی، وغربی دنی شودرکه بو ادعاده بولنانلرك یکانه دلیلری موهوم اولان شو سیادر: کوسه ساقال، غایت کوجوك بوروت، چیقیق چکه کیکلری، اوفاق وماثلیه قاره کوزلر، سیاه، وبك صاچ، صاری ویا صاریمتراق بر رنك وقیصه بوی، حال بوکه موغولرده بیله نادراً تصادف اولنه‌بیلن بر سیما دیکر اقوام ترکیه‌نك هیچ برنده مستثنی اولهرق بیله قطعیاً بولونمامق. خصوصیله زمانمزده آسیانك اصل تورك اهالیسی اولمادیغنی بری دنیانك هرطرفنه‌هجرت ایله‌یوب شیمدی آ نلرك یرینه قائم اولانلر واوروپالیلرك کوزینه باقوبانلر یاخنکین خانك چیننن کتیردیکی موغولر ایله تیبتلر وچینلولر وباخود قدیم چین‌حدودندن چینلولر طرفندن مؤ ثراً طرد وتبعیدایدلش اولان بعض ملاز واوغاق تورك قبائلیدر. ترکستان شرقیده بو کی قبائل ایچنده اقلیت اوزره بولنوب اوز بك تسمیه اولنان خالص تورکلر منتظم سیالرله دیکرلرندن درعقب طریق اولوسورلر. ترکستان غربیده ایسه اوز بك نامی طاشیان تورکلر شرقدن کلش موغولر ایله تصالب ایله‌مشلردر. والحاصل زمانمزده آسیای وسطی امکی تورکلکنی غائب ایتمش، کیت کیده چینلیلشمش وبر طاقم ملاز اقوامله ممکن اولمشدر.

بو حالده نجون بویله معلومات سطحیه صاحبی اولان اجانبك افکارینی تصدیق ایدرك اصل حقیقتی اونوده‌لم؟ نجون کندیمزی چینلی آزمانی بیله‌لم؟ نه ایچون عرق ایبغه منسوب اولان بو قدر ملل واقوامك اجدادی بولندیغمز واوروپانك اك قدیم سکنه‌سی اولدیغمز حالده کندیمزی تا چین حدودندن کلش موغولرك اولادی طانیمه‌رق اوروپا وآ ناطولیده مالك اولدیغمز بوقیمه حقوق ملیه وتاریخیه‌مزدن واز کچه‌لم؟ حال بوکه بز، تورکلر، شیمدیدیکه قدر موغولردن ضرر وزیاندن باشقه بر شی کورمه‌دیکمز کبی شیمدی دخی کندیمزی آنلرك اولادی اولهرق اعلان ایتمکله منافع ملیه‌مزی یوتون یوتون محو وبرباد ایدیوروز. بز موغول اولادی دکلز وچین ایله هیچ بر مناسبت وعلاقه‌مز یوقدر. بز موغولری ترکلکدن چیقاومایز. آنلری قارداش بیلیرز. فقطوطن اصلیمز چین وچین حدودی دکل، بلکه آسیای وسطی، توران، اوروپا وآ ناطولیدر. دینمز اسلام اولدیغی حالده بز عرقاً اوروپالیلره اك زیاده یقینز. [مابعدی واز]

مقاعد ارکان حربیه فریقی

انور

(تصحیح) — کچن هفتکی نسخه‌نك ٤٩٨ نجی صحیفه‌سنك برنجی سطرنده: (قدیم تورکلر تاریخلرینی یازمشلردر) برینه (قدیم تورکلر تاریخلرینی یازمامشلردر) دینلمکله مع الاعتذار تصحیح اولنور.

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2	3 Cemaziyülahir 1336	Cuma Ertesi	16 Mart 1918	Numero 59 - 28

Türk Akvam-ı Mütekaddime ve Müteahhiresi

Zaman cihetiyle Milat esas tutularak Türk akvamını iki kısma tefrik edebiliriz: Kablelmilat Türkler veyahut Türk akvam-ı mütekaddimesi, Badelmilat Türkler veyahut Türk akvam-ı müteahhiresi.

Türk akvam-ı mütekaddimesi hakkında bir dereceye kadar Çin müverrihini bazı malumat vermekte iseler de en ziyade malumat verenler Yunanîlerdir. Kadim müellifin-i Yunanîyenin en yenisi olan Strabon milattan yarım asır evvel tevellüt etmiş olduğundan, bu müellifin eserinde zikrolunan akvam-ı Türkiye bihakkın mütekaddiminden addolunacağı gibi zikrolunmayanlar dahi müteahhirinden madut olur. Şu kadar ki bilcümle Türk akvam-ı kadimesi Strabon'da mezkûr olmadığından, bu gibi akvamdan icap edenler ayrıca zikrolunacaktır.

Yunanîlerin Eski Türklere "Skit" namını verdiklerini gördük. Defaat ile izah eylemiş olduğumuz üzere bu tabirin Türkçe mukabili "Çığatay" ve "Çığıl"dır. "Kıpçaklar" dahi Skitlerin bir kısmıdır.

"Skit" tabir-i kadimi yerine müteahhirin zamanında ve hatta zamanımızda "Tatar" kelimesi kullanılmaktadır. Fakat evvelce dahi ihtar eylemiş olduğumuz üzere bu "Tatar" tabir-i cedidi ile "Tatar" tabir-i kadimi beyninde bü-

yük bir fark vardır: Kadim Tatarlar Çinin cihet-i şimaliye ve "Baykal" yani "Bay Köl"ün cihet-i şarkiyesinde bulunan Tataristan'ın ahalisidir ki onlara "Aḳ Ḫatay" namı dahi verilir idi.

Bâlâda görüldüğü üzere Yunanîler Skit ırkına mensup olmak üzere birtakım akvam ve kabail isimleri zikrederler ki bunların en meşhurları olmak üzere Sarmatları, Cetleri, Dakları, Misyenleri ve Trakları zikreyledik. Ve yine bâlâda görülmüş olduğu üzere "Trak" kelimesini Yunanîler gerek aynıyla "Skit" kelimesi gibi ırk ve cins ismi olmak üzere istimal etmişler ve gerek Tuna havalisiyle Rum Elide sakin olan Garp Türklerini bu nam ile irae eylemişlerdir.

"Trak" tabirinin "Türk" kelimesinden münharif olduğuna asla şüphe edilmemelidir.

Anadolu ahalisinden Skit ve Trak ırkına mensup birtakım akvam ve kabaili Strabon zikreder, fakat biz şimdiye kadar onlardan bahsetmedik. Yalnız en mühim olan Skit akvamını zikretmekle iktifa eyledik.

Skitler hakkında bu kadar malumat-ı esasiye edindikten sonra bademe Türk ırkıyla diğer uruk-ı kadimeyi yani Eski Türkler ile sair milel ve akvam-ı kadimeyi mukayese edeceğiz ve beynlerinde bir münasebet-i ırkiye olup olmadığını taharri eyleyeceğiz.

Fakat Türk ırkıyla uruk-ı saireyi birbiriyle mukayese etmezden mukaddem evvelemirde bu ırklar beyninde esasen bir münasebet-i asliye-i umumiye bulunduğunu izah edeceğiz.

Irk-ı Esved ile Akvam-ı Cenubiye

Bâlâda görüldüğü üzere en kadim müellifin-i Yunanîye garptan şarka doğru mümted ve Kafkas ile Himalaya silsile-i ciballerini muhtevi olarak bir kuşak gibi Asya kıtasını

vasatından ikiye bölen Torus[47] silsile-i cibalinin cihet-i şimaliyesine (Torus'un beri tarafı) ve cihet-i cenubiyesine (Torus'un öte tarafı) isimlerini vermişler ve bu dağların ve suret-i umumiyede dünyanın cihet-i şimaliyesinde sakin olan beyaz insanlara "Skit" ve cihet-i cenubiyesinde sakin olan siyah insanlara "'Etiyopiyen"[48] namlarını tahsis etmişler idi. Strabon der ki; "Torus silsile-i cibalinin kendisi yüksek olduğu için bu dağları Asya'nın kısm-ı şimalîsine dâhil etmek ve kıta-ı mezkûrenin kısm-ı cenubîsini bu dağların cenup eteklerinin nihayetinden bed ettirmek iktiza eder."

Eski müellifin-i Yunanîyenin bu nazariyesi ilm-i ensab nokta-ı nazarından pek doğru ve bizim dahi fikrimize pek muvafıktır. Şu kadar ki "'Etiyopiyen" tabirinin Kadim Yunanîler indinde hem ırk-ı esved ve hem ırk-ı ebyazın esmer ve siyah renkli akvamına şümulu olup zamanımızda ise bu nam yalnız Afrika'da Mısır'ın cenubundaki Zencilere tahsis kılınmış olduğundan tabir-i mezkûrun bilakayd istimali caiz değildir.

İmdi biz deriz ki: Evailde ırk-ı esvede mensup olan insanlar yalnız Afrika'da bulunmayıp Asya'nın kısm-ı cenubîsinde dahi mevcut idi. Fakat mürur-ı zaman ile ırk-ı ebyazı teşkil eden Asya'nın akvam-ı şimaliyesi cenuba doğru inerek Siyahîleri peyderpey tebid etmişler ve nihayetülemr cümlesini terk-i vatan ile sevahilin ötesinde bulunan adalara ilticaya mecbur eylemişlerdir. Onun için bu adalarda elan mevcut olan Siyahîler Afrikalı olmayıp esasen Asyalıdırlar. Bunlardan Hindistan'da bulunmuş olanların bir kısmı "Dasyun" ve bir kısmı da "Negritos" tesmiye olunur.

İşte bu suretle Asya-yı Cenubî'de Siyahîlerin yerine ırk-ı ebyaza mensup akvam-ı şimaliye kaim olmuştur. Fa-

---

[47] "Tur" Eski Türkçede "dağ", "tepe" ve "yüksek mahal" manalarınadır.

[48] Manası yanık yüzlü demektir.

kat beşeriyeti uruk-ı muhtelifeye ayıran amil-i daimî yani iklim-i icra-yı tesirden beran hâlî kalmadığından, Asya-yı Cenubî'de tavattun etmiş olan beyaz insanlar mürur-ı zaman ile esmerleşmeye ve siyahlaşmaya başlamış ve nihayetülemr sima ve renkleri malum ve ırk-ı ebyaza mensup olan Asya akvam-ı cenubiyesi peyda olmuştur. Hindîler, Araplar, Acemler ve ilaahire bu kabildendirler.

Bu akvam-ı cenubiyeye Kadim Yunanîler "'Etiyopiyen" dedikleri gibi Türkler "Kirmen"[49] veya "Kirman" ve Acemler dahi "Peştî"[50] namlarını vermişlerdir.

Akvam-ı şimaliye şimalen ekseriya müncemit bir hâlde bulunan Bahr-ı Muhit-i Şimalî ve sair taraflardan kara ile muhat cesim ve fakat münferit bir kıta içinde kendi kendilerine tul-ı müddet yaşamışlar ve bedeviyet ve beşeriyetin hâl-i iptidaisinde kalmışlardır. Akvam-ı cenubiye ise her taraftan muvasalat, muhaberat, münakalat ve gûnâgûn münasebatı teshil ve temin eden bunca denizlerin dimağa tesir-i küllisi olan iklimin sayesinde tebeddül ve terakkiye başlayarak gitgide kesb-i medeniyet eylemişlerdir.

Hâl-i içtimaide vaki olduğu gibi lisan hususunda dahi akvam-ı şimaliye ve cenubiyenin lisan-ı aslî-i müştereki mürur-ı zaman ile birçok şube ve nevlere ayrılarak teşaup ve tenevvü eylemiş ise de elsine-i şimaliye gerek lisan-ı aslîden ve gerek birbirlerinden nispeten az tebaüd eyledikleri hâlde elsine-i cenubiye gerek lisan-ı aslîden ve gerek yekdiğerlerinden ziyade tebaüd eylemişlerdir.

Din hususunda dahi akvam-ı cenubiye mütemadiyen tarik-i tebeddül ve terakkide devam edip peyderpey edyan-ı muhtelife-i malumeyi tesis ve temin etmişlerdir.

Velhasıl berahin-i katıa ile sübut bulduğu üzere Asyanın akvam-ı şimaliyesi ile akvam-ı cenubiyesi bidayette

[49] Eski Türkçede "kir" geri ve arka ve "men" veya "man" adam demektir.

[50] Cenubî manasına olan bu kelime Afgan kavim ve lisanını dahi işar eder.

beyaz olan aynı bir ırka mensup oldukları hâlde iklimin tesirinden dolayı mürur-ı zaman ile şimalîler ile cenubîler beyninde cismen, manen ve lisanen büyük bir fark hâsıl olmuş ve cenubîlerin terakkiyatı şimale doğru icra-yı tesire başlayarak şimalîlerin ahval-i içtimaiyesini ve hatta lisanlarını ve dinlerini kısmen veya kâmilen tebdil ve tağyir eylemiştir.

İmdi Asya'da vaki olan bu hâl Avrupa'ya dahi teşmil edilecek olur ise gayet mühim ve birçok muammaların miftahı olan şu hakikat tezahür eder: Maddiyat yani insanlar ve kan şimalden cenuba ve maneviyat yani efkâr, edyan, elsine-i mütekemmile, edebiyat velhasıl medeniyet bilakis cenuptan şimale doğru gitmiştir. Biz makalemizde bu esası düstur gibi daim istimal edeceğiz.

İşte bu nazariyeye tevfiken evailde ırk-ı ebyazı teşkil eden ve kâmilen Eski Türklerden mürekkep olan Asya akvam-ı şimaliyesi dünyanın her cihetine yayıldıkları gibi cenuba doğru dahi inmişlerdir. Fakat cenuba doğru inenler medeniyetin müessesleri olan akvam-ı muhtelife-i cenubiyeyi ve Asya elsine-i kadime-i edebiyesiyle Yunanî, Latin ve Avrupa elsine-i hazırasının esaslarını ihzar eylemişlerdir. Avrupalılar bu lisanlardan Türkçe ile lisan-ı Arabîyi ihraç ederek diğerlerinin kâffesine "Hint Avrupa Lisanları" namını vermektedirler ki bu tabir asla doğru değildir. Elsine-i mezkûrenin en muvafık ve en sahih olan ism-i müştereki "Irk-ı Ebyaz Lisanları"dır. Irk-ı ebyaza mensup bilcümle milel ve akvamın lisanlarıyla Türkçe beynindeki münasebat makalemizin lisan kısmında ariz ve amik beyan edilecektir.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۳ جمادی‌الاخر ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۱۶ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۲۸ — ۵۹

تورکلرک منشأنه دائر

تورك اقوام متقدمه ومتأخرمسی

زمان جهتیله میلاد اساس طوتیله‌رق تورك اقوامنی ایکی قسمه تفریق ایدهرلر : قبل‌المیلاد تورکلر ویاخود تورك اقوام متقدمه‌سی ، بعدالمیلاد تورکلر ویاخود تورك اقوام متأخرمسی .

تورك اقوام متقدمه‌سی حقنده بر درجه‌یه قدر چین مورخینی بعض معلومات ویرمکده ایسه‌لرده اك زیاده معلومات ویرنلر یونانیلردر . قدیم مؤلفین یونانیه‌نك اك یکیسی اولان (سترابون) میلاددن یارم عصر اول تولد ایتمش اولدیغندن ، بو مؤلفك اثرنده ذکر اولنان اقوام ترکیه یحق متقدمینندن عد اولنه‌جغی کبی ذکر اولنیانلر دخی متأخرینندن معدود اولور. شوقدرکه بالجمله تورك اقوام قدیمه‌سی سترابونده مذکور اولمادیغندن، بوکبی اقوامدن ایجاب ایدنلر آیرجه ذکر اولنه‌جقدر .

یونانیلرك اسکی تورکلره (سکیت) نامنی ویردکلرینی کوردك. دفعات ابله ایضاح ابله‌مش اولدیغمز اوزره یونجیرك تورکجه مقابلی (جیغاتای) و(جینجل)در . (قیپچاقلر) دخی سکیتلرك یونسیدر .

(سکیت) تعبیر قدیمی یرینه متأخرین زمانده وحتی زمانمزده (تاتار) کلمه‌سی قوللانلمقده‌در. فقط اولبله دخی اخطار ابله‌مش اولدیغمز اوزره بو (تاتار) تعبیر جدیدی ابله (تاتار) تعبیر قدیمی یننده بویوك بر فرق واردر : قدیم تاتارلر چینك جهت شمالیه و(باغال) یعنی (بای‌کول)ك جهت شرقیسنده بولونان تاتارستانك اهالیسیدرکه آنلره (آق خاتای) نامی دخی ویریلیر ایدی .

بالاده کورلدیکی اوزره یونانیلر (سکیت) عرقنه منسوب اولمق اوزره بر طاقم اقوام و قبائل اسملری ذکر ایدرلکه یونانك اك مشهورلری اولمق اوزره (سارماتلر)ی (جتلر)ی ، (داکلری) ی، (میسیه‌نلر) ی و(تراکلر) ی ذکر ایله‌دك . وبنه بالاده کورلمش اولدیغی اوزره (تراك) کلمه‌سی یونانیلرك عیلیه (سکیت) کلمه‌سی کبی عرق وجنس اسمی اولمق‌اوزره استعمال اعتبار وکرك طونه حوالیسیله روم ایلی‌ده ساکن اولان غرب تورکلرینی یونانم ابله ازائه ابله‌مشلردر .

(تراك) تعبيرينك (تورك) كلمه‌سندن منحرف اولديغنه اصلا شبهه ايدلهمليدر .

آناطولى اهاليسندن (سكيت) و (تراك) عرقنه منسوب برطاقم اقوام وقبائلى سترابون ذكر ايدر ، فقط بز شيمدىيه قدر آنلردن بحث ايتمدك ، يالكز اك مهم اولان سكيت اقوامندن كراتمكله اكتفا ايلهدك .

(سكيتلر) حقنده بوقدر معلومات اساسيه ايدينمكدن صكره بسما تورك عرقيله ديكر عروق قديمه‌يى يعنى اسكى تورکلر ايله سائر ملل واقوام قديمه‌يى مقايسه ايدهجكز وبينلرنده برمناسبت عرقيه اولوب اولمادىغنى تحرى ايلهيهجكز .

فقط تورك عرقيله عروق سائره‌يى برربرلهمقايسه ايتمزدن مقدم اول امرده بوعرقلر بينده اساساً بر مناسبت اصليهٔ عموميه بولنديغنى ايضاح ايدهجكز .

عرق اسود ايله اقوام جنوبيه

بالاده كورلديكى اوزره اك قديم مؤلفين يونانيه غربدن شرقه دوغرى ممتد و (قافقاس) ايله (هيالايا) سلسلهٔ جبالرنى محتوى اولهرق برقوشاق كبى آسيا قطعه‌سنى وسطندن ايكىيه بولن(تورووس) [١] سلسلهٔ جبالك جهت شماليه‌سنه (تورووسك برى طرفى) وجهت جنوبيه‌سنه (تورووسك اوته‌طرفى) اصلرنى ويرمشلر وبو طاغلرك وصورت عموميه‌ده دنيانك جهت شماليه‌سنده ساكن اولان(ياض انسانلره (سكيت) وجهت جنوبيه‌سنده ساكن اولان سياه انسانلره (ئه‌تيوپيه‌لى) [٢] ناملرنى تخصيص ايتمشلر ايدى. (سترابون) ديركه (تورووس) سلسلهٔ جبالك كنديسى بوكسك اولديغى ايچون بوطاغلرى آسيانك قسم شماليسنه داخل ايتمك وقطعهٔ مذكوره‌نك قسم جنوبيسنى بو طاغلرك جنوب انكليرينك نهايتندن بده ابتديرمك اقتضا ايدر .

اسكى مؤلفين يونانيه‌نك بونظريه‌سى علم انساب نقطهٔ نظرندن بك دوغرو وبزم دخى فكريزه‌جه بك موافقدر . شوقدركه (ئه‌تيوپيه‌لى) تعبيرينك قديم يونانيلر عندنده هم عرق اسوده وهم عرق ابيضك اسر وسياه رنكلى اقوامنه شمولى اولوب زمانمزده ايسه يونام يالكز آفريقاده مصرك جنوبنده‌كى زنجباره تخصيص قلنمش اولديغندن تعبير مذكورك بلاقيد استعمالى جائز دكلدر .

ايمدى بز دربركه : اوائلده عرق اسوده منسوب اولان انسانلر يالكز افريقاده بولنمايوب آسيانك قسم‌جنوبيسنده دخى موجود ايدى. فقط مرور زمان ايله عرق ابيضى تشكيل ايدن آسيانك اقوام شماليه‌سى جنوبه دوغرى اينمك سياهيلرى يى‌درپى تبعيد ايتمكله ونهايت الامر جلهسنى تركِ وطن ايله سواحك اوته‌سنده بولونان آطه‌لرهالنجاية مجبور ايلهمشلردر . آنك ايچون بواطه‌لرده الآن موجود اولان سياهيلر افريقالى اولمايوب اساساً آسيالىدرلر . بولنردن هندستانده بولنمش اولانلرك بر قسمى (داسيون) وبر قسمى‌ده (نه‌غريتوس) نسبه اولونور .

ايشته بو صورتله آسياى جنوبيده سياهيلرك برينه عرق ابيضه منسوب اقوام شماليه قائم اولمشدر.

---

[١] (تور) اسكى تورکجه‌ده (طاغ) ، (تبه) و (بوكسك محل) مقابلىنه‌در .

[٢] معنامى بانيق يرزلى ديمكدر .

فاط بتدریجی عروق مختلفه‌یه آمیزان عامل دائمی یعنی اقلیم اجرای تأثیردن برآن خالی قالمادیغندن، آسیای جنوبیده توطن ایتمش اولان بیاض انسانلر سرور زمانلرایله اسرلشکه وسیاهلاشمقه باشلامش ونهایت الامر سیاه ورنکلری معلوم وعرق ابیضه منسوب اولان آسیا اقوام جنوبیه‌سی پیدا اولمشدر. هندیلر، عربلر، عجملر والی آخره بو قبیلدندرلر.

بواقوام جنوبیه‌یه قدیم یونانیلر (ئه‌تیوپیه‌ن) دیه‌کلری کبی تورکلر (کیرمن) [١] ویا (کیرمان) وعجملر دخی (پشتی) [٢] نامله‌رینی ویرمشلردر.

اقوام شمالیه شمالاً اکثریا منجمد بر حالده بولونان بحر محیط شمالی وسائر طرفلردن قارله‌رایله محاط جسیم وقطع منفرد بر قطعه‌ء ایچنده کندی کندیلرینه طول مدت یاشامشلر وبدویت وبشریتك حال ابتدائیه‌سنده قالمشلردر. اقوام جنوبیه ایسه هرطرفدن مواصلات، مخابرات، مناقلات وکونا کون مناسباتی تسهیل وتأمین ایدن بوتجه دکزلرك ودماغه تأثیر کلیسی اولان اقلیمك سایه‌سنده تبدل وترقی یه یاشلایه‌رق کیت کیده کسب مدنیت ایله‌مشلردر.

حال اجتماعیده واقع اولدیغی کبی لسان خصوصنده دخی اقوام شمالیه وجنوبیه‌نك لسان اصلی مشترکی سرور زمان ایله بر چوق شعبه ونوعلره آمیزیله‌رق تشعب وتنوع ایله‌مش ایسه‌ده السنهٔ شمالیه کرك لسان اصلی دن وکرك برلرندن نسبةً آز تباعد ایله‌دکلری حالده السنهٔ جنوبیه کرك لسان اصلی دن وکرك یکدیکرلرندن زیاده تباعد ایله‌مشلردر.

دین خصوصنده دخی اقوام جنوبیه منادیاً طریق تبدل وترقیده دوام ایدوب پی‌درپی ادیان مختلفهٔ معلومه‌یی تأسیس وتعمیم ایتمشلردر.

والحاصل براعین قاطعه ایله ثبوت بولدیغی اوزره آسیانك اقوام شمالیه‌سی ایله اقوام جنوبیه‌سی بدایتده بیاض اولان عینی بر عرقه منسوب اولدقلری حالده اقلیمك تأثیرندن طولایی سرور زمان ایله شمالیلر ایله جنوبیلر بینده جسماً، معناً ولساناً بربوك برفرق حاصل اولمش وجنوبیلرك ترقیاتی شمالیه دوغری اجرای تأثیره باشلایه‌رق شمالیلرك احوال اجتماعیه‌سی وحتی لسانلرینی ودینلرینی قسماً ویا کاملاً تبدیل وتغییر ایله‌مشدر.

ایمدی آسیاده واقع اولان بوحال اوروپایه‌دخی تشمیل ایدیلمك اولور ایسه غایت مهم وبر چوق معمالرك مفتاحی اولان شو حقیقت نظاهر ایدر: مادیات یعنی انسانلر وقان شمالدن جنوبه ومعنویات یعنی افکار، ادیان، السنهٔ متکلمه، ادبیات والحاصل مدنیت بالعکس جنوبدن شماله دوغرو کیتمشدر. بز مقاله‌مزده بواساسی بر دستور کبی داعماً استعمال ایده‌جکز.

ایشته بو نظریه‌یه توفیقاً اوائلده عرقی ایبغی تشکیل ایدن وکاملاً اسکی تورکلردن مرکب اولان آسیاقوام شمالیه‌سی دنیانك هرجهتنه یایلدقلری کبی جنوبه دوغری دخی اینمشلردر. فقط جنوبه دوغری اینملر مدنیتك مؤسسلری اولان اقوام مختلفهٔ جنوبیه‌یی و آسیا السنهٔ قدیمهٔ ادبیه‌سیله یونانی،

[١] اسکی تورکه‌ده (کیر) کری وآرقه و (من) ویا (مان) آدام دیمکدر.
[٢] جنوبی معناسنه اولان بوکله افغان قوم ولسانی دخی اشعار ایدر.

لاتین واوروپا السنهٔ حضره‌سنك اساسلرینی احضار ایله مشغولدر. اوروپالیلر بولسانلردن تورکجه ایله لسان عربی‌یی اخراج ایدهرك دیکرلرینك کافه‌سنه (هند واوروپا لسانلری) نامی ویرمکده‌درلرکه بو تعبیر اصلا دوغری دکلدر . السنهٔ مذکوره‌نك اك موافق واك صحیح اولان اسم مشترکی (عرق ابیض لسانلری) در . عرق ابیضه منسوب بالجمله ملل واقوامك لسانلریله تورکجه بینده‌کی مناسبات مقاله‌مزك لسان فسنده عریض وعمیق بیان ایدیله‌جکدر .

مقاعد ارکان حربیه فریقی
انور

حیات ایچون تعاون

— محترم عدول نوری بکه —

استاد محترم حسین رحمی بك طرفندن وافقانه وعالمانه بر صورتده بسط وتشریح بیوریلان « مجادله حیات » نام مقالهٔ استادانه‌لرینه جواباً طرفکزدن یازیلان « حیات ایچون اتحاد » نام کزیده مقاله‌کزك یانی صیره شو « حیات ایچون تعاون » مقاله‌سنك‌ده بولنمسنه مساعده بیوریلورمی؟

مطلق صورتده . حیات ایچون مجادله‌یی قبوله طرفدار اولانلرك اك برنجی دستورلرندن چوق دفعه دیدیلورکه . طبیعت بی آماندر . زیرا هدف وغایه‌سنه وصول ایچون غوغایه ودیدیشمه‌یه مراجعت ایتمش وایده‌کلکده‌در. بوایسه بالطبع ضعیفلرك ، آجیقلرك وغیر مساعدلرك نحو وملا کی بادی اولیور. اکر جهان تاریخی اوقویه‌جق اولور ایسه‌ك جنك وجدال حکایه‌لرینی کوررز . زره وغا میدانلرنده ومختلف معرکه‌لرده خاك ایله یکسان اولمش موتالرك ، مدنیتلرك نه قدر اولدیغنی و هانکی ممالکه استیلا ایدلدیکنی وهانکی قطعه‌نك آلتوب ویرلدیکنی و هانکی شهرلرك یغما واحراق ایدلدیکنی نقل وتعداد ایدر. او درجه‌دکه بزه‌جنین اولان «مرغ» سیاره‌سی سکانندن بری بزم تاریخ کتابلرینی قاریشدیروب اوقوودقدنصکره ستاره‌مز سکانك بی‌امان لابقطع بوغوشه‌لرینی ویکهیکرینك قانی ایچه‌لرینی کوره‌رك تخفه یرلیش کوره‌مش اولدقلرینه حکم ایدر وبالنتیجه ستاره‌مز سکانی حقنده واقع اولان بو حکم اودرجه یرغلط رؤیته اعطا ایدلش اولورکه «مرغ» سکانك معذور کورولمرینی اتتاج ایدر .

اصل قیاحت جهان مورخلرینك‌در. وقایع فجیعهٔ تاریخیه‌یی بتون تفصیلاتیله تدقیق وتتبع ایده‌رك ، نوع بشر ایچون عظیم انقلابلر بادی اولان مؤسسات خیریه‌نك تأسیسی و مثلا صنایع وفنونك ، ادیان واجتماعیاتك ترقیسی ایچون هرمملکتده جمیعلر تشکیلی نوع بشرك انکشاف و تکامل ایچون مؤثر برچوق کشفیات واختراعاتی ونهایت ساکن الغار اولان اجدادمزك تدریجاً حال حاضر انسانی

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2	10 Cemaziyülahir 1336	Cuma Ertesi	23 Mart 1918	Numero 60 - 29

Eski Türkler ile Kadim Yunanîlerin Irken Yekdiğeriyle Mukayesesi

Eski Türkler ile Kadim Yunanîler beyninde evvelemirde bir münasebet-i ırkiye-i umumiye vardır ki o da onların ikisinin dahi ırk-ı ebyaza mensup olmalarıdır. Fakat bizim bilmek istediğimiz münasebet bu olmayıp münasebet-i ırkiye-i hususiyedir.

Biz, Türkler Yunanîlere "Rum" namını veririz ki bu büyük bir hatadır. "Rum" ve "Rumî" esasen "Romalı" ve "Roma İmparatorluğu ahalisi" demektir. Rumca dahi esasen Latince demektir. Fakat sonraları Şarkî Roma İmparatorluğu ahalisi lisan-ı Yunanîyi tekellüm etmeye başlamış olduklarından, "Rum" kelimesi galat olarak "Yunan" kelimesi makamında kullanılmaya başlamıştır. Anadolu'da teessüs etmiş olan bazı Türk hükûmetleri ile Devlet-i Osmaniye mezkûr imparatorluğun memalikine kısmen veya kâmilen malik oldukları için bu devletlere alem olarak Araplar ile Acemler "Rûmî" tabirini istimal ederler. Binaenaleyh "Rum" ve "Rumî" tabirleri mahzurdan salim değildirler.

"Yunan" tabiri eski bir Yunan kabilesi isminden mehuz olarak esasen kavim ismi ve "Yunanî" kelimesi dahi bir sıfat veya "Yunan lisanı" makamında istimal olunmak-

ta ise de biz ekseriya Yunan kavmini ifade etmek için "Yunanlı" veya "Yunanî" şekillerini dahi istimal ederiz.

Fransızlar Yunanlılara "Ġreḳ" ve Almanlar "Ġrihiş" tesmiye ederler ki bu tabir Latince "Ġrekus"tan mehuzdur. Bu kelime Romalıların ilk önce İllirya'da tanıdıkları bir kabile isminden mehuzdur.

Yunanîlerin takriben milattan evvel dört asır evvel kendilerine verdikleri nam-ı millî "'Elen" ve Yunanistana verdikleri isim "'Elad"dır. Fakat tarih-i mezkûrdan evvel Yunanistan'da bir ictima-ı millî yani bir millet müteessis olmayıp belki müteaddit ve muhtelif kavimler ve kabileler mevcut idi.

Yunan milletinin yani 'Elenliğin teşekkülünden evvel Yunanistan'da bulunmuş olan akvama ait malumat-ı tarihiye bize ırk-ı Yunanîyi bildireceğinden, malumat-ı mezkûre bervech-i zir derç olunur.

Strabon'a Nazaran Kadim Yunanistan. – "Miletli 'Eḳate demiştir ki Yunanistan'ın Pelopenez tesmiye olunan kısm-ı cenubîsi Yunanîlerden evvel barbarlar[51] tarafından meskûn idi. Hâlbuki hakikat-i hâlde bütün Yunanistan bu hâlde idi. Filhakika Yunanistan Berzahı'nın[52] iki tarafında dahi Driyoplar, Ḳoḳonlar,[53] Pelajlar,[54] Lelegler,[55] ve sair barbarlar sakin idiler. Bugünkü günde bile Yunanistan tesmiye olunan kıtada Traklar,[56] Tesprotlar,[57] Atamanlar[58] ve sair barbarlar bulunmaktadırlar." [Cilt 1 Sayfa 56].

---

[51] Bu kelime burada "ecnebi" makamında müstameldir.

[52] Ḳorent Berzahı.

[53] "Skit" tesmiye olunan Eski Türklerden madut bir kavm-i kadim.

[54] Atide görüleceği üzere Trak yani Türk ırkına mensup bir kavim.

[55] Lelegler gibi Skit ırkına mensup bir kabile.

[56] Bâlâda görüldüğü üzere "Eski Türk".
'Epiryalı bir kabile.

[58] Türkçe kelimattan mürekkep olduğu meydanda olan 'Epiryalı bir kabile ismi.

Bu ibarelerin ehemmiyeti azade-i izahtır. Demek ki Yunanistan kıtasının sekene-i evveliye ve asliyesi Yunanlılar olmayıp ekseriyetle Türk ırkına mensup olan akvam ve kabaildir ve Yunanlılar bu kıtaya sonradan gelip ahali-i kadimesi ile tesalüp eyleyerek Yunan milletini vücuda getirmişlerdir.

Strabon Yunanistan ahalisinin birkaç vechle suret-i inkısamından bahseyledikten sonra der ki: "En yeni suret-i inkısamı kabul ile Yunanistan ahalisini dört nev lisana göre dört muhtelif kısma tefrik eylemek en muvafıktır." [Cilt 3 Sayfa 188].

Mezkûr dört kısım ahalinin isimleri şunlardır: Yunanîler, Doriyenler, 'E'oliyenler ve Ahe'enler.

Demek ki Yunanîlerin pek kadim zamanlara çıkmayan suret-i inkısamı, kavm-i mezkûrun Yunanistan gibi küçük bir kıtada mürekkep bir kavim teşkil eylediğini ispat eder.

Ahali-i Yunanîyenin bu suretle inkısamından yani Yunan milletinin teşekkülünden evvel Yunanistanın ahvalinden bahsederek Strabon der ki: "Umumen kabul edildiği üzere kadim olan Pelajlar Yunanistan'ın her tarafında ve hususuyla Tesalya kıtasında sakin olmuşlar idi." [Cilt 1 Sayfa 365].

Dezübiri ile Başöle *Kamus-ı Alâm*'ına Nazaran Kadim Yunanistan. – Yunanistan'ın sekene-i evveliyesine "Pelaj" namı verilir ve muhtelif isimler ile yâd olunan birtakım kavim ve kabileler[59] Pelajlardan addolunur. Milattan evvel sekiz asır evvel Mısır ile Fenikya'dan birtakım ecnebiler gelerek Atina'yı havi olan Atika nahiyesiyle diğer iki nahiyeye yerleşmişlerdir. Üç asır sonra Mısırlı Dana'os Arġos'a, keza Mısırlı Kefruis Atina'ya ve Fenikyalı Ḳadmus Teb şehrine gelmişlerdir. Milattan evvel dört asır evvel Anadolu'da Frijya'dan Pelops gelerek namını Pelo-

[59] 'Epirya kıtasında Ḫa'onlar, Tesprotlar, Atamanlar ve Doloplar ve sair kıtalarda A'onlar, Hiyantlar, Ḳoḳonlar, Driyoplar, Lelegler ilaahire.

ponez Şibh-i Ceziresi'ne ita eylemiştir. İşte bu esnalarda Yunanistan ahalisi kesb-i milliyet eyleyerek "'Elen" namını almış ve dört nev ahaliye inkısam eylemiştir.

Larus'a Nazaran Kadim Yunanistan. – "Kadim Yunanîler Pelajlar ile Hindistan'dan gelmiş ahalinin tesalübünden hâsıl olmuş bir kavimdir. Asl-ı Yunanistan zamana göre evvelen 'Pelajya', bade 'Aḫaya' ve ondan sonra ''Elad' tesmiye olunmuş ve en sonra Romalılar tarafından 'Greçya' namıyla yâd olunmuştur. Şarktan Mısrîler ile Fenikyalıların temas ve tesiriyle Yunanistan'ın Pelaj ve esasen göçebe olan kabail-i kadimesinden tedricen ''Elen' tesmiye olunmaya başlayan kabileler hâsıl olmuş ve 'Yunan', ''E'oliyen' 'Ahe'en' ve 'Doriyen' namlarıyla müctemi kavimler teşekkül etmiş ve 'Bahadırlar Devir ve Zamanı' tesmiye olunan zaman başlamıştır."

Burada Kadim Yunanîlerin Pelajlar ile Hindistan'dan gelmiş ahalinin tesalübünden hâsıl olmuş denilmesi pek gariptir. Avrupalıların böyle her meseleye Hintlileri karıştırmalarına biz "Hintçilik İlleti" namını veririz. Hâlbuki hakikat-i hâlde hiçbir Hintli garba doğru hicret etmemiş ve hususuyla Yunanistana gelmemiştir. Böyle bir vaka-i mefruzeye sebeb ise lisan-ı Yunanîde Hint kadim lisanı olan Sanskrit kelimelerinin bulunmasıdır. Biz bu meseleden makalemizin lisan kısmında ariz ve amik bahsedeceğiz.

Hülasa. – Strabon ile bilcümle yeni Avrupa müelliflerinin efkârına göre Yunanistanın ahali-i kadimesi Yunanlı olmayan akvam ile Pelajlardan müteşekkil olduğu ve binaenaleyh kavm-i Yunanînin aslı basit olmadığı anlaşılır. Bundan maada Yunanîlerin Avrupa kıtasında kâin Yunanistan'da vücut bularak bade Anadolu sevahiline ve sair mahallere gitmiş oldukları umumiyetle kabul edilir. Hâlbuki biz bu noktada bu nazariyeden ayrılırız: Bizce Kadim Yunanîler, Hintliler ve Acemler gibi, Asya kıtasında yani

Anadolu'da teşekkül eylemiş ve ırk-ı ebyaza mensup bir kavm-i cenubî olup bu kavim lisanıyla beraber Yunanistan'a gitmiş ve oradaki akvam ile tesalüp eyleyerek malum olan 'Elen milletini meydana getirmiştir. Yunanîler hakkındaki şark tradisyonları[60] dahi bunu teyit eder ve merhum Vefik Paşa *Lehçe*sinde der ki: "Yunan zamân-ı ḳadîmde Anaṭolı'dan Rûm Ėli'ye geçmiş ṭâ'ifeniñ bir şu'besi olub Moraya inmiş ve andan mürûr-ı zamân ile Aḳ Deñiz sevâḥiline daḫı yayılmışdır." Binaenaleyh Yunanîlerin Eski Türkler ile münasebet-i ırkiye-i hususiyesini anlayabilmek için evvelemirde Kadim Yunanistan'da Yunanîler ile tesalüp eylemiş olan akvamı ayrı ayrı nazar-ı tetkike almak icap eder.

Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

[60] Biz beynelmilel kabul edilmiş olan bu kelimenin olduğu gibi lisanımızda dahi istimal olunması taraftarıyız.

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱۰ جمادی‌الاخر ۱۳۳۶ جمعه ارتسی ۲۳ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۲۹ — ۶۰

تورکلرک منشأنه دائر

اسکی تورکلر ایله قدیم یونانیلرك عرقاً یکدیکریله مقایسه‌سی

اسکی تورکلر ایله قدیم یونانیلر بینلرنده اول امرده برمناسبت عرقیهٔ عمومیه واردرکه اوده آنلرك ایکیسنك دخی عرق ایچه منشوب اولمالریدر . فقط بزم بیلدیك ایسه‌دیکمز مناسبت بو اولمایوب مناسبت عرقیهٔ خصوصیه‌در .

بز ، تورکلر یونانیلره (روم) نامی ویرورزکه بو بویوك بر خطادر . (روم) و (رومی) اساساً (رومالی) وروما ایمپراطورلغی اهالیسی دیمکدر . (رومچه) دخی اساساً (لاتینچه) دیمکدر . فقط صوکرمالری شرق روما ایمپراطورلغی اهالیسی‌نان یونانیلری تکلم ایتمکله باشلامش اولدقلرندن ، (روم) کلمه‌سی غلط اولهرق (یونان) کلمه‌سی مقامنده قوللانلغه باشلامشدر. آناطولیده تأسس ایتمش اولان بعض تورك حکومتلر ایله دولت عثمانیه مذکور ایمپراطورلغك ممالکنه قسماً ویا کاملاً مالك اولدقلری ایچون بودولتلره علی اولهرق عربلر ایله عجملر (رومی) تعبیرینی استعمال ایدرلر . بناءً علیه (روم) و(رومی) تعبیرلری محذوردن سالم دکلدرلر .

(یونان) تعبیری اسکی بر یونان قبیله‌سی اسمندن مأخوذ اولهرق اساساً قوم اسمی و (یونانی) کلمه‌سی دخی برصفت ویا (یونان لسانی) مقامنده استعمال اولونمقده ایسه‌ده بز اکثریا (یونان) قومنی افاده ایتمك ایچون (یونانلی) و (یونانی) شکلرینی دخی استعمال ایدهرز .

فرانسزلر یونانلیلره (غره‌ق) وآلمانلر(غریچیش) تسمیه ایدرکه بوتعبیر لاتینچه (غره‌کوس)دن مأخوذدر . بوکله رومالیلرك ایلك اوکی (ایطالیا) ده طانیدقلری برقبیله اسمندن مأخوذدر .

یونانیلرك تقریباً میلاددن اون درت‌عصر اول کندیلرینه ویردکلری نام ملی(ئه‌لن)ویونانستانه ویردکلری اسم (ئه‌لاد) در. فقط تاریخ مذکوردن اول یونانستانده براجتماع ملی یعنی برملت مأسس اولمایوب بلکه متعدد ومختلف قوملر وقبیله‌لر موجود ایدی .

یونان ملتنك یعنی ئه‌للكلك تشکلیدن اول یونانستانده بولنمش اولان اقوامه عائد معلومات تاریخیه بزه عرق یونانیی بیلدیره‌جکندن ، معلومات مذکوره بروجه زیر درج اولونور .

سترابون نظراً قديم يونانستانه . — ميله تل (٥ قاته) ديمشدركه يونانستانك (يلوپونز) نسبه اولونان قسم جنوبيسي يونانيلردن اول باربارلر [١] طرفندن سكون ايدي. حالبوكه حقيقت حالده بوتون يونانستان بوحالده ايدي ، چونكه كندي وثائق تاريخيه سنه نظراً بوخطه نك سكنهٔ اوليه سي يالكز باربارلردن عبارت ايدي. فى الحقيقه يونانستان بوزخنك [٢] اپتي طرفنده دخي (دوريولر) ، (فوقونلر) [٣] (پلاژل) [٤] (لهلكلر) [٥] وسائر باربارلر ساكن ايديلر. بوكونكي كوندميله يونانستان نسبه اولونان قطعه ده (تراقيا) [٦] (ثسپروتلر) [٧]، (آتاماناز) [٨] وسائر باربارلر بولنمقده درلر . » اجلد صحيفه ٥٦] .

بوعبارهلرك اهميى ازادهٔ ايضاحدر. ديمككه يونانستان قطعه سنك سكنهٔ اوليه واصليه سي يونانيلر اولمايوب اكثريتله تورك عرقنه منسوب اولان اقوام وقبائلدن و يونانيلر بوقطعه يه صوكره دن كاوب اهالئ قديمه سي ايله تصالب ايلهرك يونان ملتى وجوده كتيرمشلردر .

سترابون يونانستان اهاليسنك برقاچ وجهله صورت انقسامندن بحث ايلدكدن صوكره ديركه : « اك بكى صورت انقسامى قبول ايله يونانستان اهاليسى درت نوع لسانه كوره درت مختلف قسمه تفريق اولنمق اك موافقدر . » [جلد ٣ صحيفه ١٨٨] .

مذكور درت قسم اهاليسنك اسملرى شونلردر: (يونانيلر) ، (دوريه نلر) ، (٥ ثوليه نلر) و (آخه ٥ نلر) .

ديمككه يونانيلرك بك قديم زمانلره چقمايان صورت انقسامى ، قوم مذكورك يونانستان كى كوچوك برقطعه ده ، سكن برقوم تشكيل ايلديكنى اثبات ايدر .

اهالئ يونانيه نك بوصورتله انقسامندن يعنى يونان ملتنك تشكلندن اول يونانستانك احوالندن بحث ايدهرك سترابون ديركه : « عموماً قبول ايدلديكى اوزره قديم اولان (پلاژل) يونانستانك هرطرفنده وخصوصيله (تساليا) قطعه سنده ساكن اولمشلر ايدى . » [جلد ١ صحيفه ٣٦٥] .

(ده دوسى ايله باشولر) قاموس اعلامده نظراً قديم يونانستانه . — « يونانستانك سكنهٔ اوليه سنه (پلاژل) نامى ويريلير ومختلف اسملر ايله ياد اولونان بر طاقم قوم وقبيلهلر [٩] پلاژلردن عد اولونور. ميلاددن اون سكز عصر اول (مصر) ايله (فه نيكيادن) برطاقم اجنبيلر كه لهلرك (آكينا) يى

[١] بوكله بورادە (اجنبى) مقامنده مستعملدر .
[٢] (قورمنت) برزخى .
[٣] (سكت) نسبه اولونان اسكى توركلردن معدود برقوم قديم .
[٤] آتيده كورىلهجكى اوزره ، (تراك) يعنى (تورك) عرقنه منسوب بر قوم .
[٥] (لكلر) كبى (سكيت عرقنه) منسوب برقبيله .
[٦] بالاده كورلديكى اوزره (اسكى تورك) .
[٧] ٥ ثيپريالى برقبيله .
[٨] توركجه كلماتدن سكن اولديغى ميدانده اولان ٥ ثيپريالى برقبيله اسمى .
[٩] (٥ ثيپريا) قطعه سنده ، خالوتلر) (ثسپروتلر) (آتاماناز) و (دولوپيلر) وسائر قطعه لرده (آخه ٥ نلر) (هيلنلر) (فوقونلر) (دوريولر) (لهلكلر) الى آخره .

حاوی اولان (آتیقا) ناحیه‌سیله دیکرایکی ناحیه‌یه رلشمکدر. اوچ عصر صوکره مصرلی (داناوس) (آرغوس) ه ، کذا مصرلی (کادموس) (آتینایه) یه و فه‌نیکیالی (قادموس) (ثب) شهرینه کلمکدر. میلاددن اون درت عصر اول آناطولیده (فریژیا)دن (پلوپس) کلمه‌رك نامی (پلوپونز) شبه جزیره‌سنه اعطا ایلمشدر . ایشته بوانتارده یونانستان اهالیسی کب ملیت ایله‌رك (ثلن) نامی آلمش ودرت نوع اهالی‌یه انقسام ایلمشدر . »

نوروسه نظراً قدیم یونانستان . — «قدیم یونانیلر (پلازژ)ایله هندستاندن کلمش اهالینك تصالبندن حاصل اولمش برقومدر . اصل یونانستان زمانه کوره اولاً (پلازیا)، بعده (آتایا)وادن صوکره (ثلاد) تسمیه اولنمش والك‌صوکره رومالیلر طرفندن (غرجیا) نامیله یاد اولنمشدر. شرقدن مصریلر ایله فه‌نیکیالیلرك تماس وتأثیریله یونانستانك پلاژ واساساً کرچیه اولان قبائل قدیمه‌سندن تدریجاً (ثلن) تسمیه اولنمه باشلایان قبیله‌لر حاصل اولمش و (یونان) ، (ثئولیه‌ن) (آتمه‌ش) و (دوریه‌ن) نامیله مجتمع قولمز تشکل ایتمش و(بهادرلر دوروزمانی) تسمیه‌اولونان زمان باشلامشدر.»

بوراده قدیم یونانیلرك پلاژ ایله هندستاندن کلمش اهالینك تصالبندن حاصل اولمش دینلمه‌سی پك غریبدر. اوروپالیلرك بویله هرمسئله‌یه هندلیلری قاشمدیر ومعلرینه‌ز (هندجیك علق) نامی ویرمزز. حالبوکه حقیقت حالده هیچ برهندلی غربه دوغری هجرت ایتمه‌مش وخصوصیله یونانستانه کلمشدر . بویله بر وقعهٔ مفروضه‌یه سبب ایسه لسان یونانیده هند قدیم السانی اولان (سانسقریت) کلملرینك بولنمه‌سیدر . بز بو مسئله‌دن مقالهٔ مزك لسان قسمنده عریض وعمیق بحث ایده‌جکز .

مهروسه . — «براون ایله بالجمله یکی اوروپا مؤلفلرینك افکارینه کوره یونانستانك اهالیٔ قدیمه‌سی یونانلی اولمایان اقوام ایله (پلاژلر) دن متشکل اولدیغی وبناءً علیه قوم یونانینك اصلی بسیط اولمادیغی اکلاشیلیر. بوندن ماعدا یونانیلرك اوروپا قطعه‌سنده کائن یونانستانده وجود بولدقدن بعده اناطولی سواحلنه وسائر محلره کچمش اولدقلری عمومیتله قبول ایدیلیر . حالبوکه بز بو قطعه‌ده یونانیلردن آریلیرز : زنجه قدیم یونانیلر ، هندلیلر وعجملر کبی ، آسیا قطعه‌سنده یعنی آناطولیده تشکل ایله‌مش وعرق ابیضه منسوب برقوم جنوبی اولوب بوقوم لسانیله برابر یونانستانه کچمش واورادهکی اقوام ایله تصالب ایله‌یه‌رك معلوم اولان (ثلن) ملتی میدانه کتیرمشدر . یونانیلر حقنده‌کی شرق تراديسيونلری (١) دخی بونی تأیید ایدر ومرحوم وفیق پاشا لهجه‌سنده دیرکه : «یونان زمان قدیمده آناطولیدن روم ایلی‌یه کچمش طائفه‌نك برشعبه‌سی اولوب موره‌یه اینمش‌وادن صوکره زمان ایله آق دکز سواحلنه دخی یایلمشدر.» بناءً علیه یونانیلرك اسکی تورکلر ایله مناسبت عرقیهٔ خصوصیه‌سی اکلایه بیلمك ایچون اول امرده قدیم یونانستانده یونانیلر ایله تصالب ایلمه‌مش اولان اقوامی آیری آیری نظر تدقیقه آلمق ایجاب ایدر .

متقاعد ایلمه حریه فریقی
افور

---

[١] بز بین‌الملل قبول ایدلمش اولان بوکلمه‌نك اولدیغی کبی لسانزده دخی استعمال اولنمی طرفداری‌ز .

EDEBİYAT-I UMUMİYE MECMUASI
Haftalık Siyasî, Edebî, İlmî Gazetedir
Cilt: 3

Sene: 2	**17 Cemaziyülahir 1336**	**Cuma Ertesi**	**30 Mart 1918**	**Numero 61 - 30**

Kadim Yunanistan'da Yunan Kavmi ile Tesalüp Eylemiş Olan "Ḳoḳonlar"

Ḳoḳon kavminin Skit yani Türk olduğunu gerek Strabon ve gerek Strabon'un eserini tercüme eden Amede Tardiyö tasdik eder [Cilt 4 Sayfa 520].

Bu kadim kavim hakkında Strabon'da mevcut olan mevad bervech-i zir beyan olunur:

Omer'in işarında defaat ile zikrolunan Ḳoḳonlar bade tamamıyla nabedid olmuş pek kadim bir kavimdir [Cilt 2 Sayfa 58, 489; Cilt 3 Sayfa 57, 73, 185, 179].

Ḳoḳonların Kadim Yunanistan'da bulunmuş oldukları nevahî hakkında malumat: Cilt 2 Sayfa 118, 119.

"Yunanîlerden evvel Yunanistan Berzahı'nın[61] her iki tarafında dahi Driyoplar, Ḳoḳonlar, Pelajlar, Lelegler ve sair barbarlar[62] sakin idiler." [Cilt 2 Sayfa 56].

Omer'in kavlince Ḳoḳonların Yunanistan'daki meskenleri Nestor nam bahadır ve hükümdarın dâhil-i memaliki idi [Cilt 2 Sayfa 103, 118].

Strabon Yunanistan Ḳoḳonlarını iki kısma tefrik eder. [Cilt 2 Sayfa 112, 118, 119].

Ḳorint Berzahı.

[62] Bu kelime burada Yunanî olmayan ecnebi demektir.

Peloponez Şibh-i Ceziresi'nin cihet-i garbiyesinde kâin 'Elid nahiyesindeki ahali-i kadimenin cümlesine bir vakit Ḳoḳon namı verildiği ve nihayet bu nam yerine 'Elid ismi kaim olduğu [Cilt 2 Sayfa 118, 136]...

Anadolu Ḳoḳonları anifen zikrolunmuş olan Anadolu Traklarının şarkında ve Kara Deniz sahilinde sakin idiler ve meskenlerinden Parteni'os Suyu cereyan edip başlıca şehirleri de Ti'e'um idi [Cilt 2 Sayfa 484, 485].

Ḳoḳonların Yunanistan'da bulundukları en kadim zamanı dört bin sene tahmin etmekteyiz. Hâlbuki bu tarihlerde Moğol milleti Çin hududunda şüphesiz teşekkül bile etmemiş idi. Hususuyla Yunanistan ile Kadim Çin hududu beynindeki bad ve mesafe hesap edilecek olur ise, Türklüğün esası bir uçta değil, belki vasatta olması lazım gelir.

Pelajlar

Lisan-ı Yunanîde "Pelaj" kelimesinin aslı Epelasġos olduğuna nazaran lisanımızda Pelasġ şeklini kullanmak icap eder ise de bu makamda kolaylık olmak üzere Fransız şivesince Pelaj tarz-ı telaffuzunu dahi istimal edebiliriz.

'Erodot'a Nazaran Pelajlar. – "Tesalya'da kâin Pelajya kıtasında evailde Pelajlar sakin idiler." [Cilt 1 Sayfa 267].

"Atinalılar ile birlikte aynı nahiyede iskân etmiş olan Pelajlar mukaddema Semendirek Ceziresi'nde sakin idiler." [Cilt 1 Sayfa 264].

"Pelajlar bir barbar[63] lisanı tekellüm ederler idi; fakat bunlar Atina'nın bulunduğu Attiḳa nahiyesinde 'Elen olduktan sonra eski lisanlarını tebdil etmişlerdir." [Cilt 1 Kitap 1 Madde 57].

"'Elen kavmine gelince bunlar mevcut olalıdan beri hiç şüphesiz yalnız kendi lisanlarını tekellüm eylemişler-

[63] Burada bu kelime "ecnebi" manasınadır.

dir. 'Elenler Pelajlardan ayrıldıktan sonra bidayette kesb-i zaaf etmişler ise de fakat bade birtakım kabail ve barbarlar[64] ile birleşerek tezyid-i kuvvet eylemişlerdir. Zaten barbar[65] olan Pelajlar layıkıyla terakki edememişler idi." [Cilt 1 Kitap 1 Madde 58].

"Pelajlar[66] Atina Kalesi'nin inşasında istihdam olunmuş olduklarından kendilerine mükâfaten ['Emet] Dağı'nın eteğinde bir hâlî arazi verilmiş idi. Bade muhtelif suretlerle rivayet olunan esbaba mebni aralarında münaferet hâsıl olarak Atinalılar Pelajları tart ve tebid etmişlerdir." [Cilt 1 Madde 137].

"Atina'dan kovulan Pelajlar Limni Adası'na gelmişler ve Atinalılardan ahz-ı sara kıyam eylemişlerdir, Atinalıların her bir hâline vakıf oldukları için sefinelere rakip olarak gizlice Yunanistan'a vasıl olmuşlar ve Diyana mabudesinin beryevm-i mahsusunda Broron nam mahalle panayıra gidecek olan Atina kadınlarının yolunda pusuya yatarak bir takımlarını kapıp adalarına avdet etmişlerdir. Bu kadınlardan peyda olan çocuklar Pelajlara Atinalıların lisanları ile âdât ve ahlakını öğretmişlerdir." [Cilt 1 Madde 138].

Bu ibarelerden anlaşıldığı üzere 'Erodot Pelajları asıl Yunanistan kıtasında bütün bütün yabancı insanlar olmak üzere göstermektedir. Ve bu da sarf-ı hakikattir.

'Erodot'un Fransızca mütercimi ile Alman Adelung, Pelajları karadan Tesalya'ya ve bade asıl Yunanistan'a gelmiş Traklar addederler ki biz de tamamıyla bu fikirdeyiz. Semendirek ile Limni adaları ise Trakya sevahiline pek karibdirler. Binaenaleyh Pelajlar Traklar gibi akvam-ı Türkiye zümresine dâhil olurlar.

Strabon'a Nazaran Pelajlar. – "Yunanîlerden evvel

---

[64] Burada dahi bu kelime "ecnebi" manasınadır.

[65] Burada "barbar" kelimesi "bedevi" ve "göçebe" manasınadır.

[66] Bu Pelajlar en kadim olanlar değildir.

Yunanistan'da berzahın her iki tarafında dahi Driyoplar, Ḳoḳonlar, Pelajlar, Lelegler ve sair barbarlar sakin idiler." [Cilt 2 Sayfa 56].

"'Efor'un kavlince ilk Pelajlar asker idiler." [Cilt 1 Sayfa 366].

"Pelaj kavmi esasen seyyar ve göçebe olduğu için kudret ve kuvvetin en âlî derecesine vasıl olduktan sonra serien safvet eylemiştir." [Cilt 3 Sayfa 77].

Pelajların cengâver ve göçebe olmaları kendilerinin Türk olduklarını ayrıca teyit eder.

Müellifin-i kadimenin yazdıklarına nazaran Pelajlar Attiḳa[67] nahiyesine kadar gelmişler ve onların geçici kuşlar gibi daima hareket etmek üzere seyyar hâlini gören Yunanîler kendilerine 'Pelajr' yani 'Leylek' lakabını vermişlerdir." [Cilt 1 Sayfa 367].

Antiḳlid'in kavlince Pelajlar Limni, İmbros ve civar adaların[68] ilk sekenesidirler." [Cilt 1 Sayfa 367].

"Pelajlar Ḳoḳonlar gibi bir göçebe ve serseri hayatı geçirmişlerdir." [Cilt 2 Sayfa 118].

"Umumiyetle kabul edilmiş olduğu üzere Pelajlar pek kadim bir kavim olup bütün Yunanistan'da ve başlıca Tesalya'da 'E'olid tesmiye olunan kıta-ı arazide sakin olmuşlar idi. Pelajların Arġos namını dahi elan bu kıta "Çay Ağzı" tesmiye olunan Köstem Nehri'nin mansabı ile Termopil ve Pindos dağları arasında mahduttur." [Cilt 1 Sayfa 356].

"Omer Pelajların Girit Adası'nda dahi sakin olmuş olduklarından bahseder." [Cilt 1 Sayfa 366].

"Sakız Adalılar kendilerinin "Tesalya Pelajı" evlatları olduklarını iddia ederler." [Cilt 1 Sayfa 76].

Atina'nın bulunduğu nahiyenin ismidir. Burada bahsolunan Pelajların vürudu bâlâda zikredilen Pelajların vürudundan evveldir.

[68] Bu adalar Trakya sevahilindedirler.

"Tradisyonun[69] bildirdiği Trak Tamiris [yani Türk "Temir"] nam hükümdarın makar-ı saltanatı olan Aynaros Şibh-i Ceziresi'nin kadim ahalisi Limni Ceziresi'nden gelmiş Pelajlar idi." [Cilt 2 Sayfa 83, 84].

"'Efor'un kavlince Dodon hatifler mabedi Pelajlar tarafından tesis edilmiştir ve bu kavim Yunanistan'ın en kadim sahipleridir." [Cilt 2 Sayfa 67].

"Birçok müellifler 'Epir [Cenubî Arnavutluğun nam-ı kadimi] kıtasının dahi Pelajların daire-i hâkimiyetine dâhil olmuş olduğunu iyice tefhim ve tasdik etmek fikriyle kıta-ı mezkûre ahalisinin Pelaj olduklarını yazmışlardır." [Cilt 1 Sayfa 366].

"Pelajlar Traklar ile birleşerek Teb şehri üzerine yürümüşler ve buradan Kadmusun ahfadı ile ahali-i beldeyi tebid eylemişlerdir. Fakat bunlar bir müddet sonra tezyid-i kuvvet ederek vatanlarına avdet etmişler ve buradan barbarları kovmuşlardır." [Cilt 2 Sayfa 218, 219].

Bu ibare Pelajlar ile Trakların birbirine yakın iki kavim ve belki aynı bir kavim olduklarını ve ırk-ı Yunanîye mensup olmadıklarını namütenahi edille-i saire ile birlikte ispat eder.

"Bu suretle tebid edilen Pelajlar Atinaya iltica ederler ve 'İmet Dağı'nın eteğine konarlar. Traklar ise Fosid nahiyesinde Parnas Dağı'na kadar çekilirler." [Cilt 2 Sayfa 319].

"Bade Lapitler Pelajları Tesalya'da mağlup ederek bir kısmını İtalya'ya gitmeye mecbur etmişlerdir." [Cilt 2 Sayfa 295].

"Pelajlar İtalya'da Ajilla şehrini tesis ve 'Erkulanum ile Pompeya şehirlerini Osklardan sonra işgal etmişlerdir." [Cilt 1 Sayfa 365, 411].

"Menokrat nam müellifin kavlince Anadolu'da 'İyoniya [yani "Yunan"] kıtası[70] sevahili ile bu sevahilin kar-

[69] Bu kelimenin hâliyle lisanımızda istimali taraftarıyız.

[70] Bu kıta İzmir şehri hizasından başlayarak Rodos Cezires karşılarına kadar mümted olur.

şısında bulunan adaların kâffesinin sekenesi Pelajlar idi." [Cilt 3 Sayfa 76].

Strabon'un muhtelif mahallerinde Pelajların Yunanlılar aleyhinde Truva Muharebesi'nde bulunmuş oldukları muharrerdir ki bu husus atide görüleceği üzere Türklük nokta-ı nazarından mühim bir vesika teşkil eder.

"Zaman-ı kadimde Avrupa kıtasının nikat-ı muhtelifesinde seyir ve hareketlerini yazdığımız göçebe Pelajlar, Ḳoḳonlar ve Lelegler *'İliyad*'da[71] Truvalıların imdadına gelmek için boğazı [yani Çanak Kale Boğazı'nı] geçmeye mecbur olmamış olan akvam sırasında zikrolunmuşlardır [yani zaten Anadolu'da sakin idiler]." [Cilt 2 Sayfa 540].

[Mabadı var].
Mütekait Erkân-ı Harbiye Feriki
Enver

[71] Truva Muharebesi'ne dair Omer'in yazmış olduğu eserin ismi.

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱۰ جمادی‌الاخر ۱۳۳۶ جمعه‌ارتسی ۲۳ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۲۹ — ۶۰

تورکلرک منشأنه دائر

اسکی تورکلر ایله قدیم یونانیلرك عرقاً یکدیکریله مقایسه‌سی

اسکی تورکلر ایله قدیم یونانیلر بینلرنده اول امرده برمناسبت عرقیهٔ عمومیه واردرکه اوده آنلرك ایکیسنك دخی عرق ایچه منسوب اولمالریدر . فقط بزم بیلدك ایسته‌دیکمز مناسبت بو اولمایوب مناسبت عرقیهٔ خصوصیه‌در .

بز ، تورکلر یونانیلره (روم) نامی ویرزرکه بو یونوك بر خطادر . (روم) و (رومی) اساساً (رومالی) وروما ایمپراطورلغی اهالیسی دیمکدر . (روجه) دخی اساساً (لاتینجه) دیمکدر . فقط صوکره‌لری شرق روما ایمپراطورلغی اهالیسی‌نان یونانیلی تکلم ایتمکه باشلامش اولدقلرندن ، (روم) کلمه‌سی غلط اولهرق (یونان) کلمه‌سی مقامنده قوللانلغه باشلامشدر. آناطولیده تأسس ایتمش اولان بعض تورك حکومتلر ایله دولت عثمانیه مذکور ایمپراطورلغك ممالکنه قسماً ویا کاملاً مالك اولدقلری ایچون بودولتلره علی اولهرق عربلر ایله هجملر (رومی) تعبیرینی استعمال ایدرلر . بناءً علیه (روم) و(رومی) تعبیرلری محذوردن سالم دکلدرلر.

(یونان) تعبیری اسکی بر یونان قبیله‌سی اسمندن مأخوذ اولهرق اساساً قوم اسمی و (یونانی) کلمه‌سی دخی برصفت ویا (یونان لسانی) مقامنده استعمال اولنمقده ایسه‌ده بز اکثریا (یونان) قومنی افاده ایتك ایچون (یونانلی) و (یونان) تکلرینی دخی استعمال ایده‌رز .

فرانسزلر یونانیلره (غره‌ق) وآلمانلر(غریچیش) تسمیه ایدرلرکه بوتعبیر لاتینجه (غره‌کوس)دن مأخوذدر . بوکله رومالیلرك ایلك اوکچه (ایطالیا) ده طانیدقلری برقبیله اسمندن مأخوذدر .

یونانیلرك تقریباً مبلاددن اون درت عصر اول کندیلرینه ویردکلری نام ملی(هلن)ویونانستانه ویردکلری اسم (هلاد) در. فقط تاریخ مذکوردن اول یونانستانده براجتماع ملی یعنی برملت متأسس اولمایوب بلکه متعدد ومختلف قومله وقبیله‌لر موجود ایدی .

یونان ملتنك یعنی هلنلكك تشکلدن اول یونانستانده بولنمش اولان اقوامه عائد معلومات تاریخیه بزه عرق یونانیی بیلدیرمکسزین ، معلومات مذکوره بروجه زیر درج اولونور .

ایدیلن غوغالر برنتیجهٔ حسنه تولید ایتمز . و ، غربیدر ، مبارز ومجاهدلر ، ایرتسی کون ، افکار عمومیه وعامه‌نك حضور لاقیدیسنده انکساره محکوم اولورلر .

تحریه‌دیده ارباب قلمك محاضراتی ایسه بشقه برلطافت عرض ایدر. کذلك پارلمنتولرده ایراد ایدیلن نطقلرك‌ده بویله برلذتی واردر . قابا سوزلردن ، شتومدن ، اسنادلردن ، چابوق جرح ایدیلمجك معالعاتدن ، دشناملردن اثر کورولمز، ایکی پهلوان مصارعه ایدر. نه بری مغلوب اولور ، نه‌دیکری ... لکن بومصارعه‌نك صفحاتی‌تعقیب ایتمك‌نه‌خوشدر. الواح متنوعه کوریلور . کونلر طوغار . هوا آچیلیر ، ینه قاپانیر ، تحریه‌نك‌ده کندینه کوره برخوش جهتی‌واردر ، حالبوکه درشت غوغالرك اهمیتی در - ل زائل اولور. بونلرك برتأثیری‌ده اولمامز . قالانبور ، شدت افاده ، حدت بیان اسکی ادواره عائد وراجعدر. عصری اولمه‌مزلازم ، زیرده ادبیات عمومیه‌ده برمقدار تیلکیلشمکلکز اقتضا ایدر. قویون ادبیاتی ناخوشدر . مناقشاتده برنوی صفوت وسادکی استشمام ایدیلمیلدیر . چونکه زمان وزمین ، هرحالده ، دها مضطل شیلر ایستیور . قره داؤد ایله شیمدی‌کیم اکتفا ایدر ؟

اسکیدن هرشیئی ساده ایدی . (فولتون) طرفندن احداث ایدیلن ایلك واپورك پلانلرینی کوردم . نه‌قدر بسیط شیلر ! برده (فانرلاند) ه بیندم. امان یارب نه‌چاپراشیق شیئی ... ادبیاتده ، سیاسیاتده ، مناقشاتده ، حکمیات وفنیاتده هپ بویله !..

آتی مطبعه‌سی - ١٥ مارت ١٩١٨

جمول نوری

تورکلرك منشأنه دائر

(قدیم یونانستانده یونان قومی ایله تصالب ایلهمش اولان « قوقونلر »)

(قوقون) قومنك (سکیت) یعنی تورك اولدیغنی کرك (سترابون) و کرك سترابونك اثرینی ترجمه ایدن (آمده تاردیبو) تصدیق ایدر [جلد ٤ صحیفه ٥٢٠] .

بوقدیم قوم حقنده سترابوندہ موجود اولان مواد برموجه‌زیر بیان اولونور :

(اوسر) ك اشارتده دفعات ایله ذکر اولونان (قوقونلر) بعده تمامیله تابدید اولمش بك قدیم برقومدر [جلد ٢ صحیفه ٥٨ ، ٤٨٩ ؛ جلد ٣ صحیفه ٥٧ ، ٧٣ ، ١٨٥ ، ١٧٩] ..

(قوقونلر) كه قديم يونانستانده يولچولرلرى تواصى‌خنده معلومات: جلد٢ صحيفه٢٩٩،١١٨.
• يونانيلردن اول يونانستان برزخنك [٢] هرايكى طرفنده دخى (دزيوپلر)، (قوقونلر)، (پلاژلر)، (لله‌كلر) وساثر بربارلر[١] ساكن ايديلر. • [جلد ٢ صحيفه ٥٦].

(اوسر) كه قوانجه (قوقونلر) كه يونانستانده‌كى مسكنلرى (تەستور) نام بهادر وحكمدارك داخل ممالكى ايدى [جلد ٢ صحيفه ١٠٣، ١١٨].

(سترابون) يونانستان قوقونلرينى ايكى قسمه تفريق‌ايدر. [جلد ٢ صحيفه ١١٢، ١١٨، ١١٩] •

(پلوبونز) شبه جزيره‌سنك جهت غربيه‌سنده كائن (ئەليه) ناحيه‌سنده‌كى اهالى‌ده قديمه‌نك جله‌سنه بروقت قوقون نامى ويرلديكى و نهايت بو نام يرينه (ئەليه) اسمى قائم اولديغى [جلد ٢ صحيفه ١١٨، ١٣٦].

آناطولى قوقونلرى آنفاً ذكر اولنمش اولان آناطولى تراكلرينك شرقنده وقاره دكز ساحلنده ساكن ايديلر وسكنلرندن (پارتەنيوس) صويى جريان ايدوب باشليجه شهرلرى‌ده (تى‌ئوم) ايدى. [جلد ٢ صحيفه ٤٨٤، ٤٨٥].

قوقونلرك يونانستانده بولندقلرى اك قديم زمانى درت بيك سنه تخمين اينكده‌در. حال بوكه يونانيلرده • موغول ملى چين حدودنده شبه‌سز قتلق بيله اثمه‌مش ايدى. خصوصيله يونانستان اهالى قديم چين حدودى بيننده‌كى بعد و مسافه حساب ايديلمجك اولورايسه، تورکلكك اساسى براوجده دكل، بلكه وسطده اولمه‌سى لازم‌كلير.

(پلاژلر)

لسان يونانيده (پلاژ) كلمه‌نك اصلى (ايه‌لاسنوس) اولديغنه نظراً لسانزده (پلاسغ) شكلى قولانلمق ايجاب ايدرايسه‌ده برمقايسه قولايلق اولمق اوزره فراسز شيوه‌سنجه (پلاژ، طرز تلفظى دخى استعمال ايده‌يلرز.

(هه‌رودوت)ه نظراً (پەلاسگلر) .— • (تەساليا) ده كائن (پلاژيا) قطعه‌سنده اولانلر (پلاژلر) ساكن ايديلر. • [جلد ١ صحيفه ٢٦٧]

• آتيكالرلر ايله برلكده عين ناحيه‌ده اسكان ايتمش اولان (پلاژلر) مقدما (سندرك) جزيره‌سنده ساكن ايديلر. • [جلد ١ صحيفه ٢٦٤]

• پلاژلر و دوبار [٣] لسانى تكلم ايدرلر ايدى، فقط بوكون آتينالك ايديغى (آتيقيا) ناحيه‌سنده (ئەلن) اهالسنك سكره لسانلرينى تبديل ايتمشلردر • [جلد١ كتاب ١ ماده٥٧]

---

[١] بوكله برادره يونانى اولمايان اجنبى ديمكدر.
[٢] قورنت برزخى.
[٣] برادره بوكله (اجنبى) مقابلەدر.

« (ٹولن) قومنه کلنجه یولر موجود اولمایدن برّی هیچ شیءسز یالکز کندی لسانلرینی تکلم ایله‌مشلردر. (ٹولر) یه‌لاژلردن آیرلدقدن صوکره بدایتده کسب ضعف ایتمشلر ایسه‌ده فقط بعده برطاقم قبائل وبارباریار [١] ایله برلشه‌رك تزیید قوت ایله‌مشلردر. ذاتاً باربار [٢] اولان (یه‌لاژل) لایقیله ترقی ایدمه‌مشلر ایدی. » [جلد ١ کتابچ ماده ٥٨]

« یه‌لاژلر [٣] آیتیانلمسنك الشامسنده استخدام اولنمش اولدقلرندن کندیلرینه مکافأةً [ثمه‌ت] طاقمق اتکنده برخالی اراضی ویرلش ایدی. بعده مختلف صورتلرله روایت اولان اسبابه مبنی آرالرنده منافرت حاصل اولمرق آیتیالیلر یه‌لاژلری طرد وتبعید ایتمشلردر. » [جلد ١ ماده ١٣٧]

« آیتیاندن قوغولان یه‌لاژلر (لیمی) آطه‌سنه کلشلر و آیتیالیلردن اخذ تاره قیام ایله‌مشلردر ، آیتیالیلرك هر برحاله واقف اولدقلری ایچون سفینه‌لره راکب اولمرق کیزلیجه یونانستانه واصل اولمشلر و(تیبانا) معبودمسنك بریوم مخصوصنده (پروتون) نام محله پانایره کیدمجك اولان آیتیانلیلرینك بولنده یوصوه یاتارق یرطاقلرینی قاپوب آطه‌لرینه عودت ایتمشلردر. بوقاپدیلردن پیدا اولان جوجوقلر یه‌لاژلره آیتیالیلرك لسانلری ایله عادات واخلاقنی اوکرتمشلردر. » [جلد ١ ماده ١٣٨]

بوعبارەلردن آکلاشلدیغی اوزره (ٹرودوت) یه‌لاژلری اصل یونانستان قطعه‌سنه یونون یونون یاباعجی انسانلر اولق اوزره کوستر مکده‌در. وبوده صرف حقیقتدر.

ٹرودوتك فرانسزجه مترجمی ایله آلمان (آده‌لونغ) یه‌لاژلری قارەدن تسالیایه و بعده اصل یونانستانه کلش (تراکلر) عد ایدرلرکه بزده تماميله بوفکردەیز. (سندرك) ایله (لیمی) اطه‌لری ایسه تراکیا سواحله پك قریبدرلر. بناءً علیه یه‌لاژلر تراکلرکی اقوام ترکیه زمره‌سنه داخل اولورلر.

(سترابونه نظراً (پروتلر) — « یونانیلردن اول یونانستانده رزخك هر ایکی طرفنده دخی (دریویلر) ، (ثوقولر) ، (یه‌لاژلر) ، (لله‌کلر) وسائر بارباریار ساکن ایدیلر. » [جلد٢ صحیفه٥٩٦]

« ٹوقولر ك قوانیچه ایلك یه‌لاژلر عسکر ایدیلر. » [جلد ١ صحیفه ٣٦٦]

« یه‌لاژ قومی اساساً سیار وکوچیه اولدیغی ایچون قدرت وقوتك اك عالی درجه‌سنه واصل اولدقدن صوکره سریعاً سقوط ایله‌مشدر. » [جلد ٣ صحیفه٧٧]

یه‌لاژلرك جنکاور وکوچیه اولمارق کندیلرینك تورك اولدقلرینی آیریجه تأیید ایدر .

مؤلفین قدیمه‌نك یازدقلرینه نظراً یه‌لاژلر (آتیقا) [٤] ناحیه‌سنه قدر کلشلر وآنطرك کیچیی قوشلرکی داعماً حرکت ایتك اوزره سیار حالنی کورن یونانیلر کندیلرینه (یه‌لاژر) یعنی (لیك) لقبنی ویرمشلردر. » [جلد ١ صحیفه ٣٦٧]

---

[١] براده دخی بوکله (اجنبی) معناسنه‌در.

[٢] براده (باربار) کلمه‌سی (بدوی) و(کوچیه) معناسنه‌در .

[٣] بو یه‌لاژلر اك قدیم اولانلر دکلدر .

[٤] آیتیانك بولندیغی ناحیه‌نك اسمیدر . براده بحث اولونان یه‌لاژلرك ورودی بالاده ذکر ایدیلن یه‌لاژلرك ورودندن اولدر.

(انتقليد) ك قوانجه پهلاژل (ليمى) ، (ايمبروس) وجوار آطهارك [١] ايلك سكنه سيدرلر. » [جلد ١ صحيفه ٣٦٧]

« پهلاژل قوتونلر كي بركوچيه وسرسرى حياتى كچيرمشلردر.» [جلد ٢ صحيفه ١١٨]

« عمومينله قبوق ايدلش اولديغى اوزره پهلاژل بك قديم بر قوم اولوب بوتون يونانستانده وباشليجه (تساليا) ده (ثه ثوليد) تسميه اولونان قطعهٔ اراضيده ساكن اولمشلر ايدى. (پهلاژلرك آرغوس) نامى دخى آلان بوقطعه (پاى آخزى) تسميه اولونان (كوستم) نهرينك منصبى ايله (ترموپيل) و (پندوس) طاغلرى آراسنده محدوددر.» [جلد ١ صـ٣٥٦]

« (اوس) پهلاژلرك (كريد) اطه سنده دخى ساكن اولمش اولدقلرى بحث ايدر. » [جلد١ صحيفه ٣٦٦]

« (ساقر) اطه ليركيندن پرينك (تساليا پهلاژى اولادلرى اولدقلرينى ادعا ايدرلر.» [جلد١ صحيفه ٧٦]

« ترادبسونك [٢] پيلدرديكى تراك (تامپريس) [يعنى تورك (تمير)] نام مكمدارك مقر سلطنتى اولان (آيناروس) شبه جزيره سنك قديم اهاليسى (ليمى) جزيره سندن كلش پهلاژلرايدى.» جلد ٢ صحيفه ٨٣٠ ، ٨٤]

« (ثه فور) ك قوانجه (دودون) هاطفر مبدى پهلاژل طرفندن تأسيس ايدلشدر وبو قوم يونانستانك اك قديم صاحبلريدر.» [جلد ٢ صحيفه ٦٧]

« برجوق مؤلفلر (ثيير) [جنوبى آزناودلقك نام قديمى] قطعه سنك دخى پهلاژلرك دائرهٔ حاكيتنه داخل اولش اولديغنى ايوجه تفهيم و تصديق ايتك فكريله قطعهٔ مذكوره اهاليسنك پهلاژ اولدقلرينى يازمشلردر.» [جلد ١ صحيفه ٣٦٦]

« پهلاژل تراكلرايله بولشه رك (تب) شهرى اوزرينه يورومشلر وبورادن قادموسك احفادى ايله اهالىء بلده يى تبعيد ايتمشلردر. فقط بونلر برمدت صوكره تزيد قوت ايده رك وطنلرينه عودت ايتمشلر وبورادن باربارلرى قوغمشلردر. » [جلد ٢ صحيفه ٢١٨ ، ٢١٩]

بوعباره پهلاژلرايله تراكلرك بريرينه يقين ايكى قوم وبلكه عينى برقوم اولدقلرينى وعرق يونانيه منسوب اولادقلرينى نامتناهى ادله سائره ايله ركنده اثبات ايدر .

« بوصورتله تبعيد ايدبلن پهلاژل آتينايه التجا ايدرل وقيمت) طاغنك اتتكه قونارلر. تراكلر ايسه (فوسيد) ناحيه سنده (پارناس) طاغنه قدر چكيلرلر.» [جلد ٢ صـ ٣١٠]

« بعده (لاپيتلر) پهلاژلرى تساليادە مغلوب ايده رك برقسمى ايتاليايه كيتمكه مجبور ايتمشلردر.» [جلد ٢ صحيفه ٢٩٥]

« پهلاژل ايتاليادە (آژيللا) شهرينى تأسيس و (ثركولانوم) ايله (پومپه يا) شهرلرينى اوسقلردن سكره اشغال ايتمشلردر.» [جلد ١ صحيفه ٣٦٥ ، ٤١١]

« (مه نه ترات) نام مؤلفك قوانجه آناطوليده (ثيونيا) [يعنى (بونان)] قطعه سى [٣]

[١] بوآطهلر (تراكيا) سواحلنده درلر.

[٢] بكلمك ايله لسانزده استعمالى طرفداريز.

[٣] بوقطعه ازميراطهرى حدلرندن باشلايه رق دردوس جزيره سى قارشيلرينه قدر ممتد اولور،

سواحلی ایله بوسواحلك قارشیسنده بولونان آطه‌لرك كافه‌سنك سكنه‌سی یه‌لازلرایدی.» [جلد ۲ صحیفه ۷٦]

سترابونك مختلف محلرنده یه‌لازلرك یرناتیلر علیهنده (تروولا) محاربه‌سنده بولنمش اولدقلری عرددرکه بوخصوص آتیده کوزیله‌جکی اوزره توزکلك نقطهٔ نظرندن مهم بروثیقه تشکیل ایدر.

« زمان قدیمده اوروپا قطعه‌سنك نقاط مختلفه‌سنده سیر وحرکتلرینی یازدیغمز کوچیه یه‌لازلر، قوقونلر وله‌کلر (ڤلیاد) [۱] ده تروواليلرك امدادینه کلك ایچون بوغازی [یعنی چناق قلعه بوغازینی] کچمك مجبور اوللمش اولان اقوام صره‌سنده ذکر اولنمشلردر [یعنی ذاتاً آناطولیده ساکن ایدیلر] . » [جلد ۲ صحیفه ٥٤٠]

(مابعدی وار)

مقالهٔ ارکانه حربیه فریقی
انور

شعر صحیفه‌لری :

بر باغ ایچنده‌کی

سوزدن اول :

آقشاملر ایندی ، أسمر آلولرله دولدی صو .
آلتون سهالی بلده‌لرك غملی بولجیسی ،
روز کارلرك یولنده و بر باغ ایچنده‌کی
سیمر وکولکه‌لرله سینه‌ن قصره این، دمکه :
— یورغون قادین، هوسله کچن برنهاری آن ،
کون دوندی. بکله‌یور سنی یوللرده آشنك ...

۱

دورغون صولره آقشامی کومدك ، چیچکله‌دك ،
بوقدك سوکولدرك صاریشین کولکه‌سنده سن .
أی شیمدی أرغنونی قصرنده ایکله‌تن ،
آقشاملر ایندی ، بزسنی یوللرده بکله‌دك !

[۱] (تروولا) محاربه‌سته دائر (اومر) ك یازمش اولدیغی اثرك اسمی.

TÜRKLERİN MENŞEİNE DAİR

HASAN ENVER PAŞA

II. Abdülhamid döneminde Osmanlı ordusunda görev yapan ve dönemin önde gelen Türkçülerinden olan Hasan Enver Paşa (1857-1929), emekli olduktan sonra 1917-1918 yıllarında *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nda Eski Türk tarihi ile dili hakkında "Türklerin Menşeine Dair" başlığını taşıyan kısa makaleler yayımlamıştır. Aslen Polonyalı olan ve Türklerin Avrupalı sayılması gerektiğini savunan Mustafa Celaleddin Paşa'nın (Konstanty Borzęcki; 1826-1876) izinden gitmiş, bu yazılarında Türklerin dünyadaki en eski halk olduklarını, dünya dillerinin önemli bir kısmının Türkçeden geldiğini ve Türklerin pek çok Avrupa halkının ataları olduklarını öne sürmüştür. Türklerin beyaz ırka mensup olup sarı ırktan sayılmamaları gerektiğini belirten Hasan Enver Paşa, Avrupa'da daha önce Türklerle ilgili olarak ortaya atılan ırkçı yaklaşımları eleştirmiştir. Paşanın bu görüşleri öne sürmesinin bir başka nedeni, çeşitli Balkan milletlerinin Osmanlı topraklarında hak iddia etmeleridir. Bu tezlere karşılık olarak Avrupa ve Anadolu'nun eski dönemlerde de Türk toprağı olduğunu savunan Hasan Enver Paşa'nın görüşleri, elbette dönemin savaş koşulları içerisinde değerlendirilmelidir. Paşanın iddialarının büyük oranda geçersiz olduğu günümüzde anlaşılmış olmasına karşılık, makaleleri aslında Türk düşünce tarihi için önemlidir. Bu makaleler hakkında daha önce bazı çalışmalar yapılmıştır, ancak üzerlerinde daha fazla durulması gerektiği anlaşılmaktadır. Mustafa Celaleddin Paşa'nın görüşlerinin Mustafa Kemal Atatürk'ü etkilediği iyi bilinen bir hususdur. Hasan Enver Paşa'nın görüşleri de aslında Erken Cumhuriyet dönemindeki Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi'nin öncülü olarak değerlendirilebilir. Onun yazıları sayesinde, bu tezlerin aslında Erken Cumhuriyet döneminden önce, Osmanlı'nın son dönemlerinde gelişmeye başladığı anlaşılmaktadır. Elimizdeki bu kitapta, aynı zamanda Nazım Hikmet ile Oktay Rifat'ın dedesi olan Hasan Enver Paşa'nın yirmi bir tane kısa makalesi, Hayrettin İhsan Erkoç tarafından bir araya getirilmiş ve Latin harflerine aktarılmıştır.

Hazırlayan:
Hayrettin İhsan Erkoç

THG 0056448 SYO
THG 0056448 SYO

TARİH ARAŞTIRMALARI

9 786254 081378